JOHANNIS FREIND,

MEDICINÆ DOCTORIS,

HISTORIA MEDICINÆ
A
GALENI TEMPORE

USQUE AD

INITIUM SÆCULI DECIMI SEXTI.

In qua ea præcipue notantur quæ ad PRAXIN pertinent,

Anglice scripta ad Ricardum Mead, M. D.
Latine conversa

A JOANNE WIGAN M. D.

Cum Indicibus Locupletissimis.

VENETIIS, MDCCXXXV.

APUD SEBASTIANUM COLETI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

VITA
JOHANNIS FREIND. M.D.

CONSCRIPTA PER

JOHANNEM VVIGAN. M.D.

LECTORIBUS, præsertim Exteris, credo me non displiciturum, si de Vita Auctoris, & de Scriptis ejus Medicis antea separatim, nunc vero junctim editis, pauca fuero præfatus. Nam nostrates quidem fortasse, cum nihil de eo novum aut inauditum dici senserint, Mortui desiderium in se frustra renovari querentur.

JOHANNES FREIND *natus est A. D. 1675. in oppido Crotom, in Com. Norhantonia Patre, Ecclesia ejusdem oppidi Rectore, Sacerdote docto, pio, probo, Cui Filii in Templo ejus loci Marmor pulchrum, cum eleganti nec, uti mos est, mendaci Epitaphio posuerunt. Is a Parœcia non discedens ipse, Filios a se mature removit, publicaque eos educatione institui curavit quam ipse expertus esset optimam. Hos itaque in Schola Regia Westmonasteriensi collocavit, a celebri Præceptore Busbejo iis temporibus gubernata. Unde, cum justos in litterarum primordiis progressus fecissent, Oxonium in Ædis Christi Collegium translati sunt. Collegio huic tum præerat Aldrichius, Vir ad hanc provinciam natus factusque. Mira quippe in eo erat morum suavitas quæ Juvenum animos alliceret, munificentia quæ accenderet, tanta vero doctrina varietas & copia, ut in plerisque singulatim disciplinis primi ubique ab omnibus habiti Aldrichidium nominari secundum facile paterentur. Hic singulos imperio suo subjectos ad studia cujusque naturæ & indoli maxime convenientia flectens, unumquemque dirigens, hortans, adjuvans, munerans, Ædem jam ante celebrem multo clariorem reddidit. Flagrabant cuncti certatim amore literarum, ne otiosius quidem illic sine aliqua doctrinæ aura habitare poterat: verum omnia*

 fer-

fervere vidisses, nec facile quenquam invenisses qui non inter Socios eminere niteretur. Solent enim ingenia etiam mediocria ex magnorum consortio flammam concipere, unde & ipsa aliquando haud solum elucescunt, sed aliis quoque facem praeferunt. Quamobrem haud aliunde quam ex hoc Collegio major Virorum eruditione praestantium proventus extitit, neque in aliud, institutionis gratia, frequentior Procerum numerus confluxit: inter quos splendida nec defuere nec desunt eorum exempla, qui, utut in arduis Regni Muneribus diu multumque occupati, scientiam hoc in loco acquisitam excolere adeo non destiterunt, ut haud minorem in Litteris, quam in Re Politica, laudem locumque obtinuerint. Cum istiusmodi Viris, sive altae, sive inferioris conditionis essent, amicitias statim contraxit Johannes Freindus; quas ita sancte coluit, tam eas quae sibi usui essent, quam eas in quibus ipse aliorum commodis multum inservire posset, ut nullas deinceps potiores haberet. Ac vehementi semper in Aedem hanc amore incendebatur: huic omnem in litteris profectum, huic Artis primordia, huic nominis incrementum, huic opes, huic amicos, huic omnem vitae jucunditatem acceptam se referre praedicabat. Per primos aliquot annos, ut in Academia fieri solet, in communi Philosophia & in Veterum Poetarum Oratorum & Historicorum tractatione versatus est. Horumque lectioni & imitationi deditus, in prolusionibus Academicis stylum adeo acquisite perpolivit, ut postea in Medico certamine nitorem ejus atque aciem vehementer omnes admirati sint. Quam cito autem ad optima quaeque perrexerit, declarat celebre illud Orationum par, Aeschinis altera, altera Demosthenis, quas opera cum Amico Erudito collata, ineunte anno Aetatis 21. intra biennium postea quam Oxonium venerat, in publicum emisit; in quo Libro nitida Interpretatio, una cum Indice Alphabetico ubi res paulo difficiliores breviter docte ac dilucide exponuntur, multorum magni nominis Editorum obscuram diligentiam longe superat. Harum vero litterarum dulcedine haud ita abreptus est, ut non ad sublimiores utilioresque scientias mature contenderet. Itaque Mathematicis disciplinis animum adjunxit, quarum studia non modo rectam ratiocinandi methodum sanamque de rerum veritate judicandi facultatem menti conciliare, sed, uti ad aliarum Artium, ita quoque ad Medicinae, cui sese ab Adolescentia destinaverat, provectionem multum conferre existimavit. Tamen & his etiam nimis immorari periculosum ratus, ne alia ad rem haud minus pertinentia praeteriret, melioris notae quosque

in

in Arte Medica Scriptores, tam Veteres quam Recentes, diligente pervolvit, multorum ita Seculorum Experientia sese instruens; Anatomiæ simul & Chymiæ incumbens, quoniam ex hac optime Medicamentorum naturam, ex illa Corporis Humani fabricam, e conjuncta autem rei utriusque notitia minime fallaces erat medendi vias perspiceret. Nullo enim modo fieri potest, ut homo quivis, sine studio sine litteris, quantumcunque is acumine ingenii præcellat, in dignoscendis curandisque Affectibus consummati Artificis partes expleat, utut hanc in populo, vel astu, vel imperio, vel felicitate fidem de se procreet. His autem ille præsidiis munitus ad Artis suæ exercitationem Juvenis accessit. Juvenis etiam adhuc, Anno scilicet 1703. fructus ingenii & industriæ suæ præcoces ostendit, Emmenologia sua tunc temporis conscripta impressaque. Qui quasi cunarum labor, (nam hoc opus absolutum est, cum Medicinæ Baccalaureus esset) dignus videri potest Athletis in nostra hac Palæstra exercitatissimis. In eo rationes Geometricæ cum Experimentis sensui obviis, morborum notitia cum Medicamentorum exploratione, dilucida Theoria cum Praxi prospera conjunguntur. Unde magno & Medicorum & Mathematicorum plausu statim exceptum est: E structura Uteri, ex Vasorum capacitate & situ, ex Solidorum actione, ex Fluidorum motibus, tam Theoriæ Phænomena, quam Medendi indicationes & modi, simplicissima & cohærenti sibi ratione exponuntur. Mechanica Principia Medicinæ inservire, sicut in Emmenologia notatum est, olim perspexit Hippocrates: qui Thessalum Filium hortatus est ut Figuram proprietates, & Numerorum scientiam cognosceret; & disciplinæ isti, quæ illas edoceet, & magnitudines quascunque metitur, multum studii adhiberet. *Eandem viam tenuit, Vir & in Epicurea Secta & in Medicina jure magni nominis, Asclepiades. Cujus Sectæ Elementa jam primum ab ipsis istius Philosophiæ inter Græcos initiis, qui Hippocrati coævus & familiaris fuit, reconditissima instructus Geometria Democritus, adeo stabiliter firmaverat, ut deinceps Epicuri Schola, licet in Re Mathematica rudis plerumque, multa Naturæ secreta artificiose admodum ac subtiliter revelarit. Quænam vero alia rerum primordia saniores hodie Philosophi amplectuntur, quam Vacuum, & Atomos, harumque magnitudinem, figuram, situm, soliditatem, motum, gravitatem, declinationem. Hæc eadem in Medicam Artem, nec imperite, advocavit celebris ille Asclepiades. Nam etsi fidenter quædam, ut isti solent, asserat, tamen*

men

men multa nuper in medium adductis rationibus & inventis congruentia exponit. Hic enim, referente Cælio Aureliano, primo Corporis primordia constituerat Atomos, Corpuscula intellectu sensa, sine ulla Qualitate solita atque ex initio comitata, æternum se moventia, quæ suo incursu offensa mutuis ictibus in infinita partium fragmenta solvantur magnitudine atque schemate differentia; Quæ rursum eundo sibi adjecta vel conjuncta omnia faciant sensibilia, vim in semet mutationis habentia, aut per magnitudinem sui, aut per multitudinem, aut per schema, aut per ordinem. Fieri etiam vias ex complexione corpusculorum intellectu sensas, magnitudine atque schemate differentes, per quas Succorum ductus solito meatu percurrens, si nullo fuerit impedimento retentus, Sanitas maneat, impeditus vero Statione corpusculorum Morbos efficiat. Fit autem eorum Statio, aut magnitudinis aut schematis aut multitudinis aut celerrimi motus causa, aut viarum flexu & conclusione. Varias autem fieri passiones locorum aut viarum differentia, & non omnes Statione corpusculorum; sed solubiles Liquidorum atque Spiritus turbatione, & viarum raritate fieri. Typum Febris Quotidianum majorum corpusculorum Statione fieri asseverat, cito etenim ea inquit exantlari atque impleri: Tertianum vero minorum Statione corpusculorum: Item Quartanum minutissimorum, difficile enim impleri atque exantlari possunt. Et neque inquit esse in passionibus statos dies, quos Κρισίμους appellant; etenim non certo aut legitimo tempore ægritudines solvuntur. Et opportunitatem temporis fieri magis ab Artifice posse, quam sua sponte aut Deorum nutu venire. Omnia præterea fieri necessitate, & nibil sine causa; neque Naturam aliud esse quam Corpus & ejus Motum. *Hæc quasi initia rationalis Medicinæ quanto longius provexisset, si Geometriæ & Anatomiæ uberiorem cognitionem habuisset. Quibus freti inter Recentiores Borellus & Bellinius Itali, Pitcairnius Keiliusque nostrates, plurimis in rebus veritatem conati sunt si non prorsus assequi, tamen ad eam quamproxime accedere. Similiter Freindus Fluxus Muliebris Menstrui Phænomena, Periodos, & Vitia, cum Medendi Methodo, ad rationes Mechanicas exegit. Verum hoc haud ita intelligi vult, quasi omnia pariter absolutissima Demonstratione illustraverit. Nam & Mechanici paulo laxiorem sibi Geometriam concedi*

po-

postulant; quoniam in explicanda corporum natura haud prorsus eadem accuratio requiri debet, quæ in linearum & figurarum proprietatibus demonstrandis observatur. Illud sufficiat, si solidis fundamentis inædificata compages stabilis maneat, & tota in seipsa teres ac rotunda. Assignata sua rei Mathematicæ provincia, Auctor ea Sensibus tribuit quæ sub judicium eorum recidunt: Experimenta scilicet instituendo, quibus nunc Medicamenta cum emisso Animalium Sanguine commiscet; nunc eadem in viventium venas adigit, harumque rerum observatis effectibus de vi & facultate Remediorum eleganter differit. Quod si Geometricæ rationes in hoc itidem argumento magis valere potuissent, iis profecto sensuum testimonia confirmasset. Verum hic Scientia ista hæret, etsi Medicamenta, sicuti cætera corpora naturalia, mechanice quoque & ipsa agant. Neque enim dubitari potest quin Materiam omnem Deus ipse ab initio Geometricè disposuerit, ac proinde cuncta jugiter secundum leges Mechanicas oriantur, crescant, multiplicentur, intercidant. Quoniam vero sæpe motuum vis & origo incerta est, & corpusculorum formæ, juxta quas motus ipse infinitis modis variatur, augetur, minuitur, ita sunt perplexæ atque involutæ, ut neque sensibus percipi neque ratione investigari queant, necesse est ut de rerum longe plurimarum natura causis & operationibus usu tantum atque observatione judicemus. Quid quod Anima, quæ Corpus Hominis, hospitem & comitem suum, ita variis modis afficit atque ab eo vicissim afficitur, ejus naturæ est ut omnem Matheseos subtilitatem longe effugiat, & omnia melius quam ipsa sese cognoscat. Igitur in Medicina γεωμετρητέον quidem, sed paucis; nam omnino, haud expedit. Ecquis enim ita demens est ut Facultates, sive Vitales sive Sensitivas, per notas materiæ motusque leges explicari posse confidat? aut Specificas Humorum qualitates per Hydrostaticen exponi? aut Medicamentorum vires & effectus ad regulas Proportionum exigi? Sua quidem a Freindo Anatomiæ, sua Geometriæ, sua Sensibus, sua propria, sua aliorum Experientiæ provincia demandata est. Atque hæc disquisitio adeo docta utilis & jucunda plerisque visa est, ut inter Exteros non desint Medici celebres, qui honorificam admodum ejus mentionem fecerint. Omnibus tamen haud æque placuit; quippe contra doctrinam hanc, brevi post ejus vulgationem, contraque omnem Theoriam Mechanicam insurgens, Librum, magna indignatione percitus, nautico potius quam Medico more conscripsit Belga Snellenus: convitia in Auctorem inficeta, ne dicam

cam

cam obscena, satis intemperanter jaciens. Causa rixæ, quod Plethoram singulis mensibus accumulatam Catameniorum causam esse noster statuerat; & Chymicorum vanitates e Medicina Theoria ut pellerentur optaverat. Ipse Snellenus ab Igne Philosophus pro Fermentis stat, explosam cantilenam de novo canens; Mechanicorum quidem argumenta vix intelligit, nedum refellit. Post hunc Emmenologiam edidit, Anno 1712. Petrus Fresart, Medicus Leodiensis, in qua Fluxus Menstrui Phænomena ad rationes Medico-Physicas exiguntur. Hic quidem satis candidus & ingenuus Scriptor multa Freindi argumenta ita impugnat, ut in aliis cum eo consentiat, ipsumque multa cum laude prædicet. Fresartius tamen, qui Plethoram non admittit, & Fermentorum Peculiaritatem mere commentitiam & gratis edoctam esse contendit, Peculiarissimum quoddam ipse affert, scilicet, Sal evectum purgaminis Uterini in vasis collecti genuinam Fermentationis Menstruæ causam esse. Hoc cum sit nihil dicere, nihil contra dici potest. Post mortem Freindi haud ita pridem Thomas Simson qui in Cathedra Academica Sancti Andreæ Medicinæ Professoris munus a liberalissimo Litterarum fautore Jacobo Duce de Chandois institutum & locupletatum sustinuit, Plethoram in Mulieribus accumulari negavit. Ipse Eruptionem Mensium causam esse statuit cur Uterus ad magnitudinis suæ ἀκμὴν perveniat: Incrementum vero Uteri sensim factum causam esse cur iidem erumpant; idque eo quod Sinus per Uterum disseminentur, qui processu temporis, sicuti Seminis viæ in Maribus, aperiantur, & Sanguinem affluentem intra se recipiant. Hanc opinionem Propositionibus quibusdam & Scholiis confirmare nititur, quæ nec mei instituti, nec mearum fortasse virium est, refellere. Ignoscet tamen mihi Vir Doctissimus, si in eorum veritate non acquiescere me profitear. Vereor enim, ut is qui Uterum Fœtui tantum inservire, neque item ad Matris negotia quicquam pertinere contendit; quique Fluxus menstrui nullam utilitatem nullamque Causam esse Finalem asserit, in explicanda ejusdem Efficiente Causa scopum attigerit. Nuperrime autem Tellierus, natione Gallus, libero & erudito ingenio præditus, ex Emmenologia quidem Freindi multum se profecisse testatur, opus illud ob operis perspicuitatem, rationum vim, & observationum utilitatem summis laudibus extollens: Plethoram quoque ad Fluxum menstruum haud parum conferre judicat; sed ab eo tam in aliis rebus, tum in hac potissimum dissidet, quod Freindus Fluxum per Vasorum Capillarium Ruptionem, ipse vero per Influ-

fluxionem Sanguinis in Vasa Lymphatica, sive ut ab Helvetio vocantur, Arterias Lymphaticas fieri statuat. Profecto quanquam Freindus Vasa perrumpi sæpe dictitet, haud ita censendum est quasi præternaturalem quandam & vulnificam Vasorum Ruptionem intelligi voluerit, cum alibi per impulsum Sanguinis eorum Orificia dissilire *diserte pronuntiet. Quo concesso, non video quæ tanta sit, quanquam aliter censeat Vir Doctissimus, inter eorum Theorias discrepantia. Neque hujusce Sanguinis vias, sive is per Vasa Lymphatica, sive per Sinus, sive per Arterias aut Venas Capillares effluat, unquam adhuc fuisse credo oculis Anatomicorum subjectas. Non inficior quin Viri tres postremo memorati contra Freindi doctrinam nodos nectant, qui solvi mereantur; hunc in levioribus quibusdam lapsum esse, & quædam hic iis quæ maturiore ætate scripsit haud usquequaque congruentia reperiri facile concedo. Ac pro certo habeo, in Secunda, quæ Londini prodiit, hujus operis Editione quædam illum reformare, quædam adjicere, quibusdam objectionibus respondere voluisse; sed negotiorum mole præpeditus consilium illud abjicere coactus est. Verum ea quæ contra dicuntur, haud ita magni momenti sunt, ut non etiamnum summa ejus doctrinæ, scilicet Plethoræ veritas, stabilis & inconcussa maneat.*

Anno 1704. *Chymiæ Prælector in Academia Oxoniensi designari meruit: quod munus obiens Prælectiones, ob doctrinæ novitatem & perspicuitatem magna Auditorum frequentia celebratas, habuit; quas post aliquot annos impressas vulgavit.*

Non ita multo post, Anno scilicet 1705. *Freindum Illustrissimus Comes Petriburgensis, in Exercitu, cui ipse in Hispana Expeditione Imperator præerat, Medicum Castrensem constituit. Qui quidem ibi per duos prope Annos magna cum laude hoc officio functus est: ac postea domum reversus, eodem animi vigore, quo ille bellaverat, res ejus gestas in Hispania conscripsit. Verum in itinere a via divertens Romæ Veteris relliquiis paulisper immorari concupivit, tantique olim Imperii sedem, tam feracem clarissimorum hominum parentem, tot Antiquitatis monumenta lectione pridem ab eo cognita, oculis perlustrare. Medicis etiam in Urbe illa celeberrimis, ad quos antea nomen ejus & scripta pervenerant, Baglivo & Lancisio familiariter usus est.*

Anno 1709. *Prælectiones Chymicas prælo subjecit. Erant antea pro-*

pe publicæ : cum earum Exemplaria, quæ Auditoribus suis Prælector describenda permiserat, avide a quamplurimis exciperentur. In his Operationes omnes Chymicas juxta Newtoni Principia explicuit, scilicet per Corpusculorum magnitudinem, figuram, superficiem, gravitatem, ictum, & Attractionem; atque has eidem summo Viro jure inscripsit. Res quidem istas non desperare se quin ita explicari possent, in Emmenologiæ Præfatione dudum innuerat, hic autem adeo breviter & enucleate præstitit, ut Chymicis jam abunde ab eo satisfieri debuerit, cumque eo & Mechanicis in gratiam redire Snellenus. Ac meruit certe Chymia, ut cum Experimentis ope ejus factis Attractionis doctrinam stabiliverit Newtonus, ipsiusque Lucis naturæ lumen attulerit, vicissim ipsa ab eodem Principio illustraretur. Hæc quidem Ars in Medicina dominationem adeo licentiosam affectaverat, ut etiam in Animato Corpore Furnos suos erigere voluerit; Partesque Hominis ad Instrumentorum suorum officia revocando, Sanguinisque & Humorum ac Spirituum productiones & motus Operationibus suis comparando, omnem diu præ se tulit Medicinæ Theoriam explicasse. Illud interim minime animadvertit, harum ipsarum Operationum causas a se minime intellectas, ipsamque in miraculis a se præstitis hærere & obstupescere. Hanc nubem dispulit Freindus, & quasi velo reducto omnia Chymiæ mysteria in aperto lumine atque omnium conspectu posuit. Tamen haud ita visum est Lipsiensibus, quibus Cartesii Materia Subtilis, cæteræque non ex Naturæ sinu depromptæ sed in cerebro ejus confictæ opiniones arridebant. Hi in Actis A. 1710. editis Prælectionum harum recensionem dederunt: in qua Authorem queruntur Figmento mero & Qualitate occulta pro Principio usum esse, cujus causa neque ab ipso neque ab alio quoquam prolata sit. Lectionum Vindiciæ a Freindo scriptæ in Actis Philosophicis Anni 1711. continentur, & Secundæ earundem Editioni adjectæ sunt. Objecta ab iis diluens neque se neque Newtonum in Attractionis, magis quam Gravitatis, causam, inquirere respondet: illam vero, perinde atque hanc, indubitato Experimentorum atque Observationum testimonio revera existere. Audiamus autem ipsum de hac re Newtonum, qui in Optice hæc habet : Qua causa Efficiente hæ Attractiones peragantur, in id vero hic non inquiro. Quam ego Attractionem appello, fieri sane potest ut ea efficiatur Impulsu, vel alio aliquo modo nobis ignoto. Hanc vocem Attractionis ita hic accipi velim, ut in uni-

universum solummodo vim aliquam significare intelligatur, quæ corpora ad se mutuo tendant: cuicumque demum causæ attribuenda sit illa vis. Nam ex Phænomenis Naturæ illud nos prius edoctos oportet, quænam corpora se invicem attrahant, & quænam sint leges & proprietates istius Attractionis: quam in id inquirere par sit, quanam Efficiente causa peragatur Attractio. Attractiones Gravitatis, virtutisque Magneticæ & Electricæ, ad satis magna se extendunt illæ quidem intervalla, adeoque etiam sub vulgi sensum notitiamque ceciderunt. At vero fieri potest, ut sint præterea quoque aliæ aliquæ, quæ tam angustis finibus contineantur, ut usque adhuc omnem observationem fugerint. *Chymicis deinde Experimentis Philosophus ille insignis veritatem hujus argumenti confirmat. Lipsienses quidem dum Attractionem rejiciunt, Operationes interim Chymicas in his Prælectionibus eidem convenienter exponi minime negant. Cujus Operis quænam major potest esse commendatio, quam quod Auctor rem adeo perplexam juxta universum illud Nevvtoni Principium primus feliciter explanaverit.*

Anno 1712. Societati Regiæ aggregatus est: quod quidem multis nominibus meruit, tanquam Medicus aut Philosophus, Geometres aut Mechanicus, Chymicus vel Anatomicus. Anatomicæ quædam Observationes ab eo Oxonii factæ in Actis Philosophicis extant: peritiam ejus tum in hac re tum in cæteris scripta hæc declarant. Quanta vero lætitia affici debuit; cum Patronum ac Magistrum suum Nevvtonum Societatis jura dantem conspiceret; Gestiebant omnes Humanæ Naturæ decus illud intueri, suis temporibus natum, suo consessui præsidere gloriantes. Omnium quippe rerum scitu maxime utilium speculationes animo comprehensas habebat; non ignota ei erant Instrumenta Arte fabrefacta, non Experimenta ullius generis, non ratiocinia maxime sublimia: siquid de terra aut mari, si quid de cælo & astris diceretur, id omne Nevvtoni calculo, tanquam lapide Lydio, probabatur. Primas post hunc tenebant Halleius Keiliusque, & alii complures in suis quisque disciplinis insignissimi. Nondum enim Sodalitium hoc illustre malæ artes partiumque studia perpulerant, ut Viros Supellectile tantum, non Scientia quoque Naturali instructos, in aliquo apud se numero esse paterentur. Nevvtono Præside, Freindus in Societatem Regiam cooptatum se gavisus est. Quam cooptationem etsi inter laudes ejus minime ponam, quoniam hæc gratia vix ulli unquam denegata sit

litterarum artiumve vel mediocriter studioso, qui eam favore aut opibus aut nomine augere cuperet, tamen in adeo florenti summorum ingeniorum cætu eminere, uti eminuit Freindus, res perquam honorifica est.

Londini, ab Anno 1707. litteris & doctorum colloquiis & ægrorum curationibus intentus, mansit usque ad Annum 1712. Quo tempore cum Jacobo Ormondiæ Duce, Copiarum Britannicarum Imperatore, cujus saluti præfuit, in Flandriam profectus est; unde intra Annum rediit, ætate maturus, nulla dote, in Medico perfecto requirenda, non ornatus. Prodestne adjumenta Artis exercitationi prævia comparare? Ea abunde comparaverat Freindus. Juvatne ad eam exercendam mature accedere? Is quidem, qua ætate alii solent Tyrones esse, Senioribus tam Theoriæ quam Praxeos Magister extitit. Numnam expedit regiones longe dissitas invisere, differentias Aeris Aquarum & Locorum, & discrepantem illic Hominum naturam, consuetudinem, victum, mala & remedia contemplationi subjicere? Is, sui instar Hippocratis, qui non modo in patria Insula Co, aut Delo, aut Thaso, aut Peloponneso, aut Thessalia, aut Hellesponto, aut Asiæ Minoris Urbibus, Græcis lingua sibi & stirpe conjunctis opem attulit, sed in Barbaras Nationes, ut res istas omnes penitius cognosceret, perfectiusque Artem tractaret, Pontum & Scythiam navigavit: ita, inquam, Freindus, Hispaniam, Lusitaniam, Italiam, atque Flandriam peregrinatione Medica circumivit. Annon eximie confert, varios homines, iisdem partim, partim diversis affectibus, idque variis ex causis, languentes visitare? Id certe nullibi melius fieri potest, quam in Castris atque Classibus; ubi ingens quotidie ægrorum numerus ex mutatione cæli, æstu, frigore, vento, pluvia, vigiliis, vulneribus, defatigatione, malo victu & fame, otio vicissim & intemperantia, nunc usitatis, nunc Epidemicis morbis conflictantur. Si quod lumen diversæ Artes sibi invicem accendunt, quis Freindo doctrinæ varietate excultior? Siquid emolumenti, sermones commiscendo cum ejusdem Artis Professoribus, hauriendum est, quis Societatis Medicinæ amantior? Sicui usui est, Scientiam cum nitore copia ac vi verborum universis hominibus pervulgare, quis eloquentior? Quid igitur ei tum, præter Artis præmia, defuit? Quid ulterius moliri poterat, nisi ut in Civitate domicilium poneret, in qua honeste commodeque institutum vitæ genus sequeretur, & facili doctorum commercio gauderet, inter quos tamen plus doce-

doceret quam disceret? Itaque Londini consedit, neque ab hac Urbe unquam postea migravit. Ubi statim ab initio, neque potentioribus adulando, neque vilioribus submittendo se, opes famamve quaesivit. Solis enim Ingenii & Eruditionis & Experientiae adminiculis in Arte sua capit inclarescere; in ea Arte, quae, quoniam circa res latentes atque ancipites haud raro occupatur, Viris in ea non versatis, utut alioqui solertissimi sint, nedum vulgo qui etiam a vulgarissimis decipi solet, facultatem de effectibus ejus judicandi minime concedit; cujus igitur exercitatio quaestuosa assentatiunculis & ostentatione & vaniloquentia multo magis, quam acumine & doctrina & judicio, nititur. Is autem ita longe abfuit ab hujusmodi fuco & fallaciis, ut illum ex aegris nonnulli tanquam haud satis obsequentem & officiosum, ex Medicis vero pauci quidam velut receptis opinionibus nimis fidenter adversantem, minus dilexerint. Tamen in proposito perstans, ubi semel emerserat, omnes cito nominis sui celebritate praestinxit.

*Anno 17*16. *Librum Hippocratis Epidemiorum Primum atque Tertium edidit, bisque accommodavit Novem de Febribus Commentarios. Dignum profecto Argumentum, in quo Viri duo Arte & Facundia ita insignes pro virili elaborarent. Nam Acutae quidem Febres Mortalium partem longe maximam & afficiunt & interimunt. Nunc latenter ac pedetentim, nunc temporis puncto violentissime invadunt; nunc lento, nunc praecipiti motu, feruntur in salutem, aut exitium. Nullum aeque Morbi genus omnibus Aetatibus commune est; nullum sanos ac valentes homines aeque corripit; nullum ex magis diversis contrariisque caussis originem ducit, nullum est quod pluribus ac magis perniciosis Affectibus viam sternat. Nihil singulas vel universas Corporis partes gravius affligit, nihil potentius Animae facultates evertit. Eadem remedia, pro diverso morbi tempore, & aegri statu, nunc salutaria sunt, nunc mortifera. Ubinam igitur requiri potest curiosior in Medico diligentia? ubinam animus in judicando acrior, in agendo praesentior? Nunc audacem expeditum, nunc cautum & dilatorem esse convenit. Modo viam institutam sequi necesse est, modo cursum relinquere, modo relictum iterare. Igitur in hoc maxime studium atque operam suam videtur posuisse Hippocrates, ut ea quae ad Febrium notitiam pertinent & accurate ipse investigaret, & aliis diserte distincteque exponeret. Varia primo Tempestatum genera describit, & succedentes sibi invicem Coeli mutationes; cumque ex hac caussa Morbi Epidemici praeci-*

pue nascantur, animadvertit quibusnam Temporibus singulæ Febrium Species invaluerint, quæ prout diversa facie se ostendunt, aut aliàm aliamve Corporis partem cæteris magis vehementer impetunt, varia quoque nomina sortiuntur; harumque frequentiam, malignitatem, durationem, & eventum docet; docet etiam cujusnam ætatis, temperamenti, consuetudinis, & victus homines adortæ sint, quibusque Symptomatis stipatæ; omnia denique notatu digna commemorat quæ in plerisque ægrotantium generaliter acciderint. Sed quod ad rem maxime pertinet, vias omnes accurate indicat, quibus Natura laborantes ad sanitatem perduxerit; quo collimans Artifex, vel hujus conatibus obsecundare, vel eos imitari semper sedulo debet. Particulares deinde Ægrorum Historias subjicit; quod eo magis utile ac necessarium, quod eadem Febris ab eadem causa, pro differente cujusque Vasorum capacitate & Fibrarum textura, ac Fluidorum quantitate, consistentia, motu, & secretione dissimili, varios homines gradu modoque multum variante afficit. Etiam in eodem Corpore, nunc adeo rapidus Sanguinis impetus ac violenta huc illucve inclinatio, nunc contra is Circulationis languor: & humorum modo ita subitæ largæque profusiones, modo ita pertinax eorundem retentio est, ut qui ad Morbi nomen potius, quam ad diversos ipsius effectus diversamque ægri conditionem respicit, nihil memorabile unquam in Curationibus præstare valeat. Hoc igitur institutum merito probat, qui progressus & defectus in Scientiis & vera ad augmentum earum adjumenta optime perspexit, Verulamius: intermissam querens illam Hippocratis diligentiam utilem admodum & accuratam, cui moris erat narrativam componere Casuum circa ægrotos Specialium, referendo qualis fuisset morbi natura qualis medicatio qualis eventus. Atque hujus rei nactis nobis jam exemplum tam proprium atque insigne in eo scilicet Viro, qui tanquam Parens Artis habitus est, minime opus erit exemplum aliquod forinsecum ab alienis Artibus petere; veluti a prudentia Jurisconsultorum, quibus nihil antiquius quam illustriores casus & novas decisiones scriptis mandare, quo melius se ad futuros casus muniant & instruant. Istam proinde continuationem Medicinalium Narrationum desiderari video, præsertim in unum Corpus cum diligentia & judicio digestam. Quam tamen non intelligo ita fieri debere amplam, ut plane vulgata & quæ quotidie obveniant excipiat, (id enim infini-

fini-

finitum quiddam esset neque ad rem:) nec rursus tam angustam, ut solummodo mirabilia & stupenda (id quod a nonnullis factum est) complectatur. Multa enim in modo rei & circumstantiis ejus nova sunt, quae in genere ipso nova non sunt. Qui autem ad observandum adjiciet animum, ei etiam in rebus, quae vulgares sunt, multa observatu digna occurrent. *Ad hanc formam delineantur Historiae ab Hippocrate traditae, quae partim quidem satis frequentes, partim vero rariores, omnes morbum circa vitae mortisque confinia fluctuantem exprimunt. Alii enim Phrenitide, alii Angina, aut Pleuritide, aut Ileo, aut Inflammatione Gangraenosa correpti sunt. Neque hic quenquam reperias, quem non aut ingens Capitis dolor, aut Coma, aut Delirium, aut Convulsio, aut plura ex his mala, tentaverint. Videas aegritudines easdem ex intemperantia Vini, Cibi, Veneris, ex nimia Quiete, & Exercitatione, ex pravo Victu, ex Maerore contractas; febricitantes videas Viros Aetatis, Temperamenti, & Consuetudinis diversae: Virgines, quibus Purgationes Menstruae jam tum fluere incipiebant, Mulieres Praegnantes, Abortum passas, Parturientes, Puerperas. Quidam Primo, Secundo, Quarto, aut Quinto Die: quidam, non nisi post Octogesimum, aut Centesimum & vicesimum Diem, mortui sunt, vel servati. Hi ex toto liberati, illi Recidivam passi sunt. Neque vero hac fama inhians, ut plerique ex Recentioribus, literis consignavit Hippocrates: in quorum scriptis Convalescentium Historias satis multas legimus, mortuos tegit terra. Plures enim ab illo memorantur, qui perierint. Id quidem sapienter factum: quoniam & ad Praesagitionem instituendam, & ad ordinandam Curationis normam, & ad explorandas Remediorum vires, haud minus dirigi potest Medentis consilium ex attenta observatione eorum qui moriuntur, quam eorum qui ad sanitatem perveniunt. De Medendi Methodo pauca admodum in hoc opere tradit Hippocrates: quod inde obtigisse credo, quod alibi sigillatim de Acutorum Morborum Curatione egerat, in hunc finem Sanguinis detractionem, Alvum Evacuantia, Fomenta, ac Ptisanae Hordeaceae potum, maxime commendans. Ac Sydenhami nostri praecipua laus est, quod in describendis Febribus hos Epidemiorum Libros, in medicandis Librum de Victu Acutorum ante oculos habuerit. In Scripta hac adeo numeris omnibus absoluta, sive potius in Naturam ipsam, Commentarios exaravit Freindus. Cumque aegroti qui evaserint, Humorum aut*

per unam, aut per plures Corporis vias, Excretione, omnes restituti sint : & ex Mortuis hi diutius traxerint, quibus larga fuerit eorundem profusio, quam illi quibus nulla aut exigua pro vi ac duratione Morbi Evacuatio obtigerit, Febrium Curationem petite judicavit maxima ex parte in iisdem Evacuationibus Arte oportune moliendis consistere. Is itaque de Missione Sanguinis, de Sudoribus, de Vomitione, de Exscreatione, de Purgatione, & de Urinæ Profluvio, ac de horum commodo & tempestivo usu disserit : Commentario uno de Vesicantium, quæ Cantharidas recipiunt, virtute adjecto, quas haud modo per cutim Seri fluxum ciendo, sed Sanguinem quoque exagitando, & exilissimos Corporis meatus reserando, mirificam sæpe opem afferre indicat. Hæc ille omnia si luculenter præstiterit (præstitit autem cum sagacitate & nitore admirabili) quid jam restat, nisi ut præcepta ejus solerter adhibeamus, atque Experientia confirmemus. Nam ut ad singulos quosque casus cum fructu accommodentur, multum certi uniuscujusque judicio relinquendum est. Harum omnium Evacuationum commoditatem, noxamque aut inutilitatem, & intellexit & explicuit Freindus, cum haud ita pauci, una alterave earum freti, quasi in Sectas abierint. Aliorum in Missione Sanguinis, aliorum in Sudorificis, aliorum in Vomitione omnis fere Medicina consistit. Quidam Purgationem omnino damnant, quidam parum emolumenti absque hac provenire posse contendunt. Vix aliud est, in quo omnes conveniant, nisi de Emeticis ubi nausea est, & Clysteribus in Alvi astrictione. Quanquam enim Venæ sectionem vix quispiam nunc dierum ex toto rejiciat, tamen de mittendo Sanguine haud minor controversia est, cum alii hunc frequenter admodum ac liberaliter, alii raro parceque detrahi velint. Ita suis quisque Remediis unice fidentes, cætera, tanquam inutilia vel etiam noxia, experiri metuunt. Diversas quidem in diversis Regionibus curandi vias magis prodesse, & Rationi & Experientiæ congruit; verum uni cuivis perpetuo adhærescere absurda plane res est. Britanni, propter moderatam Cæli temperiem, siquidem ob Maris circumfluentis viciniam raro vehementi vel calore vel frigore infestemur, haud ita violentis Inflammationibus opportuni sunt; verum, ob frequentes tempestatum mutationes, frequentius ægrotant: &, quia cibo solido crassoque indulgent, Aeremque spirant valde humidum, magis lentis atque obstinatis Febribus languescunt. Quid quod Hypochondriacis, Hystericisque, & cæteris Nervorum Affectibus, nulla gens peræque obnoxia est. Unde &

par-

parciorem Sanguinis missionem, & Victum liberaliorem requirunt, & Remediis Diaphoreticis ac Vesicantibus magnopere juvantur. Galli autem esca levi ac digestibili maxime delectantur, vinis tenuibus, odoratis, concoctioni utilibus: corpus ambulatione multa, ludis & occupationibus frivolis mentem recreant. Unde Cruditates patiuntur nec frequentes nec longas; ubi vero nauseam aliquam aut bilis fluctuationem in Stomacho persenserint, ad abstinentiam statim, & ad Jusculа vel simplicia vel medicata confugiunt, quorum ope bis incommodis brevi liberantur. Utque nos in initiis languorum vinosum aliquid & ardens pro more expetimus, ita ii contra, utpote Febriculis ex levi quavis occasione tentati, humectantia & refrigerantia desiderant. Veruntamen, quia cibis succulentis & variis & Aromatum copia conditis bis in die ad satietatem vescuntur, Morbis omnibus a nimio Sanguinis motu & abundantia productis patent, ac præcipue Febribus Inflammatoriis, Putridis, Biliosis. Quamobrem Evacuationes largas, tam per alvum, quam per Venæ sectionem, & mature postulant, & repetitas sustinent. Hispani vero Lusitanique victu utuntur probo, parco, uniformi, simplici. Quare ex eo infirmitatibus minime obnoxii, morbis duntaxat e temporum mutationibus & aeris qualitate ortis infestantur; contra quæ omni cautione sese muniunt, in tuenda sanitate usque ad superstitionem religiosi. Igitur ad senectutem viridem atque vegetam vulgo perveniunt: nisi si qui Veneris usu vel contagioso vel immodico, ad quam ultra vires, cum ob alimenti tenuitatem corporis babitu sint exsangui & exsucco, a calore & desidia sollicitantur, vivendi sibi tempora præcidant. Febres quidem ardentes, ob siccam atque torridam in his Nationibus Cœli constitutionem, Caput & Pulmones subito ac vehementer affligunt; raro autem evenit ut Homines magnam humorum in Intestinis putrescentium copiam accumulent. Quoniam in calidis regionibus valde imbecillis concoctio est, harumque incolæ statim levi quolibet in victu errore offenduntur, & ibidem intemperantiæ & indigestioni Vomitus Biliosi cum Febribus, DiarrhϾ ac Dysenteriæ exitiales frequentissime superveniunt; ex quo, malorum imminentium gnari, ebrietatem & ingluviem summopere detestantur. Itaque Purgationes etiam crebras defugiunt; & præcipuam in frequenti admodum missione Sanguinis, in emollientibus Alvi Lotionibus, in Liquorum Diluentium potitatione, acidisque Fructuum succis, medelæ fiduciam recte ponunt. Galli quoque, perinde ac hi, venam octies deciesve incidere haudquaquam reformi-

mi-

midant; nobiscum praeclare agitur, si id sine homicidii suspicione bis terve iterare liceat. Hoc tamen modo, sive nimia Sanguinis & Humorum Copia est, ea expeditissime minuitur: sive Rarescentia nimia, optime cavetur ne Vasa ulterius distendant perrumpantque: sive nimius Lentor, spatium ad dimotionem ipsorum ampliatur: sive, quaquaversum Motu citatiori feruntur, Celeritas eorum inbibetur: sive in partes aliquas violentius impinguntur, eorundem impetus alio derivatur. Febres certe peracutae, larga detractione Sanguinis, intra breve temporis spatium, miro saepe cum successu tolluntur: unde istarum Gentium Medici audentiores facti, aegris etiam ab hoc auxilii genere minime alienis, nimis pertinaciter eidem viae insistunt, cum non jam eadem maneat cubantis conditio; nam si Febres diutius inhaereant, Homines continuata exinanitione, aut viribus defecti cito intereunt, aut in morbos insanabiles decidunt, qui ex debili Circulatione & Stagnatione humorum in extremis vasculis oriuntur, uti sunt Caecitates, Marasmi, Viscerum Obstructiones, Scirrhi, & Hydropes. Idemque de Purgatione dici potest. Et in hac quidem re potissimum, etiam quoad populares suos, Medici mihi videntur isti peccare: nostrates autem, quorum neque temperamentum, neque habitum, neque victus consuetudinem satis diligenter attendunt, valetudinis causa peregrinantes frequentius pessundant. Utinam & nos pravis astantium praejudiciis & aegrorum cupiditatibus obsequendo, in horum perniciem non nimis aliquando gratificemur. Multa passim audiuntur de Nervorum Affectibus querimoniae; unde siquis gravitatem Capitis, Artuum inpotentiam, & Spirituum dejectionem, cum siti & calore non immodico, persentiat, Nervosa quadam Febre correptum sese conjicit, & calida statim exposcit Cardiaca. Verum hoc praetextu Evacuantia negligere, & Pulveres Aromaticos, Salesque Ardentes, & Spiritus quasi liquidi Ignis vim habentes Febricitantibus indesinenter devorandos exhibere, imperiti aut adulantis Medici est. Quod ad Venae sectionem attinet, haec in Acutioribus Morbis paulo liberius usurpata, non omnibus hodie, perinde ac olim fuit, terrori est; at Purgatio, nisi forte in Infantibus ac Pueris, haud ita multum in usu est. Quasi vero ii aut ex firmiore materia, aut alio artificio contexti sint, quam natu grandiores: aut quasi Liberi magis intemperantes essent eorum Patribus: Annon, ex inordinata victus ratione & minus curioso ciborum delectu, Stomacho & Intestinis insigniter laboramus? Itaque de tempestiva Vomitionis usu nemo disputat; nemo item Clysteres vel prae-

cipe-

cipere vel assumere metuit. Cumque Primarum, uti dicuntur, Viarum principio finique concedantur hæc Evacuantia, quid causæ potest esse cur media pars earum ejusdem generis Remediis privetur? præsertim cum in tenuibus Intestinis multo uberiores humorum secretiones fiant, & Vasorum Lacteorum pars longe maxima ex iis originem suam ducat. Clysteres quidem, licet ad superiora Intestina non pervadant, tamen inferiora vacuando facilem quoq; ab alteris istis stercori descensum expediunt; verum Enemata, haud uti Purgantia, crassam illam atq; viscidam superiorum Intestinorum Tunicis agglutinatam materiam abstergunt depelluntque: cujus magnam illic sæpe copiam diu hærere deprehendimus e solidarum fæcum cumulo quæ in fine Febrium, licet ægri vix aliud quam Liquida assumserint, Alvo vel naturaliter vel per Artem sollicitata, egeruntur. Atque etsi Catharticorum ope Materiam quandam Febrilem a Sanguine segregari excernique haud credibile putem, tamen eorum virtus ex eo tantum, quod Intestinis afferunt, levamento minime æstimanda est. Alias enim, easque eximias utilitates præstant. Primo enim, corruptis humoribus ejectis, alimentum, quod ingeritur, purum & integrum ad Sanguinem defertur: deinde, Intestinis depletione subsidentibus, Viscera atque ingentia Sanguinis Vasa quæ Abdomine continentur, minus coarctata, liberius Circulationi spatium præbent: postremo, Jecoris, Pancreatis, & aliarum Glandularum exitus reserantur. Unde Diaphragma & Pulmones respiratione faciliori gaudent, in Caput haud ita violenter propellitur Sanguis, per universum Corpus turbatus Circulationis cursus in ordinem revertitur; Alvique fluxus & promoventur Critici, & arcentur Symptomatici. Huc accedit, quod Sudorificorum usus longe tutior sit & efficacior post Venæ Sectionem & Purgationem, inanitis laxatisque Vasis, & patefactis eorum osculis. Ex quo facilius per Cutis poros desiderata promovetur Evacuatio, & ab eo cavetur, quod maxime metuendum est, ne dum in ciendo Sudore toti sumus, Remedia huc spectantia Inflammationes internas & Obstructiones augeant. Igitur ubi Morbus Alvo, ut fieri solet, diu astricta supervenit, ubi post Vomitionem nausea cum ructu graveolenti etiamnum inhæret, ubi pituita stomacho molesta est, ubi os amarescit, ubi abdomen aucta viscerum mole aut flatibus distenditur, ubi intestina cum ventris siccitate vel etiam fluore torquentur, ubi corpus pravis succis abundat, quid obstat quo minus lenia, quorum copia nobis suppetit, præsertim in initiis Febrium, Purgantia imperemus? Certe Hippocrates, licet haud alia ei cognita

fue-

fuerint quam calida & vehementia Cathartica, tamen & hæc etiam aliquando in Febribus necessario adhibenda esse perspexit. Is enim in Aphorismis ita præcipit, Incipientibus Morbis, siquid movendum videtur, move: vigescentibus vero, quiescere melius est. *Et* in Acutis Affectionibus, raro, & in Principiis, Purgante utendum: atque hoc, diligenti prius adhibita cautione, faciendum. *Et* Purgandum in valde Acutis, si turgeat Materia, eadem die: morari enim in talibus, malum est. *Atque in his verisimiliter ille Ægyptios secutus est, a quibus Medicina cum cæteris Artibus ad Græcos derivata est. Ii enim solebant, teste Diodoro, Morbos* præoccupare, Corpora curantes Clysteribus, & Potionibus quibusdam Purgantibus, & Abstinentia, & Vomitione: idque interdum singulis diebus, interdum post tres aut quatuor dies interpositos. Nam, distributo omni nutrimento, majorem ejus partem esse superfluam, atque hinc morbos creari; ideoque Curationem modo expositam, qua principia morbi tolluntur, ad recuperandam valetudinem maxime conferre affirmabant. *Similiter, Medici suorum temporum felicissimi, in Belgio Lommius, in Gallia Fernelius, in Anglia Sydenhamus, Purgantibus in Curatione Febrium primas post Venæ sectionem tribuere non dubitarunt. Sydenhamus quidem in eo, quod postremum scripsit, Opusculo, hæc de iis habet*: Cum Catharsis imperata curationi hujus Febris obesse nonnullis forte videatur, pro comperto affirmo, nihil ita certo atque ita potenter ægrum refrigerare atque Catharsin, post Venæ sectionem, quæ ubique præmittenda est, celebratam. Tametsi enim Medicamentum Purgans eo ipso quo sumitur die, atque adeo inter operandum majorem impræsentiarum & in Sanguine & in reliquis Humoribus, quam qui ante fuit, tumultum excitet, & proinde Febrem intendat; id tamen noxæ emolumento mox inde subsecuturo plus satis pensatur. Testatur enim Experientia, Catharsin, modo post eductum Sanguinem tentetur, quibuslibet aliis Remediis felicius certiusque Febrem perdomare; tum quatenus fædam illam Humorum illuviem e corpore exigat, a quibus ut a causa antecedente Febris accendebatur: vel si non antea peccabant ii, jam saltem concalefacti, & a Febris ardore quasi cocti & constipati, ad ejusdem moram diuturniorem multum faciunt, tum etiam quatenus Anodyno viam sternit, quod tutius longe certiusque officio suo fungitur,

quam

quam si Humores peccantes, qui Paregorici vires aliter potuissent infringere, Purgatione non fuerint eliminati. *Post hunc in commentariis hisce Freindus quoque Purgantium utilitatem ad curandas Febres eximie prædicat: sed non ita indiscriminatim, ut ea semper in usum ducenda contendat. Neque vero totum illud argumentum pertractavit, id solum in se suscipiens ut enarraret virtutem eorum in Febre, quæ Variolas Confluentes; maturitate Pustularum aut vigente aut jam inclinata, semper excipit. Cumque hæc Medendi ratio, licet a Sydenhamo præmonstrata, apud nos pene exoleverat, doctrinam suam Virorum aliquot in Arte Medica maxime illustrium consensu munire idoneum judicavit; quorum Epistolas, graves sane ac perutiles, huic Operi insertas legimus. Eodem ipse auxilio & in aliis Febribus frequenter usus est: &, quantopere id ei placuerit, constat ex iis quæ de hac re in Historia Medicinæ postea a se scripta tradidit. De Alexandro Tralliano agens*, In Causo, sive Morbo qui ab illo Febris Ardens Spuria dicitur, ubi redundat Bilis, & materia Evacuationi sese offert, & Febris haud intensa est, Purgationem Venæ sectioni præfert: cum alii Sanguinis missioni maxime nitantur. Observationem hanc adjicit peracutam & perutilem: Memini me, inquit, etiam Acuta laborantem Febri purgasse; verum hæc res non modo multam & exquisitam animadversionem ac judicium, sed & Medicum quoque desiderat fidenti præsentique animo. Ii qui Experientiæ rationem adjungunt, hujusce observationis facile vim perspicient; neque viam hanc negabunt in quibusdam casibus, si quis huic prudenter institerit, mira cum felicitate tentari. Hic enim frequenter aut sequendæ aut adjuvandæ Naturæ modus est aptissimus. Caput apud Oribasium est ex Archigene ad hanc rem spectans: idque recte animadvertit Galenus, Diarrhœam ex naturalibus iis auxiliis esse unam, per quæ Morbus iste ad Crisim perducitur. Porro neutiquam violenta Trallianus, sed lenia tantum, in Febre Tertiana, & Quotidiana, exhibet Purgantia: quæ res animadversionem seriam meretur, Virumque illum, non modo acri cum judicio, sed caute ac fideliter, Artem suam exercuisse comprobat. *Per hæc omnia id laboro, ut licet Purgationem in Febribus prope ad extremum usque Spiritum, quod in Natione quadam non inusitatum est, minime iterari velim: tamen, viribus subsistentibus, haudquaquam formidabile Remedii genus esse ostendam,*

Ne-

Neque video cur & in Meridionalibus Europæ plagis, sub Febre languida & imbecillo Corpore, Vesicantibus, tanquam nos, audacter uti non possint: aut cur Vinum, ut a Græcis regionum æque calidarum incolis vel in Phrenitide aliquando fieri solebat, aut etiam Vino fortiora propinare dubitent, Febremque accendere. Nam in quolibet ægro, quovis in loco, quocunque tempore, ubi Dolor Calorque ingravescit, Respiratio arcta laboriosa & sublimis, Pulsus autem tensus fortisque est, ea necessaria sunt præsidia, quæ Materiæ Vasa onerantis copiam imminuant, ac Fluidorum impetum refrænent: contra, ubi robur infirmum est, Respiratio frequens parva ac debilis, Pulsus autem creber exilis & languidus, ea tentanda sunt quæ Spiritus refocillent, motumque Sanguinis torpentem exsuscitent. Illa denique in Initio & Incremento, hæc ut plurimum in Vigore & Declinatione Morbi conveniunt. Quod si contraria instituitur Medendi ratio, Alexipharmaca & Cardiaca Inflammationes & Deliria & spirandi angustiam & Calorem siccum movent: Evacuantia autem Vires jam attritas vexant & convellunt. His similia fuerunt, quantum ex Scriptis ejus assequi possum, in Curatione Febrium Freindi consilia. Cæterum in Commentariis continentur etiam Disquisitiones nonnullæ ad Oeconomiam Animalem & Pathologiam spectantes, uti de Sectione Venarum Jugularium, de Pleuritidis ac Peripneumoniæ Sede, Excretione Cuticulari & Intestinali; ubi optimo in lumine collocantur quæcunque rationes ad explicanda hæc argumenta a penitiori Mechanices & Anatomiæ cognitione hauriri potuerint. Opus autem integrum Amico suo carissimo & studiorum consorti, Ricardo Frevvin, eadem nominis fama eodemque cum amore hominum Oxonii, quo ipse Londini, tunc temporis hodieque Medicinam exercenti dedicavit. In qua Dedicatione juvat profecto tramitem illum oculis signare, per quem Viri duo excellentis ingenii & industriæ, in eodem stadio decurrentes, una quoque feliciter ad Artis suæ metas pervenerint. De Epidemiorum Libris, Freindique in eos Commentariis, multa cum hujus laude, licet ab eo in quibusdam rebus dessentiens, Epistolam ad eundem scripsit Anno 1718. Vir Eruditissimus, a quo accuratam Hippocratis Editionem avide expectamus, Daniel Trillerus. Sed cum hæc ad rem Criticam magis quam Medicam spectent, & quæstiones maximi momenti ab eo examinatæ hujusmodi sint, An Pulsuum notitiam habuerit, An Remedia Sudorifica adhibuerit. An externi Cantharidum usus plus quam uno in loco meminerit

rit

rit Hippocrates? opera pretium non videtur his minutiis immorari: præsertim cum Johannes King in plerisque Trillero docte responderit.

Anno 1719. *Freindus edidit, de Purgantibus in Secunda Variolarum Confluentium Febre adhibendis, Epistolam ad Virum Clarissimum Ricardum Mead, quicum amicitia & laborum societate conjunctissimus diu vixerat: cujusque Litteras perelegantes de eadem re ad Freindum scriptas, & Commentariis supra memoratis insertas, legimus. Freindus autem argumentum hoc ideo uberius illustrare voluit, quod multi vulgaria prajudicia mordicus tenentes doctrinæ huic tanquam novæ ac inutili acriter oblatrarent. Woodvvardus autem in Libro quodam perinsulso, quem paulo ante hoc tempus vulgaverat de Medicinæ Statu, Purgantium in Variolis Patronos indignissimis contumeliis laceraverat. Is, ex Officina in Currum prorepens, Medici partes agere concupivit. Quod si aliquid incepto dignum præstitisset, id ei adeo non vitio verterem, ut summa potius laude prædicandum judicarem. Fuit autem ab initio, fuitque semper, & in communi vita & in Medicinæ usu Vir absurditatis perridiculæ. Huic Freindus nihil respondit serio: id idem fuisset ac cum Umbra pugnare; Libellum autem sub Empirici cujusdam nomine edidit, ubi risu lepidissimo acrem exagitavit Hominis præfervidi Bilem, & acerbissimas injurias elegantibus facetiis propulsavit. Tamen ut reclamantium ora penitus occluderet, instituti sui utilitatem, & rationibus, & auctoritate idonea, & Historiis Hippocratico plane more scriptis, confirmavit; quarum veritatem ne malevoli ipsius fidei unice niti dicerent, cautum ab eo est nequam narraret, ubi adjutor ei in medicatione præsto non fuisset. Hæ etiam, ut ipse ait,* nota satis atque illustria, non ex otiosorum hominum cerebro effusa, sed ex ipsa Artis Magistra Experientia, eaque multiplici, deducta: non in angulis, non in gurgustiis, inter nutrices & aniculas clanculum conficta sed in luce atque in conspectu hominum, maximeque intra Nobilium parietes, coram Testibus idoneis gesta atque probata sunt. *Purgantia in periculoso isto Variolarum statu, etiam ab Arabibus, qui Morbi descriptionem primi tradiderunt, usurpata: ac deinde a pluribus insequentium Sæculorum Medicis judicio & Artis usu præstantibus, passim commendata observat. Nihil autem de Remedii hujus modo ac tempore accurate præceptum indicat, ante Sydenhami tempora, qui & variolas luculentius depinxit & earum curationem feli-*

felicius absolvit, quam omnes omnium gentium atque. ætatum Medici. Is in Variolis Confluentibus, die decimo tertio, si modo præmissa fuerit Venæ sectio, præ cæteris remediis Purgationem convenire arbitratus, prorsus interim ante hunc diem tentari vetuit. Sed id, quemadmodum in Commentariis monuit Freindus, atque uti ex his quas recenset Historiis perspicue liquet, frigidum nimis consilium, nec satis pro periculo expeditum. Itaque siquid ille novi fecit, in eo novatum est, quod & interdum omissa Venæ sectione, &, cum citius plerumque, quam die decimo tertio, ad ultima ventum sit, hoc auxilii paulo maturius etiam arripi debere existimavit. Consilii sui rationes ab ipso deductas Lector magna cum voluptate perpendet; hoc tantum summatim dicam: Cum Pustulæ in siccam & crustosam Scabiem abierint, ita parum sperari debere, vel ut libere peragatur ipsa, quæ naturaliter magna in copia fieri solet, cuticularis humorum Perspiratio, nedum materiæ relictæ expulsionem, ut quicquid ab Evacuatione petendum sit, id in Venæ Sectione, alvumque moventibus, maxime consistat. Nam licet copiosum Urinæ fluxum optare debeamus, Diureticorum tamen effectus eorum nomini rarius respondet. Vesicantia nihil nisi tenue Serum eliciunt, cujus copia hic non obest: eorumque virtus interna magis attendi debet. Venæ sectio præsens periculum optime avertit, cui tamen ferendæ vires haud semper sufficiunt. Ac si ex longa alvi astrictione, quæ huic morbo familiaris est, solidis crassisque fæcibus occluduntur earum partium ductus quæ ad Intestina tendunt, quonam Artis auxilio sanitas in integrum restitui potest, nisi per Purgantia? Natura autem, isto onere levata, inanitioni adeo non succumbit, ut quid inde commodi contingat in casibus tantum non desperatis, evidenter appareat; (nam & calor mitigatur, & mens magis constat, & somnus subsequitur, & cibi appetitus redit, & robur instauratur:) quomodo autem ad eorum vires, qui post hanc mortui sunt, conservandas (id enim duntaxat incommodi prætendi potest, ne imminuantur illæ) facere potuisset ingens Excrementorum cumulus, aut Secretio Intestinalis penitus intercepta, conjicere nequeamus. Quod si in quacunque Febre eadem Ventris siccitas perstaret, quis etiam in corpore imbecillo Laxantia formidare deberet, quorum & facultas esset lenis & quantitas mediocris? At in Variolis non modo plerumque Venter diu clausus permanet, sed Materiæ putrefactæ pars hos ipsos, per quos exiit, Meatus Crusta tenaci obducit, pars intus relicta novam denuo Febrem

brem accendit, cui, si præter modum sæviat, novæ quoque ad humorum corruptorum ejectionem aperiendæ sunt viæ. Neque alia adhuc commodior inventa est, quam quæ fit per Alvum. Quod nisi mature & abundanter fiat, etiam posteaquam Morbi æstus ita deferbuerit ut non jam amplius præsens discrimen intentet, frequenter ei succedunt Abscessus, Furunculi, Tusses, atque Tabes. Notatque Freindus, neminem unquam ex iis, quos servare non potuit hoc auxilii genus, Alvi unquam profluvio intercidisse, neminem in ipso Purgandi cursu periisse: hos ipsos vero qui, adhibitis utcunque Catharticis, perierint tamen, semper inde fere ad tempus aliquod fuisse levatos. Historiis in hac Epistola narratis magnopere debemus, quod quocunque Variolarum tempore, si atrocia urgent Symptomata, minori jam cum hominum præjudicio Sanguinem detrahere audeamus; quæ res, contra quam vulgo creditum est, faciliorem iis exitum aperit, nedum intercludit: ac præsertim in initio morbi opportuna est. An non enim ea materiæ frequenter subest copia, quæ per Eruptionis tempus expelli nequeat: atque ideo Cerebrum premat, Cordis motum perturbet, fauces strangulet, & Pulmones inferciat? An non hinc Arteriæ adeo turgescere ac distendi possunt, ut, cum & ipsæ rursus debito modo contrahere se non valeant, & Vasa ipsis intertexta atque adjacentia coarctent, liber Fluidorum cursus præpediatur? An non, etiamsi materiæ quantitas non immodica sit, tamen a vehementer incitata Sanguinis Velocitate iidem effectus oriri queunt? An non ex Fibrarum irritatione Pori Cuticulares constringi occludique: atque has ob causas eæ Partium Internarum labes contingere, quæ in apertis Mortuorum Cadaveribus conspiciuntur, Tumores videlicet Inflammatorii, Extravasationes, Abscessus, & Gangrænæ? Igitur ei, qui Cordis & Arteriarum Contractionem ac Dilatationem reciprocam, atque hoc modo jugiter continuatam Sanguinis Circulationem animo comprehenderit, luce debet esse clarius, quamobrem in repletis firmisque Corporibus non modo ad avertendam a Capite ac Visceribus Fluidorum violentiam, non modo ad Humores intra Vasa sua cohibendos fluxilesque reddendos, neque ad Secretiones solum & Excretiones cæteras moderate ac salutariter peragendas, sed ad eam quoque quæ per Cutim fit Sudorum atque Halituum expulsionem adjuvandam, liberali Sanguinis missione nullum aliud inveniri possit vel tutius vel efficacius vel præsentius auxilium. Ita quoque arceantur optime pericula, quæ in Variolis semper timeri debent, quæque exitium repentinum

minantur, Phrenitis, Spirandi difficultas, & Angina. Quanto autem satius est, Remedio, a quo nihil noxa metui, ingens emolumentum sperari potest, mala imminentia mature praecavere, quam idem, utcunque idoneum, anceps tamen redditum, magis alieno tempore experiri. Hac de re in Historia Medicina verbis sequentibus optime egit Freindus:
Nonnulla tradit Aetius, quibus Medicus etiam utiliter instrui possit. Unum eo spectans exemplum proferam, in quo curandi nobis regula ad imitandum aptissima proponitur. Hęc in Capite quodam invenitur, quod si non omne, pars saltem ejus de Herodoto sumta est; ubi tractantur Ἐξανθήματα, sive Eruptiones Cuticulares cujuscunque generis, quæ vel Febri superveniunt, vel huic ab initio junguntur: eæ præsertim, quæ pruritum movent, & in cute pulicum morsibus similes efflorescunt. In hoc casu, Naturam redundantibus ac vitiosis humoribus onerari dicit: quæ nisi Evacuatione aliqua, aut per vomitum, aut per Alvum exhauriantur, partes Vitales adoriendo multum periculi intentant. Quamobrem in initio statim, si Febris violenta exarserit, Sanguinem mitti jubet. Minime dubito, quin, uti nunc obtinet, ita illis quoque temporibus vulgaris ista opinio obtinuerit, ut ab Eruptione Cuticulari hujusmodi medela vetaretur: cujus hæc plerumque ratio affertur, ne eo modo humor a Circumferentia ad Centrum recedat. Verum argumentationis istius fallacia, si ad Oeconomiæ Animalis normam exigatur, facillime detegi potest: atque in promtu est demonstrare, quemadmodum in multis casibus, ubi abundat sanguis, vel is nimium glutinosus est, detractio ejus lentorem partium attenuet, ac liberiorem earum reddat circulationem: quo fit ut non modo non cohibeatur, sed benignius etiam procedat Eruptio. Igitur in Erysipelate, Variolis, Morbillis, Febre Scarlatina, aliisque similibus vitiis, si vehementia sint symptomata, & caput vel pulmonem afficiant, aut in alia quavis parte dolorem ingentem moveant, haud absque ratione ac tuto prorsus Vena inciditur. Ego certe, quanquam haud aliud frequentius experimentum instituerim, ne semel quidem animadverti quamlibet harum Eruptionum post missionem Sanguinis retrocessisse, ubi affectus ipse id auxilii requireret. In Erysipelate præsertim, sed & in aliis quoque casibus, ubi Inflammatio adest, Experientia docet, per ipsius partes affectæ Scarificationem, cum Membranæ illic onere gra-

æ gravatæ crassiores appareant, frequenter malum omne mira cum celeritate dissipatum evanescere. *Neque in alia fuit opinione, qui ante demonstratam, Sanguinis Circulationem floruit, Medicus cum primis sagax & experiens, Carolus Piso. Is ita loquitur*, De Curatione horum Exanthematum non est instituti nostri minutius agere: hoc tantum monendi Tyrones, Venæ sectionem mature celebratam esse maxime conducibile Remedii genus in omnibus hujusmodi Febribus, in quibus Exanthemata quacunque ratione erumpere solent: nulla vel habita ratione ætatis, nisi forte Infantilis, modo adsit Plethora, mature inquam, immo etiam quamprimum apparentibus. Nam Experientia Ratioque docet, Natura nonnihil levata ab onere, hoc est Sanguinis plenitudine, longe facilius & in minori copia, quod sane optandum est imprimis, erumpere Exanthemata, neque Corporis universum habitum tanta opprimi infestarique Putredine. *Horum Virorum auctoritate ipsisque verbis in re tam gravi & controversiæ subjecta ideo potissimum uti volui, quod Willisius noster timide ac dubitanter hoc auxilium proponat, & Sydenhamus, unico eoque valde infirmo adductus exemplo*, Phlebotomiam, non perinde ac prius arbitrabatur, Variolis intra justos limites coercendis conducere *pronuntiet*.

Anno 1720. *Freindus Orationem habuit Anniversariam, ex Harvæi instituto, in eorum commemorationem, qui sua in Collegium Medicorum Londinense beneficentia claruerunt. Fuitque tanti Viri & præco & imitator optimus. Quippe cum ante Harvæum Ars nostra, verbis magis quam rebus, opinionibus magis quam veritate freta, quasi in tenebris jaceret, ipse tandem exortus novum atque inopinatum in plerasque hujus Scientiæ partes lumen diffudit. Ita ut Rationalis Medicina plus ei soli, quam cunctis eo ætate prioribus debeat; neque ex posterioribus quisquam huic aliquid memorabile adjecerit, qui non Sanguinis Circulantis inventum ut argumentationis suæ basin posuerit. Ecquid enim de Nutritione & Auctu Corporis, ecquid de Sanitate ac Morbis, ecquid de Vitæ Mortisque Causis, aliunde clare perspicimus? Ecquid lucis in ea quæ manet rerum obscuritate, nisi ab eadem lampade, petendum est? Neque hanc ille veritatem casu quodam aut conjectura assecutus est: sed ex frequentibus tam mortuorum quam Vivorum Animalium dissectionibus primus deprehendit, & rationibus firmissimis munitam ac demonstratione sensibili confirmatam in æternum stabilivit.*

Noverat Vir perspicacissimus Artem medendi ideo potissimum per plurima retro sæcula mansisse truncam & imperfectam, quod Professores ejus ob superstitionem quandam ab aperiendis Hominum Cadaveribus temperassent. Igitur & Anatomiæ operam sedulo dedit, neque hanc tamen exercuit, tanquam Opifex merus, qui Machinæ partes exilissimas ejusque constructionem accurate callens, Motus interim principia legesque & mirificos effectus plane ignorat; verum ex Cordis Arteriarum Venarumque fabrica & situ, motum usumque harum partium, & perpetuum Sanguinis recursum detexit. Refertque Boylius, cum percontatus esset Harveum, quomodo ei in mentem venisset cogitatio de Circulatione Sanguinis; hunc dixisse, cum Venarum Valvulas in Corpore ubique ita positas videret, ut liberum Sanguini versus Cor præberent cursum, verum eidem in contrariam partem fluxuro obstarent, hinc collegisse sese, haud sine consilio tot tali artificio Valvulas a provida rerum omnium effectrice Natura collocatas: nullumque hujus rei probabiliorem esse finem, quam, quoniam Sanguis, ob interpositionem Valvularum, per Venas ad Artus devehi non posset, ut is per Arterias transmitteretur, perque Venas rediret, quarum Valvulæ ei hac via fluenti non obsisterent. *Neque vero, intra notitiam inventi sui subsistens Harveus, non intellexit etiam quantopere posset id Medicinæ illustrandæ promovendæque inservire.* Ex iis, inquit ille, quæ in Circulatione, & hac posita, obveniunt, usus & utilitates investigandæ veritatis sunt plures. Sunt enim in Physiologia, Pathologia, & Therapeia recepta, quorum causas non novimus, esse tamen nullus dubitat: videlicet Febrium Putridarum, Revulsionis, & Purgationis Excrementorum. Ea omnia tamen Circuitus beneficio intelliguntur. *Et postea.* Campum invenio, ubi longius percurrere & latius speculando exspatiari possum. Sed enim tanta hinc veritatis elucescit lux, qua tot problemata explicari, tot dubia solvi, tot affectionum & morborum causæ & curandi occasiones investigari possunt, ut peculiarem tractatum postulare videantur. De quibus omnibus, in Observationibus meis Medicinalibus, admiratione digna tradam. *Et in fine Operis.* Circuitus si vel impeditur, vel pervertitur, vel nimium concitatur, multa periculosa morborum genera & Symptomata admiranda consequuntur; tam in Venis, ut varices, apostemata, dolores, hæmorrhoides, hæmorrhagiæ; quam in Arteriis, ut tumo-

tumores, phlegmones, dolores intensissimi & lancinantes, aneurysmata, sarcoses, fluxiones, suffocationes subitaneæ, asthma, stupor, apoplexia, & alia innumerabilia. Inter Medicinales Observationes, & in Pathologia, ea tradere potero, quæ nunquam hactenus a quovis observata comperio. *Verum hæc omnia, magno Medicinæ damno, inter chartas periisse credibile est, quas, ardente bello civili, ex Musæo suo raptas, queritur in Libro de Generatione Animalium Harvæus; uti & aliud opus haud minus elaboratum ac utile. Usque ad sæculum postremo elapsum parum exculta fuerat ea Anatomiæ pars, quæ in Morbidorum Cadaverum apertione versatur: quanquam olim* in Ægypto, Reges corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecuisse *tradat Plinius, Harvæus autem Anatomiam suam ad Medicinæ usum maxime accommodatam litteris mandare decreverat.* Non enim, inquit ille, ut alii, solum locos morborum ex cadaveribus Sanorum indagando, & secundum mentem aliorum, morborum species, qui iis in locis videri potuissent, recensendo: sed ut ex multis dissectionibus corporum Ægrotorum, gravissimis & miris affectionibus confectorum, quomodo & qualiter partes interiores in situ, magnitudine, constitutione, figura, substantia, & reliquis accidentibus sensibilibus, a naturali forma & apparentia (quam vulgo omnes Anatomici describunt) permutentur, & quam variis modis & miris afficiantur, enarrandum susciperem. Sicut enim Sanorum & boni habitus corporum dissectio plurimum ad Philosophiam & rectam Physiologiam facit: ita corporum Morbosorum & Cachecticorum inspectio potissimum ad Pathologiam Philosophicam. Quippe eorum, quæ sunt secundum Naturam, contemplatio Physiologica est prius a Medicis noscenda; quoniam, quod secundum Naturam est, id rectum, & tum sui tum obliqui regula: cujus luce errores affectusque Præternaturales definiendo, Pathologia postea clarius innotescit, & ex Pathologia usus & Ars Medendi, novaque plurima Remedia inveniendi occasiones occurrunt. Neque quisquam facile crederet, quantum in Morbis, præsertim Chronicis, Interiora pervertantur, & quanta Partium Interiorum Monstra gignantur. Ausim dicere, plus una dissectio & apertio Tabidi, aut morbo aliquo antiquo vel venenato confecti corporis, ad Medicinam attulit commodi, quam decem Corpora Strangulatorum. *Hæc studia, hi labores ad felicem & occupatissimam*

Praxin, ad ingentem nominis famam, ad Archiatri munus extulerunt & Harveum & Freindum. Anatomiam Freindus miro semper cum affectu coluit; hanc veritatis testem, hanc erroris confutatricem, hanc in dubiis rebus via ducem optimam arbitratus est; ope hujus multa passim ipse intricata & perplexa enodavit. Hæc, ut ipse ait, late in omnem Medicinæ ambitum pertinet: sine qua illa aut nulla omnino est, aut Empirica. Perpetuo quippe fluctuat Artificis sententia, nisi Artis Fundamenta exquisite percipiat, & sicui casu aliquores bene cesserit, nulla is alia laude dignus est, quam quod omne consilium in Fortuna posuerit. *Idemque cum Harveo Freindus argumentum sumens, Prælectiones Anatomicas in Theatro Chirurgorum Londinensium habuit: ubi de Cordis Arteriarum & Venarum Structura Motu Usuque, ac de harum partium Morbis Morborumque Curationibus docte & accurate disseruit. Quas Prælectiones publicas facere supervacaneum ideo visum est, quod, quæ in iis maxime notatu digna sunt, sparsa passim in Historia Medicinæ reperiri possunt, præcipue iis in locis, ubi de Syncope, Aneurysmate, ac Circulationis usu, sermo est. Neque vero Freindus unquam Morbidorum Cadaverum apertioni, cujus rei summam facultatem habuit cum in Castris versaretur, aut tunc temporis, aut in Urbe postea, quantumvis negotiis impeditus, interesse neglexit. Ejusque in hac re studium tum insignes aliquot hujusmodi dissectionum Historiæ ab eo enarratæ, tum sequentia ipsius verba declarant,* Optandum esset, ut quemadmodum hæc Sanorum, ita & illa Morbidorum Corporum inspectio apud nos in consuetudinem veniret. Etenim res minime controversa est, lucem esse omnem ab Arte Anatomica petendam, qua Medicus Morborum plurimorum & proprias Sedes eruere possit, & Signa legitima internoscere. *Quod ad Sanguinis Circulationem attinet, hanc Auctori suo Harveo Freindus ita asseruit ut nihil ultra de hac re ambigi queat; variasque hujus doctrinæ utilitates variis tum Exemplis tum Ratiociniis ubique, data occasione, illustrat. Quare in eo Patria nostra jure gloriari potest, quod & inventum hoc primus omnium tradiderit Harveus, idemque nemo quisquam Freindo felicius ad usum Medicinæ accommodaverit Harveus, inter alia dona Collegio Medicorum impertita, Epulum quotannis suo sumtu fieri, & Orationem Anniversariam haberi curavit. Freindus, ut erat Medicorum concordiæ & festivitatis valde studiosus, cum primis elaboravit ut Epulum hoc, diu intermissum instauraretur: atque Orationem nulli*

earum,

earum, quæ illo in loco unquam pronuntiatæ sunt, secundam habuit. Harvæus eidem Collegio Fundum suum vivus donavit; Freindus etiam, cum in vivis esset, Theatrum Anatomicum in Æde Christi Oxonii ædificare decreverat, ac stipendium Prælectori liberale in perpetuum constituere. Hoc immatura morte præpeditus non, uti statuerat, fecit: at moriens, post Familiam suam, Medicæ Familiæ consuluit. Nam si Filio ejus sine Liberis mori contigerit, mille Libræ ab eo in Usus supra dictos legatæ sunt; ac si duo Fratris Filii insuper sine Prole obierint, Hæreditas omnis ad ponenda in eadem Urbe Nosocomii initia eroganda est.

Per omne illius Parlamenti tempus, quod anno 1722. *congregatum est, in Curia Britannica Freindus Senator consedit: quod in præcedenti, non nisi per paucos Menses, fecerat. Illic in magno eloquentium Oratorum numero, ob summam ejus in dicendo vim ac leporem, magnopere inclaruit.*

Sub initum anni 1723. *evidentissime ostendit, quam vehementi artis suæ promovendæ studio flagraret; hunc enim, cum propter calamitatem, quæ sola ei per omnem vitam obtigit, ægros invisendi facultate privaretur, scriptis ornare non destitit. Quippe Epistolam illam elegantem, De quibusdam Variolarum Generibus, in Turri Londinensi exaravit. Quam ob causam illic esset inclusus, non hic est inquirendi locus. Illud certe constat, nihil hujusmodi obstitisse quo minus postea, Augustissimi Rex & Regina Britanniæ nunc auspicato imperantes, tunc temporis Walliæ Principes, plenam in integritate & peritia ejus fidem ponerent. Nam cum Liberi ipsorum gravibus & periculosis Morbis laborarent, Consilio ejus usi sunt: quod ita prospere cessit, ut præconceptam de eo opinionem haud mediocriter auxerint.*

In eodem loco Historiam Medicinæ inchoavit, a Galeni tempore usq; ad initium Sæculi Decimi Sexti. Cujus Primum Volumen anno 1725, *& Secundum anno proximo prodiit. Hæc, ab eo Anglice scripta, a me in Latinum sermonem conversa est. Quam Traductionem qui evolverint, minime dubito quin futurum sit ut Historiæ fide, rerum varietate, aliorum Auctorum examinatione, exquisito ipsius judicio, præceptorum utilitate, & observationum delectu vehementer oblectatos se fuisse agnoscant: etsi usitatam Freindi facundiam & orationis nitorem valde desiderabunt, quippe qui in iis omnibus quæ Latine scripsit Celsi ac Ciceronis inaffectatam elegantiam conjunxerit. Quod si verba ac sen-*

ientias ejus, id quod facere diligenter studui: fideliter ac perspicue reddidero, hanc mihi gratiam debebunt Exteri, quod Libri adeo utilis ac jucundi lectione non ultra cerituri sint. Etiam Notulæ quædam, Manu ipsius scriptæ, & Codici impresso adjectæ, loco suo hic a me insertæ sunt. Quid in Historia hac præstiterit, breviter ac summatim percurram. In Primo Volumine de Græcis Scriptoribus agit, qui post Galeni tempora floruerunt. Oribasii, Aetii, Alexandri, Paulique Ætates designat: de qua re nihil antea apud optimos Historicos nisi perturbatum & confusum reperiri poterat. Atque etsi, ut Philosophiam Aristoteles, ita quoque Medicinam prope omnem absorbuerat Galenus, tamen & in his Auctoribus multa satis singularia occurrere animadvertit, ut omnino digni sint qui studiose versentur. Multa in his Medicorum illustrium, Galeno antiquiorum, fragmenta pretiosa conservantur. Multa in Chirurgia facta sunt incrementa. Quædam, Recentiorum Sæculorum inventa falso credita, iis adjudicantur: uti Glandularum Salivalium cognitio, Setacei, Cauteriorum ad aperiendos in Cute Fonticulos, & Acupuncturæ in Hydrope usus. Quid item certi de cæterorum Græcorum, qui istis posteriores fuerint, ætate investigari potuerit, persequitur. Pestis a Procopio & Evagrio narrata describitur. Liquorum Distillatorum prima apud Græcos mentio notatur. Nosocomium ab Alexio Imperatore magnificentissime exstructum, atque immensi in hujus usum reditus ab eodem donati commemorantur. Verum, uti Historia communis, si solummodo ad animi delectationem, non item ad informandos hominum mores, scripta est, neque nos hujus lectio & ad vitanda Antecessorum vitia hortetur, & ad imitandas eorum virtutes accendat, permediocris pretii est: ita quoque Freindus nihil memorabile se facturum judicavit, nisi Lucubrationes suæ ad Praxin artisque usum præcipue spectarent. Morbos inusitatos, qui a Veteribus descripti sunt, exponit: uti Dracunculos, & Lycanthropiam. Medendi rationes ab iisdem usurpatas, quæ jam vel in desuetudinem abierint, vel rarius adhibeantur, commendat: uti Scarificationem, & arteriotomiam. De Purgatione in Febribus, de eadem leniter admodum ac frequenter instituenda in Morbis Chronicis, de Venæ sectione in Exanthematis, & Syncope: de remedii utriusque usu in Cordis Palpitatione, egregie disserit. De Aneurysmate, de Hernia Inguinali & Crurali, de Discutientium & Suppurantium indicatione, ac modo, & auxiliis ad utramque rem efficacibus, de Circulationis invento ac variis utilitatibus ad Praxin, permulta habet lectu jucundissi-

ma,

ma. In fine Libri Veterum præstantiam eximie collaudat, & pro eo acriter contendit ne nuda tantum Experientia freti ea adjumenta despiciamus, quæ ex diligenti optimorum Auctorum pervolutione petenda sunt. Æquus profecto & idoneus hujus rei arbiter, qui diuturnam Experientiam cum assiduo Litterarum studio conjunxerit: quique, ut ineunte ætate probatissimos Magistros, tanquam Viæ duces, elegerat, ita hos denuo consummatus jam Artifex, in conclusione vitæ, tanquam Judex Censorque, ad examen revocaverit. In Secundo Volumine, Litterarum omnium apud Arabas initia & progressum, & Chaliphareum his faventium studia ac munificentiam, fuse exponit. Deinceps Medicorum ex isto populo, tam quorum scripta ad nos pervenerunt, quam qui nomine nobis antea inauditi erant, ætates evolvit: indicatque, quid quisque eorum ad artis suæ incrementum contulerit. De Morbis agitur, qui vel hujus tantum Gentis Scriptoribus cogniti sint, ut Vena Medinensis: vel ab iis primo memorati, uti Spina Ventosa. Præclara multa, occasione ex eorum scriptis arrepta, de affectibus, & rarioribus, & vulgariter grassantibus, differuntur: scilicet de Inflammatione & abscessu tam in mediastino quam in Pericardio, de Pericardii Hydrope, de Gulæ Paralysi, de Bronchocele, de Hydrocephalo, de Paracentesi in hydrope, de Calculi extractione e Mulieribus. Instrumenta Chirurgica ad Operationes singulas idonea ab Albucasi primum descripta, & Figuris delineata sunt, quem Albucasim eundem cum Alsabaravio esse discimus. Atque, ut inter Arabas Variolæ primum ortæ sunt, ita quoque descriptio earum, & differentia genera, & Prognostica, & curandi norma uberius a Rhaze, quam ab alio quoquam ante Sydenhamum, exposita est. Arabes, tam in Eruptione quam in Declinatione Pustularum, re exigente, neque Sanguinem detrahere, neque Purgationem præcipere metuebant. Hi quidem Græcorum vestigiis presse institerunt; tamen, præter alia singularia ex eorum Commentariis a Freindo; (cui gratia hæc habenda est, quod ab ingenti paleæ acervo exiguam at pretiosam frugis copiam secreverit) excerpta, hoc iidem præstiterunt, ut & leniora multa Catharticorum genera nobis indicarent, & moderatius, quam a Græcis factum est, Sanguinem educere nos docerent. Chymia apud illos ortum habuit; multa utilium Medicamentorum Compositiones ab iis inventæ sunt, quæ etiamnum in Pharmacopœis omnibus locum habent. Relictis Arabibus, ad inferiora Freindus Sæcula descendit: in quibus Medicinæ & Chirurgiæ instauratio facta est, Scholis ad hæc studia, Salerni, Neapoli, Monspelii, & Bononiæ

nomiæ fundatis. At præcipuos is Auctores excutit, qui arti tunc temporis adaugendæ incubuerint. Chymia præsertim, & Anatomia, & res Botanica magis magisque tum florere incipiebant. Chymiæ introductionem Populari nostro, Rogerio Baconi, maxime ascribendam judicat: qui in Sæculo tenebris spississimis obumbrato quasi Sidus lucidissimum effulsit. Fuit enim & Linguarum, & Mathematices, & Mechanices, & Astronomiæ, & Naturalis Philosophiæ cognitione recondita instructissimus. Ille primus Vitrorum Sphæricorum Concavorum naturam clarissime explicuit, atque vim eam quæ res longe dissitas combureret. Quantopere Opticen in singulis ejus partibus promoverit, e Libro illius de Perspectiva abunde manifestum est: in quo de Luminis Reflectione & Refractione disserit, Cameramque Obscuram, & omnia Vitrorum genera describit, quæ Objectum vel augeant, vel minuant, vel ad Oculum propius adducant, vel ab eo longius removeant; atque inter cætera Tubi Optici, sive Telescopii, usus ei plane innotuit. Ille Calendarium reformavit; ille Pulveris Pyrii compositionem ac vim primus tradidit. Sunt etiam quædam ab eo scripta ad Medicinam pertinentia. Dehinc Freindus Pestem illam universam commemorat, quæ anno 1348. *sæviit; novosque Morbos, qui proximo sæculo variis in locis emicuerunt; uti fuit sudor Anglicus anno* 1483., *qui rediit etiam quinquies succedentibus temporibus: Scorbutus, qui inter Nautas Lusitanos Indiam explorantes primum leviter sese declaravit, postea alio transplantata per Misniam anno* 1486. *graviter lateque se diffudit, sedemque in Dania aliisque Septentrioni vicinis Regionibus posuisse aliquandiu videtur, tandem circa annum* 1600. *per omnem fere Europam disseminata est, malumque his diebus Epidemicum est: Lues Venerea, quæ mala merx ex America à Columbo apportata, in Italia primum anno* 1492. *animadversa est, effecitque ut haud tanti fuerit Novi Orbis cognitio: Nam detestabile Virus illud duobus post annis in obsidione Neapolis Gallicum infecit Exercitum, atque hoc modo intra breve tempus per Italiam Galliam & Hispaniam Contagium propagavit, nec ita multo post per Europam omnem Asiam atque Africam. Atque ut hæc res fortasse omnium maxime mira est, quæ in tota Medicinæ Historia occurrant, si vel caussam productionis ejus, vel atrocitatem veneni, vel novitatem originis consideremus, haud abs re judicavit Freindus subnotare, qua primum forma apparuerit, & quemadmodum hanc postea variaverit, quos progressus fecerit, & quanam recentes medendi rationes tentatæ sint ad si-*

sten-

stendam nova hujusce Pestis violentiam. Igitur hanc delineat, prout sese per annos 50. aut 60. ab ortu suo in his regionibus ostenderit; unde perspici potest & opinio & Praxis eorum qui hoc tempore vixerunt & aliquid de ea literis mandarunt. Item in hoc Volumine disquisitiones reperiuntur de Hernia Carnosa, ac de Veteribus Novisque Lithotomiæ modis. In conclusione totius Operis habetur Elogium Viri doctissimi optimique, Linacri; qui, cum in Anglia humilis esset artis nostræ conditio, utpote ab illiteratis præcipue Monachis Empiricisque tractata, hanc non modo scientia & facundia admirabili illustravit, ac munificentia promovit: sed favore quo tum in aula pollebat Litteras Patentes a Rege obtinuit, postea Senatus auctoritate confirmatas, quibus Societas Medicorum Legalis Londini constituta est. Idemque Domum suam moriens eidem Communitati legavit, quæ etiamnum ab hac possidetur. Tanto tamque sapienti Fundatori contigerunt sperati ab eo successus; & non deesse jactamus, neque defuturos auguramur in hoc Collegio Viros, qui & ingenio & doctrina cum cæteris quibuslibet in quacunque Natione Medicis contendant. Anno 1727. Johannes Clericus in Bibliotheca Veteri & Nova Responsionem edidit ad censuram a Freindo prolatam Speciminis cujusdam, quod Daniel Clericus nobili Libro a se de Medicinæ Historia dudum scripto recenter attexuerat: quo in Specimine eadem Historia a Secundo Sæculo usque ad medium Decimi Sexti summatim continuari dicitur. Prius illud Clerici opus summa cum laude prædicavit Freindus, Specimen autem rem ita parum absolutam aut elaboratam credidit, ut multa ibidem negligenter, multa perperam dicta pronuntiaverit. Id cum ita revera sit, quanam ratione Freindus, de eadem re agens, temperare sibi potuit; quo minus & id in universum diceret, & errores ejus passim refutaret, tanti Viri auctoritate apud homines aliter facile fidem inventuros? In Responsione lapsus ejus partim agnoscuntur, partim excusantur; alibi accusatur ipse Freindus, cujus verba & argumenta ob Traductionem haud prorsus accuratam aliquando vel male intellecta vel perversa sunt. Quandoquidem vero Responsionis Auctor, Vir lectionis & scriptionis adeo immensæ, a Fratre etiam pereruditio adjutus, neque in re Chronologica, neque in judicio de Scriptore quoquam prolato, neque in Præceptis Practicis, ullo modo Freindum redarguat, fatebimur Aetium, non Ætium scribi oportere, item affectionem Bovinam non fuisse a Clerico cum Vena Medinensi confusam, item aquam rosarum distillatam non a Mesue descriptam sed solummodo.

do nominatam esse; & , si id valde vult, antidotum Hippocratis ab Actuario memoratum non certis argumentis ad Medicinæ Parentem referri debere, concedemus. Cæteris ejus cavillationibus & verborum captiunculis accurate respondit Johannes Baillius. Nos autem defensionis istius molimen fraterno Johannis Clerici in Fratrem omni laude dignissimum amori condonemus; Danielem vero Clericum, propter ea quæ in Medicina eximie præstitit, cum Freindo aliisque omnibus vehementer admiremur: & eidem, licet errores aliquos in re, quod fatetur ipse, haud bene perpensa admiserit, parcamus: qui cum, sicut fortis Equus, Olympia gloriose vicerit, senio jam confectus quiescat. Ecce autem alterum ab Edinburgo, qui Freindo infensus ideo quod arcanorum Venditatores subsannaverat, irriseratque Alkindum facultates Medicamentorum arithmeticas Supputationes redigere conantem, tam bellæ Theoriæ tamque circumforaneæ Praxeos, quas quidam amplectitur, Patrocinium in se suscepit, idque animadversiones in Historiam Medicinæ nominavit. Fruatur iste his deliciis; nos contenti simus eo quod nihil gravius Freindo, præter Contumelias, ab acerbissimo, uti videtur, inimico objici potuerit. Nam ad illum quidem, postea quam Historia sua Anglice vulgata, & in Gallicum sermonem conversa est, multi, tam in Patria nostra quam in aliis Nationibus, illustres Viri honorificas misere Litteras, miram Operis approbationem testificantes. Freindus itaque neque Woodvvardo Linteario, neque Anonymo cuidam Medico Edinburgensi placuit: at placuit inter Germanos Hoffmanno, inter Batavos Boerhavio, inter Gallos Helvetio & Hecqueto, Popularibus vero suis pæne cunctis placuit; & quamdiu vel Medicarum vel Politiorum Litterarum gustus aliquis superierit, universis placebit Freindus. Tamen iidem, qui, cum vivus esset, nec scribentis nec loquentis vim sustinere poterant, venenata rursus in memoriam ejus ex occulto tela conjecerunt. Libellum, non emi quidem, sed circumferri vidimus, cujus Scriptor Moribus magis illius, quam scientiæ, detrahere conatur. Ad quem deferri proles hæc furtiva debeat, suspectum facit nimius hujus in Parentem amor. Sinamus autem ut is, qui Freindum vituperat, seipsum pro laudatore habeat. Freindi suavitatem amici ac familiares ejus cum desiderio recordantur, probitatem & obstinatam fidem nemo non extollit, famam exteræ Gentes celebrant, peritiam præsens Ætas experta est, postera omnes cognoscent.

Cum Vir hic eximius summa Eruditionis laude, & felici Professionis

suæ

suæ usu, magis magisque in dies floreret, nova subito, eaque insignissima, dignitate auctus est. Anno enim 1727. quo Serenissimus Rex Georgius Secundus ad solium evectus est, primis Imperii diebus Freindum Reginæ Archiatrum suum constituit, & Stipendium ei perhonorificum assignavit. Quanto autem gaudio commoveri debuit, cum laudi suæ cumulum accessisse sentiret ex eo quod adeo subtilis & exquisita Rerum atque Hominum Judex, & Litterarum omnium Fautrix, multis ipsa haud mediocriter erudita, vehementer id comprobante Rege, cujus judicium de eo erat omnino idem, Munus ita arduum ita honoris plenum ei ultro detulisset. Quo testimonio quid illi gratius aut illustrius accidere potuit, quam quod usque ad mortem ejus Rex pariter ac Regina haud alius cujusquam consilio, in sua vel in Prolis Regiæ valetudine tuenda & restituenda, niti voluerint? Ita increscente in dies negotio, cum ei antea occupatissimo vix tempus aut vires sufficerent, media anni sequentis æstate, aliorum saluti intentus suæque immemor, nimia defatigatione fractus cœpit languescere. Caput autem statim ab initio tentatum est; unde nec imminentis mali præscius, nec præsentis gnarus, ab ægris medicandis haud prius destitit, quam in ipsa circumcursitatione viribus plane defectus concideret. Quo audito, Rex & Regina graviter percussi, Medicis qui accersiti sunt, Viris ei Amicissimis Doctissimisque, nuntiari jusserunt, gratiæ loco se habituros, si præcipuam in illius curatione operam vellent impendere. Id quidem sedulo factum; verum invalescente Febre, & irritis quibuscunque Remediis, intra breve tempus diem suum obiit. Quod ubi rescitum est, tantus hominés mæror invasit, ut luctum adeo publicum adeo universum in unius Viri morte vix unquam Civitas meminerit. Ita Vitæ cursus & finis æque gloriosus ei obtigit. Ac post Mortem ejus, e Regiis pectoribus non deletam esse meritorum ipsius memoriam, beneficia declarant in defuncti Familiam collata. Nam Vidua ejus Regina liberalem in singulos annos Pensionem elargita est, Filiumque omni gratia, quam recipit ætas ejus Juvenilis, amplectitur, Fratremque Rex amplis in Ecclesia Muniis repetito favore cohonestavit.

Haud alios suscepit Liberos præter Filium unicum, quem Adolescentulum reliquit. Cui cum facultates, non amplas quidem, sed honestas, suo labore partas legaret, tamen a Tutoribus ejus, ut ad Professionis alicujus studium educaretur, in Testamento suo enixissime petiit; illud utique animo persuasissimum habens, meliorem nullam iniri posse Vitæ

ra-

rationem, quam quæ Homines in commune utiles efficeret. Itaque, domestico Exemplo, in Schola Regia Westmonasteriensi, sub Patruo suo, Viro doctrina pariter ac virtute præclaro, sedulo & amanter institutus, Oxonium nuper in Ædem Christi migravit. Cumque eximiis Ingenii dotibus inter Æquales emineat, spes est fore, ut in eo quod amplexurus est Vitæ genere haud minorem olim, quam Parens ejus in Medicina obtinuerit, laudem consequatur.

Johannes Freind vixit annos 52. obiit A. D. 1728. sepultus est juxta Prædium suum, in Oppido Hitcham, quod est in Comitatu Buckinghamiæ. Cenotaphium vero ei positum est in Æde Westmonasteriensi, non modo ut illic, ubi prima Litterarum rudimenta hauserat, nomen ejus Lapidi sacro insculptum extaret: sed quoniam id majori in celebritate futurum videbatur, si in Templo statueretur Regum Sepulchris nobili, Ducumque ac Poetarum maxime illustrium Tumulis refertissimo. Quibus quidem is ibi tanto magis locum meretur, quanto magis laudabile est Beneficia in Homines contulisse, quam aliorum Virtutes æternitati consecrasse, quantoque præstabilius artes in Humani Generis Salutem, quam in eorum Perniciem inventas excolere. In quo tamen Filii magis erga illum Pietas apparet, quam ipsius Famæ quicquam adjectum est. Nam viva hæc Ingenii & Eruditionis ejus exquisitæ Monumenta a Posteris omnibus cum utilitate ac delectatione pari legentur, ubi Marmor illud vetustate collapsum interierit.

Cæterum hoc a me grati erga illum Animi testimonium Cognatos & Amicos ejus omnes oro ut benigne accipiant: cui quod vivo, & valeo, & medeor (si medeor) soli debeo.

LE-

LECTORI.

CHartæ ſequentes, magna ex parte, eadem quam nunc obtinent forma, pridem exaratæ ſunt : eo tantum conſilio ut horas aliquas ſubciſivas inſumerem : neque de illarum Editione per aliquod tempus cogitaveram.

Has ut retractarem poſtea ſum adductus: & pauca quædam, prout res exigebat, paſſim attexui. Quod plures mihi neceſſario excutiendi fuerint Libri, quam quos in iſta temporum meorum aſperitate adeundi copiam haberem, Lector facile exiſtimabit. Quoſdam ſane adhibui poſt primam hujuſce Operis compoſitionem publicatos (Chirurgiæ tamen a Garengoeto ſcriptæ Traductionem nondum videram, cum ea, in quibus de Hernia Inguinali agitur, Folia prælo jam exierant : neque Auctorem, qui de Hernia Crurali mentionem fecerit, cognovi alium. Summa certe eorum, quæ de Argumento iſto hic habentur, in Conſeſſu Publico a me quatuordecim abhinc annis expoſita eſt.

Quod ſi brevis hæc Medicinæ Hiſtoria iis qui in Antiquorum ſcriptis verſati ſunt utilitatem aut delectationem ullam afferre, vel alios ad pleniorem Veterum notitiam excitare poterit, non male operam meam poſuiſſe mihi videbor ; ſin aliter, tamen haudquaquam me voluptatis in hac diſquiſitione captæ pænitebit.

NOI

NOI REFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOA.

HAvendo veduto per la fede di Revisione, & Approbatione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitore, nel Libro intitolato: *Joannis Freind Medicinæ Doctoris Historia Medicinæ a Galeni tempore usque ad initium Sæculi Decimi sexti*, non v' esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro; niente contro Prencipi, & buoni Costumi, concedemo Licenza a *Sebastiano Coletti Stampatore* che possi esser stampato, osservando gl' ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 24. Novembre 1734.

(Andrea Soranzo Proc. Refor.
(Z. P. Pasqualigo Proc. Refor.
(

Agostino Gadaldini Segr.

1734. 22. Decembre

Registrato nel Magistrato Eccell. contro la Bestemia

Angelo Legrenzi Segr.

HISTO-

HISTORIA MEDICINÆ
A
GALENI TEMPORE
USQUE AD
INITIUM SÆCULI DECIMI SEXTI.

In qua ea præcipue notantur quæ ad PRAXIN pertinent.

IGnofces mihi, Vir Amiciffime, fi novam Libri Editionem, quem de Medicinæ Hiftoria confcripfit V. C. Daniel Clericus, aliqua cum aviditate expectaverim. Scis enim probe quanti femper fecerim Auctoris hujus graviffimi eruditionem ac judicium, quorum utrumque in tribus antea vulgatis ab illo fuper hac re Partibus fummopere elucefcit. In eo opere Hiftoriam hanc ad finem ufque Galeni temporum deduxit: cujus quidem Scriptoris Græci, uti aliorum quoque omnium, qui per fexcentos hunc ac fupra annos antecefferunt, libris diligenter excuffis, commentarios fuos labore indefeffo & exquifita arte contexuit. Ac Veterum quidem Medicorum Philofophiam, Theoriam, atque Praxin omnem ita fufe ac dilucide a Clerico explicatam invenimus, ut neque placitum ullum, aut opinio quævis, neque morbi aut medicamenti Scriptoris quidem cujufquam nomen apud iftos occurrat, cujus non enarrationem ille plenam & accuratam tradiderit.

Ad calcem novę hujus Editionis, Specimen quoddam fex & quinquaginta Paginis conftans fubjicitur, in quo eadem Hiftoria ufque ad Medium Sæculi Decimi Sexti (nam quod in Libri Titulo, Decimi Septimi, legitur, id errore aliquo accidit) breviter continuari dicitur. Verum illud temporis fpatium, utpote annorum mille ac ducentorum, nimis amplum eft, quam ut in Opufculo tam exili plene defcribi potuerit: licet dimidia ejus pars in vanis obfcurifque enarrandis non fuiffet illiterati hominis ac Fanatici iftius, Paracelfi, fomniis abfumta.

Rogas ut meam de hoc Specimine fententiam Tecum communicem. Utinam effet eadem quam de Hiftoria ipfa jure optimo pronuntiavi. Sed, ut vera fatear, ita parum abfoluta aut elaborata mihi res videtur, ut ibidem multa negligenter, multa perperam dicta exiftimem. Quare Tibi obfequens, de Medicinæ Hiftoria intra idem fpatium, pauca quædam obiter animadvertam. Quoniam vero ad Libros mihi aditus non ita facile pateant, licet otium abunde fuppetat, cave ne perfectum aut limatum quippiam defideres; fpar-

ſas tantum Obſervationes aliquas velim expectes, quas mihi hoc tempore vetus præſertim recordatio, partim tamen etiam quorundam de his Auctorum feſtina retractatio ſuppeditavit.

Oribaſium, Aetium, Alexandrum, Paulumque Clericus, ſine ullo diſcrimine, in Quarto Sæculo ponit. Non diffiteor ſane apud optimos Hiſtoricos de horum Virorum ætate perturbata omnia & confuſa reperiri; iique haud magnopere laborant, modo non plus centum aut bis totidem annis a vero aberrent. Facile tamen animadverti poteſt, hunc, ſi, qua animi intentione atque cura Hippocratem & Galenum antea pervolverat, horum itidem Medicorum ſcripta verſaſſet, ſine ulla alia ope propius ad veritatem accedere potuiſſe. Id ego paucis oſtendam. Oribaſius, quanquam Collectiones ſuas Juliani Imperatoris temporibus, circiter A. D. CCCLX. conſcripſerit, tamen uſque ad finem quarti Sæculi, uti ex eo ipſo ac familiari ejus Eunapio *a* plene colligi poteſt, ſuperfuit; Aetiuſque qui ex Oribaſio quædam ſe deſumere ſæpe teſtatur, de eo minime, quaſi de homine ſemetipſo paulo duntaxat anteriore, loquitur. Quod ad Aetium pertinet, ex ipſis ejus Libris conſtat, hos ab eo, ante finem Quinti, vel initium Sexti Sæculi, ſcriptos non fuiſſe: quoniam in his non modo Sanctum Cyrillum, Archiepiſcopum Alexandrinum, qui A. D. CCCCXLIV. obiit, ſed Petrum quoque Archiatrum Theodorici Gothi Medicum, atque adeo Cyrillo ipſo juniorem, nominat. Alexander Aetio inferior eſt, ſiquidem hic ab illo prædicatur; tamen inter illos nonniſi exiguus annorum numerus interceſſit. Nam præterquam quod is *b* Jacobum Pſychreſtum, Medicum nobilem, Leonis itidem Thracis, ante A. D. CCCCLXXIV. Archiatrum, extollat, cujus mentio pariter apud Aetium reperitur: Agathias, qui Hiſtoriam ſuam ſub initia Juſtini Junioris A. D. DLXV. aggreſſus eſt, refert quanto in honore fuerit Alexander, imperante Juſtiniano Romæ agens; cumque una cum quatuor ejus Fratribus, quorum in ſuo quiſque genere præcelluit, eximie collaudat. Neque Alexander fortaſſe multo tempore Agathiam præceſſit; ſiquidem, ut ipſe ait, eum quem habemus de Medicina Librum provectiſſima ætate contexuit, cum ob laboris intolerantiam artem hanc exercere jam deſiſſet. Lindanus parum conſtare exiſtimat, utrum A. D. DC, CCCCXIII. aut CCCLX. viguerit. Verum errores hi Chronologici, leves cenſeri debent in eo homine, qui Aretæum iiſdem temporibus cum Strabone & Sancto Gregorio Nazianzeno vixiſſe ſcribit, omneſque ſub imperio Cæſaris Auguſti collocat.

Eo dehinc ſerior extitit Paulus, nam Alexandrum nominat: & Abulpharagius Arabs, qui explicatiſſimam temporum illorum Hiſtoriam reliquit, Paulum ſub regno Heraclii, circiter A. D. DCXX. ponit: haud, uti perperam a *c* Fabricio dicitur, regnante Conſtantino Pogonato, circiter A. D. DCLXXX. Nam ab *d* Arabico iſto Scriptore Paulus ante Othmanis Chaliphatum ſpatio perquam exiguo floruiſſe traditur. Et hic quidem A. D. DCXLIII. duobus poſt Heraclii mortem annis, imperare cœpit. Accedit ad hæc,

a In Chryſanthio. b 5. 4. De Jacobo hoc plura in ſequentibus.
c Biblioth. Gr. Vol. 12. d 114.

hæc, quod ipse Paulus sese a Alexandriæ literis operam dedisse prodat; neque id fieri potuit, nisi antea quam civitas illa ab Amruo esset, A. D. DCXL, capta ac direpta. Id obiter ex hoc disci potest, Scholam Alexandrinam illis quoque temporibus fuisse celebrem, cum etiamnum ob Medicinæ studia nomen ejus inclaresceret. Quodque de homine pererudito, Johanne Grammatico, ibi tunc temporis degente, narrat b Abulpharagius, luculenter nobis ostendit, quam immensus fuerit illic, post Bibliothecæ Ptolemaicæ sub Julio Cæsare incendium, Librorum numerus, munificentia Principum congestus. Quippe cum Amruus Libros omnes a Chalipha jussus est comburere, illos Balneatoribus divisit; ac licet in ea Urbe Thermarum essent quatuor millia, iique harum usibus accommodati, vix tandem sex mensibus igne consumti sunt.

Ex brevi hac narratione disci potest, quantam erudito cuidam Tractatui c fidem adhibere debeamus, ubi Medicorum supra dictorum una cum Dioclis ætate hoc modo tempora distinguuntur.

	A. D
Oribasius	CCCL.
Alexander	CCCLX.
Aetius	CCCC.
Paulus	CCCCXX.
Diocles Carystius	D.

Incredibilis videtur error hic de Diocle; siquidem haud modo Epistolam ejus de tuenda Sanitate ad Antigonum in eo ipso Scriptore, qui octoginta annis Diocle posterior vixisse censetur, in Paulo conservatam habeamus, sed etiam omnibus notissimum sit, Virum illum, uti Plinius loquitur, ab Hippocrate secundum ætate famaque extitisse, idque trecentis ad minimum annis ante Christi nativitatem. Igitur in hac una re lapsus est annorum fere octingentorum. Illud amplius animadvertam: si Epistola hæc germana est, ad Antigonum Gonatam Macedoniæ Regem, uti conjicit Fabricius, scribi non potuit. Rex enim iste annos circiter CCXL. ante Christum floruit: ita ut sub eo Rege Diocles nimio ab Hippocrate intervallo remotus videatur; ideoque magis verisimile est missam fuisse ad antiquiorem aliquem Antigonum, illum fortasse qui Alexandro Magno successit, Anno circiter CCCXX. ante Christum, sive post Hippocratis ortum CXXX. Quod autem a Paulo senex dicitur, descriptioni huic Antigonus noster æque, ac Gonatas, congruit: quippe cum interfectus sit annos natus plusquam octoginta.

Nonnullis fortasse primo intuitu Chronologicæ tantum videbuntur hæ minutiæ; eosdem tamen re bene perpensa fassuros esse confido, non statuta primum Auctoris cujusque ætate, truncam omnem in Historia & confusam de Medicinæ Statu narrationem futuram: neque ullo modo mutationes ejus ac progressus percipi posse, neque quemadmodum horum quodque singulis temporibus obtigerit.

A 2 Quæ

a 4. 49. b Ibid. c Biblioth. Literar. N. 2. 4.

Quæ de quatuor ſupra memoratis Scriptoribus differit, omnia quatuor paginis abſolvit Clericus: atque idoneam brevitatis hujus cauſam afferre ſe credit, ideo quod Collectores ſint. Fuerunt certe maxima ex parte ejuſmodi, duo primi ac poſtremus. Longe vero abeſt, ut immenſis illis quæ aliunde collegerunt Voluminibus non aliquid etiam recens ac de ſuo immiſeuerint. Fateor equidem, ſi Librorum molem ſpectemus, haud utique in illis multa reperiri, quæ in Galeno aliiſque Auctoribus deſiderentur, (ſunt tamen illic quoque quædam ad verum Artis noſtræ incrementum pertinentia) nihilominus e Scriptoribus iſtis magna rerum ſylva excerpi poteſt; quæ Medicinæ Hiſtoriam, (idque hujus diſquiſitionis argumentam eſt) copioſe inſtruant: Medicique, ſi non ratiocinantis judicium dirigant, curioſi tamen animum oblectent. Id utique in Scientiarum pariter ac in Regnorum conditione obtinet: ut Lectori non minus utile ac jucundum ſit, utrorumvis inclinationem ſenſim factam contemplari, quam aut adoleſcentium incrementa ſpectare, aut vigentium gloriam ſuſpicere. Sed de his Auctoribus ſingulatim aliqua dicenda ſunt.

ORIBASIUS A. D. 360. ORIBASIUS Aetiuſque Volumina ſua, & ea ſatis ampla, præcipue quidem ex Galeno, ſed & ex aliis quoque plurimis Scriptoribus, contexuerunt. Oribaſius magna in dicendo varietate utitur: ex qua re id emolumenti capimus, ut in eo alius alium vel Auctor Auctorem, vel ſententia ſententiam explicet; eique acceptum referri debet, quod ejus ope multa clarius in Galeno, tam ad Anatomiam quam ad Medicinam ſpectantia, intelligamus. Aetii dilucidior eſt oratio; idemque de pluribus morbis agit, quam aut in Synopſi, aut in Libris ad Eunapium comprehendit Oribaſius: eoque uberius & Symptomatum deſcriptionem & medendi rationem exequitur.

Ex his duobus hauſtum eſſe dicit Clericus quicquid in Theoria vel Praxi alicujus momenti ſit, ac præſertim in re Anatomica & Chirurgica. Id autem animadvertere neceſſe habeo, ab Aetio in prolixo ejus Opere peritus omiſſam eſſe Anatomiam, uſumque Partium; quicquid autem unice ad Chirurgiam ſpectat hic atque illic confuſe diſperſum, mancum eſſe & ordinis expers, ſi cum iis conferatur, quæ de eodem argumento ſcripta ſunt a Paulo: unde factum puto ut inſignis ille Chirurgiæ Magiſter Fabricius ab Aquapendente ſemper fere hujus Scriptoris auctoritatem potius quam Aetii ſequatur. Oribaſius quidem in duobus Libris haud exiguis (qui Collectionum ejus quæ reſtant ſunt poſtremi) omnes tum cognitas humani corporis partes deſcripſerat, & ſuum cuique aſſignaverat officium: verum is perpauca iis adjecit quæ in Anatomicis ſuis Operibus tradidit Galenus; atque hujus ratione Tractatus magis, quam alius cujuſvis ab eo ſcripti, Simia Galeni, quod ei nomen inditum eſt, vocari meruit. Una duntaxat res, quæ vel a Galeno omiſſa eſt, vel cum deperditis Galeni Libris interiit, in Oribaſio reperitur: prima ſcilicet Glandularum Salivalium deſcriptio, Hæc verbis ſequentibus concepta eſt; „ a Ex utraque Linguæ parte ora Vaſorum, quæ Salivam excipientia „ dicuntur, invenies, in quæ deſcendere ſtylus poſſit. Initium ducunt hæc „ Vaſa

a Lib. 24. 8.

„ Vasa ab radice Linguæ, ubi ejusdem quoque Glandulæ sunt; exoriun- Oribasius A. D. 360.
„ tur enim ex eis forma Arteriis persimili, per quæ humor pituitosus com-
„ portatus & linguam ipsam & partes inferiores, & item obliquas, & de-
„ nique omnes oris partes in orbem humectat. „

Quanquam vero Anatomiam Oribasius ita plene explicet, in tribus tamen quæ supersunt Operibus ab eo factis vix quicquam ad Chirurgiam spectans continetur, in quo quidem Artificis manus postuletur; nisi fortasse duo illi libelli de Laqueis & Machinamentis ex Heracla & Heliodoro contexti huic adscribi debeant; qui si ad Oribasium revera pertinerent, quantulam tamen Chirurgiæ partem comprehendunt? Aetius, qui sine dubio Chirurgiam ipse *a* exercuit, narratiunculam aliquam operationis fere cujusque tradit, ac præsertim in Oculorum morbis uberior est quam ipse Celsus; nihilominus Chirurgiæ partem minime contemnendam, Fracturas & Luxationes, omittit: de quibus Librum Celsus integrum conscripsit.

In Oribasio atque Aetio diversa Veterum fragmenta, pretii non exigui, neque alibi extantia, conservantur; multa scilicet, uti cætera omittam, ex Archigene, & Herodoto, Viris de Secta Pneumatica clarissimis: ex Posidonio, & Antyllo, quorum uterque Auctor insignis videtur. Tamen ex his is qui secundo loco ponitur, strictim tantum a Clerico memoratur, posteriores duo ne nominantur quidem, licet ambo, ac speciatim Posidonius, a Galeno multa cum laude celebretur. Antyllus, uti ex *b* Oribasio discimus, plures Libros composuit; quibus multa passim inserta sunt de Arte Gymnastica. In Fragmentis istis apud Oribasium extantibus, multa exercitationum genera reperimus, neque a Galeno, neque ab alio quovis qui huic præcesserit memorata: atque inter cætera, *c* Cricilasia est, uti perperam a Traductoribus dicitur, cum Cricelasia vocari debeat. Hanc, cum per multas jam ætates in desuetudinem abierat, Mercurialis ipse, qui argumentum hoc exquisitissime pertractavit, explanare non aggreditur; & naturam ejus, utcunque ab Oribasio propositam, haud facile comprehendi posse arbitror. Quædam ex iisdem aliisque Antiquis Scriptoribus, e Sorano præcipue Methodico, & Leonide Secta quidem Episynthetico, Chirurgiæ vero peritissimo, subministravit nobis Aetius. Illud his adjicere debeo, quod multa apud hunc & Oribasium medicamenta, a superioribus non descripta, occurrunt.

Oribasius, vel Apollonium secutus, vel sua ipsius authoritate, Sanguinis per *d* Scarificationem detracti commoda fuse prædicat. Cujus quidem medendi viæ a prioribus vix ulla mentio est. Is autem hanc sæpissime expertus, in Mensium Suppressione, in Oculorum Destillationibus, in dolore Capitis, in Spirandi difficultate, etiam ubi æger in extrema senectute esset, miros ejus effectus narrat. De se ipso speciatim commemorat, quemadmodum Peste tunc per Asiam grassante correptus, postridie crure scarificato, duas inde sanguinis Libras emiserit: qua curandi ratione & ipse convaluit, & alios complures ad sanitatem perduxit.

Id hic animadverti debet, hanc scarificandi rationem ab ea diversam esse,

a 4. 3. 3. 4. 4. 39. &c. b Collect. 6. 21. c ibid. 26. d Collect. 7. 20.

ORIBASIUS A. D. 360. quæ Cucurbitularum ope efficitur. *a* Posterioris tantum generis notitiam habuisse videntur Arabes: verum ex hoc loco, sicut etiam ex aliis quibusdam apud Galenum, patet, Veteres cutim alte scalpello incidisse; qui, eo quod magna Sanguinis copia isto modo commode educi posset, idem in hoc auxilio, ac in Vena secta, præsidium esse censebant. Eodem usque ad hunc diem utuntur Ægyptii; omnemque ejus Apparatum fuse ita describit *b* Prosper Alpinus: Arctam primum sub poplite fasciam injiciunt, crus deinde, post ejus fricationem, in aquam tepidam demittunt, id postea arundinibus percutiunt donec intumuerit, atque ita demum scarificant. Ratio hæc omnis a Cucurbitularum usu prorsus differt: ideoque Oribasius, in Curatione Vertiginis *c*, duas has Operationes luculenter distinguit.

In Auctore hoc miri cujusdam morbi prima mentio est; is Λυκάνθρωπος, sive Λυκανθρωπία *d*, dicitur, estque Melancholiæ, aut Insaniæ, species quædam ita ab illo descripta: „ Quos hoc malum infestos habet, nocturno „ tempore domo egressi, Lupos in omnibus rebus imitantur, & ad diem *e* „ usque circa tumulos vagantur mortuorum. Hos ita cognosces; pallidi „ sunt, oculos hebetes & siccos, non illachrymantes, eosque concavos ha- „ bent: lingua siccissima est, nulla penitus in ore saliva conspicitur, siti „ enecti: crura vero, quia noctu sæpe offendunt, sine remedio *f* exulcerata. Eandem ejus, paucis immutatis, descriptionem facit Aetius: cum eo, ut Κυνανθρωπίαν illam, perinde ac Λυκανθρωπίαν, nominet, & mense *g* Februario potissimum invalescere prodat. Locum hunc ille se desumere inquit, id est, fusius proponit, ex Marcello Sidete, qui sub Hadriano Marcoque Antonino floruit, Librosque duos & quadraginta de Morbis Versu composuit Heroico, uti liquet non e Svida modo, sed ex Epigrammate *h* antiquo etiamnum extante. De morbo eodem eadem ad verbum exscripsit Paulus, in eo capite cui Titulus est, περὶ Λυκάονος ἢ *i*, &c. Quemadmodum vero in hunc locum error hic Λυκαόνος, & in Svidam is Λυκάνε, irrepserit, ex abbreviatione in Manuscriptis Codicibus perperam lecta, recte videtur explanasse *k* Lambecius. In ea vero observatione, quam super verba quædam Aetii profert, mihi cum illo dissensio est. Ea hoc modo, tam in Manuscriptis quam in impressis Codicibus, leguntur: καὶ μέχρις ἡμέρας τὰ μνήματα μάλιστα διανοίγουσι, unde Sepulcra ab ægris aperiri significatur. Locum hunc correxit Gorræus, atque ita legi debere scribit, περὶ τὰ μνήματα μάλιστα διάγουσι, „ inter Sepulcra maxime vivunt, sive commorantur: „ nam Paulus eodem sen-

su

a Albucas. Lib. 2 b 5. 5 c Synops. 8. 5. d l. 8. 10.

e Actuacius addit, tunc eos reverti, & ad sese redire. Meth. Med. 1. 16.

f Inter laxa & spinas, Actuar. & ex canum morsibus, Aet. 6. 11.

g Vera hæc Lectio videtur, quanquam Lambecius φέροντα, loco vocis φευρουάριον, probet: ut per illud intelligatur, Mensis qui morbum infert. Sed is certe sensus per vim detortus est, neque sermo Græcæ linguæ apte congruit. Ac licet miras quoque quasdam Historias adducat, quas C. Peucerus Magiæ scriptor perquam credulus de Lycaonibus profert, qui quidem Lycaones, uti ab eo dicuntur, in Borealibus Europæ & Asiæ plagis degentes, hujusmodi morbo tentari solerent, idque nonnisi per duodecim a natali Christi dies, nullo modo hæc, ut mihi videtur, authoritatem Aetii infirmare debent. Curatio Dæmoniaci a Christo facta hoc anni tempore obtigit. h Kuster in Svid. i 3. 16. k Biblioth. Cæsar. lib. 6. 149.

ſu habet, περὶ τὰ μνήματα διατρίβουσι. Emendationem hanc improbat Lambecius, quia contra ſtat Manuſcriptorum Codicum authoritas; vereor autem ne is in hac re pluſquam par eſt Librariis confidat, ſiquidem vox διάγουσι morbi hujus deſcriptioni, quæ a ſingulis his Scriptoribus proponitur, multo aptius reſpondet. Traductor Oribaſii per vocem „ vagantur „, id Latine exprimit; hominesque ita affectos per Sepulchra ac Deſerta curſitare dicit Actuarius ὥστε χάεσι περιϊέναι, quæ fortaſſe verba ex Oribaſio ſumſit. Id utique ab aperiendis Sepulchris plurimum diſtat, de qua re in quovis horum Scriptore ne minima quidem habetur mentio. Interpretationem noſtram confirmat etiam Dæmoniacus in Sacra Scriptura memoratus, qui eodem Inſaniæ genere laborans, inter Sepulchra *a* habitare, & in Sepulchris *b* verſari, & lapidibus ſeſe incidere dicitur. Ad hæc, vox, μάλιστα, Gorræi correctionem ſanam eſſe declarat; neque enim ex ea, ſi cætera aliter legantur, ullus elici poteſt ſenſus; quanquam *c* Donatus ab Altomari utramque lectionem ſervet, vel potius confundat, locum ita convertens: „circa „ defunctorum monumenta plerumque verſantur, eaque maxime aperiunt.„ Criticam hanc non feciſſem digreſſiunculam, niſi oſtendere vellem quemadmodum Viri etiam eruditiſſimi in errorem ſæpe, circa res ad Medicam Artem pertinentes, delabi poſſunt, niſi aut ſcientia aliqua in hac Profeſſione inſtructi ſint, aut in ſingulis Auctoribus qui de eo Argumento ſcripſerint probe verſati. Quod ad morbum ipſum attinet, ſi peregrinantibus fides adhibenda eſt, fuit olim in quibuſdam regionibus, ut in Livonia, Hibernia, & aliis locis, viſu non infrequens; & ejuſmodi quoque narrationes inter recentiores Medicos occurrunt. Duos homines ita affectos ſe vidiſſe teſtatur, modo memoratus Auctor, Donatus; & ea quam *d* Foreſtus refert ſingularis eſt Hiſtoria: nam Oribaſii deſcriptioni plane convenit, non modo quoad Ulcera in Cruribus, verum etiam in illa re de qua ſupra diſſeruimus, Cœmeteriorum ſcilicet frequentatione. Græcum morbi nomen naturam quoque ejus valde ſignificanter exprimit: tamen in ſcribendo ita negligens eſt Lindanus, ut id nihil aliud quam Luporum ipſorum Rabiem indicare proponat.

Oribasius A. D. 360.

In Oribaſio, vides, quantumvis Collectore, nova aliqua de morbis occurrunt, vel talia certe qualia apud neminem eorum qui ſuperſunt illo antiquiorum reperiuntur. Erat Vir ille, omnium teſtimonio, non modo excelſæ indolis, ſed in morborum quoque curatione experientiſſimus: ac ſi diligenter ejus Commentarios evolvamus, quod a nemine eorum factum puto qui judicium de eo fidenter protulerunt, curandi regulas in variis ab illo caſibus commodiſſime præceptas obſervabimus. Unum, de *e* Epilepſia, exemplum proferam, in qua medendi rationem, tam in acuto, quam in diuturno genere, deſcribit, id eſt, in acceſſione, & extra hanc. Ubi acceſſio deſiit, mitti ſanguinem jubet: poſt dies quatuor vel quinque, refecto paulum corpore, Purgationem: tribus poſtea, Cucurbitulas, & Scarificationem. Eaſdem Evacuationes, adjectis interdum Sinapiſmis, repeti

A 4 com-

a St. Marc. 5. 3. *b* St. Luc. 8. 27. *c* Meth. Med. c. 9. *d* 10. 52.
e Syn. 8. 3.

Oribasius A. D. 360. commodis intervallis præcipit ; atque interea nutrimentum idoneum exhibet una cum calefacientibus Medicamentis, qualia sunt, Castoreum, Mentha, Ruta, Succus Cyrenaicus. An ex Posidonio hæc ista hauriantur, uti de eodem argumento a Aetium consulens suspicari quispiam possit, equidem ignoro ; ordo certe ac genus curationis & experientiæ & rationi convenit. In proximo quidem Capite, Epitome eorum quæ Galenus, de Epilepsia item, dixerat, neutiquam adeo plena est, neque res ita singulatim exponit. Illud etiam observatu dignum est, quod utcunque Oribasius de Specificis loquatur (etenim haud minorem quam nostræ ætatis homines de iis opinionem Antiqui conceperant) inter quæ Radix Pæoniæ est, & ea Epileptici Torquis modo gerenda : adeo non his per se confidit, ut maximam spem, uti par est, in Evacuantibus ponat. Id insuper notabo, quod Galenus in celebri illa ad Cæcilianum Epistola, quod primum hujusmodi consultationis in Antiquitate exemplum est, tam accuratam medendi rationem non tradiderit : quamvis hanc consulto super ista re sola conscripserit, cumque singula ad morbum & ægrotantem pertinentia ignoraret, adversus omne quicquid evenire posset præmunire hunc debuerit : quare ipse huic Epistolæ Titulum dedit Ὑποθήκης. In qua, cum satis longa sit, nullam tamen ordinate medendi rationem exequitur : sed post levem Purgationis mentionem, pauca quædam Medicamenta simplicia, Scillam nempe, Absinthium, &c. ad hunc morbum utilia commendat : postea vero victui præcipue insistit, quæ res fuse quidem ab eo tractata est. Ex iis quæ dicta sunt, cave ne in animum inducas me de Galeno inique sentire, quem & hominem doctum, & Medicum insignem, neque in ulla re Oribasio inferiorem cognosco ; nunc enim, tanquam Historicus duntaxat, loquor, resque omnes ita propono quemadmodum eæ in Antiquorum monumentis apparent.

Animadvertis in Oribasio curationem Evacuantibus atque Corroborantibus maxime niti ; quam Medici quidam judicio minus valentes non modo inidoneam sed secum discordantem existimarunt : multumque sane error iste obtinuit, ut cum Medicus alia ex his adhibeat, alia necessario damnare videatur. Ab Experientia docemur, utrorumque usum ita parum repugnantem esse, ut nihil magis rationi conveniat ; ac persæpe, non modo in hoc cæterisque Capitis morbis, sed etiam in variis Febrium generibus, requiri. Id e sua ipsius Praxi facile peritus quisque perdiscat : & is qui Oeconomiæ Animalis notitiam animo perceptam habuerit, causam hujus rei satis comprehendet ; ac necessitatem illam, quæ frequenter incidit, aut Evacuandi aut Revellendi, quo præsentius discutiantur obstructiones ab humorum sive redundantia sive viscididitate ortæ, facile concipiet ; simul eodem tempore idem cognoscet, quanti vicissim usus esse poterit ejusmodi Remediorum administratio, quæ sanguinem exsuscitent, vel ut magis Physice loquar, quæ naturalem Fluidis circulationem, Solidisque Partibus Tonum suum restituant.

Ita Scriptor ille, quanquam Collectoris præcipue nomen mereatur, Observationes aliquas nobis in Medicina suppeditat recentes nec inutiles, uti

a 6. 11,

ex paucis istis Exemplis liquet : quique hoc proposito ejus Opera pervolverit, is similia nonnulla, apud Antiquiores frustra quærenda inveniet. ORIBASIUS A. D. 306.

Oribasius, Sardianus vulgo creditus, Pergami *a* natus est, ibique una cum Magno & Jonico, in Schola Zenonis Cyprii, institutus : quem quidem Zenonem Sardibus eo tempore docuisse conjicio, licet Alexandriam postea migraverit, in qua Urbe *b* Professor celebris evasit. Eunapius, qui Scientiam in Medicina haud contemnendam habuit, idemque verisimiliter cum eo est, cui quatuor de Euporistis Libri aliique nonnulli inscribuntur, Oribasium, & Virum sui temporis doctissimum, & inter Medicos peritissimum, & Sermonis admodum faceti ac jucundi fuisse prodit. Eodem teste, haud minus auctoritate quam doctrina viguit ; nam Juliano ad Imperium obtinendum non mediocrem opem præstitit, qui vicissim Oribasio Quæsturam *c* Constantinopolitanam assignavit, & in eo summam, ut ex *d* Epistola quadam ab eo imperante scripta constat, posuit fiduciam. Sub proximo Imperatore, gratiam omnem amisit, bonis omnibus spoliatus est, in exilium missus, atque in Barbarorum potestatem traditus : inter quos brevi tempore, virtute ac medendi peritia tantum sibi amoris ac reverentiæ conciliavit, ut hunc illi, miris curationum successibus moti, quasi Deum suspicerent. Revocatus tandem a Romano Imperatore est, posteaque semper opibus atque dignitate floruit ad id usque tempus, quo Eunapius hæc de eo literis mandavit. Quod circa A. D. CCCC. incidere debuit : siquidem jam tum Eunapius, uti videtur, inter Medicorum primos *e* habebatur, cum sub Juliani obitum A. D. CCCLXIII. duodecimum duntaxat ageret annum.

Septuaginta, juxta Photium vel duo & Septuaginta, ut vult Svidas Collectionum Libros composuit Oribasius ; quos non modo ex Galeno, sed ex aliis omnibus hunc ætate antecedentibus Medicis, & e propriis experimentis haustos, Juliani rogatu, in unum redegit. Horum supersunt soli quindecim priores, una cum duobus aliis Rem Anatomicam tractantibus, quos vigesimum quartum atque quintum ejus Collectionis vocat Traductor Rasarius. Scripsit etiam ille, sicut antea dictum est, ad familiarem suum Eunapium, de Morbis & Medicamentis Libros duos. Præter hæc, duo Volumina suo tempore extantia memorat Photius, quorum alterum ex quatuor, alterum ex septem Libris constabat ; his continebatur Galeni operum Epitome, Juliano pariter inscripta. Mentionem ejus habet Paulus ; verum ea nunc desideratur, una cum aliis quibusdam tractatibus a Svida nominatis. Plurimæ Medicamentorum Compositiones apud Aetium inveniuntur Oribasio tributæ. Spurii sine dubio sunt Commentarii in Hippocratem, sub ejus nomine a Guintherio vulgati. Quibus rationibus adductus illorum Editor, homo certe non ineruditus, germanos fuisse censuerit, non possum exputare ; nam præterquam quod opus plane nugatorium est, & materia ejus neutiquam Oribasio digna ; Auctor, quicunque is erat, ita parum artificiose nobis fucum facit, ut Oribasium hæc impulsu Ptolemæi Evergetis *f*, scripsis-

a Eunap. in Oribasio. b Julian. Epist. 47.
c Svidas. d Epist. 17. e In Chrysanthio.
f Præfat.

ORIBASIUS A. D. 360. pſiſſe ponat : cum hi duo Viri non modo non eodem tempore extiterint, ſed eorum ætatibus ſexcentorum annorum interponatur diſtantia. Id utique in eo etiam magis abſurdum eſt, quod modo ſacræ ſcripturæ modo Terentii ac Virgilii *a* lectionem in certis caſibus utilem eſſe proponat, quodque Hemiſtichium hoc ex *b* Ovidio ſumat „ Timor addidit alas. „ Ex his veriſimile eſt Commentarios iſtos, quales quales ſint, & Latine ſcriptos fuiſſe, & ab homine Chriſtiano.

Oribaſii, quoad Morbos, Theoriam nuper expoſuit Barchuſen : verum operæ ſine ullo detrimento pepercisſet, cum de hac re Scriptor iſte Græcus ne verbum quidem proferat, quod non ſit a Galeno mutuatus. Eadem illi, quam de Aetio loquens affert, etiam hic tacenti cauſa valuiſſet ; & eo magis, quod non modo juxta Galeni, ſed & aliorum complurium ab Oribaſio prætermiſſorum ſententiam Aetius de morborum cauſis prolixius diſſeruit. Sæpe mirari mihi ſubiit Recentis hujus Auctoris conſilium ac judicium, qui ſub diverſis duabus formis, in elegantibus primo, uti hos credit, Dialogis, nuper autem in Diſſertationibus ſeriis, longum de Medicinæ Hiſtoria opus conſcribere aggreſſus, in explicanda uniuſcujuſque Medici Theoria ſibimet ipſi ſatisfecerit: quaſi minoris momenti ſit eorundem in Arte Medica & Chirurgica Praxin contemplari, & hanc curandi modis tam per antecedentia quam inſequentia ſæcula adhibitis conferre.

Dixi quædam antea de AETIO ; nunc illud amplius animadvertam, quod in iis quæ ad Chirurgiam ſpectant multa ſint notatu digniſſima : varias enim quarundam Operationum vias docet, quarum & ipſe non paucas ſuo tempore præſtitas vidit : & ab experientia ſua, non modo in Capite de *c* Caſtratione, ſed etiam alibi ſæpe loquitur. Multa in eo certe de re Chirurgica continentur, de quibus tacent Celſus & Galenus : & adminiſtrationes quæ manum exigunt, ab Aetio in hujuſmodi caſibus deſcriptæ bis totidem ad minimum ſunt quot in illorum utroque reperiuntur ; imo ab ipſo quoque Paulo prætermiſſæ. Unum aut alterum Exemplum proferam : ex Aſclepiade accuratiſſime tradit, quemadmodum *d* Hydrops Anaſarca curari debeat ; id ſit interiorem crurum partem incidendo quatuor digitorum a talis intervallo, ea altitudine qua in miſſione Sanguinis vulgo fieri ſolet. Ita exiguus primo Sanguis profluit ; dein, ſine inflammatione, continuus aquæ curſus eſt, ita ut foramen uſque pateat, dum humor omnis ſit exhauſtus, locuſque detumuerit : morbus autem per hanc quaſi ſentinam effunditur, nullo medicamento intus adhibito. Leonides Alexandrinus, qui poſt Aſclepiadem, Galeno propior floruit, is cujus fragmenta ab Aetio potiſſimum conſervata ſunt, illud inſuper addit, ſi per crurum inciſiones humor non ſatis copioſe emittitur, alias in aliis corporis partibus plagas eſſe faciendas, in femoribus nempe, aut in brachiis, aut etiam in Scroto, ſi id tumet, per quas ingens aquæ vis educi poſſit. Archigenes autem affirmat per has Scarificationes, non modo crurum & brachiorum, ſed nonnunquam ventris etiam Tumores ſubſediſſe. Proculdubio, ubi Anaſarca Aſciti conjungitur, id auxilium opis alicujus eſſe poſſit ; licet in Aſcite ſimplici nihil conferre valeat.

a 2. 39. b 2. 35. c 4. 1. 122. d 3. 2. 30.

leat. Ipsa Operatio ab Hippocrate memoratur, & ab ejus temporibus usque ad hunc diem multo sæpe cum successu adhibita est. Aliam, Puncturæ scilicet per Acum, viam proponit Sylvius de le Boe, hanc a se primo excogitatam glorians; quanquam evidens sit ea omnia ex hac descriptione desumpta esse, atque totidem verbis ab Avicenna expressa. Verum haud sola hæc inventio recens dicitur, quam Antiqui nobis Medicinæ Scriptores diserte tradiderint. Id autem omnibus in Chirurgia vel minimum versatis constat, Lanceolam longe præferendam esse cuivis Acui, in aperiendis iis, quæ Anasarcam comitantur, Tumoribus. Aetius A. D. 500.

E plurimis Auctoris hujus locis cognoscitur, quanto istis sæculis in usu fuerit Cauterium tam Actuale, quam Potentiale; ac speciatim in a Paralysi, ex Archigene, Escharam utrovis modo sine ulla cunctatione fieri jubet, idque in variis partibus: in Nucha, qua Medulla Spinalis ortum habet, unam; duas utrinque; tres vel quatuor in vertice Capitis, unam in ipso ejus medio, circaque hanc tres alias. Adjicit etiam, si per Ulcera diutius humor profluat, magnam spem esse de redintegranda hominis sanitate. Multi Fontanellorum inventionem recentem, nec ullatenus Veteribus cognitam existimant: verum is qui descriptionem hanc animo perpenderit, rem omnem, perinde ac nobis hodie, illis quoque olim innotuisse dispiciet. Neque in Aetio id unicum hujus rei exemplum est. Nam de hoc auxilio subtilius etiam disserit in eo loco ubi id contra b Asthma inveteratum præcipit, postquam alia omnia remedia parum profecerint. Ulcus unum utrinque, prope mediam Claviculæ articulationem fieri vult, cum eo tamen ne Aspera Arteria convulneretur, duo deinde alia exigua prope Arterias Carotidas sub maxilla, utrinque unum, ita ut Cauterium haud ultra cutim pervadat: alia duo sub mammis inter tertiam quartamque costam: duo rursus alia in dorso juxta costam quintam atque sextam: aliud itidem in medio thorace prope ortum Cartilaginis ensiformis, supra os ventriculi: similiter unum utrinque inter octavam nonamque costam: tria demum in dorso, in medio scilicet ejus unum, ac paulo infra reliqua duo ex Vertebrarum parte utraque. Quæ infra collum sunt, satis ampla esse debent, neque superficiem tantum radentia, neque nimis alta; omnia vero diutius servanda. Eandem operationem in Empyemate ac Phthisi imperat: & in utroque casu Escharam circuli forma faciendam esse admonet, quæ res ulcera diutius a sanescendo prohibet: atque hoc modo Fontanelli Caustico hodieque inuruntur. Ea quæ de Asthmate dicta sunt fere ad verbum exscripsit Paulus; & idem consilium præbet in curando Empyemate, hoc solum adjiciens quod radix Aristolochiæ oleo madens actuali Cauterio accendi debeat. In eodem morbo ex Leonide refert, quemadmodum per Pleuram ferramentum acutum igne candens demittatur, ad pus educendum ex Thorace. Vulgarem quoque Paracentesis faciendæ viam commemorat; cum eo tamen ut operationem hanc vel a subita morte excipi notet, vel a Fistula insanabili. Id ex Paulo sumit Albucasis. Nequaquam tamen perpetuum est, ut in hoc casu exitium ita immineat; atque in re tam ancipiti bene de eo agi putandum est, cui prioris

a 2. 2. 28. b 2. 4. 68.

Aetius. A. D. 500. ris mali loco Fistula tantum relinquitur. Aetius & in aliis locis, & speciatim in curatione Ischiadis, varias Cauteriorum Potentialium, tam in cruribus quam alibi, efficiendi vias describit; docet etiam quemadmodum Ulcera servari possint ut ex iis humor diu profluat; nec ab eo in hac re unquam discedit a Paulus. Hæc quæ ex Aetio hausi, ut mihi quidem videtur, diserte probant, Fontanellorum effectus ab Antiquis probe fuisse cognitos; simul etiam Operationem ab his Causticorum ope fieri consuesse, quæ plerumque commodissima istos efficiendi via est. Porro in iis ipsis Morbis, adversus quos ab Aetio maxime prædicantur, etiamnum insigniter prosunt. Notari potest tria Capita, de Paralysi, Empyemate, & Ischiade, ex Archigene sumi; ideoque Operationis hujus vetustas Domitiani saltem tempora attingit. Cauterii modum utrumque nominat Cælius Aurelianus in Dolore Capitis & Ischiade, licet in priore casu remedium illud improbet. Eo tamen referente, id in Phthisi commendat, Celso antiquior, Themison. Hunc Cauterii usum Hippocrati notum fuisse liquido constat; idque diserte a Celso collaudatur, Actuale semper in b Hydrope, c Epilepsia, d Ischiade, ac e Phthisi; atque ut melius sciamus quam sane Vir ille judicaverit de materiæ per vulnus profluentis utilitate, legem hanc perpetuam tradit in omnibus hisce casibus: „ Ut Ulcera aliquis sanescere vetet, & humorem fluere „ sinat, donec is omnis exhauriatur, & levetur morbus. „ Ita in rabiosi Canis morsu, aperta servari Aetius per quadraginta aut sexaginta dies, & si coierint, rursus aperiri jubet. Fuit hic rei hujus apud Veteres usus, modo nunc dierum usitato idem fine dubio valens. Quidam inter Veterum Cauteria & Recentiorum Fontanellos distinguunt; sed ex iis quæ de auxilio isto breviter dixi facile apparebit, inter res istas nullam momenti cujusvis esse discrepantiam. Recentiores in eo quidem experimentum in melius deflexerunt, quod Rhasem f secuti Fontanellos plerumque in carnosa aliqua corporis parte, vel potius in Musculorum interstitiis fieri præcipiant; cum Antiqui illos aliquando juxta os aperuerint, sicut in Sterno, Nucha, Claviculis, &c. quibus locis si qua res Ulceri inditur, quo diutius servetur, Periosteo presso ingentem dolorem moveat necesse est, præterquam quod humor, in cujus exitu curationis cardo vertitur, nequeat ex istiusmodi loco ita copiose exire. Hæc sola Veterum erat, nempe Cauteriorum ope, Fontanellos efficiendi ratio; horum enim per Scalpellum incisio recentius est inventum. Multi Cauterium Actuale Potentiali anteponunt, quia citius Eschara secedit; sed quoniam prior modus crudelior videtur, posteriori frequentius utimur, ut ægrorum mollitiei indulgeamus: tamen ob hanc ipsam rem, commodissime hoc modo major fit ulceris profunditas. Glandorpius autem, qui argumentum hoc accuratissime tractavit, Actuale Cauterium adeo probat, ut sex hoc modo factos subire, quam altero unum malit: neque in quatuordecim annorum usu Potentiale plusquam bis adhibuit.

In hoc loco non ineptum erit aliqua de certo quodam genere Fontanellorum adjicere, quæ Setacea vocantur: a g Lanfranco quadringentis abhinc annis

a 6. 2. 3. 73. 53. b 3. 21. c 3. 23. d 4. 23. e 3. 22.
f De Cauteriis. g 3. 3. 18.

annis planissime descripta. Ac si Medicos Lanfranco priores consulamus, reperietur usus eorum etiamnum illo antiquior. Rolandus, qui maturius decimo tertio sæculo vixit, non modo rem sed *a* vocem ipsam exprimit: ac docet etiam quemadmodum acus cum filo trajici debeat. Camanusali, qui Baldachi, sive Bagdadi, Medicinam exercuit, vixitque, si non multo antea, saltem priusquam Civitas ista a Tartaris capta est A. D. MCCLVIII. quique, de Oculorum morbis scribens, omnia de eadem re ab Arabibus, Chaldæis, Judæis, Indis, dicta exposuit, Setacei bis mentionem habet: primo, in *b* Cataractæ curatione, deinde in affectu qui ab eo *c* Lunella dicitur, estque suppuratio inter Tunicam Corneam atque Uveam. Videtur etiam Operatio hæc ab Albucasi clarissime descripta in eo loco ubi agit de Cauterio axillæ applicando, quo curetur humeri luxatio, quando scilicet ab humorum nimio fluxu orta est; & ejusmodi Cauterio utitur quod duas vel tres cuspides tennes admodum atque acutas habeat, quodque ab una cutis parte inserta, altera *d* exeat. Idem facit in Lienis *e* Tumoribus, & ulcus diutius servandum esse præcipit. Franciscus Pedemontanus, Roberti Siciliæ Regis A. D. MCCCX. Medicus, verba Albucasis exscribit, de luxatione ejusdem partis *f* loquens. His testimoniis jam tum illis temporibus innotuisse Setaceum evincitur; quin & Rhazis ætate id frequenti in usu fuisse, ex hujus Sermone de Cauteriis constat. Is enim locos diversos indicat, quibus id fieri convenit, cervicem nempe, costarum intervalla, in ventre, & aliis locis, nec non & contra quos morbos idem proficiat. A Traductore Sectorium appellatur; Ulcera vero aperta servari jubet „ cum tentis & petiis: „ ita ut Setaceum luculentius, quam per hæc verba depingi nequeat. Contra dolores aurium, oculorum atque dentium, id in Auris vel media vel molli parte factum magnopere commendat, fluxumque quam diutissime promoveri hortatur. Illud utique eo magis animadvertere lubet, quod mihi haud improbabile videtur, auxilinm hoc, sicut multa quoque alia, primo institutum fuisse ad similitudinem Operationis inter Medicos Veterinarios multum celebratæ. Quam Columella, qui Claudii temporibus floruit, sequentibus verbis fuse & eleganter exponit. „ *g* Præsens etiam remedium cognovimus radiculæ, quam pastores consiliginem vocant. Ea in Marsis montibus plurima nascitur, omnique pecori maxime est salutaris. Læva manu effoditur ante solis ortum, sic enim lecta majorem vim creditur habere. Usus ejus traditur talis; ænea subula pars auriculæ latissima circumscribitur, ita ut manante sanguine tanquam O literæ ductus appareat orbiculus. Hoc & intrinsecus, & ex superiore parte auriculæ cum factum est, media pars descripti orbiculi eadem subula transuitur, & facto foramini prædicta radicula inseritur; quam cum recens plaga comprehendit, ita continet, ut elabi non possit: in eam deinde auriculam omnis vis morbi, pestilensque virus elicitur, donec pars, quæ subula circumscripta est, demortua excidat, & minimæ partis jactura caput conservatur. „ Ratio hæc inter Armentarios etiamnum obtinet; a Columella vero contra ÆTAT. A. D. 500.

Boum

a 1. 34. 36. b 6. 3. c 6. 4. d 3. 26. e 1. 31.
f Ægritud. Junctur. 3. g De Re Rustica, 6. 3.

Aetius, A. D. 500. Boum Pestilentiam vel Epidemicam contagionem proponitur. Igitur idem in eodem morbo remedium, sub Fontanellorum specie, humano corpori postea adhibitum videmus a Johanne primum Arculano, qui Sæculo decimo quinto viguit; cujus exemplum proximo Sæculo Medici complures secuti præsidium hoc ad cavendam Pestem efficacissimum concelebrarunt.

Quod ad Setaceum ipsum pertinet, id Albucasis tempore, & per annos postea quadringentos, video ope Cauterii semper fieri consuesse. Hollerius, vel primus, vel certe inter primos, rem hanc, uti nunc vulgo fit, Acu non candente præstitit; unde mirari subit, Hildanum ita multo post viam hanc, tanquam a se repertam, venditasse. Quanquam incisio Setacei sine Cauterio fortasse sit antiquior; nam Critica Severini observatio aliquo fundamento nititur, cum per vocem Sectorium, in versione Rhazis positam, declarari existimet non adhibitam fuisse Ustionem. Constat certe, duos Operationis hujus administrandæ modos, quorum alter incidendo, alter urendo fit (interdum autem una ambo junguntur) a Rhaze distingui. Porro in eo loco ubi Setaceum inter Umbilicum & Claviculam, adversus Asthma, Phthisin, ac Pleuritidem, incidi jubet, illud adjicit, ob easdem causas in eadem parte non alienum esse uti Cauterio. Id in argumento hoc amplius animadvertam, quod quicunque breve illud Rhazis capitulum perlegerit, consideraritque quibus in morbis varia hæc Fontanellorum genera sint præscripta, facile sibi persuadebit, haud minus ab Antiquis quam a Recentiorum quolibet vim eorum omnem esse perspectam. Disputationem hanc cum Severini observatione in sequentia Rhazis verba finiam: „ Nota hoc generale esse, in omni loco Fontium cauterizandum est, per quem Fluxus humorum transire videtur ad membrum aliquod, sive deorsum sive sursum, „ ad intercipiendum Fluxum. „ Huic loco Fonticuli vocem, sensu isto usurpatam, ortum suum debere conjicit. Quæ quidem observatio & acuta est & probabilis; ac prout ista appellatio sine dubio recens est, ita ab hac origine forsan optime derivatur.

Primus, ex Leonide, *a* Dracunculorum mentionem nobis tradidit Aetius. Id Vermium genus est, modo exiguum, modo amplum, quod cruribus plerumque innascitur, aliquando autem in brachii musculis; costas quoque in pueris, si Paulo credimus, occupant. Pueros item morbus maxime invadit, & in Æthiopia præcipue Indiaque familiaris est. Hujusmodi affectum in *b* Arabia fuisse vulgarem auditione cognovit, sed nunquam a se conspectum perhibet Galenus: quare nullam ejus descriptionem aggreditur. Sub cute Vermes hi moventur, nec dolorem excitant, temporis spatio tamen locus circa Vermis extremitatem suppurat, cutis perrumpitur, & animalis caput prodit. In eo cura versari debet ut Vermis integer vel sponte exeat, vel saltem ope funiculi aut incisionis: nam si rumpitur, & ejus pars intus remanet, sævissimos dolores facit. Aliam ejus eliciendi viam proponit Paulus, qua ei plumbi pondus exiguum annectitur, ut ita sensim educatur: quanquam alios vereri dicat, ne per hoc experimentum animalis ruptio contingat. Id ali-

a 4. 2. 85. b 4. 59.

aliquando longitudinis immensæ est, decem vero aut quindecim palmas ut plurimum exæquat; unum Albucasis viginti palmis non minorem vidit; Rhazes autem hominis meminit, qui cum quadraginta hujusmodi Vermes in corpore habuisset, ad sanitatem pervenerit. Multa eodem pertinentia in aliis quoque Recentioribus a Historicis occurrunt. Arabes, quia morbus Medinæ frequens esset, Venæ ei Medinensis nomen imposuerunt; Venamque ideo appellarunt, quod, sicut Soranus antea fecit, utrum animal vivens esset, annon materia potius aliqua concreta nervi similis, addubitarent; unde Avicenna, contra ordinem Pauli, de eo agit, haud inter Vermes, sed in Abscessibus. Verum hi proculdubio in errore versantur; animalque id Leonides, uti videmus, diserte vocat. Velschius, ut Arabicam eruditionem ostentet, qua quidem illum non mediocriter instructum video, Commentarii loco super Caput quoddam Avicennæ integrum de hoc argumento Librum conscripsit: verum Avicenna descriptioni ab Aetio factæ vix quicquam adjicit; ac si Velschius Arabem duntaxat Auctorem commentari voluisset, Avicennæ Rhazem merito præferre potuit, cum hic multis ante illum annis rem istam haud minus copiose tractasset. Vena Medinensis & a multis Scriptoribus & ab ipso Clerico in Appendice idem atque alter morbus ab Arabibus descriptus putatur, qui Affectio Bovina dicitur, estque Vermis exiguus in Vaccis sæpe reperiendus. Verum Aetius duo Vermium genera clarissime distinguit, amplum atque exiguum; & Albucasis c duo seorsim Capita habet de duobus his Affectibus, quorum descriptio quoque multum diversa est. AETIUS. A. D. 500.

Morbo huic sæpe accedit Febris per duos vel tres dies continuans, isque nonnunquam horrenda inducit Symptomata, & in Abscessus desinit, quorum curatio multis mensibus vix absolvitur. Familiaris admodum in Guinea est, præcipue inter homines illic natos. Kempferus d frequentem quoque Ormuzi in Freto Persico esse repperit, ideoque Dracunculum Persarum nominat; & in Tartaria etiam vulgarem esse tradit. Vitium hoc in ferventissimis regionibus calidissimisque tempestatibus maxime sævire animadvertit; Vermiumque horum generationem stagnanti aquæ pluviali tribuit, cujus in his locis valde frequens usus est. In ea regione ubi oritur, uti inquit ille, facilius curatur. Bis hujusmodi Vermem vivum conspexit, ejusque extrahendi modum fuse narrat: qui ei fere similis est quo Chirurgi hodie per Indiam Occidentalem inter Nigros homines utuntur.

Aetius externis ubique Remediis abundat, ac speciatim e Librum prope integrum in Emplastris ponit; ubi non modo illa congessit quæ in Galeni Commentariis de Medicamentorum compositione occurrunt, sed quotcunque etiam in Recentiorum Voluminibus reperire potuit, sive ii Græci fuerint, sive Persæ, sive Ægyptii. Hæc ille secundum varias facultates quibus prædita, variosque usus quibus accommodata sunt, ordinatim disponit. In explanandis rationibus, describendisque formulis eorum quæ longe majorem hujus Classis partem constituunt, & accurate & distincte disserit: de iis loquor

a. Loc. affect. 6. 3. b Cleric. de Vermibus, Kempfer, et Acta Philosoph. No. 125. c 2. 91. 92. d Fascicul. 524. e 4. 3.

AETIUS A. D. 500. loquor quæ ad Discutiendos aut Suppurandos Tumores parantur. Scienter autem istam rem tractat in hunc modum scribens: „ Inchoantibus ergo duritiis, & debilem aliquem sensum adhuc habentibus, medicamenta Emollientia adhibebimus, quæ simul moderate etiam discutiunt; & talia sane sunt, quæ & molliendi ac diffundendi facultatem habent. Nam quæ vehementer discutiunt, & sine mollitione statim evacuant, manifeste quidem tumorem imminuunt, reliquias vero affectionis incurabiles efficiunt. Discussis enim tenuioribus humoribus, quod exacte terreum ac solidum est pertinaciter restitat; quapropter in hunc usum medicamenta adhibenda sunt, quæ molliendi simulque discutiendi vires habent. Primum igitur mollientibus utemur, deinde ad discussoria procedemus, eaque mollientibus paulatim miscebimus. Considerandus tamen est & curandi corporis habitus, & affectionis status quantum processerit. Hæc vero si recte consideraveris, conjecturalem quidem non tamen penitus arte carentem, peritiam acquires; prima enim die statim mollientia adhibebis, altera deinde aut tertia transacta facile intelliges an augere aut remittere medicamenti vim oporteat. „ Porro ad Discutientium ac Suppurantium Medicamentorum differentiam veniens, etiamnum explicatius loquitur. „ Qui compositorum, inquit, pharmacorum facultates descripserunt, quædam Emplastra Attractoria appellaverunt, sicut quædam Discussoria: aliquibus vero testimonium præbuerunt utriusque facultatis: sunt enim vicinæ inter se facultates, Attractoria ex profundo, & Discussoria attractorum. Nam quæ attrahunt, omnino etiam discutiunt: & quæ discutiunt, etiam attrahunt; & prædominatur, in Discussoriis quidem medicamentis facultas Discussoria, in Attractoriis vero Attractoria. Quo itaque Emplastri forma fiat, alii spuma argenti miscetur, alii resina, alii oleum, alii cera, alii pix; quum talia neque Discussoriam memorabilem, neque Attractoriam vim habeant. „ Nihilominus de Emplastris iisdem sigillatim agens, quod ad eorum Operationem pertinet, omnia confusa & incerta tradit; neque commode definit, quænam discutiendo, quænam Suppurando sint idonea; immo idem sæpe Emplastrum in utrumque opus commendatur. Et quæ de quibusdam Emplastris Discutientibus affirmat, mira, ne dicam, absurda sunt; unum habet, quod in Abscessibus *a* Discutiens mirificum appellat; & id, quod *b* Helladicum vocat Abscessus dissipare inquit jam in Pus conversos. Illud autem affirmare non verebor, nullius cujusvis Medicamenti ope adeo miraculosam fieri posse in iis Abscessibus mutationem qui ab Inflammatione ortum traxerint. Nam uti frequenter nullo Remedio Puris in Tumore generatio prohiberi potest, ita hoc semel generato, pro certo credo nullam ab arte reliquam esse curationem, nisi qua id educitur. Quoniam vero argumentum hoc majoris explanationis indiget, de eo fusius lubet, quatenus Auctor iste viam mihi commonstrat, disserere. Haud sine causa quispiam existimaverit. Externorum Remediorum usum, cum hæc & ab initio Medicinæ adhibita sint, & per omnes ætates in honore permanserint, definire tandem describique sum-

a 14. b ibid.

summa cum accuratione potuisse. Nulli frequentius morbi visi sunt, quam Tumores Humorales: tamen si Chirurgiæ Scriptores vel Antiquos vel Recentes consulamus, quanquam ii de Tumoribus in suas species ac familias redigendis satis superque dixerint, argumentum hoc ita perplexe & confuse tractatum reperiemus, ut Indicationes ac Remedia pariter incerta videantur. Duos tantum retractabo maxime usitatos, quorum mentio supra facta est, modos, quibus Tumores curantur; (hi autem a se discrepant sibique invicem repugnant) Discussionem scilicet ac Suppurationem. Si medentis consilium a Librorum lectione dirigi debet, magna sæpe in dubitatione relinquemur, cuinam viæ potissimum insistere expediat: velsi de ea constat, tamen ambiguum erit quibusnam Medicamentis utendum sit, ut id quod volumus consequamur; siquidem inter Auctores alter id Discutiendo commodissimum inquit, quod ab altero, tanquam Suppurationi promovendæ efficacissimum, æque prædicatur; quanquam, si ea luce uti libeat, quam ad cognoscendam Cutis texturam nobis Anatomia prætulit, nihil profecto possit harum Operationum natura ac ratione dilucidius explicari. Ut igitur rectam Discussionis notitiam animo perceptam habeamus, primo ponendum est Fluida omnia, quæ his Tumoribus originem præbent, suis etiamnum Vasis comprehendi: verum incipiente in Arteriis Capillaribus obstructione, sive ex vitio sanguinis, sive ab externis causis, humores, quos per Circulationem propelli oportuit, in affecta parte stagnant, perpetuoque affluxu vasa ultra naturalem eorundem capacitatem ita distendunt, ut inde Tumor excitetur. Ex hoc Tumoris ortu rite cognito luculenter patet, quid per Discussionem apte moliri atque aggredi debeamus. Sunt autem duæ res: altera, ut aperiantur pori, quo facilius materiæ supervacuæ pars aliqua per transpirationem excernatur; altera, ut attenuentur & quasi refingantur humores (idque non per externa tantum, sed & per interna etiam remedia) quo per Vascula Capillaria usitatum cursum renovent. Has vero ambas res junctim promoveri oportet: quod cum probe administratum est, Tumor his modis discussus evanescit. Nam si primam duntaxat, Poros scilicet aperiendi, indicationem sequamur, tenuiori materiæ, sicut ab Aetio recte animadversum est, exhalata, reliqua glutinosior fit, & obstructionem confirmans membranarum crassitudinem auget. Hinc ita frequenter, ex eorum applicatione quæ, quoniam nimis calida sunt nimisque vehementer discutiunt, transpirationem citant immodicam, fit, loco indurescente, Schirrus insanabilis; eodem plane modo, quo in quibusdam Febribus, ac speciatim iis quæ Lentæ vocantur, ex liberaliori Diaphoreticorum usu, omissis Evacuantibus, viscidior sanguis magisque in stagnationem proclivis efficitur; quæ quidem male instituta ac præpostera medendi ratio ita parum affectus a principio inhærentes levat, ut novorum complurium, quique illos malignitate exsuperent, fundamentum jaciat. Si rem hanc paulo attentius consideremus, patebit illico quam male a quibusdam Institutionum Scriptoribus Discussio definiatur evacuatio insensibilis; secundo interim proposito, humores nempe attenuandi ac refingendi, quod æque necessarium est, definitioni non addito. Aetius autem, & post hunc Hildanus, quo Discussio melius

Aetius A. D. 500.

B pro-

A Tim. A. D. 500. procedat, aliquam semper eorum, quæ emolliunt, portionem admiscent; ut hujusmodi particulæ vim cæterarum temperent, nimisque violentam ac præcipitem, quæ aliter contingeret, per cutim dissipationem cohibeant. Eodem consilio ita vehementer Scriptores quidam Practici Medicamentorum Spirituosorum cum Oleis mixturam, non modo ad discutiendos Tumores, sed ad dolorem etiam levandum, prædicant. Et Experientia sane commonstravit quantæ sit in istis casibus efficaciæ Oleum Terebinthinæ, uti cætera quoque Olea, quæ per Chymiam eliciuntur: sunt enim illa nihil nisi Spiritus conclusi, vel, ut vulgo dicitur, concentrati a materia aliqua Oleosa: idque argui potest ex rarefactione ista expedita celerique ascensu quem ab igne obtinent; ideoque Olea hæc, post repetitas Distillationes a glutinosis particulis liberiora reddita, in Spiritus, quod eorum quoque nomen est, convertuntur. Itaque necessario simul humorum attenuationem debemus, æque ac exitum, moliri. Unde eas compositiones, quæ Mercurii aliquid recipiunt, efficacissime discutere comperimus: & Medicamentum, quod ex Cinnabari maxime constat, præter alia omnia ab Alexandro celebratur, ad resolvendas eas, quæ oriuntur in Rheumatismo & Podagra concretiones. Neque effectum minus felicem sperare possemus, si Opium & Camphora, quæ sunt omnium fortasse Medicamentorum Attenuantium validissima, Compositionibus Discutientibus liberalius admiscerentur. Contra vero, id attenuandi institutum eo modo sequi par est, ut vitentur illa, quæ cutis exitus inferciunt atque obstruunt. Sub hoc genere Olea, utpote admodum glutinosa, comprehendi debent; quamobrem Aetius, in applicatione Emplastri *a* Persici ab eo descripti & ultra modum prædicati magnam, ne pars Oleo inungatur, cautionem subjicit. Oleo Poros occludi, diserte tradit Galenus; & ob hanc ipsam causam post Balnea Unctionem præcipit, ne iis transpiratio nimia succedat. Et ab Auctore nostro Oleum Mastichinum *b* magni æstimatur ad sudoris immoderati cohibitionem, ideo quod Poros obstruat. Iisdem argumentis Cælius Aurelianus contra usum Olei Rosacei, in accessione Phrenitidis, disputat. Multoque magis ob hanc causam sine dubio Veteres Athletæ, quam ob illam, quæ vulgo fertur, ut ita melius ex amplexibus contendentium elaberentur, corpus oleo perungebant: nam transpiratione intercepta, majori copia musculis subministratur Sanguis ac Spiritus, quo fit ut in exercitationibus vis atque robur auctius suppetat. Hinc fortasse Unctionis inventio a plerisque Herodico tributa est, qui primus Medicinam instituit Gymnasticam. Usum olei atque adipis in recentibus vulneribus ulceribusque vetant Hippocrates & Galenus, ideo quod materiam, quæ exire debet, hæc intus concludunt, & Fungo sæpe originem præbent. Hildanus autem in Compositione Unguenti Ægyptiaci, tantopere ab ipso & aliis ad Gangrænam prædicati, licet id jam in desuetudinem abierit, neque Oleum neque adipem miscet: neque absurda cautio est quam de Cataplasmate ad idem valente profert, ut magna in eo cura ponatur ne farina fabarum, lentium, &c. quæ in ea compositione adhibentur, nimia coctione lentior evadat, ex quo transpiratio sisti possit. Causa ejus rei facile

a 14. b Lib.

le cuivis patebit in harum Anatomia partium versato: siquidem Cuticulæ lamellas, quarum alia alii substernitur, ita dispositas videmus, ut ab illa ipsa materia, quæ perspiratur, tenui admodum ac subtili, sæpissime conglutinentur. Ita in Inflammationibus & Contorsionibus, Olea glutinosa valde nocent, ac Tumorem ita non discutiunt, ut Pus etiam moveant; quod si in superficie juxta os inciderit, periculum est ne in eo caries oriatur. Idem incommodum deprehensum est, cum in initio adhibita sint Paronychiæ medicamenta vehementer suppurantia, quando Tumor altus fuerit atque ossi vicinus: quo in casu discrepantem huic curationem ab Aetio a institutam videbimus. Chirurgi nostrates Tumorem hunc magno cum judicio secundum digiti longitudinem, ex altera Tendinis parte, aperiunt; quo facto, & multum doloris & discrimen omne æger effugit. Cera, quæ a Celso Suppurantibus tantum annumeratur, sine dubio ad hanc classem pertinet: quanta vero nunc dierum ejus partes sunt in Remediis Discutientibus? Gummi, & Resina, licet compositæ sint naturæ, & partes aliquas penetrando aptas contineant, quasdam tamen etiam glutinosas habent, quæ, ut fatetur ipse Aetius, ad Poros occludendos potius quam reserandos valeant; ideoque ista a Fallopio, qui cæteris fere quibusque Auctoribus Discutientium ac Suppurantium differentiam penitius intellexit, Discutiendo inidonea judicantur. Hildanus multa nobis noxarum exempla profert, quas, magnopere ad curationem vulnerum suo tempore jactatum, ediderat Sticticum Paracelsi Emplastrum: hosque effectus Gummosorum in eo abundantium facultati tribuit, a quibus humorum in eam partem cui applicantur fluxum semper augeri contendit. Ita in Phlegmone, Emplastra Gummosa, maturius imposita, Tumorem augent, & dolorem intendunt. Nam cum rarefactis attractisque humoribus, simul obstruuntur pori, ac liber istis exitus negatur, adeo non promovetur Discussio, ut Naturam aliud longeque diversum opus, Suppurationem scilicet, aggredi cogamus. Tamen, si eorum quæ nunc obtinent Emplastrorum Discutientium compositionem inspiciamus, vereor ne multa ex his culpæ hujus argui possint. Fuit proculdubio magis simplex & uniformis Antiquorum ratio, Hippocrates, in qua re universi consentiunt, Chirurgiam probe intellexit: atqui in ejus scriptis nulla Emplastrorum mentio est: Ceratis tantummodo nonnullis, idque raro, utitur. Unguenta ab eo memorata iis, quæ hoc nomine hodie vocantur, neutiquam similia sunt: cum vel ex Oleo simplici, vel infusis Oleo herbis constent. In Discussione autem, Fomentis unice nititur: qua via fortasse, & optime vim Plantarum educi, & in vasa Tumorem constituentia facillime deferri posse, judicavit. Celsi ætate, Materia Medica multum ampliata est; utque in iis ille, quæ ad Chirurgiam spectant, Scriptis præcipue excellit, ita maximam horum partem Remedia implent Externa: Tamen si Malagmata examinemus, quæ Discutiendo apta proponit, minorem in iis, quam in Recentiorum Formulis, Olei, Adipis, & Ceræ portionem reperiemus. Medicamentorum compositio, Andromachi tempore, ulterius provecta est, ac magis etiam, Galeni ætate, perfecta: postquod, ut ex Aetio disci potest, multum quoque

AETIUS A. D. 500.

B 2 huic

a 3. 2. 75.

AETIUS A. D. 500. huic Pharmaceutices parti adjectum est; & quanquam numerosa jam Simplicia commiscerentur, tamen haud prorsus sibi invicem repugnabant. Aut enim nihil erat crassæ istius materiæ Discutientibus admixtum, sicut observari porest in eorum plurimis quæ in quinto Capite descripta, & ad Strumarum curationem a judice haud imperito commendata sunt Leonide, quorum pars maxima e Ceratis maxime constat: aut siquid ejusmodi, formulæ gratia, adjectum erat, ad illud corrigendum major semper adhibebatur rerum calidarum abundantia. Quod si quis hanc rem diligenter excusserit, istas, credo, regulas in posterioribus sæculis haud æque servatas esse comperiet, præsertim in Discutiendi proposito melius fortasse responderent, si Mercurius cum Axungia tantum, eo quo Fallopius his uti solebat modo, admisceretur, vel cum Terebinthina, quam, uti vulgo fit, cum ingenti glutinosorum & mucilagine abundantium copia, quæ cum Poros obstruant, nihil aliud quam Hydrargyri operationem interturbant, idque vero, non translato, vocis sensu, extinguunt. Galenus quidem contra ipsam Emplastrorum, in Discussione, formam, utpote nimis duram atque viscosam, differit; igitur cum Phlegmone discutienda est, Linimenta tantum adhibet, quia hæc Poros minus occludunt. Cujus consistentiæ sunt Emplastra e Succis ab Aetio descripta; nam ab eo Succi Plantarum Oleo tantum incoquuntur. Tamen in Oedematosis saltem Tumoribus Emplastra conveniunt, & fasciæ vel pulvilli loco ad humores intra Vasa compellendos quodammodo inservire possunt.

Hi sunt modi maxime idonei, quos Natura, ejusque optimi Interpretes, ad Discussionem præstandam nobis indicaverint; & ex iis quæ de hac re dicta sunt, Suppurationis facile notitia obtinebitur: ad quam quidem peragendam & Pori occludi debent, & eodem tempore ita rarefacti humores attrahi, ut ingenti distentione vasa perrumpantur: hique humores extravasati & ad digestionem perducti sub Puris specie apparent. Inde evenit, ut si citius quam par est aperiatur Tumor, quando scilicet materia cruda est, id ejus maturationem prohibeat. Igitur omnia ista Medicamenta quæ Discussioni inepta esse posui, ad Suppurandum maxime valent; cui consentit id quod a Galeno dicitur, hæc ex partibus crassis debere constare; Tetrapharmacum vero, quod ex Pice, Adipe, Resina, & Cera fit, inter ea quæ Pus movent valentissimum vocat Celsus. Ita in Vulneribus, materia tandem Medicamentorum Emplasticorum ope ad Digestionem pervenit. Utque in Discussione animadversum est, glutinosas res nullo modo admittendas esse, ita nihil quod vehementer Discutiat Detergeatve iis misceri debet per quæ Pus movere cupimus; idque ob causam ab Hollerio de hac re allatam, ne hoc modo Poros aperiamus, quos occludi expedit. Verum haud pauca contigisse exempla notamus, ubi remedia ad Discussionem idonea sint adhibita, cum proposita esset a Medente Suppuratio. Nam cum per se materia ad Suppurationem tendit, quicquid Discussionem, Revulsionem, aut Evacuationem præstat, id eam a maturescendo prohibet, atque ita curationem, si non frustratur, saltem differt. Contra, cum Discussionem fieri volumus, liquet omnia

omnia etiam intus danda esse, quæ vasa exinaniant, obstructionesque in his amoveant, quod passim ab Aetio inculcatum est: aliter enim non discutitur, sed ad Suppurationem venit, Tumor. Natura semper via simplici & uniformi procedit; & Ars, quæ hanc feliciter sequi nititur, eodem semper collimare debet. Et profecto, si pars hæc Chirurgiæ ab ejus Magistris esset distinctius explicata, clariusque designati & expositi Remediorum Externorum effectus, nihil aliud majorem Internorum Medicamentorum Operationibus atque Virtutibus lucem affunderet. AETIUS A. D. 500.

Alia multa, in Chirurgia, minime contemnenda, tradit Aetius; & inter hæc, nonnulla quibus Medicus etiam utiliter instrui possit. Unum eo spectans exemplum proferam, in quo curandi nobis regula ad imitandum aptissima proponitur. Hæc in a Capite quodam invenitur, quod si non omne, pars saltem ejus de Herodoto sumta est; ubi tractantur Ἐξανθήματα, sive Eruptiones Cuticulares cujuscunque generis, quæ vel Febri superveniunt, vel huic ab initio junguntur: eæ præsertim, quæ pruritum movent, & in cute pulicum morsibus similes efflorescunt. In hoc casu, Naturam redundantibus ac vitiosis humoribus onerari dicit; quæ nisi Evacuatione aliqua, aut per Vomitum, aut per Alvum exhauriantur, partes Vitales adoriendo multum periculi intentant. Quamobrem in initio statim, si Febris violenter exarserit, Sanguinem mitti jubet. Minime dubito, quin, uti nunc obtinet, ita illis quoque temporibus vulgaris ista opinio obtinuerit, ut ab Eruptione Cuticulari hujusmodi medela vetaretur: cujus hæc plerumque ratio affertur, ne eo modo humor a Circumferentia ad Centrum recedat. Verum argumentationis istius fallacia, si ad Oeconomiæ Animalis normam exigatur, facillime detegi potest: atque in promtu est demonstrare, quemadmodum in multis casibus, ubi abundat sanguis, vel is nimium glutinosus est, detractio ejus lentorem partium attenuet, ac liberiorem earum reddat circulationem: quo fit ut non modo non cohibeatur, sed benignius etiam procedat Eruptio. Igitur in Erysipelate, Variolis, Morbillis, Febre Scarlatina, aliisque similibus vitiis, si vehementia sint symptomata, & caput vel pulmonem afficiant, aut in alia quavis parte dolorem ingentem moveant, haud absque ratione ac tuto prorsus Vena inciditur. Ego certe, quanquam haud aliud frequentius experimentum instituerim, ne semel quidem animadverti quamlibet harum Eruptionum post missionem Sanguinis retrocessisse, ubi affectus ipse id auxilii requireret. In Erysipelate præsertim, sed & in aliis quoque casibus, ubi Inflammatio adest, Experientia docet, per ipsius partis affectæ Scarificationem, cum Membranæ illic onere gravatæ crassiores appareant, frequenter malum omne mira cum celeritate dissipatum evanescere.

Aetius Amidæ in Mesopotamia natus est, Alexandriæ litterarum studiis operam dedit, fuitque Relligione verisimiliter b Christianus; unde fieri potuit, ut multi hunc eum altero ejusdem nominis confuderint Antiochia oriundo, qui Juliani tempore in Ariana Secta celebris exstitit. Noster in quibusdam Manuscriptis Codicibus appellatur c Κόμης Ὀψικίου, Comes Obsequii, id est, iis Præfectus, qui loco Comitum & Præcursorum, Impera-

B 3 torem

a 4. 1. 129. b A Deo missum. Dei munus, 4. 3. 14. c Bibl. Cæsar. 6. 102.

AETIUS A. D. 500. torem antecedere solerent. In eo multa ad Pharmaceuticen Ægyptiam spectantia reperiuntur. Ingentem quoque Formularum numerum collegit, earum præsertim quæ, ut Secreta, ab Inventoribus suis venditata sunt. Quasdam ex his videtur nulla alia, quam ipsas irridendi, causas proferre, ac docendi quam immenso credulis hominibus pretio constiterint: sicut; exempli gratia, Collyrium a Danai centum ac viginti Numismatis Constantinopoli venibat, idque ita care venditum emptores pro beneficio ei acceptum referebant. Duobus talentis æstimabatur Colicum Antidotum Nicostrati, impie dictum Isotheon. Id, inquam, videtur Aetii fuisse consilium, ut vilitatem harum ostenderet Formularum, quamprimum publice innotuissent, quibuscunque eæ fuerant titulis insignitæ, aut quantacunque in existimatione habitæ; igitur illas neque extollit, neque, ut eas expertus ipse, commendat, sicuti, de b Philonio loquens, merito facit; nudamque satagit harum enarrationem tradere, ut venditorum fraudes una cum emptorum credulitate perstringat. Quisquis Medicam Artem vel primoribus labris attigerit, nequit ignorare, Universale quodvis Remedium nihil aliud quam verba esse; nam utcunque ipsum Medicamentum sit per se præstans atque efficax, tamen nullo modo fieri potest, ut id hominibus æque omnibus conveniat, in omni casu, atque in omni occasione: unde peritus semper Medicus requiritur, qui cum morbi naturam ac symptomata penitus intellexerit, prudenter judicet, quando id expediat offerre, & quando ab eo temperare præstet. Hujus rei non longe petenda est demonstratio; cum manifesta sit in magno illo ac fortasse unico Specifico, Cortice scilicet Peruviano: qui si indiscriminatim ac sine judicio, etiam in Febribus Intermittentibus, adhibeatur, potest æque nocere ac proficere.

Primus Græcorum Scriptor e Christianis, nisi fallor, Aetius est, qui Incantationes Medicis usibus accommodatas docuerit: hæ autem magnopere inter Veteres Ægyptios valde celebratæ sunt. Unam hujusmodi profert, sub nomine Sancti Blasii, c ad extrahendum os quod in gutture hæserit; & alterum adversus d Fistulam.

Sedecim Librorum Aetii in quatuor Τετραβίβλους divisio non ab ipso Auctore facta; uti Fabricius animadvertit, sed ab aliquo Recentiorum excogitata est; nam quandocunque ii vel ab ipso vel a Photio nominantur, id fit juxta Librorum ipsorum numerum ac seriem. Quanquam in uno loco voce, Quaternionibus e, Traductor utitur, quam illic per incuriam irrepsisse arbitror.

Nihil amplius de hoc Auctore dicam, cum ex eo Remedii contra Podagram specimen protulero, eo quod sit parum vulgare, & omnium quæ in Historia Medica tradantur in suo genere primum. Medicamentum id Externum est, & ab eo Magnus f Exsiccator dicitur: eo per annum integrum aliquis uti debet, servata insuper per singulos menses sequenti victus ratione. Mensibus Alexandrina ille, sive Ægyptia nomina, imponit; qui si nostro more vocentur, hæc præscriptionis formula est: „ Æger mense Septembri,

„ pro

a 2. 3. 98. 351. 32. b ibid. c 2. 4. 50. d 4. 3. 14.
e 4. 1. 19. f 3. 4. 48.

„ pro omni cibo ac potione Lacte sit contentus; Octobri, allium edat; Aetius. A. D. 500.
„ Novembri, a balneo abstineat; Decembri, brassicam ne comedat; Ja-
„ nuario, vini meraci haustum mane singulo bibat; Februario, betam ne
„ comedat; Martio, dulcia cum esculentis & potulentis misceat; Apri-
„ li, Raphanum rusticanum ne comedat; neque Maio, piscem Polypum;
„ Junio, mane frigidam bibat; Julio a Venere abstineat; Augusto deni-
„ que, malvam ne comedat. „ Inde Histrionum illius temporis in Medicina artes videmus; tamen ab Alexandro ad eundem affectum etiam magis ridiculum a Antidotum præscribitur, qua quis uti per integrum quoque annum debet, servato interim hoc ordine. „ ut mensibus Januario, Februa-
„ rio, Martio, Aprili, quinquies, alternis diebus, exhibeatur; Maio
„ ter, Junio, bis, diebus etiam alternis: Julio, Augusto, & Septembri,
„ semel, in mense singulo: Octobri, & Novembri, bis: Decembri,
„ quater, alternis diebus. „ Ita in toto anno Doses conficiuntur triginta & sex. Simul abstinere debet æger a vino, carne porcina & bubula, a lepore, brassica, sinapi, lacte, &c. Aliud idem Auctor Antidotum habet quod ex trecentis sexaginta & sex Potionibus constat, quæ ita sumi debent, ut cursus integer annis duobus expleatur. Ac promittere audeo, si quis huic Regimini patienter se subjicere, & præceptorum severitati vitam sedulo velit accommodare, minus hunc aliquanto de Podagra conquesturum, quam a plerisque nunc dierum fieri soleat.

His non obstantibus, ALEXANDER cæterorum longe dissimilis est; magisque certe omnia, ut fatetur ipse Clericus, de suo penu promit. Nam ex magna parte & stylum & ordinem habet, si cum Galeno ejusque exscriptoribus conferatur, sibi ipsi peculiarem. Illic quoque ubi vestigia Antiquorum, aut in describendis Symptomatis, aut in affectibus curandis persequitur (sicut ab eo necessario factum est, & ab omnibus, qui Medicinæ Systema conscribendum suscipiunt, fieri debet) suo semper ordine suisque verbis utitur. In eo stylus est, ut summatim loquar, sincerus, brevis, perspicuus, &, ut ipse ait, ex communibus præcipue verbis compositus: ac licet ob vocum quarundam exterarum admistionem (quod ob multas ejus peregrinationes fortasse contigit) haud usquequaque elegans, valde tamen significans & comprehensibilis. Cæteri morbos admodum perturbate collocant; hos ille consequenter a Capite ad Pedes disponit. Igitur solus Græcorum est, qui ordine possit (quanquam uterque suo modo utitur) cum Aretæo contendere; hique Auctores duo, quos ab Hippocrate præstantissimos judico, in altera quoque re conveniunt, ut de paucis tantummodo affectibus scribant, qui numero quinquaginta aut sexaginta non excedunt, quosque ea de causa frequentius ipsis in Medicina tractanda obversatos conjicio. Nam si ab aliis exscribere fategissent, Oribasii atque Aetii volumina mole verisimiliter æquare tentassent. Id unum miror, quod Alexander de nullo quoquam Mulierum affectu mentionem fecerit. In explanandis morborum caussis satis accuratus est, & in proponendis curationum scopis admodum sagax. In Diagnosticis autem magnopere præcellit; quippe cum affectus illos qui

 magnam

a Lib. 11.

ALEXANDER. A. D. 560.

magnam inter se similitudinem habent, exactissime discriminet; sicut a Jecoris inflammatione Pleuritidem: a Calculo dolorem Colicum: Febres Hecticas a Quotidianis cæterisque Febribus. Primo intuitu perspicere licet quantum in hac re desit cum Aetio Oribasius. Duorum casuum, & curationum a se institutarum Historias, unam in Febre Tertiana, alteram in Lienis Scirrho, tradit: quæ, præter illas ab Hippocrate & Galeno memoratas, sola sunt ex omni Antiquitate hujusmodi scriptionis exempla.

Idem est in Compositione Medicamentorum enarranda, horumque exhibendorum modo ac tempore præfiniendo, perquam diligens: inter quæ, multa extant ab ipso inventa. Et, si vera fateamur, tam amplus horum in eo delectus est, ut nimis multa potius quam nimis pauca sint. Magnam videtur in omnium Medicamentorum suorum viribus fiduciam habere; neque silentio præteriri debet superstitiosa ista ac ridicula fides quam in Amuletis & Incantationibus ponit; longe supra quam quod in homine exquisito illo judicio abundante credi possit. Aliquas harum rerum rationes adducere conatur [a], & Galeni authoritate se tuetur. Quod Magiæ studuerit, multa proferri possunt argumenta; solusque fortasse Medicorum est, qui ex Osthane quædam, uno ex antiquissimis apud Persas Magis, depromserit. Huic autem, sive ex temporum superstitione, sive ex hominis senectute originem duxerit, in Alexandro credulitati ignoscamus. Id solum animadvertam, hujusmodi ab eo remedia, nonnisi in Febribus Intermittentibus, Calculo, dolore Colico, ac Podagra commendari; & per omnia fere insequentia, credo, tempora mos invaluit, ut Magicæ istæ applicationes in iisdem præcipue Morbis obtinerent. Cæteris [b] haudquaquam inferior est Homeri versus,

Τιτρήχει δ' ἀγορή, ὑπὸ δ' ἐστεναχίζετο γαῖα.

Neque ideo minus æstimari debet, quod minimo constet.

In cæteris rebus, quantumlibet Antiquorum sit amator, tamen in sententia sua proferenda, atque adeo cum illis [c] dissentiendo, libertate omni utitur; ac speciatim cum [d] Galeno sæpissime discordat, modo se mirari dicens, quanam ratione doctrinam is ita perturbatam atque ita parum [e] distinctam tradiderit: modo diversam ab eo medendi [f] viam, non, uti profitetur, contradicendi, sed veritatis indicandæ studio, proponens. Utque summatim loquar, haud solum in unoquoque morbo totum curandi modum distinctissime explicat, sed plerumque etiam quæ [g] vitanda sint Lectorem commonet: quod exemplum si alii omnes Auctores essent eadem accuratione imitati, haud minorem inde utilitatem, quam a traditis in quaque occasione agendi præceptis, haurire licuisset.

Alia quoque res Alexandri scriptionem a supra memoratis Auctoribus discernit, quod morborum signis & curationum modis explicandis unice incumbat: in Materia Medica, in Re Anatomica, & Chirurgica, contra ac alii fecerant, nihil prorsus attingens; quanquam Librum scripserit, aut

certe

a 1. 15. 9. 4. b 11. c 1. 17. 7. 13. 9. 3. d 6. 1. 12. 1. 6.
e 12. 1. 6. 7. 8. f 12. 6. g 5 7. 4. 1. 3. 10. 13. 12. 7.

certe scribere instituerit, de a Fracturis, & aliquid etiam de b Oculorum morbis contexuerit. ALEXANDER. A. D. 560.

In tractanda Podagra, de qua nihil quicquam prodidit Galenus, Librum Alexander integrum ponit; unde fortasse morbum hunc hujus tempore magis invaluisse jure quis crediderit. Quem præcipue Purgantium ope is levare nititur: & in plerisque hujusmodi ab eo ordinatis compositionibus Hermodactyli (quas quidem ille vix ab Oribasio Aetioque memoratas quantivis facit) maximam partem gerunt. Vides quam parum recens inventio sit, sicut vane a quibusdam putatur, Podagræ per Purgantia mederi velle: quod malum fortasse omnino non curari magis expedit, quam siquis in eo eximias istas Formulas ab Alexandro præscriptas adhibuerit; licet hæ virtute haudquaquam cedant iis, quæ hodierni passim Medicastri venditant.

Fui in hac re paulo fusior, ut ex ipso ejus Opere Scriptorem hunc potius, quam Exscriptorem, dici debere ostenderem. Trallibus natus est, Civitate illa Lydiæ celeberrima: cujus incolæ sermonem Græcum purissime loquebantur, ob Jonicarum urbium vicinitatem. Ipse autem non modo sub c Stephano Parente suo, eodemque Medico, institutus est, verum etiam in hac Arte Magistrum habuit Cosmæ Patrem; cui quidem Cosmæ, partim ipsius rogatu, partim ut beneficiorum gratiam aliquam Patri ejus persolveret, Volumina sua scripsit & dicavit. Ipse in Medicina fuit exercitatissimus, Experientiæ longissimæ, famaque multum cognitus, non modo Romæ, sed etiam quocunque peregre proficisceretur, sive per Galliam, sive per Hispaniam, sive per alias regiones: unde, tanquam ceteris præcellens, Alexander Medicus vocabatur. Ideoque in parte Therapeutica Medicis superioribus frequenter plenior est & accuratior, quod ea præsertim remedia concinnaverit, quæ ex repetitis observationibus maxime efficacia compererat: quod alibi sæpe, sed disertius narrat, in Præfatione ad Librum duodecimum; ubi primo Febres generatim, ac deinde singulæ harum species pertractantur. Et hunc quidem Librum quisquis versaverit, illum cæteris undecim præponi debere perspiciet; sed & alioqui ipse Alexander, in postrema parte undecimi, opus illic se conclusurum esse pronuntiat.

Hactenus quibusdam, quæ Auctorem nostrum Eruditorum lectioni saltem commendent, summatim expositis, id amplius exequar, ut nonnulla ab eo maxime notabilia obiter decerpam: quæ quanquam Praxi magnopere inserviant, tamen ab aliis vel omissa vel parum explicata invenio. Volo autem in hac re ipsius ordinem sequi.

In d Causo, sive Morbo qui ab illo Febris Ardens Spuria dicitur, ubi redundat Bilis, & materia Evacuationi sese offert, & Febris haud intensa est, Purgationem Venæ sectioni præfert: cum alii Sanguinis missioni maxime nitantur. Observationem hanc adjicit peracutam & perutilem: „ Memini „ me, inquit, etiam acuta laborantem Febri purgasse; verum hæc res non „ modo multam & exquisitam animadversionem ac judicium, sed & Medi- „ cum quoque desiderat fidenti præsentique animo. „ Ii qui Experientiæ rationem adjungunt, hujusce observationis facile vim perspicient; neque viam

a 1. 14. b 2. 1. c Lib. 4. d 12. 3.

Alexander A. D. 560.

vium hanc negabunt in quibusdam casibus, siquis huic prudenter institerit, mira cum felicitate tentari. Hic enim frequenter aut sequendæ aut adjuvandæ Naturæ modus est aptissimus. Caput apud Oribasium est ex Archigene ad hanc *a* rem spectans; idque recte animadvertit Galenus *b*, Diarrhœam ex naturalibus iis auxiliis esse unam, per quæ Morbus iste ad Crisim perducitur. Porro neutiquam violenta Trallianus, sed lenia tantum, in Febre Tertiana & Quotidiana, exhibet Purgantia: quæ res animadversionem seriam meretur, Virumque illum, non modo acri cum judicio, sed caute ac fideliter, Artem suam exercuisse comprobat.

In eodem Morbo, Causo scilicet, si Syncope ab humoribus crudis ac redundantibus incidat, Venæ sectionem præcipit: idque eo magis animadverto, quod in hac re nullum ducem habuerit, excepto *c* Aretæo, qui idem in eodem casu auxilium adhiberi jubet. Sane quoad Syncopen generatim, Scriptores Practici, etiam inter Recentiores, uno fere consensu de missione Sanguinis prorsus silent: iique pauci, qui ejus mentionem faciunt, eam improbant; ita ut vix quisquam sit, præter Sennertum, ejusque exscriptorem Riverium, qui id remedii ullo modo admittat: deque eo Riverius stricτim duntaxat loquitur, neque illud administrari debere, præterquam in duobus casibus, Plenitudinis nempe ac Terroris, existimat. Minus fortasse cautionem hanc ingentem admirabimur, si ea quæ de hoc argumento pronuntiaverint Antiquorum nonnulli, nobiscum reputemus. Id *d* Aetius & *e* Oribasius, etiam in Plenitudine, metuunt; Cælius autem Aurelianus hæc verba pro universa lege statuit, „ Phlebotomiam nihil jugulatione differre „ ratio testatur *f*. „ Aliam vero de hac re sententiam inveniet, quisquis ad ipsos Medicinæ fontès accesserit. Hippocrates enim, aut aliquis ex discipulis ejus, in Acutorum Morborum explicatione diserte tradit, siquis subito obmutuerit, id a Venarum obstructione, sive interceptione, proficisci ἢν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῇ ἄνευ προφάσιος *g*, si id in valetudine integra, absque evidenti causa, obtigerit; quare missionem Sanguinis e brachio necessariam esse judicat. Galenus, qui Hippocratis sensum intellexit optime, vocem Ἄφωνον ita interpretatur, ut ea non modo Apoplexiam, sed Syncopem etiam, significari putet; & in utroque casu Venæ sectionem adeo vehementer commendat, ut multos diversa curatione interfectos esse affirmet. In Aphorismo hoc, (qui a nullo quoquam Interpretum, quasi huc pertineret, diligenter examinatus est) sedulo perpensa ac significanter expressa conditio ponitur, „ Si in valetudine integra; absque evidenti causa, obtigerit: „ hoc enim præfinito, vix fieri potest, ut oriatur Syncope, nisi ab aliquo Sanguinis vitio, unde major in ejus transitu per Cor Resistentia efficitur, quæ nulla ope æque cito, ac per Venæ sectionem, tollitur. Hanc Syncopen, a Plenitudine ortam, Germanis, quippe qui vulgo corporis admodum obesi sint, valde familiarem esse notat *h* Riolanus; horumque negligentiam incusat, quod in ea curanda Sanguinis detractionem omittant. In Praxi certe animadvertimus, soliti cujusvis fluxus suppressioni, ut ex Naribus aut ex

Hæ-

a Collect. 8. 46. b De Cris. 3. 3. c Cur. Acut. 2. 3. d 2. 1. 96.
e Synops. 7. 26. f 2. Acut. 38. g Vict. Acut. 4. 23. h Enchirid. Anatom. 3. 8.

Hæmorrhoidibus, Syncopen frequenter succedere. Solus inter Recentiores casum hunc penitius examinavit a Petrus Salius, verum haud cum exceptionibus ab Hippocrate positis: & eundem a Practicis Scriptoribus semper omitti recte ab eo animadversum est. Duo vel tria hujus rei, Experientia sibi nota, exempla profert lectu dignissima: idque subjicit, hoc Syncopes genus per diem unum aut alterum præsentiri solere, vel ex Suffocationis cujusdam invasione, vel ex Pulsu intermittente; seque accessiones morbi Venæ sectione prævertisse, quam una cum Frictionibus contra eundem commendat, quod Alexandri præceptis plane convenit. Præter hæc, Salius multis periculum sese prædixisse narrat, qui spretis ejus monitis morte subita interierint; quibus dissectis, sanguinem eorum ita concretum repperit, ut hunc, perinde ac si solidus esset, de venis eduxerit. Hoc in casu, Sanguinis detractio sine dubio apprime necessaria est; ac facile existimare licet, si frustra fuerit hoc remedium, omnia æque alia nihil profutura. Hujusmodi erat, ab Alexandro instituta curandi ratio; ea vero ex quibus hanc deducit, Diagnostica, admodum perspicua sunt ac distincta: uti, facies solito tumidior pallidiorque, habitus corporis inflatus, pulsus exiguus, piger, quique longa ictuum intervalla habeat. Hæc certe istiusmodi medelæ indicationes evidentissimas præbent. ALEXANDER A.D. 560.

In Febribus Tertianis, & eo magis in Quartanis, Vomitum ante accessionem supra cætera omnia remedia laudat: idemque Quartanas etiam inveteratissimas solo hoc auxilio depulit. Quæ quidem curatio ab Antiquis cæteris memorata, nunquam vero in consuetudinem adducta est; quanquam naturæ certe prorsus conveniat, multumque emolumenti non modo in hoc, sed & in plerisque aliis affectibus diuturnis præstet. Antidotum quidem hic descriptum, & ab eo Mirabile appellata, nimiam cum Circulatoris Formula similitudinem habet: estque Catholicon quoddam Mithridatio non absimile, quod & huic & aliis fere triginta ab eo enumeratis morbis medeatur. Illud etiam Senex adjicit, hominem qui id ei Medicamentum dono dedisset sanctissime asseverasse, nullum aliud illi ob eximias virtutes esse conferendum. Has omnes Alexander virtutes, Compositionemque ipsam fuse narrat: quam, ut sibi communicatam, ita sine fuco quoque omnibus impertit; quæ sane hominis probitas alibi etiam sæpenumero apparet. Haud raro Veterum virtutem admiratus sum, qui utcunque sine ratione interdum iis, quæ Specifica vocabant, mirificam inesse vim putaverint, & ea supra modum sustulerint, tamen pro Secretis neutiquam celarent. In eo scilicet elaborabant ut Artem suam probe callerent, utpote communis emolumenti ab ea redundantis magnitudinem intelligentes: ideoque longissime a privato lucro abhorrentes, ac professionis dignitatem tuentes, quicquid aut per Experientiam suam adinvenire, aut ab aliorum Observationibus excerpere valuerunt, quod morbos posset humano generi insidiantes depellere, id omne generose ac libere in vulgus edebant. Hic Antiquorum mos erat, perpetuumque iis Medicis exemplar esse debet, qui illos vel scientia vel virtute imitari exoptant.

Phre-

a De Affect. Partic. 4.

ALEXANDER A.D. 560.

Phrenitis *a* ab eo accuratissime describitur : & rationes optimæ adducuntur, quamobrem haud a Diaphragmatis, ut a plerisque creditum est, sed ab ipsius Cerebri affectu oriatur. Cumque in brachio vena sese incisioni subtrahebat, hanc quæ in Fronte est aperire consueverat, quod post eum a Rhaze quoque commendatum est. Licet in obstinata Phrenitide Diacodium aliquando præbeat, de eo tamen peridoneas cautiones subjicit : ut, si æger temperamenti sit Phlegmatici, furor non admodum vehemens, viresque corporis infirmæ, usum ejus remedii dehortetur. Nam in istis casibus semper nocent, interdum perniciosa sunt Opiata. In Pleuritide ac Tussi, fere eadem monet. Si, quæ ab eo de Phrenitide ac Pleuritide dicta sunt, cum iis quæ de iisdem affectibus tradidit Oribasius Aetiusque, conferantur, harum rerum multo explicatior apud hunc, quam apud illos, doctrina reperietur. Nam in utroque morbo nihil aliud Paulus quam Alexandrum exscribit.

Medicamenta idem Vesicantia, in *b* Lethargo, Scillam : in *c* Epilepsia, Lepidium, adhibet ; alia quoque multa, præsertim in *d* Podagra, uti Allium, Euphorbium, Sinapi, &c. inter quæ sunt Cantharides : hasque, magna Seri copia profluente, subitam levationem afferre tradit. Sed & hoc quoque monitum commode subjicit, nequis Topicis tantum Remediis confidat.

Ad *e* Paralysin, novum Hieræ genus, idque optime confectum, laudat ; ac majorem postea Scammoniæ modum injici vetat : hanc præterea observationem subjungens, quam alibi nusquam reperio, quæque, si ei bene attendatur, magnum in Praxi usum præstabit : „ Multi enim, inquit, ita „ faciunt, vim medicamenti ad evacuandum augere se credentes, neque „ hoc modo id minus utile reddi cognoscunt. Haud enim eo spectamus, ut „ id per alvum expedite deferri velimus, sed potius in membra distribui, in „ corpore morari, humores illic attenuare & corrigere, meatus dilatare, „ nervorum obstructiones discutere, ut ita spiritus in hos absque impedi„ mento derivetur. „ Idque potissimum in Temperamento Phlegmatico fieri debere admonet. Facile quis ostenderit, quantum in hac doctrina momenti sit, quamque late hoc de tarde purgantibus præceptum ad morbos quosdam Diuturnos pertineat. Nam quotidiana quidem Experientia videmus, miro id cum successu fieri : uti præcipue cum Aquas Minerales, Bathonicas puta; ordinamus, aut Calomelas, idque in variis affectibus. Ita quoque in dolore Colico, aut Iliaca Passione, ea quæ vehementer purgant, nimisque intestina compungunt, morbum sæpe augent, & periculum, ut ipse alibi notat, inflammationis faciunt, nisi eorum vis Opiatis prudenter hebetata atque imminuta sit.

Varia *f* Melancholiæ genera luculenter ab eo descripta sunt : vires Imaginationis vividis coloribus depictæ ; & multa hujus rei exempla commode prolata, ad Aretæi fere similitudinem. Ea vero curat ille ; Victu potius, atque Balneis, & oblectamentis, quam Medicamentorum farragine ; a Veteribus autem in eo discordat, quod non ita frequenter Cucurbitulas, Hirudines, ac Sinapismos adhiberi velit. Etiam in Purgatione, licet ab iis Helle-

a 1. 13. *b* 1. 14. *c* 1. 15. *d* 11. *e* 1. 16. *f* 1. 17.

Helleborus albus tantopere prædicetur, Lapidem Armeniacum ei præfert qui tuto admodum atque efficaciter alvum movet, sine eo discrimine aliisque incommodis, quæ nimium frequenter ab alterius istius Medicamenti violentia nascuntur. Sententia hæc, ab Alexandro de Helleboro albo pronuntiata, cum eorum temporum Historia probe convenit: ex qua docemur, Medicamentum illud, ita a Veteribus celebratum, postea in desuetudinem omnino abiisse: donec *a* Asclepiodotus, Vir & in Mathematicis disciplinis & in Musica versatissimus, id in usum denuo revocarit, circiter A. D. D. multasque ope hac in morbis obstinatissimis admirandas curationes præstiterit. Tamen id Remedii ab Auctore nostro, qui non ita multo post floruit, minime comprobatum videmus.

ALEXANDER. A. D. 560.

In *b* Parotide optimam hanc legem ponit, ut mittatur Sanguis ante Discutientium aut Attrahentium quorumvis usum; & eos ait qui ante Venæ sectionem nimis mature hæc ordinaverint, ægris strangulationem induxisse. Eadem ratione vehementer Astringentium ac Repellentium usum merito repudiat, qualia sunt, Solanum, Alumen, &c. Medicamenta enumerat ad Discutiendam Parotidem idonea: quam profecto rem, ubi casus hanc medendi viam recipit, potius quam Suppurationem, moliri semper magis convenit. Quod si irritus fuerit hic conatus, Tumorque nihil quicquam subsederit, ac dolor etiamnum inhæserit, omnibus modis, inquit, Pus movendum est; ejusque generationis signum est, si una cum doloris incremento Rigor atque Febris, quæ antea non erant, nec opinato invaserint. In hoc, de rei summa cum Celso convenit, qui in isto casu distinctissimum nobis documentum præbuit: id est, „ Si Tumor per se primario, nec alii „ cuivis morbo conjunctus, appareat, moderata primum Repellentia ac „ Discutientia teneantur: ubi vero alii alicui affectui supervenerit, quo „ nihil frequentius incidit, id tum maturari quamprimum atque aperiri „ debet. „ Nam in hoc casu Tumor Criticus est, ac morbum solvit. Hippocrates autem Parotides illas, quæ longis Febribus succedunt, exitiales pronuntiat, nisi suppuraverint. Ubi vero obstinatæ istæ diu permanserint, neque per Externa Remedia maturari potuerint, Ustionis ope aliquando ad Pus perductæ sunt. Nam Severinus, & ante hunc Vallesius, exposuit, quemadmodum ipsi hanc rationem in Magnis Parotidibus cum successu tentaverint.

Medicatio, quam in *c* Angina fieri vult, omnibus numeris absoluta est; Repellentia sola in initio probat, Relaxantibus omnibus ex toto rejectis. Multum, ut ab Aretæo quoque factum est, Antidotum Διαβοτανῶν commendat, ita dictum a Ruta Sylvestri, quæ præcipua est inter ea quæ Compositionem hanc constituunt ab illo descriptam. Venæ sectionem supra alia omnia necessariam judicat; idque per tres aut quatuor vices, prout occasio postulat, repeti jubet, cum ea cautione ne quis Sanguinem ad deliquium mittat. Quod si per hæc auxilia vitium nihil levetur, Venæ sub Lingua incidendæ sunt; (quanquam Cælius Aurelianus id, tanquam superstitiosum, damnet (neque res in posterum diem differenda, sicuti Aetius quoque de

a Photii Biblioth. 500. *b* 3. 7. *c* 4. 7.

ALEXANDER A. D. 560. de missione Sanguinis præcipit, sed eodem die præstanda est. „ Sæpius , „ inquit, malo urgente, Venam mane aperui, sub vesperam eas quæ sub „ Lingua sunt : nocte, Purgationem institui : atque ita quoque difficul- „ ter strangulationem resolvi. In alio, post missionem Sanguinis, statim „ Medicamentum Purgans, sequenti die non expectato, obtuli. Id autem „ faciendum est, ubi discrimen ingens imminet, neque inducias morbus ad- „ mittit. Venas etiam Jugulares magno cum successu aperui : ut Saphæ- „ nam quoque in Fœminis, cum Menses una suppressi essent, ex quo duplex „ commodum obtigit, ut non modo Menses erumperent, sed Tumor et- „ iam in Gutture subsideret. „ Vides hæc, sicuti alia prope omnia, a perito Artifice ac Magistro dictata ; neque sane hæc laus illi sine injuria denegari potest, quod medela ab eo ordinata rationi exactissime conveniat : ita ut post Medicinam tot inventionibus & incrementis locupletatam, vix quicquam his adjicere valeamus.

a Tuberculi in Pulmone mentionem habet Alexander, unde Spiritus difficultas oritur, Expectorationis tamen atque Febris expers. Morbus hic a b Galeno memoratur, qui eam Tabis esse speciem ait ; & hæc sane frequentissima in nostra regione est, præsertim in corporibus Strumosis. Hæc licet vera Phthisi tardius procedat, in qua Febris Hectica Tabem inducens , Pulmonis Ulceri supervenit, utplurimum tamen in Raucitatem & Atrophiam desinit, & æque certam perniciem minatur. Casum itidem narrat , inauditum sibi ac valde admirabilem visum, de extussito c Calculo : non materia quadam concreta, sed vero Calculo, lævi, duro, sonitum, ex lapsu in terram reddente. Hujusmodi Calculorum per Tussim excretorum plurimos vidi, & ex his aliquos Nucis Avellanæ magnitudinem æquantes ; nulla autem Tabis suberant indicia, inveterata licet usque persistente Tussi. Novi quendam, qui longis intervallis quatuor aut quinque tales exspuerit ; is quem memorat Alexander, Tussi diu conflictatus est, neque ullam levationem sensit, donec Calculum ejecisset : eratque tenui naturaliter corporis habitu, morboque & macie pene confectus : qui Tabe, juxta illum , verisimiliter interiisset, nisi medelam humectantem & refrigerantem servando duram hanc excrevisset materiam. Alexander adeo curationem hic a Galeno præceptam magna cum severitate, tamen haud injuria, reprehendit : qui asperam quandam materiam ita eductam viderat, grandinis quidem, neutiquam vero d Calculi similem ; & in eo casu Medicamenta tantum calida atque exsiccantia adhibuerat, qualia sunt Mithridatium , & Theriaca : illo insuper animadverso, neminem ita affectum convaluisse . Id Alexander sine hæsitatione aperte damnat : seque de homine tam solerti haud ita libere prolocuturum fuisse dicit, nisi amore Veritatis impulsus hanc celare nefas esse judicasset : sermonemque concludit prolato celebri illo Aristotelis dicto, „ Amicus Plato, sed magis amica Veritas. „ Deest plane hæc libertas quibusdam Galeni admiratoribus, qui, Massariæ similes , nobilis cujusdam in Italia Professoris, cum Galeno errare malunt, quam cum alio quovis recte sentire.

Obser-

a 5. 3. b Loc. Affect. 4. 6. 7. c 5. 4. d Loc. Affect. 4. 6.

Observatio, de Liquidorum usu in a Pleuritide, attentionem meretur; nam ab eo facta ast, qui & Fluidorum Animalium & Medicamentorum vim probe intellexerat. ,, Humor, inquit ex Hippocrate, alimenti vehiculum ,, est. Quamobrem Εὔκρατον, id est, aquam tepidam, inter cæteras potio- ,, nes ac cibos exhibere ne desinas. Neque enim siccum quodvis medicamen- ,, tum absque humore in altum potest descendere, sed in superficie actionis ,; expers remanet: ubi vero humido aliquo mixtum est, vires suas exerit, & ,, calorem aut refrigerium largitur. Igitur Aqua, licet a quibusdam, eo ,, quod simplex sit, nulli Alimenti esse putetur, tamen ad omnium nu- ,, tritionem necessaria est, cibos in corpus universum distribuit, & divisas ,, continet unitque particulas. Nam si hæc siccam & parum cohærentem ter- ,, ram conjungit, eique continuitatem impertit, ut ex illa varii generis ef- ,, fingantur Vasa: si panem ipsum, qui a nobis comeditur, una cum farina ,, componit: si eadem & in Animalibus & in Stirpibus præcipua Generatio- ,, nis causa est, quidni rationi consentaneum videatur, eadem hanc in Hu- ,, mano Corpore munia præstare? ,, Hæc observatio ingentis momenti est, lateque in omnem Medicinæ usum se diffundit, præcipue vero in Acutis Affectibus; & is qui Hippocratis Librum De Victu Acutorum attente perlegerit, (ex quo quidem, Antiquitatis Monumento pretiosissimo, longa aliquot de Febribus contexta sunt Volumina) facile concipiet, quam salutares in morbis periculosissimis effectus, etiam absque Medicinæ ope, producat sola per se Dilutio. Itaque fundamento hoc in tradenda curatione b Febrium innititur Trallianus, ,, ut omnia fiant per quæ humiditas augeatur; omnisque ejus Medicina per Acutos hos Affectus in Refrigerantibus ac Diluentibus potissimum consistit, qualia sunt Ptisana, Hydromel, &c. ita ut, quanquam Attenuantia eodem fere spectent, tamen Calidiorum usum detrectet, & Galenum ipsum ob eam rem incuset. Id unum in hoc Auctore amplius animadvertam, quod ubicunque Simplicium Medicamentorum, quæ calorem moveant, assumtionem idoneam judicat, ea vix unquam solida, sed Aquæ fere semper incocta exhibeat: id quod non modo ejus ratiociniis congruit, sed etiam optima ratione firmatur.

ALEXANDER A. D. 560.

In Sanguinis c Sputo, venam se in Talo incidisse prodit, idque melius, quam idem in Brachio factum, respondisse. Atque hanc ejus rei causam adducit, quod Materiæ ad remotiores partes attractio Revulsionem magis efficacem reddat: quæ quidem ratio neque minus clare exposita, neque minus solida est iis, quæ nunc jam post inventam Circulationem proferuntur.

Observationem tradit in d Βουλίμῳ sive Fame immodica, novam ac plane suam; cujus ne minima quidem apud alios extat mentio: quod is morbus scilicet a Lumbricis interdum nascatur. Fæminæ casum memorat, quæ voraci hoc appetitu laborans perpetuam in Ventriculo rosionem sentiret, cum dolore jugi Capitis; ea post Hieræ sumtionem Lumbricum longitudine duodecim cubitorum dejecit, unde omni malo statim levata est. Idem in Praxi frequenter occurrit.

Novum etiam aliquid, licet haud magni referat, & nobis jam familiare

sit,

a 6. 1. b 12. 1. c 7. 1. d 7. 4.

ALEXANDER A. D. 560. sit, de Singultu notat; hunc scilicet a subito terrore, aut ab animi intentione, ut in numeranda pecunia similibusque rebus, statim tolli.

Ad Choleram, in quibusdam casibus, *a* Vinum meracum laudat: idque in eo singulare est, quod in plerisque morbis separatim de Vino loquitur; cujus in delectu valde accuratus est, prout diversæ ejus qualitates ægrotantis conditioni accommodatæ sunt.

In debilitate Jecoris, & Dysenteria, Rhabarbari apud illum invenitur mentio: quæ quidem Planta ab eo, ni fallor, memorata primum est; quanquam usum ejusdem ab Arabibus indicatum putet Clericus. Arabes quidem in convertendo Dioscoride ac Medicis Græcis, Radicem hanc cum Rha Pontico confundunt: virtutesque ab Antiquis in hoc animadversas ei ascribunt quod proprie Rhabarbarum est: uti cuivis constabit, qui descriptionem ejus a Rhaze proditam inspexerit. Atque in eodem errore ipsum versatum puto Alexandrum, licet hujus tempore sine dubio innotesceret jam Rhabarbarum; hoc enim in Astringentibus tantum ponit, uti Rha Ponticum cæteri Græci, neque de Purgante ejus vi quicquam commemorat. Cujus quidem facultatis in Rheo (id enim ita simpliciter vocat) mentionem primus videtur fecisse *b* Paulus: qui narrat etiam quemadmodum hujus additione Laxantia quædam validiora fieri possint. Prosper autem Alpinus refert quosdam animadvertisse Purgantem aliquando Rha Pontico inesse vim, quanquam ea mitiorem quæ in *c* Rhabarbaro est. Recentiores Græci Radici huic, Barbaricæ nomen, imposuerunt, haud ex eo loco ubi orta, sed ex eo in quem apportata est; siquidem Æthiopiæ superioris regio, Barbaria dicta est, eo quod, ut a *d* Salmasio recte animadversum est, Sinui Barbarico prætenderetur, in quo plurima essent Emporia, præsertim Rhapta, totius plagæ Metropolis. Fretum hoc, ab Oriente, cum Indico Oceano conjungitur, ideoque Actuarius, ac post hunc Myrepsus, Plantam hanc vocant Ῥῆον Ἰνδικόν. Iis temporibus sine dubio hac via Alexandriam allatum est, atque ita Medicis Græcis innotuit. Illud autem notare debeo, quod Alexandrum Rhabarbari mentionem fecisse minime advertat Salmasius: Paulum vero testem adducat, qui de ea re ne verbum dixerit, & generatim tantum Rha descripserit. Garcias ab Horto, Proregis Hispani Medicus, ait se in India didicisse, Rhabarbarum omne quod eo atque in Persiam apportaretur, in China nasci: vecturam autem, & terra & mari fieri solere; terra vero per Tartariam ad Ormuzum commodius vehi, quoniam in mari esset putrefactioni opportuna.

In *e* Dysenteria, quam Rheumaticam vocat, Sanguinem ad duas Heminas detrahit. Neque injuria temerariam ac sine ratione ab aliquibus usurpatam consuetudinem improbat, qui statim Opiata ingerunt, hæc enim in tempus quidem humores cohibent, verum & caput afficiunt, & vires infirmant, & postea fluxum incitant; quamobrem eorum usum, nisi urgente necessitate, prohibet. Notatque in vera Dysenteria, ubi exulceratio adest, id sæpe Mucum videri quod revera Pus est; & ego contrarium quoque huic erro-

a 7. 14. b 1. 43. c Plant. Exot. 2. 5. d Plin. Exercit. 798.
e 8. 8.

errorem haud raro evenire arbitror, ut Mucus videatur esse Pus. ALEXANDER A. D. 560.

In Lienis a Scirrho, multa de Ferri virtutibus commemorat. Id autem, & liquori infusum, & per se datum, commendat; quod cum ab illo primum, quod sciamus, adhibitum sit, ad eos refutandos valet, qui Medicinales hujus Metalli facultates Chymicis fuisse Operationibus repertas prædicant. Profecto in Hippocrate nulla ejus mentio est, licet is pleraque ex his, quibus nunc utimur, Medicamenta Simplicia enumeret. Plinius in referendis omnibus ad Medicinam aptis Ferri virtutibus, unum duntaxat id intus adhibendi modum proponit; scilicet ubi in Aqua candens extinguitur propinatur contra Dysenteriam: idemque in Vino facit ad eundem morbum Dioscorides. In Aqua similiter a Celso extinguitur ad Lienem coercendum, Ferrum quidem, ita proprie dictum, scilicet *σώμωμα* Ferri, ab Aetio & Oribasio memoratur: sed ut extrinsecus tantum, in Malignis Ulceribus, aptum. Ita si insequentium temporum Auctores consulamus, metallum hoc nonnisi rarius usurpatum videbimus; idque, sive interne sive externe, vix sub alio quam sub Astringentis nomine. Immo Avicenna ita vehementer noxam ab eo metuit, in Substantia dato, ut ad præcavendum malum omne, Magnetis aliquid postea assumi præcipiat: quanquam, Arabs itidem, Rhazes, hunc ejus dandi modum sæpius laudet, diversasque id agendi formulas enarret. Post Rhazem haud scio an quisquam de vi ejus Deobstruente intus sumti loquatur, ante Monardem, qui Anatomia jam tum reflorescente scripsit: quæ ut clariorem nobis certioremque in eruendis Morborum Causis lucem suppeditavit, ita quoque efficaciores quasdam ad horum depulsionem vias adinvenit. Neque ex ulla re magis, quam ex ea de qua nunc agimus, evinci potest, quantam opem conferat ad Medicinæ usum Anatomia. Quanam enim alia ratiocinatione quis adductus Ferrum in Jecoris aut Lienis Scirrho adhibuerit, nisi oculata demonstratione, in Dissectionibus, causam ab Obstructione ortam cognosset, ex quo facile colligi potuit, quicquid ad Obstructionem submovendam maxime valens esset, id aptissimum in curando fore auxilium. Hujusmodi remedium est Ferrum, quod præterquam quod attenuandi facultate præditum sit, majorem quoque in hoc casu ex Particularum Gravitate vim obtinet. Nam eum Vegetabile quodvis pondere Specifico septies excedat, fortiori, secundum hanc proportionem, impulsu agit, atque inde Deobstruens validius evadit. Quisquis aut Recentiorum scripta pervolverit, aut in Praxi fuerit unquam ipse versatus, facile cognoscet, nobiles multas, in variis Affectibus Diuturnis, non modo Aquarum sed & Medicamentorum Chalybeatorum ope, curationes posse præstari. Iique qui persuadere nobis volunt, nullam huic Metallo Alterativam inesse virtutem, æque parum ex aliorum, ac e sua ipsorum Experientia profecerunt.

Venæ sectio, in b Paroxysmo Calculi, a nullo alio æque vehementer, ac ab Alexandro, requiritur. Id certe optimo judicio: præsertim si, uti vulgo fieri consuevit, Urinæ quoque difficultas urgeat. Nam Experientia docet, obstinatum hunc Affectum, ubi cætera omnia auxilia nihil prosint,

C san-

a 8. 13. b 9. 4.

Sanguinis detractione, fine alius cujusvis Medicinæ ope, interdum tolli. Quid de Podagra senserit, antea exposui: illud autem ex eo adjiciam, morbum hunc illis temporibus insanabilem esse judicatum; a qua ipse opinione differt, modo idoneæ curandi viæ insistatur. Quæque ab eo præscripta est, rationi profecto optime convenit: Victusque ac Medicamentorum usus magna cum accuratione ac delectu traditur. Ac siquis his patienter obtemperare velit, nulla ab alia re felicem æque successum speraverit.

Præter duodecim istos Alexandri Libros, extat Epistola ejusdem ad Theodorum, pro Filio hujus, de Lumbricis, conscripta, fere ad similitudinem ejus quæ ad Cecilianum a Galeno missa est. Commodeque ab illo notatum video, quanta cum difficultate consilium præberi possit in eo casu, qui generatim tantum ab alio homine refertur; ideoque, cum ipsum ægrum facultate visendi careat, ac particulari singularum rerum cognitione destituatur, multo plura, quam quæ fortasse ad rem pertineant, litteris complecti necessarium existimat. Igitur a descriptione Lumbricorum orditur, qui in tria genera dividuntur; unum, tenue, & exiguum est: Ascarides vocantur; alterum, Teres est: tertium, Latum, sive Tænia dicitur. Hujus postremi generis unum Alexander vidit pedum fere sedecim longitudine. De singulis generibus agit, tam cum adest Febris, quam cum abest; ac Medicamenta in his casibus utilia, & Antiquorum temporibus usitata, enarrat: quæ cum his quibus nunc utimur, prope eadem sunt, exceptis Mercurialibus.

Ignosces mihi credo, quod tam diu sim huic Auctori immoratus: siquidem inter Antiquos Scriptores Practicos hunc multum eminere judico, & eum esse qui a Recentiore quovis diligenter legi mereatur. Ex formulis quibusdam in fine Libri undecimi comprehensis forte quis conjecerit, Christianum fuisse, aut Judæum. Paganum enim tantam in rebus nonnullis e Sacra Scriptura ductis, quantam is facit, fidem posuisse haud putandum est. Scio Ethnicos Incantationes adhibere solitos, quæ verbis de Scriptura exceptis constarent; verum id præcipue, si non unice, in Dæmoniacis, ac vix in alio quovis Morbo, factum arbitror. Consuetudo hæc videtur a Christianis primum inducta, sicut in Aetio antea animadverti: idque clarius apparebit, si Marcellum Empiricum adeamus, qui hujusmodi Incantationibus abundat, ac fine dubio Christianus exstitit.

Fabricius Sectam Alexandri reperisse se existimans, Methodicum fuisse autumat; idemque miratur unde factum sit, ut Prosper Alpinus, qui Methodicorum doctrinam plene ac minute exposuit, Auctorem hunc omiserit. Conjecturam in eo fundat Fabricius, quod Alexander de Methodo in Arte Medica loquatur. Id utique verum est; sed ejusmodi Methodum neutiquam significat qualis a Methodicorum Secta instituta est, sed eam designat quam secutus est Hippocrates, ut ab eo ipso alibi explanatum est. Porro forma hujus Scriptoris a Methodico plane discrepat; cujus is est animus, ut Evidentes tantum causas examinet, & quid commune inter se alia res cum alia habeat, & utrum a Contractione an a Relaxatione morbus oriatur: abditis

causis

causis, symptomatis, ægri ætate, regione, ac temperamento, a cogitatione rejectis. Quin & scribendi modus, quem Alexander tenuit, ab horum norma toto cœlo differt; idque in omni fere pagina videri potest. Et præterquam quod magnam illam, de qua supra dixi, a Methodicis positam, Morborum distinctionem haud unquam nominet, neque uspiam de Resumptivo aut Metasyncritico Cyclo aut de Diatrito cogitare videatur, quæ omnia Methodici semper in ore habent: perpetuus Purgantium usus ab eo in plerisque Morbis, ac præsertim in Arthritico, traditus, horum præceptis ac rationibus omnino repugnat. Deque Sectis id in universum dico, nulla harum vestigia post Galeni ætatem reperiri, ne Alexandriæ quidem, quæ per aliqua insequentia Sæcula maxime celebris Medicinæ Schola extitit: nisi fortasse excipi debeant Vindicianus ac Theodorus Priscianus, qui duo Methodici circa Valentiniani Secundi tempora floruerunt, quique omnia ex Antiquioribus ejusdem Sectæ Scriptoribus videntur exscripsisse. A Galeno quidem ita stabilita est Secta Rationalis, sive Dogmatica, ut postea semper invalescens cæteras omnes extinxerit; quanquam, si magis proprie loquamur, hæc non Secta quædam peculiaris esset ipsa, singularibus quibusdam Sententiis innixa, sed optimarum potius doctrinarum delectus, quas unicuique Sectæ propositum esset amplecti & docere. Igitur in multis rebus Dogmatici cum Methodicis conveniunt, ac præcipue in curandi ratione. ALEXANDER A. D. 560.

Alexander Medicos complures nominat, quorum aliqui circa ipsius ætatem viguerint: præsertim vero Jacobum Psychrestum insigniter collaudat, qui & in Medicina & in Philosophia magnopere excelluit, præceptore usus Hesychio, qui scientiæ adipiscendæ gratia plurimas regiones peragraverat. Jacobus a Leone Magno, sive Thrace, Comes & Archiater factus est, adeoque ab Imperatore ac populo dilectus, ut ei Senatus in Zeuxippi Thermis, a [a] Severo structis, statuam posuerit. Isidorus Gazensis, ab aliis Pelusiota dictus, qui Justiniani temporibus floruit, alteram ei [b] Athenis positam vidit. Idemque auctor est, Psychrestum Alexandria oriundum fuisse, quanquam gens ejus originem ex Damasco traheret; fuisse autem in Medicina exercitatissimum, multasque curationes eximias præstitisse: Enemata ac Suppositoria frequenter admodum præcepisse: in Chirurgia raro adhibuisse ferrum aut ignem. Omnibus Recentioribus Medicis prælatus est a discipulo suo Asclepiodoto, qui ob renovatum Hellebori Albi usum inclaruit: nam is Helleborus eo tempore in desuetudinem abierat, ita ut ne Psychresto quidem innotesceret. Fusior etiam in Jacobo hoc laudando Suidas est, quem perfectam in Theoria & Praxi Medica scientiam consecutum esse prædicat: coætaneis autem omnibus præcelluisse, & cum Antiquorum quolibet potuisse conferri, ac plerisque superiorem extitisse: ab ægris item cultum ac dilectum, ut quem divinitus inspiratum crederent, in eoque fidem inconcussam haberent, quoniam in Prognosticis nunquam hunc errasse comperissent. Eo studio ad Artem suam promovendam ferebatur, ut Æsculapii animam in illum transfusam arbitrarentur. Kusterus verum ei nomen (Ψύχρι-

a. Malel. in Vit. Leon. b Photius.

ALE- cos) ex Malela reddidisse ait, cum in prioribus Editionibus (Ψυχόχριστος)
XANDER impressum esset; tamen in Traductione Aetii legitur Psychristus. Utram-
A. D. que ego Lectionem falsam esse judico; & si Alexandrum consulamus, facile
560. perspiciemus legi debere (Ψυχόχριστος aut Ψυχρόχριστος] nam utrovis modo recte dicitur, similiter ac Φιλόχριστος, compositum: is enim diserte ait, hoc illi nomen inditum fuisse, ὅτι ὑγρανθείσῃ, τροφῇ, ἐδέχρητο. Alexander illum Θεοφιλέστατον appellat, ac post hunc Svidas, Θεοφιλῆ: quare In Photio error est, ubi de illo ac Patre ejus dicitur, ἀσεβεῖς ἤσθην: & quisquis ea quæ sequuntur in Photio attenderit, εὐσεβεῖς legi debere facile percipiet.

URA- Coætaneus Alexandro fuit Uranius quidam, qui Constantinopoli Medi-
NIUS
A. D. cinam exercuit. Quoniam Homo esset animo ita singulari ac memorabili,
560. ut imaginem ejus Agathias Historiæ suæ inserere voluerit, brevem ego quoque ex Auctore eo Viri istius descriptionem huic Operi meo interponere non alienum putavi. Fuit is natione Syrus, professione Medicus; ac licet vel Aristotelica, vel alia quapiam vetere Philosophia, ne leviter quidem imbutus esset, ingentem eruditionis suæ opinionem conceperat: cum in verborum cursu quodam & audaci Paradoxorum defensione virtus ejus omnis consisteret. Versabatur autem plerumque aut in Bibliopolis, aut in Foris Aulę adjacentibus; ibique cum hominibus morum æque ac doctrinæ expertibus disputationes instituebat: levia multa super quæstionibus arduis Speculationibusque humanæ mentis captum prorsus excedentibus, uti sunt Attributa & Essentia Dei, argumenta, coram Auditoribus æque impiis, magna cum temeritate effutiens. Post diem comessationibus absumtum, vesperi plerumque conveniebant nobiles hi Sodales: ac profano more res sublimes ac perplexas eo modo discutiebant, ut nemo vel alium convinceret vel ab alio convictus digrederetur; sed in ea quisque opinione, quam cum præjudicio attulisset, obstinate persisteret: &, lusorum more, disceptationes suas haud raro cum altercatione & verborum aculeis concluderent. Isque erat argumentorum finis, ut animis mutuo plerumque odio exulceratis discederent. Hos inter princeps eminebat Uranius, Thersitis instar apud Homerum, turbas movens. Verum, ut sanæ cujuscunque disciplinæ expers erat, argumenta modo atque ordine legitimo dispertiri nesciebat; ita ut interdum rebus dubitatis, antequam eæ proferrentur, respondere vellet, interdum, respondendi loco, rationem quare eæ propositæ essent exquireret. Omnes denique, quæ in collocutionibus rite ordinatis obtinent, & ad veritatis indagationem necessariæ habentur, Leges assidue invertebat. In omni re Scepticorum opiniones affectans, responsa omnia ad Pyrrhonis Sextique Empirici normam effingebat. Ab hac sua sententia, qua nihil certo sciri posse credebat, perfectam animi tranquillitatem, & integrum a cruciatu omni & angore liberationem sperabat. Cum indolis esset adeo angustæ, neminem, præter fatuos admodum atque credulos, decipere valebat; utque omnibus literis destitutus, ita erat etiam communis hujus ac civilis scientiæ, quæ in excolenda Politiorum virorum familiaritate versatur, plane rudis. Nobilium domos frequentabat, ubi cibo vinoque ultra modum satur, cætui pro

ludi-

ludibrio erat: eumque omnem sibi verborum licentiam permitteret, modo risum movebat, modo injurias ac verbera in se trahebat; ita epulis plerumque, pro Scurra, interfuit. Talis cum esset Uranius, una cum Arebindo in Persiam Legato profectus est; ubi Impostoris partes accuratissime egit, vitia sua obtegens, & facta omnia Virtutis specie quadam adumbrans. Habitum vestitumque Philosophi induit; & quo tempore primum in conspectum Chosrois venit, vultum præ se tulit adeo gravem & severum, ut existimationem de se haud incommodam Regi huic impresserit, aditusque ad eum non difficiles sibimet aperuerit. Magos statim, ut cum eo sermones haberent, convocavit Chosroes; inter quos Quæstiones plurimæ ad Naturalem Philosophiam pertinentes propositæ sunt: uti hæc, Fueritne ab omni Æternitate Mundus: & illa, An Rerum omnium Unica sit Causa, sive Principium. Uranius, licet horum Argumentorum omnino ignarus, confidentia tamen præceptam de se opinionem sustinuit: siquidem id ei profuit, ut in Gorgia inquit Socrates, „ Quod, quanquam ipse parum sciret, tamen ii quibuscum disputaret etiam ipso magis inscientes essent. „ Eamque Empiricus iste apud Chosroem gratiam iniit, ut huic eidem secum Rex mensæ accubanti propinaverit, suumque illi, ut ex eo biberet, poculum porrexerit, quem honorem nemini mortalium antea detulerat; illud etiam adjiciens, quod ex omnibus Philosophis (horum autem celeberrimum fere quemque viderat, cum in Persiam ex Græcia venire consuessent) subtilissimus esset omnibusque numeris absolutissimus Uranius. URANIUS A. D. 560.

Constat sane, Damascium patria Syrum, Simplicium Cilicem, Diogenem Phænicem, & Isidorum Gazensem, aliosque ex optimis doctissimisque ejus Sæculi Philosophis, paulo ante hæc tempora in Persiam migravisse, eo quod a Religione dominante abhorrerent, deque Regionis hujus Imperatore pariter ac populo multa præclare dicerentur; Principem scilicet æquitate ac justitia florere: subditos in obsequio & morigeratione inviolabili felicitatem suam ponere: expilationes illic & latrocinia nusquam exerceri: omnia agi cum sinceritate ac fide. Ii autem, quamprimum eo pervenerant, cuncta memoratis contraria repererunt: siquidem omnia per injustitiam ac vim administrari cernerent; similiterque falsæ se de Principe famæ credidisse agnoverunt, ubi coram, hunc de Philosophia fastuose quidem, sed absque ulla hujus argumenti notitia, disserentem audissent: &, quanquam de eorum merito bene sentiret Chosroes, maximæ tamen apud eum existimationis Uranium esse perciperent. Cujus rei clara admodum naturæque humanæ congrua videtur esse ratio: quod unusquisque sit ad sui similes proclivis, seque ipso eminentiores aversetur. Post reditum ex peregrinatione humanissimas Uranius a Chosroe accepit litteras, in quibus ab eo frequenter nomine Magistri appellatus est. Ex illo nemini non intolerabilis factus est Uranius, cum ex amicitia Chosrois eo arrogantiæ venisset, ut omnes magna cum superbia despiceret. Nunquam enim convivio interfuit, quin beneficia ab eo Principe in se collata, sermonesque cum eodem habitos commemoraret: ita ut nihil secum ab exteris istis Regionibus nisi vanitatis & insolentiæ, quibus vitiis ante discessum a patria satis abundabat, incrementum reportasse vi-

URANIUS A. D. 560. se videretur. Elogia ab eo in Principem illum facta apud credulos homines eruditionis Regiæ fidem pepererunt. Iique qui novas ac miraculosas narrationes curiose aucupabantur, cum neque de laudatore neque de laudato judicium ferre possent, ab artificiosis Impostoris adumbrationibus sæpius decepti sunt. Id utique fatendum est omnes, quæ ad summum Imperatorem effingendum requiruntur, Chosroi obtigisse virtutes, cujus fortitudinem, neque ætate neque belli laboribus fractam, jure miremur: doctrinam vero ejusmodi fuisse, qualem ab Uranio quispiam Magistro haurire debuit, credibile est.

Ex hac Agathiæ descriptione veram & Chosrois & Uranii imaginem efformare possumus. Liberque, De Sapientia Indorum, similem prope nobis ejusdem Principis speciem repræsentabit, qui, uti docebimus, alterum quoque Medicum, nomine Pezroem unice dilexit.

PROCOPIUS A. D. 560. Blondus, Sabellicus, & Tiraquellus Procopium, insignem illum Historicum, qui Justiniani tempore floruit, Medicum fuisse existimant, licet opinionis suæ nulla argumenta proferant: unde alii id eos somniasse credunt. Tamen si locos quosdam in ejus scriptis consideremus, hujus rei aliqua inde conjectura duci potest; siquidem in nonnullis ad Medicinam pertinentibus, multa cæteris quibuscunque Historicis, etiam prædicatore ejus vehementi & imitatore Agathia, magis minute ac singulatim narrat; qui quidem, utpote in Foro educatus, plurimas de *a* Legibus observationes Historiæ interserit, Professioni suæ non incongruas. Pauca e Procopio exempla proferam. Ab Aqua *b* Padi Militum Stomachos adeo debilitatos fuisse & imminutam concoctionem scribit, ut periculosissimæ eos inde Diarrhœæ ac Dysenteriæ exceperint. In describenda *c* Fame illa horribili, qua per id tempus Æmilia omnis laborabat, naturalem ait Stomachi calorem penitus fuisse extinctum; ita ut nisi puerorum more paulatim alerentur, etiam eo, difficulter reperiebant, quem cibo obruti perirent: Bilemque, quæ in eorum Temperamentis dominaretur, corpus universum flavo colore infecisse. Animadvertit etiam, Regionem omnem, quocunque Vesuvii *d* Sulphur pertingit, admodum feracem esse; & ob eandem causam per multas ætates Aerem hunc a Medicis pro Tabidorum curatione commendatum existimat. Neque nimias me, ut spero, argutias persequi putabis, si id Tibi in memoriam revocavero, quamlibet ab eo occasionem arripi solere, ut Professioni nostræ honorem tribuat. Illo enim referente, *e* Theodoricus morti jam vicinus Elpidio Archiatro suo sententiam aperuit, seque injustitiæ apud illum in perimendo Symmacho & Boethio accusavit. Cumque Legati, per obsidionem Edessæ, ad *f* Chosroem missi essent, Stephanus nobilis Medicus ex eo loco oriundus, istius olim Regis Præceptor, quique Patri ejus Cavadi sanitatem reddiderat, non modo in eorum numerum delectus, sed etiam Orator pro cæteris apud Principem designatus est. Paulo post idem Chosroes

a Lib. 2. Berytus & Alexandria. Lib. 4. Tribunal. cui præfuit Anastasio.
b Bel. Goth. Lib. 2. c Ibid. d Ibid.
e Ibid. f Bel. Persic. 2.

roes, de pace cum Justiniano agens, ne inducias quidem cum eo facere voluit, nisi ea conditione, ut Tribunus, cujus ope in Medicina indigeret, & quocum familiaritatem habuisset, ad eum mitteretur: quod ubi factum est, in quinquennium, sicuti narrat Historicus, factæ sunt induciæ. Alio loco plura de eodem Medico commemorat, scilicet in Palæstina natum ac popularem suum fuisse, item Artis suæ peritia eminuisse; prudentem quoque, temperatum, ac pium extitisse. Is antea Chosroem morbo aliquo laborantem curaverat; unde magna munerum vi cumulatus in Patriam rediit. Post inducias supra memoratas, apud Chosroem annum integrum permansit, cui Rex, quicquid postulare vellet, concessit; verum is pecuniæ loco illud tantum poposcit, ut Romanis quibusdam illic in captivitate detentis libertas redderetur. Rogatu ejus, non modo Viros ab illo nominatos, sed alios etiam ad tria millia remisit Chosroe; unde per universum Imperii ambitum Tribuni nomen inclaruit. In eo saltem mecum convenies, quod Procopius Medicis speciem ac dignitatem minime contemnendam tribuat; ex cultu autem & honore his ab omni hominum ordine tributo existimandum est, plerosque tunc temporis in ea opinione fuisse, ut in diversis illos Scientiæ partibus, ac præsertim in omnibus ad Artem suam pertinentibus, probe versatos esse censerent. Aliqua idem Auctor in describendis Vulneribus habet quæ ad rem propius accedunt; nam de ea plaga loquens qua periit Artabazes, casum adeo minute explicat, ut a Arteriam in collo præcisam esse dicat, unde factum est ut Sanguis supprimi non potuerit. Supra dextrum Oculum juxta os nasi ictus est b Trajanus, in quo Sagittæ Cuspis ferrea, utcunque ampla ac longa, ita alte desedit, ut conspectum effugerit: ac sententiam suam de hac re liquido declarat, parum sibi constare quem in locum illa penetrarit, id autem minime dubium esse, quin alicubi intus hæserit, nullum dolorem excitans: nam post quinque annos mucro in ejus facie apparuit; id etiam Auctor iste adjicit quo tempore ista scriptitaret, telum per tres jam annos viam sibi perpetim fecisse, ac spem subesse aliquam fore ut brevi sine cruciatu integrum exiret, cum homo adhuc omni molestia vacaret. Similiter ejus vulneris, quod in facie acceperat c Arses, narrationem plenam exponit: illud etiam commemorans, quemadmodum Chirurgi telum extrahere cupientes in eo valde hærerent, quod & de Oculo magna desperatio esset, metusque ne in ipsa Operatione convulnerarentur Nervi ac Membranæ, per quod æger in subitum atque ingens discrimen adduceretur. Ex iis unus, nomine Theoctistus, vulnerati cervicem manu premens, cum interrogavit, an dolorem vehementem persentisceret: cumque respondisset Arses, Vehementem, Sanaberis igitur, inquit ille, neque Oculum amittes; idque eo constantius affirmavit, quod ex hac re teli mucronem haud alte intra cutim desedisse judicaret; tum lignea teli parte, quæ foris appareret, abscissa, Musculorum carnem eo loco aperuit quo dolor maxime urgebat: & reliquam ligni partem una cum Ferro in tres cuspides diviso sine difficultate exemit, vulnusque, etiam nulla relicta cicatrice, ad sanitatem perduxit. Sed cum eadem esset Operatio in Cutila tentata, ubi ma- Procopius A. D. 560.

a Bell. Goth. 9. b Bell. Goth. 2. c Ibid.

Procopius A. D. 560. jore vi opus esset ad sagittam evellendam, is in animæ defectionem incidit, & inflammatis Cerebri Membranis Phreniticus obiit. Bucas magnam Sanguinis copiam amisit, parumque abfuit quin animam statim expiraret: quod ideo obtigisse Medici prædicabant, quod Musculi essent non recta linea, sed transversa percussi; veruntamen tribus postea diebus mors insecuta est.

Hæc eo valere existimo, ut Procopium Medicinæ studuisse credamus; id saltem, cum juvenis necdum rerum civilium tractatione implicatus esset, Scientia ista aliquatenus imbutum fuisse, evincunt. Nam in supra expositorum casuum descriptione notandum est, Phrases ipsas vocesque Medicis Scriptoribus familiares atque proprias ab eo adhiberi. Sed argumento huic, Utrum Medicus fuerit necne, haud amplius immorabor: illud autem affirmare ausim, certum quendam ab eo morbum haud minori cum artificio & accuratione depictum esse, nec stylo minus Medico expressum, quam si ex professo Artem nostram exercuisset. Loquor de Peste, quæ Constantinopoli, A. D. DXLIII., grassata est. Quoniam vero ejus Historia & exquisite delineata est, & utiles multas Observationes continet ad Morbum ipsum spectantes, eam Howeli verbis, pauca insuper animadvertens, proponam.

„ Pestis hæc genus humanum fere absumsit, cujus nullam aliam fuisse causam putat Procopius, nisi Dei voluntatem. Neque enim unam duntaxat orbis partem invasit, neque una aliqua Anni tempestate desæviit: quod si fecisset, a subtilibus ingeniis id, ut ille ait, causis quibusdam artificiose prætextis ascribi poterat. Universum autem Terrarum Orbem percussit, & omnia hominum genera corripuit, utcunque diversæ naturæ & differentis essent habitus, neque ætati ulli neque temperamento parcens. Hominum varietas, quoad eorum vel habitandi locos, vel rationem victus, vel corporis constitutionem, vel animi studia, vel aliam quamvis rem, nihil quicquam contra morbum hunc valebat. Quosdam Æstate, alios aliis tempestatibus oppressit. Pelusii cæpit in Ægypto, dein ab una parte Alexandriam totamque Ægyptum pervasit, ab altera vero Palæstinæ partes Ægypto conterminas occupavit. Inde ad ultimos Orbis fines, quasi statis itineribus, pervenit, omnia destruens, omnes Insulas, Antra, Montes, quacunque homines versarentur, populans; nam si regionem aliquam præteriisset, revertebatur illico, parique ac cæteras strage affligebat. In ora semper maritima incipiens, ad interiores penetrabat regionum partes. Anno ab ejus ortu secundo, Constantinopoli, ubi tum Procopio esse contigit, circa Ver medium apparuit. Mortuorum Simulacra sub humanis cujuscunque generis formis plurimi videbant, & ab iis in aliqua corporis parte sese percussos putabant; nam statim ac Simulacrum ejusmodi conspexissent, morbo tentabantur. Cum in ea primum incidebant, Divina quædam proferebant nomina, & in Templa sese proripiebant: neque tamen ita magis tuti ab eo erant. Postea, amicorum compellationem veriti, intra cubicula se, auribus obturatis, concludebant. Quidam in somniis monstra his similia conspicere, quidam vocem audire visi sunt, quæ nuntiaret eos in numero esse morti destinatorum. Plerosque vero sine ulla præmonitione Febris continuo invasit; neque tamen ulla

vel

„ vel coloris immutatio, vel ardoris sensus aderat : nam usque ad vespe- PROCO-PIUS. A. D. 560.
„ ram adeo tenuis inhærebat Febricula, ut neque æger, neque ex Pulsu
„ Medicus quicquam discriminis vereretur. Quibusdam vero eodem die,
„ alios crastino, alios multo post, Bubo occupavit, aut in Inguine, aut
„ in Alis, aut pone Aurem, aut in alia parte. Hæc pariter omnibus Sym-
„ ptomata contigerunt, quicunque Morbo tentati sunt.

„ Sed & alia quoque in diversis diversa accesserunt ; id an e corporum
„ varietate, an ex Dei voluntate evenerit, Auctor noster affirmare metuit.
„ Quosdam somnolentia & in stuporem propensio oppressit : alii mente
„ graviter emoti sunt. Qui in soporem ferebantur, eos omnium rerum ce-
„ pit oblivio : quorum siqui curarentur, ii cibos sumebant, alii a suis ne-
„ glecti fame interierunt. Qui mentis alienatione laborarunt, Simulacris
„ infestabantur, perpetuoque clamitabant homines adesse qui necem iis in-
„ tentarent, atque ideo fugam capessere moliebantur : eas vero molestias
„ curatoribus suis præbebant, ut hi non minus quam ægri ipsi misericor-
„ diam moverent. E tactu vel decumbentium vel mortuorum, neque Me-
„ dicus, neque alius quisquam contagionem suscepit ; multi enim miran-
„ dum in modum ea immunes restabant, licet ægris jugiter assiderent de-
„ functosque sepelirent : multique, qua ratione nescientes, ea correpti ac
„ subito peremti sunt. Plurimi in Aquam, plurimi in mare desiliebant,
„ utcunque siti nulla vexati. Quibusdam, sine sopore aut mentis alienatio-
„ ne, Bubo in Gangrænam abiit, hique sævissimo cum cruciatu animam
„ exspirabant : quem etiam Phreniticis non abfuisse credibile est, quan-
„ quam, utpote mente capti, nulla proderent ejus indicia. Propterea Me-
„ dici quidam Venenum Fontemque Morbi in Pestilentibus his Ulceribus
„ delitescere suspicantes, Cadavera mortuorum aperuerunt, atque ipsa
„ Ulcera perscrutantes, magnum repererunt intus Carbunculum. Qui-
„ cunque corpus Pustulis nigris, magnitudine Lenticulæ, distinctum ha-
„ berent, ii intra primum diem fato cedebant. Multi, Sanguine per Vo-
„ mitum effuso, peribant. Quidam, ab optimis Medicis deplorati inopi-
„ nato convaluerunt ; alii, de quorum salute non dubitaretur, subita
„ morte sublati sunt. Nullam hujus morbi causam Ratione quisquam asse-
„ qui potuit. Aliis profuit, aliis offecit Balneum. Multi curationis defe-
„ ctu obierunt, multi sine ea superstites evaserunt. Nulla denique incolu-
„ mitatis via apparebat, vel cavendo vel medendo affectui : cum in eo
„ ignoraretur æque & invasionis & decessionis causa.

„ Quæcunque Fœminæ Prægnantes tentarentur, eæ omnes absumtæ sunt;
„ harum aliquæ abortum passæ, aliæ partum enixæ postea cum eo perierunt;
„ tres solum Puerperæ convaluerunt, fætu tamen amisso, atque una obiit
„ cujus evasit Infans. Quibus Ulcera ampla erant multumque humoris ef-
„ fundebant, ii ad sanitatem redierunt : siquidem hoc modo deferbuit
„ Carbunculi furor; atque id erat indicium Salutis certissimum. Quibus
„ vero Ulcera in eodem ab initio statu permanebant, hi morte sunt abrepti.
„ In quibusdam Femora emarcuerunt, ubi in his orta Ulceri nihil saniei
„ emittebant. Quidam vixerunt, cum imminutione linguæ, & usque ad

„ mor-

Procopius A. D. 560.

„ mortis diem balbutientes, aut sonos indistinctos proferentes permanserunt. Constantinopoli Pestis hæc per quatuor Menses in totum, perque „ horum tres maximo cum furore, desæviit. In initio haud ita multo plures, quam ex consuetudine, moriebantur; dein, increscente ejus violentia, quinque ac postremo supra decem millia hominum, in singulos „ dies rapta sunt. Primo Cadavera sedulo humabantur: postea vero omnibus rebus perturbatis, plurimi sine sepultura jacebant. Servi absque „ Heris relicti, ac Divites Ministris indigebant. Per desolatam Civitatem „ nihil fere aliud conspiciendum erat præter vacuas domos, & clausas sine „ commercio tabernas. Inter hæc valde sollicitus, uti par erat, Imperator „ Pauperum curam Theodoro commisit uno e Referendariis, qui Imperatoris responsa ad Supplicationes subscribere solebant; isque egenis pecuniam ex Ærario divisit. His adjicit Procopius, multos metu scelerata „ vitæ consuetudine immutata sese Deo consecrasse; multosque, sublato „ periculo, ad pristinam impietatem rediisse. „ Hæc est Pestilentiæ istius descriptio ab eo tradita. Howelus autem hæc amplius subjicit: „ Licet ea „ Constantinopoli per quatuor tantum Menses duraverit, tamen Evagrius, „ qui cum omni Domo hac laboravit, per duos & quinquaginta annos sævisse prodit, idque ita graviter, ut universum prope Orbem absumserit. Cum igitur ultra Procopii mortem perseveravit, haud mirum videri debet, si per ita longum tempus, in diversis adeo cælis ac regionibus, „ Symptomata apparuerint diversa quodammodo ab iis quæ ejus ætate visa „ sunt. Tamen Evagrii descriptio haud multum ab ista differt. Affirmat „ autem, hanc in quibusdam rebus, Pesti Atheniensi a Thucydide exposi- „ tæ similem, in aliis vero longe dissimilem fuisse; in Æthiopia sicut il- „ lam, cœpisse, omnes vero priores sævitia exsuperasse. Ac tempus quo „ inhæserit, & regiones quas ultro citroque commeando occupaverit, in „ mentem revocans, miratur Philostratum pro stupenda re habuisse Pestem, „ quæ sua ætate per quindecim annos continuata sit. Sed cum Procopii Hi- „ storia cunctis esset satis cognita, ipsi præsertim Evagrio, qui, ut erudi- „ ti omnes sciunt, multa ex ea mutuatus est: certe magis mira res est hunc „ affirmare ausum, Pestis istius Historiam a nullo ante se fuisse litteris man- „ datam: neque enim hos de diversis duabus Pestilentiis loqui ullo modo „ credibile est. „

Proculdubio, sicuti animadvertit Howelus, de eadem uterque Peste loquitur: ea scilicet, quæ per annos duos & quinquaginta duravit, quæque in Oriente, uti refert Agathias, orta est anno Justiniani quinto; quanquam, ut is cum Procopio concordet, legi debere illic puto, quintum & decimum. Illud etiam inter illos discrimen faciendum est, quod Procopius eam describat prout anno se secundo Constantinopoli ostendit; Evagrius autem, ut testatur ipse, eandem suis observationibus multis post id annis convenientem reddat: nam ea primum incipiente, Procopius, ipso referente, puer Grammaticæ a tunc studebat, & tempore eodem Peste laboravit. Ita ut vera facile percipi possit causa, cur in quibusdam rebus duo hi Aucto-

a Lib. 4.

Auctores secum discordent. Evagrius rem hanc pro miraculo ponit, quod nemo quisquam Urbe qualibet infecta oriundus e soli mutatione utilitatem caperet: cum tales singuli Lue, quæ inter populares suos grassaretur, certissime tentarentur. In quo quidem de Auctoris fide ambigi posset, nisi similis rei exemplum recentioribus sæculis obtigisse noslemus, sicut alias ostendam, ubi ad Sudorem Anglicum venero. Idem Evagrius Pestem hanc Atheniensi illi a Thucydide descriptæ partim similem, partim valde absimilem fuisse tradit: verum nulla affert hujus rei indicia, quorum largam certe copiam habuit. Modus ipse, quo hæc sese disseminavit, erat diversus. Hic enim vel repentina morte occubuerunt, vel primo die, (quemadmodum iis accidit, quibus nigræ apparuerunt Pustulæ) vel saltem intra paucos dies. Et Agathias, qui secundam ejus invasionem describit, quæ Constantinopoli accidit *a* A. D. DLVIII. diserte ait, plerosque momento temporis obiisse, sicut a vehementi Apoplexia: & eos, quibus maximæ natura vires suppeterent, quinto diei nunquam superfuisse. In Atheniensi autem, morbus ad septimum vel nonum diem ibat, qui quidem usitati erant mortis dies. In eadem contaminati sunt, quicunque ad ægros accedebant: in hac vero, idem non obtigisse plane declaratur. Neque stupor is quo in initio hujus affecti sunt, neque ista humi volutatio, neque ea quæ de Bubone tradit, ac Mulieribus Prægnantibus, in Thucydide occurrunt. Galenus in conferendis iis Pestilentiæ descriptionibus quæ ab Hippocrate ac Thucydide litteris mandatæ sunt, illud notat, quod Thucydides eam, minime quidem Medici more, sed prout singula ipsi, tanquam communi cuidam inspectori, observarentur, expresserit. Utroque modo fecisse id videtur Procopius: nam præter Observationes de Gravidis supra positas, quarum tres tantum evaserunt, fluxus e Bubone ab eo primum animadversus est certissimum salutis indicium attulisse, quod in eodem casu etiamnum obtinet. Medici quoque sermone utitur, de variis medendi rationibus, quas experti sunt homines, & quemadmodum eæ frustra fuerint, loquens, ut de Balneis, &c. item de diversis ægrotantium Symptomatis; ac speciatim quod ad Febrem attinet, neque coloris mutationem neque æstum in corpore fuisse ait: & Febriculam adeo lentam usque ad vesperam extitisse; ut ne Medicus quidem, explorato Pulsu, discrimen ullum subesse vereretur. Videbis in lectione Thucydidis ac Lucretii, nullam aliam ejus temporis homines habuisse dignoscendæ Febris rationem, quam ex tactu corporis: siquidem ars tentandi Pulsum, atque ex eo judicandi posterioribus ætatibus inventa est. Is etiam narrat, quam parum in causis morbi vulgo prolatis acquiescerent: ideoque eorum qui Ulceribus Pestilentibus mortui sunt cadavera aperuerint, atque ingentem ortum intus Carbunculum deprehenderint. Unde disci potest, etiam ejus ætatis Medicos in nullo Scientiæ genere hospites fuisse, quæ ad Artis Praxin promovendam pertineret: iique, ut Anatomiam præsertim excoluerunt, sicut ex hoc loco constat, ita quoque in rectos eam usus deduxerunt, ope ejus morborum causas & varia investigando Symptomata. Una res in Historia hac magnam attentionem meretur; ea de

PROCOPIUS A. D. 569

a 5. 5.

PROCOPIUS. A. D. 560. ea de Contagione est. Neque Medicus neque alius quispiam, Procopio referente, contrectatione ægrotantium aut mortuorum (ob eam solam caussam, hoc, ut opinor, intelligi vult) vitio correptus est; plurimique mirandum in modum integri permanserunt; quanquam infectos curare ac sepelire non desissent: illud etiam subjicit Evagrius, licet id magna ex parte contagiosum fuerit, quosdam tamen, qui juxta decumbentes, vitam perosi hærerent, neque morte neque morbo excipi potuisse. Ac profecto in Morbis omnibus Epidemicis, quantacunque demum iis Contagio subsit, exempla adduci possunt, quæ hanc non ad singulum quemque pertigisse demonstrent. Ipse etiam Procopius Pestem illam per Contagionem fuisse propagatam censuit, uti liquet ex iis quæ postea subjicit, hanc scilicet semper juxta Mare initium sumsisse, atque inde diffudisse se in Regiones Mediterraneas: quæ res omni ratiocinatione fortior est ad probandum illud, quod Morbus hic per Commercium & Communicationem, & a longinquo apportari & in longinquum dispergi possit. Et hæc quidem vulgaris fuit in primis ætatibus opinio.

PAULUS. A. D. 600. Sed ut illuc unde abii, si modo hæc digressio est, revertar; de quarto jam ultimoque ex Veteribus Scriptoribus Græcis, quod in me suscepi, loquar. Is est Paulus, qui licet a Clerico in Quarto Sæculo collocetur, haud ante Septimum vixit: quique, utut Collector, tamen ab Oribasio (prout hic mutilus jam a nobis legitur) Aetioque plurimum differt: & multa ab Alexandro, non modo sensum exprimens, sed & ipsa quoque verba exscribit. In Ægina Insula natus est, peregrinationes multas obiit, & magnum ita in diversis Regionibus medendi usum acquisivit. Atque hæc ei laus tribuenda est, quod Morborum descriptiones tradat breves ac plenas: isque utcunque exscriptor, de Morbis Mulierum, quod notatu haud indignum est, speciatim agit, primusque ex omnibus Viris quorum memoria ad nos pervenit, Artem Obstetriciam tractavit: unde ab Arabibus Obstetricius etiam dictus est, Librumque a Fœminarum Prægnantium malis orditur.

Quædam Veterum Medicorum fragmenta Paulo accepta ferri debent; ac præsertim Epistola Dioclis ad Antigonum de tuenda Sanitate.

Lubet autem de hoc Auctore sententiam meam paulo distinctius proferre, ideo quod a nonnullis ita despici videtur, ut in eo nihil cujusvis momenti occurrere contendant. Atque intra Sextum ejus Librum consistens, Virum hunc operam omnem in alienis laboribus colligendis minime consumsisse, haud dubitanter probari posse concipio. Liber iste Operationum Chirurgicarum enarrationem seorsim complectitur: quod opus in suo genere perfectissimum judico, ex iis saltem quæ ante Scientiarum instaurationem prodierunt. De Operationibus loquor, quæ manum exigunt; nam ea quæ extrinsecus applicantur Vulneribus Ulceribusque ac cæteris vitiis, in Quarto Libro fuso exposita sunt. Ex ipso autem illo Volumine satis constat, Operationes Chirurgicas a Paulo ipso administratas fuisse: siquidem varias rationes, & ab Antiquis, & a coætaneis suis, & a se ipso usurpatas, describit. Harum etiam eventum sæpe commemorat, & felicem & infaustum: deque

deque eodem argumento agens, Galenum in omnibus adeo non exscribit, ut ab eo interdum dissentiat, Recentioremque Experientiam illius a Doctrinæ præferre videatur. Ita in Capitulo de b Aneurysmate, adductis iis quæ a Galeno de hac re dicta sunt, opinionem suam de curandi ratione interponit. Eodem modo cum Leonide agit (qui & ab eo & ab Aetio frequenter nominatur) in tractatione Herniæ Varicosæ. Immo Antiquos ita parum superstitiose sequitur, ut iis, quæ ab Hippocrate ipso de Nasi fracti repositione præcipiuntur, minime contentus, magis recentem viam proponat, cui potiores etiam deferre videtur. PAULUS A. D. 640.

Quid si etiam Collector iste multa nos in hac Arte doceat, a nullo antea, quantum sciri potest, Antiquiore memorata? quod inquisitione facta aliquis verissimum, credo, reperiet: præsertim si cum Celso conferatur, qui Chirurgiæ statum, prout illa Veterum ac suo tempore sese habuit, accuratissime nobis ante oculos posuit; cui quidem, Galeni ætate, vix quicquam incrementi accessit. Tamen in multis rebus fusior & explicatior est Paulus; sicut in curatione Hydrocephali, in Paracentesi, sive in Thorace, sive in Abdomine facienda, &c. & in Calculi e Vesica extractione, Celsus quidem omnes infra nonum annum & supra decimum quartum hac ultima Operatione interdicit; eandem Paulus in media, & aliquando in provecta ætate, admittit, licet hanc in primis ætatibus optime cedere fateatur. Illud in hac Operatione amplius animadvertit, quod in ipso Peritonæi medio minime fieri debeat incisio, sed oblique in altera parte, idque sinistra, versus clunem: quodque extrinsecus hanc amplam esse oporteat, intus vero haud ampliorem quam ut per eam exitus Calculo detur. Sunt & alia in hoc Volumine Chirurgico, quæ nova plane videntur: ut cum de c Patellæ fractura agit, quem casum rarius incidere ait, licet is Chirurgis nostris sæpenumero occurrat. Ejus nullam mentionem habet Celsus. Venas d Jugulares in obstinatis Oculorum fluxionibus aperit Paulus; quod quidem experimentum a nullo Antiquiore factum invenio, si Alexandrum excipiamus, qui hunc Venæsectionis modum adhibet in e Angina. Describit etiam ille Arterias pone Aures incidendi rationem, quam in Opthalmia usurpat ac Vertigine: contra Celsi Aphorismum, qui Arteriam divisam negat rursus coire. Tamen Arteriam ab Aretæo, & nonnunquam a Galeno aperiri jussam videmus, ut alias fusius ostendetur. Ac prout ille Cucurbitulis frequentius utitur, ita quoque novum instrumentum ad id, sive Scarificatorem, adinvenisse videtur, qui, tres cuspides habens, tres incisiones uno eodemque tempore f faciat.

Caput de Telorum & g Sagittarum, &c. extractione notatu dignissimum est, & multa magnæ utilitatis præcepta continet; descriptio autem Telorum, quæ apud Veteres in ea ætate, ac præcipue apud Ægyptios, in usu erant, admodum curiosa est, dilucida, ac brevis.

Varia Herniarum genera, præsertim h Intestinalem, ample & accurate describit; ejusque causas & Symptomata differentia explicat, prout ea vel

a Di-

a 87. b 37. c 100. d 40. e 4. 1.
f 41. g 86. h 6. 65.

Mullu... Distentione Peritonæi ortum ducit: unde Intestinum, quod Ilei pars est,
A. D. 640. hujusque Membranæ Productionibus incumbit, facile vel in Inguen vel in Scrotum prolabitur. Ideoque in quibusdam casibus necessario facienda est incisio, ut reponi possit Intestinum; quæ quidem Operatio accurate admodum hic ac minute traditur, magis etiam quam in Celso: hæc autem ab Antiquis probe cognita, a Rousseto, Paræo, & Hildano commendata, a præstantibus denuo quibusdam apud nos Viris renovata est. Celsus quidem ait, id remedium esse quod puerilis tantum ætas & modicum malum, recipiat: ac duo postremo memorati Auctores id solum in ultima necessitate, pro extremo refugio, præcipiunt; constat etiam illorum tempore rem fere in desuetudinem abiisse: quanquam exemplum ab a Hildano prolatum de homine supra annos septuaginta nato, qui ab eo hac ratione curatus est, luculenter ostendit Operationem non modo tutam esse, sed etiam melius cessuram si primis quibusque temporibus adhibeatur, antequam Sphaceli discrimen subsit. Barbettus viam incidendi Abdominis proponit in Illiaco affectu, ubi Intestini Introsusceptio est; quod si casus iste talem curandi rationem patitur, eandem, ubi morbus ex alterutra Herniarum supra positarum nascitur, post inutilem aliorum Remediorum applicationem, adhiberi potius oportere censeo; præsertim cum in Epigastrio nihil magis periculi, quam in Processibus Peritonæi incidendis appareat. Ideoque tria nobis Operationis hujus revera præstitæ exempla tradit Roussetus: unum a Circulatore, reliqua duo a Chirurgis eo tempore illustribus. Inguinalis Hernia, juxta omnes Auctores, principium duntaxat Intestinalis Herniæ est; Intestinum vero per Inguen necessario descendere debere ajunt, antequam in Scrotum devolvi possit; unde Paulus affirmat Enterocelen semper a Bubonocele præiri. Illud etiam inter Anatomicos pariter omnes & Chirurgos convenit, Intestinum per Musculorum Abdominalium Circulos, sive Foramina, prolabi. Quanquam vero dubium non est quin hoc frequenter incidat, tamen si rem paulo attentius perpendamus, alia fortasse reperietur Intestino via, hactenus parum observata, per quam id descendens Bubonocelen produxerit. Cavum in Femore, inter Musculum Pectineum & Sartorium, ubi Vasa Cruralia transeunt, est admodum notabile: & Musculorum Abdominalium Tendines hic ita laxe positi sunt, ut id ab Abdomine nihil nisi adipis paulum ac fibræ aliquæ membranosæ discriminent: ex quo disci potest, quam facile Peritonæum pressione quavis per interstitium hoc in Cavum illud depelli possit: præsertim cum id, ob erectum hominis incessum, in linea ad Abdomen magis directa jaceat, quam ipsi Tendinum istorum Circuli. Ac si narrationes eorum ipsorum hominum conferamus, qui Bubonocelen in Processibus Peritonæi semper nasci existimant, eos de nulla alia re, nisi de hoc loco, convenire reperiemus. Notat Fabricius ab Aquapendente, Bubonocelen, & Venæ Cruralis Varicem, sæpenumero Bubonem fuisse creditas: in quo casu, aut Vena aut Intestinum, magno cum hominis periculo, sectum est. Nemo non scit Bubones in iis semper Glandulis sitos esse, quæ super Vasa Cruralia jacent, unde constat hunc in ea

a Cent. 6. 75.

ea fuisse opinione, ut frequenter eundem locum Bubo ac Bubonocele occupent : qui locus id Cavum est de quo diximus, & ob eandem rationem Bubonocele a Celso videtur appellari, Varix Inguinis. Bernardus, nuper Chirurgus Regius, casui affuit ; in quo Intestinum se sub cute usque ad medium Femur protendit ; fieri illic nullo modo potuit, quin id per interstitium subter Musculorum Abdominalium Tendines delapsum sit : nam si per Circulos devolutum esset, in Scrotum recta tetendisset, neutiquam vero divertisset in Femur. Viam quoque hanc videtur significare Barbettus, licet eadem ac cæteri obscuritate se involvat ; ait enim ille : „ Experimur „ etiam Processum Peritonæi ita posse disrumpi, ut Intestina non in Scro- „ tum, sed inter Cutim & Musculos, versus Femur, sese urgeant ;„ Ubi, si per has voces, „ Processum Peritonæi, „ ejus Productiones eas intelligit quæ ex Tunica Vaginali oriuntur, jam probavimus in sedem ab eo descriptam Intestinum prolabi non posse. Huic rei aliquam fortasse lucem afferet Herniæ Inguinalis in Mulieribus consideratio : quam a Ligamentis Teretibus Uteri oriri putat Fallopius, cum hæc per Musculorum Abdominalium Foramina in isto Sexu transeant, perinde ac Vasa Spermatica in Viris faciunt. Id quidem verissimum est : verum haud in eodem loco ; nam in Mulieribus hi Circuli super Os Pubis positi sunt, & Ligamenta, quamprimum per hos exierint, cum Tendinibus firmiter Ossi inseruntur. Ita ut propter angustiam viæ, vix hic Herniæ locus esse videatur : ac si esset, Intestinum necessario recta antrorsum super Os Pubis incumberet ; uti quoque nonnunquam facit, etiam usque ad Labia Pudendi se protendens. Verum illud in hujusmodi Hernii plerumque magis obliquum iter fecisse versus Os Ilii deprehendetur. Unde Celsus diserte ait, Herniam in Mulieribus „ fie- „ ri præcipue circa Ilia, „ Quod Peritonæum in hoc loco distendi possit, ex iis liquet quæ de Hydrope in Membrana ista orto tradit Nuckius : ubi aqua se diffundens, eo referente, saccum effinxit in Femore, „ per vacua „ Musculorum spatia. „ Hildanus autem, in explicanda Herniæ Uterinæ causa, extensionem Peritonæi accidisse putat, „ circa foramina illa, circa „ quæ Bubonocele fit in Mulieribus : „ ac si verba hæc, quæ profecto satis ambigua sunt, & de industria fortasse eo modo expressa, cum descriptione positoræ Tumori ab eodem assignatæ conferamus, ea nonnisi Interstitio a nobis memorato convenire posse deprehendemus. Quantæ capax sit distentionis Peritonæum, ex Ascite solo luculenter discimus : & a Chirurgiæ Scriptoribus liquido probatur ejus magnitudinis distentionem, quæ in eo casu plerumque fit de quo agimus, sine Ruptione accidere posse in aliis etiam locis, præterquam in Membranæ istius ad Inguen aut ad Umbilicum productionibus. Exempla talium Herniarum Barbettus profert, in Dorso scilicet, supra Umbilicum, longe supra Ilia ; quæ, ut ille ait, pro Abscessibus inscienter sectæ sunt. Paulus quidem inter Hernias Intestinales discrimen facit, prout eæ vel ex Ruptione, vel ex Distentione Peritonæi oriuntur : ac diserte Operationem Scalpelli ope suscipi vetat, nisi in posteriori genere. Sed quicunque harum partium Anatomiam attentius consideraverit, hunc ab eo plane dissensurum confido : nam in Ruptione Peritonæi, si Ope-

PAULUS. A.D. 640.

PAULUS A. D. 640.

si Operatio præstetur, ac reponatur Intestinum, facile concipi potest, qua ratione omnes Peritonæi, perinde ac cæteræ, partes ita rursus sanari & coire valeant, ut nullam in posterum Intestino descendenti viam præbeant. At in Distentione, si post Operationem etiamnum tenditur Peritonæum, quod aliter fieri nequit, quomodo Herniæ prohibetur recursus? Ut ejusmodi Distentio recte concipi possit, Præparationes curiosissimæ accurati illius ac diligentis Anatomici, Doctoris Douglas, inspici debent; is enim primus veram nobis Peritonæi speciem repræsentavit; quæ quidem pars ingentis momenti est, ejusque Structura attente consideranda est, non modo in hac Operatione, sed etiam in ea extractione Calculi quæ fit per incisionem Abdominis. Idem quoque primus perspicue demonstravit, ab externæ Peritonæi Lamellæ elongatione Vaginalem Testiculorum Tunicam, uti Auctores ajunt: neutiquam efformari, ab ea vero produci Tunicam, quæ & est & ab eo commode appellatur, „ Tunica Vasorum Spermaticorum propria. „ Postea quoque animadvertit in lectione Pauli, hanc ei notam & ab eo descriptam fuisse, & nominatam ἑλικοειδῆ ex multiplici in iis Vasis, quæ ab hac teguntur, convolutione. Cornarius cæterique Expositores, de ejusmodi Tunica minime somniantes, vocem hanc emendant, & hujus vice legi volunt ἐρυθροειδῆ, istam cum Vaginali confundentes.

Alia descripta est a Paulo Operatio, modus scilicet aperiendi Arterias pone Aures, in [a] Defluxionibus cæterisque Capitis morbis: quod quidem Remedii genus ab Hippocrate usurpatum & a Galeno strictim memoratum video: ejus autem præstandi modus magis explicate ab hoc Auctore traditur, fitque vel per transversam Sectionem applicato postea Cauterio, vel per Excisionem. Priorem viam plenissime [b] Paulus explicat; idemque in proximo Capite posteriorem exponit, quam altera magis vulgarem fuisse credimus: nam Aretæus, qui voces omnes curiose semper deligit, nullam, præter hanc posteriorem, [c] Arteriotomiam commemorat. Hæc duo fuerunt sola Arterias incidendi genera, non modo in Græcorum, sed in [d] Arabum quoque Schola servata. Quare miremur unde Recentioribus quibusdam in mentem venerit, Antiquos eodem modo Arterias in Sanguinis detractione secuisse, quo in Venis usi sint, id est, incisionem per Lanceolam faciendo. Unum quidem, sed unicum, in quo Arteriotomiam hac ratione præstitam suspicari possimus, in Medicorum Monumentis exemplum reperio: hoc a [e] Galeno prolatum est, qui, quantum ejus sensum assequor, in eo Volumine quod de curandis Morbis per missionem Sanguinis composuit, primus experimentum hoc, idque in se ipso, videtur tentasse. A dolore prope Diaphragma urgente in discrimen adductus, bis per somnum, ut remedium hoc experiretur, monitus est: idque adeo fecit, Arteriam inter Pollicem digitumque Indicem secans, ex qua Libram Sanguinis detraxit: unde cessavit statim dolor, & ipse ad sanitatem rediit. Similem in Sacerdote quodam casum memorat, qui per Arteriæ in Manu incisionem a desperata Pleuritide convaluit. Hoc ille successu adductus est, ut in omnibus doloribus violen-

tis

a 6. 4. 5. b Διατέμνειν, διαιρέειν. c Ἐκτέμνειν, 6. 2. 3.
d Rhaz. ad Almanz. 9. 1. e Curat. per Ven. Sect. 13.

tis atque inhærentibus, idque præcipue in Membranis, cum a calore ortum ducerent, Manus atque Capitis Arterias incideret. Idem in eodem loco ait, Arteriam in Talo post Vulnus, non relicto Aneurysmate, iterum glutinatam se vidisse; alibi *a* quoque similem casum refert, ubi per errorem puncta est Cubiti Arteria: erat hæc incisio admodum exigua, ex quo fortasse factum est, ut ea rursus, quatuor dierum spatio coierit: quod ita nunquam alias obtigisse, sed in re pari Aneurysma semper consecutum deprehendit Galenus. De Vulneribus Arteriarum Observationem subjicit, hæc minus periculose fieri in Puerili ætate ac Muliebri sexu: in quibus Vasorum Tunicas minus rigidas, atque ideo facilius uniri, existimat. Utrumque supra positum curandi genus molestiam & dolorem vehementem creat: id autem quod per Lanceolam præstatur ita omni difficultate vacat, ut hoc ab insequentibus Græcis vix usurpatum esse demiremur: non fuisse autem, ex hoc Scriptore & *b* Actuario evidenter apparet. Quodque admirationem auget, ubi Arteria in cutis superficie jacet, Ossique incumbit, parum hac in Operatione Artis, & periculi etiam minus, videtur. Hujusmodi est Arteria Temporalis; unde Recentiorum nonnulli hanc aperire ausi sunt in omnibus fere Capitis morbis, ac præsertim in Hemicrania. Paræus *c*, qui sine dubio Artem suam cum scientia exercuit, docet, quantam inde utilitatem in hoc casu non modo ægrotus quidam alter, sed & ipse etiam ceperit, postquam frustra fuissent alia omnia remedia. Addit etiam, longa se experientia comperisse, Arteriæ per Lanceolam incisionem, non eo, quo vulgo creditur, discrimine comitari; sed & hanc haud incommodius Vena coituram, modo plus ei aliquanto temporis tribuatur; neque sanguinem ex ea rursus unquam erupisse, si per quatuor dies, uti fieri debet, splenium superimpositum servabatur. Illa, quam de Chirurgo quodam Tigurino, in Epistolis suis prodit Vir magnæ fidei Gesnerus *d*, admodum singularis est Historia; nam Chirurgus iste, cum vehementi Hemicrania singulis annis conflictaretur, Temporalem Arteriam a Gesnero quidem jussus est incidere; verum is doloris impatiens, hanc suo modo transversam ipse secuit, tresque emisit Sanguinis Libras: revertente autem dolore temerarium idem experimentum iteravit, & ad sanitatem integram pervenit. Quamque non difficulter incidatur hæc Arteria, facile colligi potest ex iis quæ rettulit *e* Meckerenus: qui cum Operationem hanc duodecies præstitisset, nihil unquam ex ea sinistri, nisi una vice, idque ob incuriam ægrotantis, minime vero ex quovis in Operante defectu, accidisse vidit. Idem, quo securior post Operationem præstetur Arteria, idoneam admodum atque commodam describit, quæ semper ei in usu esset, Fasciam. Id denique, ut argumentum absolvam, animadverti debet, *f* Prosperum Alpinum se non modo Arterias in Temporibus, sed etiam pone Aures, in Fronte, in Talo, & alibi apud Ægyptios, in Morbis compluribus Diuturnis, haud minus frequenter, quam Venas, vidisse sectas; iique contra omnes Inflammationes internas PAUL. A. D. 640.

D eandem

a Meth. Med. 5. 7. b Meth. Med. 3. 4.
c 16. 4. d 3. 96. e Observ. Chirurg. 38.
f Med. Ægypt. 2. 12.

PAULUS. A.D. 640. eandem ipsam Arteriam quam in simili casu aperuit Galenus, eam scilicet quæ inter Pollicem Digitumque Indicem est, incidere solebant. Operationis item viam refert, quatenus vel ad Incisionis modum, vel ad Fasciæ genus pertinet; illud etiam notans, inter omnes casus, quorum ipse testis oculatus exstiterat, nunquam cuiquam male rem cessisse, neque id unquam obtigisse incommodi, ut Aneurysma succederet. Multa ejusmodi in a Severino quoque exempla occurrunt.

Hactenus de veritate facti. Arteriæ aperiendæ Scopus necessario est, aut Derivatio, aut Revulsio: quanquam ubique Revulsio mihi sola proponi debere videatur. Veluti, cum in Fronte, aut in Sutura Coronali, dolor est, annon Arteriarum apertio vel in Occipite, vel prope Aures, (ut Oribasius ex Antyllo jubet) evidenter Revulsionem efficit? quanquam Severinus per id Derivationem fieri affirmet, secumque eodem tempore ipse discordans, ubi in posteriori parte dolor est, Arteriæ anterioris sectionem Revulsioni causam præbere tradat. Id solum in præsentia de Revulsione dicam, ejus effectum in eo maxime consistere, ut subito peragatur; certe dum ex Arteria Sanguis fluit, sensibus ipsis evidenter patet, quanto vehementior ac celerior necessario ex ea, quam ex incisa Vena, fit Revulsio: quanta porro inde Vasis, ex quibus illa fit, libertas tribuatur, quo validius eam quę illis naturaliter inest vim contractilem exerant, & inutili qua obstruuntur materia sese exonerent, ubi nullá jam iis cum affluentis Resistentia Sanguinis lucta aut contentio est. Fortior etiamnum est Revulsio, ubi Sanguinis cursus intercipitur, uti fit cum Arteria ad partem affectam tendens secatur: hæc vero ejusmodi Revulsio est, quæ a Sectione Venæ nunquam potest contingere. Quantumvis autem Operatio hæc rationi congruat, vereor ut unquam veniat in usum, quia suasor ejus periclitatur, ne per aliorum incuriam famæ suæ officiat; hæc utique magna est Chirurgi infelicitas, ut peritia sua consiliis ab Arte prorsus alienis prævertatur.

Ab argumento hoc consequenter venio ad mali ejus considerationem, quod Scissuræ cuivis in Arteria, aut Vulneri, aut aliquando exiguæ admodum, uti dictum est, puncturæ supervenit. Id Aneurysma dicitur; de quo b Auctor noster quædam habet ab aliis eo prioribus intacta. Nam repetitis iis, quæ de eadem re tradiderat Galenus, suas aliquas Observationes adjicit: accurateque ea distinguit, quæ ab Anastomosi ortum trahunt, ab his quibus originem Ruptio Arteriæ præbuerit. Priora magis oblonga sunt & altius conduntur, impressoque digito sonitum quendam reddunt: posteriora superficiei magis vicina & rotundiora sunt, neque sonum faciunt; in utrisque vero Sanguinem extravasari putat. Aneurysmata in Capite atque Gutture desperata pronuntiat c Aetius, omnemque horum curationem suscipi vetat, nihil præter Emplastrum e Cupresso iis applicari jubens. Isque Operationem Manualem his tantum vult Aneurysmatis, quæ in Brachio sunt, adhiberi. Paulus autem, licet incisionem haud tuto fieri judicet in iis quæ Axillas, aut Inguen, Collumve occupaverint, aut alibi etiam, modo gran-

a Chirurg. Effic. 42. 45.
b 6. 40. c 4. 3. 10.

grandia sint, ne ex Vasorum amplitudine profusio magna Sanguinis oriatur : Paulus A. D. 640.
tamen hactenus ab Aetio discrepat, ut ea quæ in extremis partibus, aut Articulis, aut in Capite præsertim reperiuntur, Chirurgiæ ope curari commode existimet. Operationem certe, pro utroque Aneurysmatum a se expositorum genere, accuratissime describit ; post factas Ligaturas, vas dividi jubet, & Arteriam non modo supra sed etiam infra vulnus vinciri diserte præcipit, sicuti nostrates hodie Chirurgi facere consueverunt : cum in utraque re manifeste deficiant Batavi, quod ex Barbetto a colligere licet, & videri fusius potest in duobus casibus, quorum alter in secunda Ruyschii Observatione memoratur, alter autem in Experimento Nuccii nono & vigesimo.

Cum toties Aneurysmatis mentionem habuerim, de eo amplius differendi veniam oro ; neque ineptam fortasse in hoc loco disquisitionem arbitraberis, si ad varias de illo contentiones, & ad incertas parumque claras ejus explicationes nobis traditas respexeris. Aneurysma a Galeno, atque hic itidem a Paulo definitur, *Tumor ab Arterioso Sanguine extravasato productus* ; idque a Ruptione in Arteriæ Tunicis ortum trahere, constans semper fuit Græcorum omnium pariter atque Arabum Medicorum sententia. Primus Arteriam non Rumpi, sed Dilatari tantum asseruit Fernelius. Videturque idem sensisse Vesalius ; nam cum Adolphus Occo, qui casum refert ægri Tumorem in Dorso habentis, cujus ipse curationem una cum Achille Gassero susceperat : & in consilium advocatus esset præstantissimus ille Anatomicus Vesalius, rem statim conjectura assecutus est, idque Aneurysma esse pronuntiavit ex Aortæ Dilatatione productum. Simulque declaravit, Sanguinem intra ejus Tunicas contineri ; eo modo quo fit in Venis quas Varices occupaverint : seque in hujusmodi Tumoribus deprehendisse modo humorem glaciei aut crystalli instar concretum, modo Serum referentem, & aliquando Sanguinem grumosum Molæ similem. Aperto cadavere, Aortæ cavum vehementer distentum apparuit, multusque in eo Sanguis concretus juxta Vesalii prædictionem, unde ingens ei nomen accessit. Et Arterias quidem distendi posse, ex frequenti hominum, veneno & aliis quibusdam affectibus mortuorum, inspectione certum est. Notabilis illa est Historia a Vido Vidio relata, quam & ipse raram fatetur, de enormi omnium circumquaque Capitis Arteriarum intumescentia, quæ ingentes repræsentaret Varices. Cumque, eodem teste, Fallopius, qui incisionem ejus susceperat, jam in procinctu esset ad id exequendum, Tumoris magnitudine perculsus destitit a sententia, neque ultra quicquam moliri ausus est. Verum hujusmodi distentio, quæ se per tot ramos æqualiter diffundit, vix a quoquam nomen Aneurysmatis obtinuerit : nam id quidem diversæ naturæ, magisque circumscriptus Tumor est.

Sennertus, Fernelii opinionem emendans, neque Dilatatione sola contentus, omnium Aneurysmatum naturam in Muscularis, sive Internæ, Tunicæ Arteriosæ, Ruptione statuit, Externa interim illæsa remanente. Mihi quidem manifestum videtur Sennertum, quanquam de eo prorsus tacet, ab

a Chirurg. 144.

Paulus ab Hildano doctrinam hanc esse mutuatum, qui eandem rem verbis planissimis expressit. Aneurysma ab Hildano descriptum Puncturæ supervenerat: & in eo quidem casu fieri potest, quemadmodum ille conjicit, ut Exterior Tunica per compressionem uniatur, cum ex membranosis atque admodum glutinosis partibus consistat, uti liquet ex eo quod ab hujusmodi duntaxat pelliculis extrahatur Gluten; sed cum fibræ Interioris Tunicæ Musculares sint, eæ statim ut a Ruptione contrahantur ac breviores fiant necesse est, ita ut a se invicem discedentes difficilius postea coeant. Neque concipio, qua ratione hujusmodi Aneurysma formari possit, nisi cum a Punctura oriatur, quæ tamen interdum etiam ambas Tunicas perforat. Nam ubi causa interna est, improbabile prorsus videtur, ut ea vis quæ perrumpendæ interioris Tunicæ suffecerit, resistentiam ullam ab Exteriori inveniat, quam altera quinque vicibus ad minimum esse debiliorem omnes fatentur. Nihilominus sententiam hanc, licet vix ullam veritatis speciem præ se ferat, amplexi sunt Willisius, Barbettus, aliique Medici: unde per multos annos ista Aneurysmatis definitio obtinuit. Certe ex quo primum hæc opinio de nulla Sanguinis Extravasatione prolata est, Auctores omnes qui vel Medicinæ vel Anatomiæ Corpus aliquod contexuerunt, Hypothesin hanc secuti sunt: neque argumentum de quo scribere aggressi sint, neque id ipsum quod super argumento suo scripserint, satis comprehendentes. Id exemplo lubet confirmare: Vehementer contendit Forestus, omnia Aneurysmata ex Arteriæ Dilatatione procedere; tamen in eo, quod in omnibus suis Operibus unicum profert, Aneurysmatis casu, Tumor ex Ruptione ortus est, Sanguisque extravasatus. Diemerbroekius autem, doctrinæ tunc vigenti obsecutus, Aneurysma contra Regii placitum definit, qui Ruptionem in Arteria esse statuerat: ac deinde Aneurysmatis Historiam adducit, in quo erat Ruptio: sed postremo absurde concludit id non fuisse Aneurysma, ea sola de causa quod esset illic Ruptio, & consequenter haud intra suam definitionem caderet.

A. D. 1640.

Præcipua argumenta quibus Dilatationis fautores insistunt, quibusque ii premuntur qui in Arteria Ruptionem agnoscunt, his duabus quæstionibus continentur: quomodo fieri possit, si sanguis intra Vasorum Tunicas non concluditur, ut in Aneurysmate contingat Pulsatio? & si Sanguis Extravasatus est, quare non in Pus vertatur? Quod ad Pulsationem pertinet, certe non difficulter comprehendi potest, Sanguinis jugem in Arteriis impulsum huic quoque necessario motum communicare, qui contiguus ei, quanquam Extravasatus, jacet. Vis Percussionis ingens est: & in Vesica Aere plena novus, utut exiguus impulsus, ope Syringis factus, quicquid in ea est movebit, ejusque latera distendet, id quod experimentis probatur. Quod si Arteria ampla est, & prope superficiem cutis jacet, neque longe a Tumoris Centro abest, & si Aneurysma haud nimiam in longitudinem protenditur, Pulsatio vehemens erit, quanquam haud rupta sit Arteriæ Tunica. Idque non modo ratione, sed etiam re evinci potest. Apud Severinum casus est, in quo post Vulnus in magna Femoris Arteria, in interstitia Musculorum Sanguis ad sex Libras effusus est, fuit autem in Tumore adeo violenta Pulsatio,

fatio, ut ambas ei manus impositas attolleret. Cum Aneurysma alte inter Musculos conditur, sæpissime Pulsatio non sentitur. Ad hæc accedit, quod obscurior ista fieri possit, penitusque demum extingui, increscente Sanguinis coagulatione: multa vero tam in Severino, quam in Littro, exempla occurrunt, ubi ea, primo vehemens, postea omnino evanuerit. Quare hæc non semper ejus comes inseparabilis putanda est. Profecto in Tumoribus plerisque contrario modo ratiocinandum est: & ubi Pus non evidenter apparet, Aneurysmatis semper suspicio esse debet: multique ex defectu hujus cautionis Abscessum esse falso credentes, Tumorem in ægri perniciem aperuerunt. Ea quæ de Pulsatione dicta sunt ad secundæ objectionis solutionem accommodari possunt; nam si Tumori motum communicari concipiamus, facile comprehendemus etiam, qua ratione idem motus Sanguinis putrefactionem arceat, perinde ac si in Arteriæ Tunicis contineretur, distentione tantum ampliatis. Levis profecto impulsus perfectam in magna Fluidi cujusvis copia stagnationem impediet. Ita in Ecchymosi, Sanguis extravalatus sæpissime non suppurat, & si id evenit, aliqua pars ejus in rubrum abit Coagulum, a cæteris separata ac distincta, Puris admistione omni vacans. Huc omnino pertinet casus e Severino supra memoratus: ubi posteaquam Tumor per quadraginta dies increvisset, ex eo sex Libræ puri Sanguinis eductæ sunt, in Musculorum interstitiis extravasati, quique ad Pus nullo modo tenderet. Quid quod res ipsa a Scriptoribus istis posita, omnem nempe Sanguinem in Pus verti, jure in dubium revocari possit; nam quænam ea sit in Sanguine qualitas, aut cujus generis hæ particulæ, quæ hunc ad suppurationem idoneum reddant, Problema, fateor, solutu est difficile: id autem pro certo habeo, inesse quiddam Sanguini Arterioso, quod quo minus is in Pus vertatur haud raro prohibet.

Ita argumentorum, quæ ad evertendam Veterum opinionem adducuntur, infirmitatem perspicimus: & Experientia ipsa, e dissectionibus hic adhibitis, litem plerumque in eorum gratiam dijudicat. Nam ut ad casum revertamur, ubi Vesalium interfuisse antea diximus (quæ quidem Aneurysmatis dissecti prima est Historia) præter Arteriæ Dilatationem, ingens Ruptio erat, uti tradit unus ex præsentibus illic Medicis, Achilles Gasserus. Saporta, Fernelio coætaneus, qui videtur hunc designare, licet ejus nomen minime proferat, tres casus minutissime narrat, in quibus rupta est Arteria. Horum primus, a Sennerto excerptus, fuse quoque ab eo repetitur, qui pronuntiat id Aneurysma non fuisse. Verum exputare nequeo, quare huic potissimum casui sese opposuerit, & omnium explicatissimo, & cavillationi minime opportuno: nam post dissectionem magna vis puri Sanguinis educta est, & Arteria dilatata ac rupta apparuit; porro cum æger in vivis esset, in Tumore Pulsatio sentiebatur, isque pressioni cedebat. Quod si hoc non Aneurysma est, nescio quænam verba ad id designandum excogitari possint. Complurium Aneurysmatum dissectorum Historiam tradit Bartholinus, unius præsertim, quod Neapoli contigit, quodque argumentum est Libri ab eo scripti, in quo Libro tumida quidem & ampullata oratio est, at res ipsa satis perspicue declarata est. Fuit illud in Brachio, ex Punctura

Paulus A. D. 640.

PAULUS, A. D. 640. ortum, brachium amputatum est, æger autem obiit. Axillaris Arteria usque ad alas ipsas vehementer dilatata erat, & in ea solum parte, quæ Puncturam acceperat, integra reperta est: ab altera ruptæ omnes Tunicæ, neque rami ab ea procedentes investigari poterant. Utque id in superficie erat, Sanguis grumosus per omne Musculorum iter jacebat. Hornius in Epistola, quæ huic Bartholini Libro attexitur, alium singularem casum memorat, qui quoniam utilia nobis multa ad Praxin consilia subjicit, Historiam ejus omnem breviter enarrabo. Tumor in Sura erat, hunc Aneurysma pronuntiavit Antonius Vacca: alii contra stabant, ac numero prævalentes, quasi Abscessum curaverunt. Ea ratione factum est, ut Tumor usque ad ipsos pedis digitos protenderetur, & superveniret Gangræna, quare coacti sunt pedem supra Talum abscidere, ne Sphacelus ad femur se diffunderet. Tertio post die, Tumorem aperire tentaverunt; verum æger in ipsa Operatione extinctus est. Quamvis Arteria esset ita dilatata, ut sexies naturalem ejus modum excederet, pars versus cutim erosa erat ac perrupta; atque inter Musculos Gemellos Sanguinis Grumosi Parenchyma repertum, ita solidi ut carnis fere consistentiam æquaret. Casum huic non absimilem ipse vidi una cum Chirurgis Nosocomii Sancti Bartholomæi. Æger senex erat, malique habitus; & Aneurysma, ipso referente, cum per continuos duodecim annos auctum cepisset, ultimis temporibus vehementer increverat. Totam Suram fere usque ad genu cingebat; & in eo violenta erat Pulsatio, non modo propter cutim, sed etiam in Musculis, qua parte sura est crassissima. Multæ e Venarum Valvulis ita prorsus disruptæ erant, ut Varices portentosæ magnitudinis locos supra atque infra genu occuparent, quæ tamen elevato Crure subsidebant. In Amputatione quanquam fortes adhiberentur Ligaturæ, & Operatio confestim expedita, e Vasis ultra Libram Sanguis profluxit, ob ingentem, quæ in Venarum atque Arteriarum Diametris contigerat, ampliationem. Dissecto Aneurysmate, inventæ sunt, præter Sanguinem fluidum, Libræ duæ tresve Thromborum, qui Lamellarum more supra se invicem dispositi jacebant: universus Arteriæ Cruralis tractus magnopere dilatatus, & ramusculi passim ab ejus trunco dirupti, eo intervallo quod ab horum ortu circa digiti quadrantem distaret; ex his in interstitia Gastrocnemiorum Sanguis derivatus est, siquidem nulla cum inferioribus partibus communicatio intercederet. Ita perederat Ossa Caries, ut foramen ingens in Tibia, Fibulæque pars, quæ longitudine quatuor digitos æquaret, absumta reperiretur. Hæc in Ossibus Caries Aneurysma sæpe comitatur; casus duo apud Ruyschium leguntur, ubi omnes veræ Costæ cum Sterno fere consumptæ sunt, & exigua pars, quæ supererat, putris relicta. Neque vero intellectu difficile est, quomodo Tumor talis jugi pressione Periosteum afficere in eoque obstructionem creare valeat, unde paulatim Os ipsum exedatur. Aliud etiam ex hac re disci potest: nam cum Os ea soliditate constans Aneurysmatis pressioni resistere nequeat, credibile est Arteriarum Tunicas eidem vi facilius cessuras, ita ut inde earum quoque Fibrillæ disperdantur. Historiam Aneurysmatis in Aortæ Trunco Ascendente prodit Lancisius, ex quo æger, qui per aliquod spatium antea de Palpitatione, animæ

animæ defectione, dolore, angustia Thoracis, & in eo Pulsatione conquestus esset, subito interiit. Sterni pars superior ab altero latere paulum erat extrinsecus protrusum. Dissecto cadavere, in tota Aortæ curvatura quiddam lardo simile, Cysti inclusum, apparuit: Foramen in ipso Pericardio, ubi consequenter Libræ Sanguinis duæ sunt inventæ. In ea is sententia est, ut omnia Aneurysmata ex Arteriæ Dilatatione oriri existimet: neque improbabile est primis quibusque temporibus id ita esse; nihilominus in præsenti exemplo Fibras corrosas fuisse ait, atque hinc Diloricationem, uti ab eo vocatur, explicare aggreditur, in qua, juxta illum, vera Aneurysmatis natura consistit; id est, si ejus sensum recte capio, in Arteriæ Tunicarum Discissione, sive Dilaceratione. Guicciardini casum plane similem, apud Andream Laurentium legimus: in quo non modo rupta erat Vena Cava una cum ejus Valvulis, sed Aortæ orificium ad Brachii magnitudinem ampliatum. Idem in casu contigit quem retulit Paræus: ubi Arteriæ Tunica Interior, quamvis in Os mutata, tamen rupta quoque erat. Certum est Aortam, supra ejus flexionem, facilius dilatari posse, ob resistentiam eam quæ Sanguini illic ex ejusdem curvatura opponitur; ex quo etiam in hac Arteriæ parte utplurimum Aneurysmata producuntur: ac si ista in Dilatatione tantum consistant, nullibi hanc facilius quam in eo loco fieri posse credibile est. In Actis Gallicis longam & particularem duorum in isto loco Aneurysmatum Historiam commemorat Littrus: in quibus ita protrusa erat Arteria, ut saccum effingeret ad Thoracem collumque pertingentem, immo in altero casu, per cervices usque ad maxillam. Uterque æger Pulsationem primo, quæ Arteriarum motui exacte responderet, & molestam quandam in Thorace luctam senserat, cum magna demum oppressione, spirandi difficultate, & totius corporis languore: idque multo antequam extrinsecus quicquam supra Claviculas appareret; postea alia quoque Symptomata accesserunt, qualia fere ipse in simili casu vidi, dolor scilicet, non modo in Pectore, sed etiam in humeris, in brachiis, & in capite; atque in capite frequens etiam Pulsatio; somni parum, isque haud raro interruptus: in lecto decumbendi sæpe impotentia, atque inclinato antrorsum corpore semper levamentum majus: Spiritus ita nonnunquam impeditus, ut subitæ strangulationis metum incuteret. In priori homine, pars aliqua costarum, Sternum, & Claviculæ Carie exesa sunt. Circulator quidam per Suppurantia Medicamenta Aneurysmatis partem ruperat, ex quo supervenit Gangræna, & post tres dies mors. Utrumque hoc Aneurysma dicit Arteriæ tantum Dilatationem fuisse: quanquam vero eorum minuta admodum & accurata sit descriptio, inhæret mihi scrupulus, neque persuaderi possum nihil hic fuisse nisi Arteriæ Tunicarum Dilatationem. Nam cum ulterius ipse tradat, Saccum istum non modo Costis undequaque, & Sterno, & Claviculis, Musculisque firmiter adhæsisse, sed Membranas ejus corrosas in iis omnibus quibus adhæreret locis, hæ Membranæ, quas is Sacco tribuit, erant fortasse Mediastini aut Pleuræ portiones, aut earum, quæ ad Musculos attinerent, expansiones. Neque vero contra illud hoc absurde dixerim, humores extravasatos Membranam sibi propriam effingere posse, quæ mini-

Paulus A. D. 640.

PAULUS. A. D. 640. me pars eorum sit vasorum, unde humores isti profluxerint. Ea quæ omni die in Hernia Carnosa, atque in Fungis ex magno Cystium numero compositis aspicimus, quarum singulæ suam habent Membranam, & materia sæpe aliqua impletur ab illa quæ cæteris inest discrepante, eam huic sententiæ probabilitatem astruunt, ut ante hujus controversiæ diremptionem id perpendi saltem mereatur. Relatio Aneurysmatis in Thorace a Ruyschio exposita, quod sine Externo quovis Tumore totum ejus cavum infarserat, videtur ad hanc rem quadrare: nam ex innumeris, ut inquit ille, crassisque Tunicis constabat, quæ Laminarum instar alia super aliam incumberet, eratque inter has multum Sanguinis coagulati conclusum. Ita in eo casu quem exponit *a* Littrus, Sanguis instratarum more frondium jacebat, Polypum quendam efformans. Et hujusmodi certe exempla in Severino, Marchetto, aliisque occurrunt. Popularis noster Wisemannus semper se utramque Arteriæ Tunicam apertam invenisse narrat. Denique, quoniam id argumentum omnium validissimum est quod ex factis ipsis profertur, illud amplius subjicere debeo, quod inter omnes dissecti Aneurysmatis traditas ab Anatomicis narrationes, vix unum, quod quidem amplum fuerit, inveniatur, in quo non esset, juxta Pauli doctrinam, in Arteria ruptio. Ea, quæ a me dicta sunt, satis, credo, ostendunt, quantum a veritate abhorreat ista a *b* Recentioribus quibusdam Aneurysmatum, in vera ac Spuria, divisio facta: nam differentia omnis ista in Tumoris figura consistit, Ac siquis istorum in hoc argumento disputationes examinet, distinctionem hanc, uti plerumque in Theoria falsam, ita quoque in Praxi nullius esse momenti comperiet.

Patet igitur quanta cum peritia Paulus Operationes Chirurgiæ difficillimas exercuerit; atque uti naturam casuum a se tractatorum recte intelligere videtur, ita quoque hunc non minus in optimo curationis modo solertem fuisse confitendum est. Idque amplius animadvertam, esse quasdam Operationes ab eo expositas, quæ neque descriptæ neque commendatæ sint ab Auctore quoquam ejus temporibus superiore, cujus quidem scripta his diebus extent; quarum una est Bronchotomia, sive Laryngis incisio, quæ fit in vehementi Angina. Modum is Operationis ab Antyllo desumit, quem ob novitatem ejus & accuratam enarrationem exscribere non gravabor. *Chirurgorum*, inquit, *præstantissimi hanc quoque administrationem literis prodiderunt. Antyllus itaque hunc in modum scribit. In Synanchicis quidem hanc Chirurgiam, ut inutilem, improbamus, cum omnes Arteriæ (Aspera, credo, Arteriæ ramos intelligit) & Pulmo affectus est; in ore autem & mento inflammatione consistente, aut etiam in Tonsillis os Asperæ Arteriæ operientibus, incolumi ipsa Arteria, rationi convenit Sectione uti, quo periculum strangulationis evitetur. Quam cum aggredimur, partem Arteriæ, infra caput ejus spatio trium vel quatuor ipsius circulorum,* scal-

a Memoires de l' Academie 1712.
b Croissant Garengoet.

ſcalpello dividere oportet : totam enim dividere periculoſum eſt . Commodiſſimus hic eſt inciſioni locus , tum quod carne nudus eſt , tum quod Sanguinis vaſa longe ab eo diſtant . Itaque inclinato ægroti Capite retrorſum , quo magis Arteria in conſpectum veniat , tranſverſam lineam incidemus , ipſam inter duos circulos ducentes , ita ut ne cartilago , ſed membrana cartilagines colligans , ſecetur . Quod ſi meticuloſior aliquis in agendo fuerit , hamulo prius elevatam cutim dividat : ac dein Arteriæ ipſi occurrens , vaſis , ſiqua ſe forte offerunt , evitatis , inciſionem faciat. Hactenus Antyllus ; Paulus autem ſubjicit , *Antyllo in mentem veniſſe hujus inciſionis modû ex eo quod (in fortuito Arteriæ Vulnere , intelligit credo Paulus) aerem per eam magno cum murmure exeuntem , vocîſque interceptionem notaſſet. Quamprimum ſtrangulationis metus abſit, ora Vulneris ſutura committenda ſunt , ita ut caro ſola ſine Cartilagine ſuatur ; ac dein Medicamenta adhibenda , quæ cruentis Vulneribus conveniunt . Quibus ſi glutinatio non efficitur , ad ea quæ Carnem inducunt veniendum . Simili quoque Curatione utendum in iis qui mortis deſiderio guttur ſibi ipſis præciderint.* Operatio iſta magna cum perſpicuitate deſcripta eſt, & in eam obverſationes quædam haud inutiles adjectæ . Hanc , *pro fabuloſa deridet* a *Cælius Aurelianus* , *& quæ a nullo ſit Antiquorum tradita , ſed temeraria tantum Aſclepiadis inventione propoſita .* Ejus mentionem quoque habet Aretæus , verum haud experientia *b* confirmatam putat : *nam inflammationis , inquit , fervor ex vulnere major efficietur , cumque ſtrangulatione & tuſſi in exitium hominis conſpirabit . Ac ſi hoc modo id periculi evaſerit , vulneris ora , utpote cartilaginoſę , non coaleſcent .* His autem objectionibus optime reſpondet Paulus; & ex Recentioribus quoſdam id cum ſucceſſu tentaſſe conſtat , quantumvis vulgo etiamnum cum ingenti periculo experimentum fieri credatur *c* .

Purmannus *d* ſeſe Operationem hanc in ægro præſtitiſſe narrat , cui Tumor atque inflammatio vehemens guttur obſediſſent , & ſtrangulationem ſubitam intentaſſent. Homo autem , qui & ſermonem & mentem amiſerat , utrumque paulo poſt recepit . Et Chirurgus quidam magnæ & experientiæ & fidei , ſeſe eandem rem feciſſe , mihi ipſi affirmavit ; idque is nullo antecedente apparatu , ne diviſa quidem cute , executus eſt ; ſcalpello tantum inter duos ex Annulis locum incidit , ac poſtea Spathulam exilem intromiſit , cava demum Turunda adhibita ; unde æger , qui animam eo tempore efflare videbatur , brevi convaluit , multoſque poſtea annos incolumis ſuperfuit .

Arabs Albucaſis , magnæ Experientiæ Chirurgus , uti infra confirmabitur , Operationis hujus modum a Paulo , nulla ejus mentione habita , exſcribit ; eamque , licet ipſe nunquam præſtitam vidiſſet , ſine periculo fieri poſſe exiſtimat . Iſque eo magis in ſententiam hanc adductus eſt , quod Mulierem ipſe viderat , quæ guttur ſibi præcidiſſet , & ſtertorem atque gemitum morientibus ſimilem ederet ; Aerem is per vulnus exiſſe deprehendit , &

Ve-

PAULUS A. D. 640.

a Acut. 3. 4. b Cur. Acut. 1. 7.
c Garengoet. d Chirurg. Curioſ.

PAULUS A. D. 640. Venas Jugulares non fuisse sectas; unde cito curata est, nullo quoquam, præter raucitatem, incommodo remanente. Quatuor ejusdem naturæ casibus relatis, Experimentum usu proprio confirmat, Auctor pro eo quo vixit tempore minime contemnendus, Gulielmus de Saliceto. Prostat etiam ejusmodi exemplum singulare in Actis Philosophicis.

Alia Operatio est haud antea descripta, per quam in Viro a Mammæ exciduntur: ubi, ut aliquando fit, in amplitudinem immodicam excreverunt. Multum hic Adipis, ut ait ille, subterercscit, ac Muliebris Mammæ speciem refert; idque ope Chirurgiæ tolli debet. Administratio autem hujusmodi est; *Lunata per imam Mammilla partem linea inciditur; cutisque, exempto adipe, futura rursus committitur. Ac si forte Mammilla in inferiora, uti in Mulieribus, propenderit, Lunatas duas plagas in extremis earum cornibus utrinque coeuntes inferemus, ita ut minor a majore comprehendatur; ac tum cutis interjecta, una cum adipe, eximetur: & iisdem futuris utemur. Ac siquid errore sit relictum, id rursus excidere oportet.* Fabricius ab Aquapendente curationem hanc crudelem atque barbaram vocat, quæque admirationem omnem superet: multamque in quærendo talium excrescentiarum usu operam ponit; quas in iis solum inveniri contendit, quibus pili in Pectore desunt: ideoque has in iis ad fovendum calefaciendumque Cor magis necessarias esse conjicit. Operationem cruciatu plenam esse non negabo; auxilium tamen videtur esse unicum, modo hæc res curationem ullam recipiat. Idque non temere quis affirmet, lenem a Fabricio propositam medelam; quæ fit per Lixivialem Calcis Expressionem, vel parum vel nihil profecturam.

Spero me non commissurum ut ineptus Tibi, Vir Amicissime, videar, eo quod tantum temporis tui consumam in singularibus quibusdam rebus, quæ apud Veteres occurrunt, designandis, quarumque mentionem omnem Historiæ Medicæ Scriptores omiserunt; quod sane indicio est hos vel eorum monumenta ne omnino quidem attigisse, vel ita negligenter tractasse ut nullam ex iis utilitatem decerpserint. Quodque ad argumentum modo absolutum pertinet, Chirurgia Pauli omnium de hac re Librorum ab ejus temporibus usque ad hunc diem quasi fundamentum semper extitit: multique accurate exscriptum, aliqui novo tantum quasi vestitu indutum, emiserunt. Neque aliud addam præterquam quod Fabricius ab Aquapendente, celebris admodum, quique in Experientia consenuit, Chirurgus, & Operationum earum, quæ manum postulant, administrationem unus ex Recentioribus accuratissime descripsit, doctrinam Celsi atque Pauli ubique, pro Textu, ponat: quodque Observationes ejus ac præcepta in horum explicatione unice propemodum consistant. Sunt tamen multi, qui ex præjudicata opinione nihil nisi vulgaria, & vix notatu digna in Paulo reperiri, Celsumque nullam unquam Operationem executum esse contendunt. Salmasius quidem hunc parum candide Ἀνιατρολογητὸν appellat, quasi Vir Medicinæ imperitus esset: liceat autem mihi a docto hoc Critico dissentire in re quæ ad Medicam Artem pertinet. De Paulo vero satis mihi dixisse videor, ut quid de eo existi-

a 6. 46.

stimandum sit, omnes judicent. Certe Celsus, si Medicinam haud exercuisset, nunquam in referendo eo modo, quo Heraclides Ἀγκυλοβλέφαρον curari voluit, hæc verba protulisset, *Ego sic restitutum esse neminem* [a] *memini*: neque apud illum alii desunt loci eodem spectantes. An Romæ ita scribere ausus esset, ubi nemini Artem hanc, necne, factitaverit, ignotum esse poterat? num credibile est quenquam ita accurate de quovis argumento, ac præcipue de Chirurgia, re, siqua alia est, subtili ac perplexa, scribere potuisse, etiamsi Traductorem solum fuisse concedamus, nisi in ista quoque esset ipse Professione versatus? versatus autem in illa est, plus minusve, sine dubio Celsus, nisi ex alio aliquo Auctore omnia sit ad verbum furatus. Unius tantum Capitis Lectio, quæ de Calvariæ Fractura est, facile evincet, subtiles illas de Contra-Fissura observationes e propria ipsius esse Experientia profectas. Ac licet quidam dubitent, utrum existat unquam Contra-Fissura, rem haud improbabilem istam censeo, quando Suturæ vel admodum compressæ vel prorsus obliteratæ sint: uti haud raro fit, ac præcipue in hominibus ætate provectioribus. Objectio quæ petitur ex eo quod de aliis quoque Argumentis haud imperite scripserit, uti de Rhetorica, &c. ac Medicinam quasi partem tantum grandioris cujusdam operis in eo comprehenderit, valde infirma est; tanquam haud multo magis verisimile esset, ut de Rhetorica aut alia quavis Arte Medicus scienter scriberet, quam ut Rhetor merus cum judicio apteque & apposite Medicinam exponeret. PAULUS A. D. 640.

Facile ostendere possem, quem ad gradum Ars Chirurgica primis his temporibus evecta sit, prout illa in horum atque his magis Veterum Auctorum Commentariis explicata est: verum hanc rem absolvere malo Viri ejus verbis, qui controversiæ hujus judex erat longe peritissimus, quique ob eruditionem ejus summam cum pari Experientia [b] conjunctam, ingens extitit & Professionis & Patriæ suæ decus. *Si incrementa*, inquit ille, *a Recentioribus in Chirurgia facta consideremus, confiteri necesse erit ita parum nos debere nosmet iis anteponere, aut eos despicatui habere, uti mos est inter illos qui & parum norint & nihil legerint, ut nulla ista opinione fortiora vel inscitiæ, vel arrogantiæ nostræ argumenta proferre valeamus. Neque vero is sum qui affirmem, nihil prorsus a Recentibus ad excolendam Chirurgiam præstitum: id enim & absurdum & injuriosum esset, neque stultitiam minorem ea, quam nunc reprehendo, indicaret; id solum, nos in expoliendis ornandisque Veterum inventis, atque in meliori luce collocandis, magis elaborasse, quam multa alicujus momenti de nostro adjecisse, contendo. Quod fortasse ob alteram ex his duabus causis contigit, Vel quod injuriarum extrinsecus illatarum sanandi ars, cum sensibus præcipue subjiceretur, maturius agitata sit, ideoque ad aliquem perfectionis gradum altera Medicinæ parte citius perduci potuerit; Vel quod, cum plerique ejus Professores per aliquot sæcula illiterati atque Empirici essent, ea haud tantum aucta & exculta sit, quantum fuisset, si ad eam exercitandam melius instructi, quam vulgo & olim fuerint & hodie sint, Chirurgi accessissent. Cujus quidem rei satis validum, me judice, argumentum est, ea insignium Scriptorum paucitas, qui Chirurgiam*

gium.

a 7. 42. b Carolus Bernard.

PAULUS A. D. 640. giam illustrarunt, si cum iis conferantur qui in aliis plerisque Artibus ac Scientiis excelluerint; quanquam si pauciores essent, nihil inde huic Arti, modo Sciolis istis fidem adhibere velimus, detrimenti accederet. Equidem vanæ hujus opinionis excusationem nullam probabiliorem hac invenio: Quoniam aliquando & in Medicina & in Chirurgiæ usu ea via incedendum est, quæ aliis commonstrari nequeat, & ad quam Artifex quisque suo ipsius judicio ac naturali sagacitate duci debeat: ideoque nihil de hujusmodi rebus in Auctoribus istis reperiatur, quos Opinatores hi consulendos forte fortuna sumserint; lectionem omnem illico, quasi inutilem & frugis expertem, despiciunt; præcipueque Veteres contemnunt, qui plerumque, ut vera fatear, neque Tironibus neque Insulsis scribunt, ac multo minus iis qui nulla unquam disciplina erudiri valeant.

Quicunque autem eorum scripta considerate examinaverit, & ea conferendi occasionem, deque iis a propria Experientia judicandi facultatem habuerit, necesse est ut fateatur, id unum præ Recentioribus plerisque horum lectionem magnopere commendare, quod & signa Pathognomonica accuratius describant, & Tumorum atque Ulcerum species exactius distinguant omnibus quotquot nuper ingenio maxime valuisse jactitamus.

Quod si præsens hæc ætas asperas quasdam & supervacaneas in curando rationes sustulerit, uti nos fecisse agnoscendum est, eas ab Antiquis ortum traxisse minime demonstrari potest: cum eas ab ignotis barbarisque Professoribus, qui multo post vixerint, in usum adductas esse constet.

Minime dubium est, quin præcipua Chirurgiæ incrementa, posterioribus hisce sæculis facta, Anatomiæ præsertim inventis tribui debeant: cujus ope plurima ex iis solvimus Phænomenis, quæ antea vel inexplicabilia erant, vel perperam explanata sunt: cum præcipua interim ejus pars (Artem intelligo Curandi, cui cætera omnes quasi famulari debeant) haud multo in meliori statu floreat, quam ab Antiquis sit relicta.

Ut affirmata a me irrefragabili probem argumento, ad singula ea Chirurgiæ Volumina, quæ a doctissimis præclarissimisque inter Recentiores vulgata sunt, provoco: siquidem omnia vel a se invicem, vel, si qua aliis præstent, e Veteribus exscripta sint. Verum in hac re id pro Recentioribus dici potest, hunc ab iis adhiberi quidem suetum, tamen haud inchoatum esse exscribendi modum: cum Aetius Paulusque Ægineta haud pauca a Galeno mutuati sint; Marcellusque Empiricus idem inverecundius fecerit pleraque a Scribonio Largo sumens, haud memorato interim ejus inter cæteros Auctores nomine, quibus haud ita multum debuerit.

Inter omnes eos qui Systemata composuerint, paucos esse existimo, qui non primas Hieronymo Fabricio ab Aquapendente deferant, Viro certe & doctrinæ & judicii indubitati; tamen haudquaquam eum puduit lectores docere, Celsum inter Latinos (qui, ut ipse ait, Mirabilis est in omnibus, quemque, Horatii verbis, nos jubet, Nocturna versare manu, versare diurna) inter Græcos Paulum Æginetam, inter Arabas Albucasim (quem Recentioribus annumerare nolim, quia in eorum numero est quem Judices nostri recentes rejiciunt, vel quod ejus scripta nunquam legerint, vel quod mala hac ei fortuna

na obtigerit ; ut sexcentis abhinc annis vixerit) quasi Triumviros esse , quorum præcipue auxilio usus sit in illustri illo Libro a se composito. A. D. 640.

At innumera , dicat aliquis , Operationes nunc in usu sunt , Antiquis incognita ; vereor equidem , inquisitione facta , ne plures , eaque admodum utiles , a nobis vel omissa vel neglecta , quam inventa sint .

Hactenus pauca quædam dixi (siquidem multo plura dici possent) de quatuor istis Scriptoribus Græcis : ex quo brevi Specimine comperies , sylvam aliquam in iis a Clerico inveniri potuisse , quæ paris momenti esset & ab aliis æque intacta , ac multæ res , quas ille fusius enarravit , ex iis præcipue decerptæ , qui in Hippocratis & Galeni intervallo floruerunt .

Atque hoc quidem tempore spatium intra quod viguere Græci in Medicina Scriptores Classici (etenim hoc nomine appellandi sunt) absolvitur . Nam si singulos , ab eorum Principe Hippocrate usque ad Paulum , coætaneis suis quacunque in Arte aut Professione excellentibus contuleris , his ii vel in rerum dispositione , vel in argumentandi perspicuitate , vel in puritate ac vi sermonis , nullo modo inferiores censendi sunt . Immo quidam ex illis supra quam quod cujusque ætas ferebat , sani & eloquentes fuerunt ; cujus rei exemplum luculentum est Aretæus . Ac Sophistæ ipsi , qui ante & post Adriani imperium non modo Romam sed universum Asiæ littus impleverant , quique in Veterum Græcorum elegantia , vel sermone saltem imitando operam omnem curamque posuerunt , si stylum duntaxat spectemus , Galeno & quibusdam ejus Successoribus neutiquam facundiores extiterunt . Galenus ipse non modo Medicus sui temporis peritissimus fuit , sed omnes etiam alios varia eruditione doctrinaque Critica superavit . Tantum honoris Viri isti Professioni suæ attulerunt ex eo quod in aliis Artibus non minus quam in sua versati sint . Celebris etiam ille Sanctus Basilius , qui propriæ valetudini , quæ nunquam ei non infirma erat , inserviendo , Medicus evasit , quique multas allusiones ac similitudines ex hac Arte desumtas habet , fuit , ut Photii verbis utar , ob orationis nitorem , proprietatem , perspicuitatem , ac dulcedinem , ex primis inter Patres Scriptoribus : sicut etiam Sancti Lucæ sermo ad Veterum normam eo quo utuntur cæteri Evangelistæ propius accedit . Quanquam enim Lucas aliquam habeat Hellenismorum & loquelæ Syræ mistionem , quod in homine ortu Syro , & ab a Hellenistis verisimiliter ad Judæam Religionem converso ferendum est : tamen e Græcorum Auctorum , dum Medicinæ studuit , lectione sine dubio stylum expolivit . Et oratio ejus interdum fluens ac florida est , uti cum Iter Sancti Pauli describit . Isque , ubi de Morbis aut curationibus eorum sermo incidit , voces , ideo certe quod Medicinam esset professus , magis quam alii faciunt , argumento idoneas adhibet . Cujus multa proferri possent exempla ; unum vero aut alterum sufficiet . Paralysi correptus admodum congrue ab eo b παραλελυμένος , qui a Sancto c Matthæo atque d Marco παραλυτικὸς dicitur : quæ quidem vox apud Veteres nusquam occurrit . Mulier Sanguinis pro-

fluvio

a Vid. Grotium in Titul. b 5. 18. c p. 9. 2. d p. 2. 3.

A. D. 640. fluvio laborans a *a* Sancto Marco describitur, quasi παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα: omnia ista a *b* Sancto Matthæo omissa sunt, Sanctus autem Lucas eadem, alio tamen more, multumque in Professionis Medicæ gratiam, tradit; nam pro eo quod multa a multis Medicis passa esset, & ex curatione deterius se habuerit, hoc solum inquit, vim morbi medicamentorum potentia majorem extitisse, οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι *c*. Porro, de nummis a Muliere impensis loquens, verbo perquam idoneo utitur, προσαναλώσασα; cum vox a Sancto Marco adhibita, nempe δαπανήσασα, luxuriosam tantum pecuniæ profusionem proprie significet: quo sensu quoque eandem habet in *d* Filii Prodigi Historia Sanctus Lucas. Ita in ejusdem Mulieris tradenda curatione, nihil aliud dicit Sanctus Matthæus, nisi ἐσώθη: Marcus autem, ad similitudinem locutionis Hebraicæ ait, ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος: Lucæ vero Phrasis, ut magis Medica, ita simplicior quoque & correctior est, ἔστη ἡ ῥύσις. Ubi Christus multorum morbos sanaverat, de iis dicit Matthæus, διεσώθησαν *e*, & Marcus, ἐσώζοντο *f*: Lucas autem verbum adhibet quod sanationem peculiariter exprimit, ἰᾶτο πάντας *g*: idemque Verbum in duodecim aliis scriptoris hujus locis occurrit, semelque vox ἴασις. Ita cum Centurionis famulum *h* curatum esse ait Sanctus Marcus, Lucas, non modo sanatum eum, sed ὑγιαίνοντα *i*, perfecte valentem, commemorat: per quod curatio efficacior significatur. Ita in describenda virginis resurrectione e mortuis, prolata Christi voce inquit, *k* ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα: quod ille, sine dubio, uti primum resuscitationis signum, ponit. Eandem in loquendo accurationem servat, ubi de *l* Claudis mentio incidit. Ita in isto loco ubi dicitur, *Non egent, qui sani sunt, Medico, sed qui male habent*, Sancti Matthæus atque Marcus id exprimunt per vocem ἰσχύοντες, at vox a Sancto Luca adhibita, scilicet ὑγιαίνοντες *m*, magis congrua est. Possunt enim homines temperamenti validissimi morbis conflictari, (uti Capitis dolore, &c.) qui Medici opem requirant: at qui bene valent, hanc non desiderant. Ita de Petri noverca loquens ait, ἦν συνεχομένη μεγάλῳ πυρετῷ: Galenus inquit μέγεθος ac σφοδρότητα in morbis eodem sensu a Medicis usurpari, hosque interdum febrem μείζονα, interdum σφοδροτέραν, quam antea fuerit, dicere. Ita in Hippocratis Epidem. L. 2. S. 2. legimus, πυρετὸν ὀλίγον. Quare Sanctus Lucas Medicorum hic sermone utitur; atque ita dicit, quo morbum curatu difficiliorem fuisse ostendat. Ac sequentes loci, *Medice cura te ipsum* n: &, *Palpate me, & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet* o, apud Sanctum Lucam solum exstant. Atque illud in Servatoris nostri Agonia, videlicet, *Sudorem ejus factum esse, ut guttas Sanguinis decurrentis ad terram* p, a cæteris Evangelistis omissum est, aptissime vero a Sancto Luca, utpote Medico, memoratum. Porro notatu dignum est istis quoque omnibus, in Miraculorum Christi, quæ ad sanationem pertinent, magis diligentem esse Lucam; multasque ab eo Historias esse prolatas quæ cæteri tacuerint: qualis est ea de resuscitatione Viduæ Filii

a 5. 26. b 9. 20. c 8. 43. d 15. 14. e 41. 36. f 6. 65. g 6. 19. h 8. 13. i 7. 10. k 8. 55. l Act. Ap. 3. 7. m 5. 31. n 4. 23. o 24. 39. p 22. 44.

lii in Urbe Nain *; & ista de Viatore, quem Samaritanus infuso Vulneribus ejus Oleo Vinoque curavit a; & illa de Muliere, quæ Spiritu Infirmitatis per octodecim annos laborasset, & a Jesu sanata sit b; & hæc de homine qui Hydrope tentatus esset c; & de decem illis qui Lepra infecti ad sanitatem redierint e; de aure denique in servo Pontificis Maximi a Christo curata d. Illud etiam animadversione dignum est, quod Lucas in enarrandis iis, quæ ad sanationem pertinent, Christi miraculis fusior sit quam Evangelistæ cæteri; quodque Historiam unam, de resuscitato Viduæ Filio in Urbe Nain, ab aliis omissam narret. A. D. 640.

Nullam hic Græcis Medicis laudem tribui, quæ non iis jure debeatur; horum vero exemplum Latini Scriptores male sunt secuti: & si Celsum atque Plinium excipimus, (hic enim aliquas Medicinæ partes in Historia sua Naturali attigit,) quis est cujus lectionem sustinere possimus? Scribonius Largus, cui vix aliud quam Empirici nomen imponi potest, licet priori Claudio imperante scripserit, quo tempore lingua Romana tolerabili saltem puritate florebat, in sermonem Latinum, ut ita dicam, converti debet, quo facilius ab iis intelligi possit, qui in Classicis tantum ejusdem ætatis Scriptoribus versati sunt.

Leonardus de Capua, in ridiculis istis Sermonibus quæ ab eo Ratiocinia nominantur, haud semel significat, a Græcis exiguos admodum in Arte Medica factos esse progressus, ac nihil fere ei ab illis collatum, nisi quod eam verborum eloquentia exornaverint. Nihil interim ex omni Historia luculentius evincitur, quam quod ii Medicinam in Artis ac Scientiæ formam primi redegerint: quodque ab eorum tempore usque ad hunc diem in omnibus Terræ partibus, quibus inaudita est Græca in medendo disciplina, nihil nisi Empirica curandi ratio obtineat. Eodem jure ipsos Poeticam, Oratoriam, & Sculpendi Pingendique Artem omnibus numeris absolvisse denegasset. Nunquam hoc Libro legi quicquam absurdius; atque id solum ostendit Auctor, magnam ab eo tumultuariæ cujusdam eruditionis conquisitam esse copiam, neque ingenium ut eo abuteretur illi defuisse, quo omnia semper in malam partem detorsit. Quam diligenter aucta, expolita, & perfecta sit a Græcis Medicina, accuratissime exposuit Clericus; neque otium ego meum tuumve in homine refutando conteram, qui ita parum Professionis suæ utilitatem ac vim agnoscit, ut in ea vix ullam esse Artem concedat. Immo satis ridicule Sextum Empiricum, Scepticum illum celebrem, inter Auctoresq; eos adducit, qui Medicinæ incertitudinem cognoscerent: cum is sibi pro Principio statuerat, ut nihil certi in ulla re, ne in Mathematicis quidem Demonstrationibus, reperiri contenderet f.

Pauca de altero quodam e Veteribus Auctore dicenda sunt, quanquam is nihil proprie de Medicina scripserit. NEMESIUM intelligo, Emissæ Episcopum, qui Librum de Natura Hominis, circa finem quarti Seculi, composuit. Eo me impulit Oxoniensis Editor, qui duo illi inventa Nemesius.

a 7. 11. b 10. 30. c 13. 11. d 14. 2. e 17. 12.
f 22. 51. g 464.

Nemesius A.D. 640. venta ascribit, quorum alterum omnium est, quotquot unquam in Medicina reperta sunt, longe utilissimum. De Bile primum est a, *qua*, ut inquit Nemesius, *& per se, & propter aliud constituta est; nam ad concoctionem confert; & depulsionem excrementorum movet: ideoque fit quodammodo una de partibus nutrientibus, quinimo & calorem quendam prabet corpori ut vitalis facultas. Ac his quidem de causis propter se videtur extitisse: sed quia Sanguinem purgat, Sanguinis causa quodammodo videtur esse facta*. His verbis, inquit Editor, Bilis Systema plane & accurate traditum est: Systema illud, quod ingenti cum arrogantia a se inventum prædicavit Sylvius de le Boe. Neque sane inficiandum est, in iis integra rationum a Sylvio adductarum fundamenta contineri: & si Theoria hæc ullam in Medicina utilitatem præstat, inventionis laus jure a Nemesio vendicanda est. Altera res longe majoris momenti est; siquidem Auctor affirmat, Circulationem Sanguinis, quam superiori Sæculo repertam tantopere jactamus, Nemesio fuisse notam, atque ab eo verbis admodum claris ac luculentis descriptam. Ea hæc sunt, *Pulsuum motus initium habet a corde, & maxime a sinistro ejus Ventriculo. Diducitur autem vehementer & contrahitur Arteria, harmonia quadam ac ratione. Sed dum diducitur, a proximis venis vi trahit tenuem sanguinem, cujus respiratio fit alimentum Spiritui Vitali. Dum autem contrahitur, quod in se fuliginosi est per totum corpus & occulta foramina exhaurit: quo modo Cor per os & nares quicquid fuliginosi est exspirando sursum expellit*. Unico hoc, parum certe firmo nixus fundamento, magnum illud Circulationis inventum Nemesio tribuit; iique, qui eandem & Hippocrati & Galeno innotuisse contendunt, argumentis æque validis instruuntur. Illud solummodo dicam, ex hac ipsa descriptione, & ex iis quæ de Jecore in eodem Capite idem Auctor tradit, (quod viscus ille alimentum corpori per Venas suppeditare autumat) manifeste concludi posse, nullam de modo, quo peragitur Sanguinis Circulatio, notitiam habuisse Nemesium.

De hac re disputationem instituere nolo, atque id tantum animadvertam, Circulationem veram ab Auctore longe recentiori, accurato quidem & eleganti eo, neutiquam fuisse comprehensam. De Columbo loquor, qui cum Anatomiam exquisite calleret, minutissime distinctissimeque, annis abhinc supra centum & quinquaginta, non modo structuram sed & usum quoque singularum partium ad Cor pertinentium explicuit, nisi quod exiguum de Valvulis quibusdam errorem admiserit: isque verbis ita dilucidis, ut nihil supra fieri possit, monstrat qua ratione per Cordis contractionem ac dilatationem, ac mechanicam ejusdem vasorum Texturam, Sanguis a Vena Cava per Pulmonem in Aortam circuletur, atque inde in omnes Corporis partes deferatur; quam rem nulli unquam observatam, neque de ea quicquam litteris proditum affirmat. Juxta illum, (ejus autem verba quoad sensum fere cum iis conveniunt, quæ a Serveto coætaneo ei Scriptore, adhibentur, licet in Columbo multo explicatiora sint) Pulmo Spirituum Vitalium generationi inservit; id quod ab eo vocibus sequentibus ex-

a 28. b Cap. 24.

explanatur: a *Aer Aspera Arteria vehiculo per universum Pulmonem fertur: Pulmo vero Aerem illum una cum eo sanguine miscet, qui a Dextro Cordis Ventriculo profectus per Arterialem Venam diducitur. Sanguis hujusmodi ob assiduum Pulmonum motum agitatur, tenuis redditur, & una cum Aere miscetur, qui & ipse in hac collisione rarefactioneque præparatur: ut simul mixti Sanguis & Aer per Arteriæ Venalis ramos suscipiantur: tandemque per ipsius truncum ad Sinistrum Cordis Ventriculum deferantur: deferuntur vero tam belle mixti atque attenuati, ut Cordi exiguus præterea labor supersit: post quam exiguam elaborationem quasi extrema imposita manu vitalibus hisce spiritibus, reliquum est ut illos ope Arteriæ Aortæ per omnes corporis partes distribuat.* Hic ad verbum curiosi illius Anatomici sensus est, qui quidem veritati optime convenit; verum hic subito quasi gradum sistit, neque fluxum Sanguinis ex Arteriis in Venas explicare aggreditur. Immo ex iis, quæ de Vasis istis passim profert, evidenter constat, nihil eum de ullo inter hæc Vasa commercio suspicionis habuisse. Nam præterquam quod Arteriis solis Spirituum Vitalium transmissionem assignet, in alio sermone ait Venas Sanguinem a Jecore in omnes Corporis partes diducere. Et in hac re præcipue hæret ejus de Circulatione doctrina, quod Venarum & Arteriarum communicationem minime explicet: utcunque ii illud parum comprehenderint, qui vel pro Harvæo, vel contra illum, Libros evulgaverint. Cæsalpinus *b* quidem Anastomoseos vocem vel casu adhibens, vel hanc a *c* Serveto mutuatus, calorem innatum ex Arteriis in Venas, sed nonnisi somni tempore, transire posse existimat: atque ex iis quæ proxime sequuntur patet, Circularem Sanguinis progressum minime ab eo fuisse cognitum; hunc enim undulante quodam motu ab altero ad alterum vasis extremum more Euripi (ea ipsa est ejus vox) ferri ponit; neque alia est Hippocratis de motu Sanguinis sententia: Fabricius autem ab Aquapendente hunc in Arteriis per Fluxum ac Refluxum circulari diserte tradit. Quod si ex iis quæ Auctores isti de Circulatione Sanguinis, tam per Cor, quam per Pulmonem in Aortam, dixerint, ratiocinari volumus, evidenter concludendum est, Sanguinem, qui Aortæ immittitur, debere necessario in Venam Cavam reverti: nam nisi id ita esset, nulla ratione jugis ille cursus, qui, ipsis docentibus, per Cor ac Pulmonem peragitur, continuari posset. Tamen hanc iis consequentiam non fuisse perceptam æque evidenter apparet, quamvis id ex illorum Principiis facili ac necessaria deductione concludatur. Verum haud magis mirum est, Columbum & Cæsalpinum huc usque, nec ulterius, esse progressos, quam quod Fabricius ab Aquapendente Venarum Valvulas a se repertas descripserit, simulque verum earum usum penitus *d* ignoraverit, id quod ex ipsa ab eo facta descriptione evincitur. Nempe A. D. 640.

Ut integra inventi hujus laus populari nostro tribuenda est, ita id ille omni rationum ac verborum claritate exposuit; ac licet multa postea de hac re vulgata sint, Harvæi Librum esse omnium & brevissimum & maxime perspicuum, & argumentorum pondere munitissimum fidenter aio: cujus rei veritа-

E

a Lib. II. b Quæst. Peripat. c De Trinitate; 5. d De Venarum Ostiolis.

Nemesius A. D. 640. ritatem percipiet, quisquis varias pro Circulatione Apologias evolverit, vel ea sit patientia instructus ut a Tractatum perlegere sustineat quem, tædii plenissimum ac frugis omnino expertem, conscripsit Raymundus Vieussenius.

Nova hæc de Circulatione doctrina, licet firmissimis rationibus extra dubium posita, vehementer a multis impugnata est: ejusque inventor adversantium plurimorum impetum sustinuit: quorum responsiones pleræque magis contradicendi studio, quam argumentandi vi, refertæ sunt. Minime quidem horum exempla imitatus est Vir eruditionis maximæ Gassendus; is enim ea, quæ Litteratum deceret, ingenuitate præditus, licet antea Circulationem, & Chyli cum Sanguine commercium, strenue negasset, tamen erroris sui postea a Pecquero convictus est, qui Receptaculum Chyli detexit, & in Humano Corpore Ductum Thoracicum primus investigavit: quarum rerum compos Gassendus magno se affectum gaudio declaravit, quod in ipso mortis limine duorum ita nobilium inventorum scientiam assecutus esset: illud etiam adjiciens, quod has res verissimas, quæ se invicem probant ac stabiliunt, quos quasi cardines reputaret, quibus omnis postea Medicina verti deberet.

Ex hoc Harvæi reperto multum incrementi posset Medicina, etiam in curationibus morborum, acquirere. Ejusmodi quidem opus ipse aggredi instituerat, quo emolumenta, e doctrina sua in Praxin redundantia, ostendere voluit; sed, morbo ac morte præpeditus, consilium illud haud executus est. Cœptum profecto Architecto hoc nobili dignissimum, quod utinam aliqui Successores ejus absolvant. Pauca tantum hic ipse subnotabo, ex quibus disci poterit, quantos usus Practicæ Professionis hujus parti afferre valeat penitus perspecta ac rite adhibita Circulationis cognitio.

Primo enim, ex Doctrina hac constat quanto cum judicio, uti nunc fit a Chirurgis nostris, in Amputationibus adhibeatur Arteriarum deligatio: quantumque hic modus veteri illi anteponi debeat, qua cum ingenti terrore & cruciatu Sanguis, nonnisi Cauteriorum, Causticorum, & Escharoticorum ope, sisti solebat. Præterquam quod invento hoc tormenti vehementia tollitur, ex Motus legibus quo fertur Sanguis, scimus neutiquam fieri posse, quin is contra Escharam secti vasis ea vi arietet, cui nihil præter ligaturam satis valide possit resistere. Inventionem hujus rei Paræo b debemus, qui, ut ipse ait, de ea nihil unquam aut visu aut auditu perceperat, sed experimenti instituendi ansam ex quibusdam verbis in Galeno de Vulneribus arripuerat: quod illi ita feliciter respondit, ut id sibi in mentem venisse Inspiratione Divina existimaverit. Quod si animo frequenter recolere vellemus ea, quæ a Veteribus de Argumento quovis prodita sunt, nova certe nobis, sine Inspiratione, non modo de re quæsita consilia se offerrent, sed quæ ad alia quoque negotia aptari possent, uti Paræo contigit. Circulationis quidem notitiam prævivit hoc Paræi institutum; sed vehementer ambigo an id ita frequentem in usum venisset, nisi commoditatem ejus percepissent homines, a doctrina hac evidenter convicti: uti colligere licet ex eo quod

tar-

a De Sanguine & Corde. b Lib. 10. 24.

tarde admodum in quibusdam regionibus, etiam in Gallia, invaluerit, si ex iis judicandum est quæ de hac re tradidit a Vigierius. Certe apud Nostrates, nonnisi paucis abhinc annis, renovatum, vel potius introductum est. Exiguam ejus notitiam habere videntur Germani: idque nonnisi strictim ab Hildano b memoratur: a Batavis, Nuckio c teste, omnino rejectum est. Nemesius. A. D. 640.

Explicat etiam Circulatio, quemadmodum post Amputationem Membri, abscisso Arteriæ Trunco, in vicinis partibus continuetur Sanguinis cursus: ideo scilicet quod minores Arteriæ rami vicem istius suppleant, atque sensim in majorem capacitatem ampliatæ Sanguinem, partium motui ac nutrimento necessarium, suppeditent. Quod quidem Problema nullis aliis Principiis solvi potest, atque ita longe abest ut hæc res contra Circulationem, sicut inscii quidam Scriptores faciunt, objici queat, ut ejus veritatem argumento validissimo confirmet.

Eadem doctrina primo intuitu veram rationem commonstrat (& hæc quidem a Chirurgis nostratibus adhibetur, qui nullis vel Anatomiæ peritia, vel Chirurgiæ veteris studio inferiores sunt) tractandi Aneurysmata, quæ Puncturæ superveniunt. Siquidem, loco Compressionis, quæ vix unquam cursum Sanguinis intercipit, post idoneas ligationes dividenda est Arteria: & hæc non modo supra, sed etiam infra, Puncturam deliganda est (uti fit in Varice) quo Sanguinis in eam fluxus prohibeatur ex aliis ramis, qui fere in omni Corporis parte communicationem inter se habent. Notavi antea, Praxin alterius cujusdam Gentis esse in hac re valde mancam.

Postremo, Galenus, quique hunc secuti sunt, Revulsionem semper, quo ea major sit, ex eo latere, in quo malum est, fieri præcipiunt: idque ob hanc causam, si causa dici meretur, quod major partium consensus est in dextro latere cum venis dextris, & in sinistro cum sinistris. Itaque nulla unquam acrior in Medicina controversia extitit quam quæ per ducentos prope annos agitata est: *Utrum scilicet in Pleuritide Vena in eodem, an in opposito Latere, debeat*. Cujus rei ideo præcipue mentionem facio, ut ostendam neminem sane intellexisse ante inventam Circulationem, quid esset Revulsio: quicquid inepti quidam Veterum fautores affirment; neque enim ullo modo fieri potest, ut doctrina hæc, sine Circulationis scientia, comprehendatur. Ope hujus statim videmus, quo in loco Revulsio fieri possit fortissima; quodque pertinet ad missionem Sanguinis in Pleuritide, intelligimus Venæ Sectionem in eodem Latere paulo quidem subitius revellere, tantulam vero esse differentiam, ut miremur unde ulla unquam mota sit de hac re controversia. Illud de missione Sanguinis universe adjiciam, quod Circulatio omnia illa præcepta prorsus inutilia reddiderit, quæ multo cum labore antea magnoque fastu posita sunt, de aperienda in particularibus morbis sive hac sive illa Vena: ac licet indocta Medicorum plebes Artem cauponandi, & Mysterio rem clarissimam involvendi, occasionem amiserint, iis certe, qui Professionis suæ gnari sunt, hanc saltem a Circulatione utilitatem se consecutos esse fatendum est, ut perfecte intelligant quam parvi sæpe referat hu-

a Chirurg. p. 39. b De Gangræn. 8. 5.
c Experim. Chirurg. 49.

NEMESIUS. A. D. 420. jus sive illius Venæ delectus; vel siquid intersit, nunquam in judicando hæreant, quænam cæteris anteponi debeat.

Sed ut ad Historiæ nostræ seriem revertar, ad alios jam Medicinæ Scriptores Græcos minoris notæ ac recentioris ævi veniendum est. Quoniam in plerisque vix quicquam novi deprehendo, brevem tantummodo Operum enarrationem faciam, & Auctorum ætates qua potero accuratione constituam; quam rem apud Historicos nostros valde perturbatam invenio. Quanquam id sane haud ita mirandum est, quoniam ab Agathiæ tempore, id est ab A. D. DLX. usque ad imperium Isaaci Comneni, quod A. D. DLX. obtigit, magnus in Historia Græca per quingentos annos hiatus est, ita ut nihil fere rerum in omni isto intervallo gestarum sciamus, nisi quod e tenui paucorum quorundam Imperatorum, ac præsertim Mauritii & Heraclii, mentione colligendum est.

PALLADIUS. PALLADIUS, Sophista & Jatrosophista dictus, Alexandriæ, ut ipse significare videtur, educatus est. Hunc primum inter Recentiores Græcos pono, cum erudito Auctore parum conveniens, qui hunc circa A. D. CXXVI. floruisse a tradit. Santalbinus ad veritatem propius accedit, Palladium post Galenum collocans, inferius A. CC. quanquam in hac re magnopere etiam lapsus est Santalbinus; nam in Præfatione Traductionis quam edidit Palladii Commentariorum in Hippocratis Librum de Fracturis, dicit verisimile esse hunc Auctorem post Galeni tempora vixisse, ideo quod Galenus nullam ejus mentionem habeat: cum e sua ipsius Traductione probare potuisset rem istam esse certam, siquidem ibi Palladius Galenum nominat. Id quod etiam in aliis suis operibus frequenter facit; etiam hunc non tantum Galeno sed & Aetio quoque & Alexandro juniorem arguimus, quod eorum verbis utitur, uti mox videmus.

Commentarii in Fracturas imperfecti sunt: sed ex eorum relliquiis jacturam istam non magnopere dolendam esse discimus: cum doctrinæ claritate & copia Textus Annotationibus minime cedat. Commentarii in Sextum Epidemiorum Librum Septimam Sectionem non excedunt; cæteri, in quibus exposita erat Sectio Octava, perierunt. In his, magna cum perspicuitate & accuratione, non modo Hippocratem sed Galenum quoque passim illustrat; ac speciatim animadvertit Calculum suo tempore magis frequentem ac minus sanabilem esse factum: quod ævi luxuriæ tribuit, quæ gulæ multum dedita erat, & exercitationi parum.

Liber de Febribus clarus ac brevis est, quem ex Aetio totum fere desumsit. Caput de Epiala ad verbum fere ex isto Auctore descriptum est; & in eo Hecticæ Comparatio illa insignis cum Aquæ super Calcem infusione evidenter a Galeno Aetio & Alexandro translata est. In proximo Capite de Marasmo agitur; atque hic errorem obiter corrigere lubet quem in eleganti sua hujus Opusculi Editione admisit Charterius. Morbo hoc affectis dicuntur esse *βλέφαρα παραπλησίως μυσαζόντων*, quod ille convertit, *palpebræ Sacrificantium similes*. Præterquam quod *μυσάζω* non sit Græca vox, sensus postulat ut lega-

a Biblioth. Literar. N. 2.

legatur νυσταζόντων, *dormitantium*. Hæc in eodem casu Palpebrarum conniventia per verbum illud a Galeno exprimitur; in Aetio ὑπνώττουσι legitur, in Alexandro εἰς ὕπνον ἕλκοντας. PALLADIUS.

Varii extant hujus Opusculi Codices Manuscripti in Bibliotheca Cæsarea, quamquam nullus horum Palladii nomen gerat, sed omnes vel Theophilo, vel Stephano, vel interdum utrique ascribantur. In unius Titulo, ab ore Theophili exceptum dicitur, uti fuse *a* narrat Lambecius. Tamen si Palladium ipsum consulamus, verum ejus Auctorem illum ipsum esse reperiemus: quippe cum id nominet in Commentariis suis ad *b* Epidemia Hippocratis. Hoc exemplo discimus, quam exigua fides Titulis adhiberi debeat, quos Libris Manuscriptis sæpe præfixos legimus; siquidem hi non raro hujus aut illius Auctoris nomen præ se ferunt, juxta vel errorem, vel conjecturam, vel secretum aliquod Librarii consilium.

Extant quidem Tractatus complures sub Theophili nomine, qui multis ac diversis Titulis distinguitur, Jatrosophistæ, Protospatharii, & Monachi; quorum duo posteriora sibi ipsis contradicere videntur. Lambecius Theophilum hunc sub Heraclii regno ponit: idque ea solum de causa, quod in *c* uno Manuscripto Codice Libri de Febribus, uti modo dictum est, is ab ore Theophili exceptus traditur; & quoniam idem Liber Stephano ascribitur, qui istius Imperatoris tempore floruit, hinc concludi putat Stephanum fuisse unum e Theophili Auditoribus. Sed auctoritas hæc & ratiocinium videntur æque parum valere; & quæ supra de hoc Tractatu dicta sunt, ad refellendam istam opinionem sufficere arbitror. Ego potius ex barbaris quibusdam vocibus quæ scriptis suis passim intermiscet, post illud tempus vixisse hunc crediderim. Omnium quotquot nunc supersunt Auctorum is est primus, qui ex professo de Urinis egerit: quarum consistentiæ & coloris causas luculenter explicuit; item, quosnam morbos singula earum genera indicent, & quænam præsagia ex illis duci possint. Sunt hic multa eadem iisdemque verbis exposita, quæ in Libro ejusdem argumenti legimus Galeno perperam tributo; id ei facile apparebit qui utrumque contulerit. Aetium sæpe exscribit; & eodem prope modo argumentum tractat de Fæcibus. THEOPHILUS.

Extant præterea alii duo ejusdem Theophili Libri; alter, De Structura Humani Corporis: alter, Commentarii in Aphorismos Hippocratis; sunt quidem ii breves & perspicui: atque in illis sane haud minus se in Aristotelis doctrina versatum, quam in Hippocrate explanando intelligentem ostendit. Sed in utroque Opere, ac speciatim in priori, pleraque a Galeno sumit: cujus Libros de Usu Partium sæpe ita religiose exscribit, ut in Asperæ Arteriæ descriptione versum eundem Homericum ponat quem adduxerat Galenus,

Κλαγγηδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων.

Verum in quibus locis hic a Galeno discrepet, aut ei quippiam adjiciat, me-

a Lib. 6. 88. b Sect. 6, 6. c 16.

THEOPHILUS. lius ab erudito Juvene explicabitur, qui desideratam nobis hujus & aliorum quorundam Græcorum Tractatuum ad Anatomiam pertinentium Editionem publico dare constituit.

Aphorismi, modo memorati, impressi sunt sub nomine Philothei; eosdem Manuscriptus Codex Cæsareus Stephano tribuit.

Liber de Pulsu, quem conversum habemus sub Philareti nomine, in Manuscripto Codice Cæsareo a Theophilo scriptus dicitur; idque fortasse haud perperam: etenim Humani Corporis Structura fere eodem modo tractatur. Alios de argumento isto, vel haud satis perfecte, vel nimis prolixe egisse ait; posteriori voce Galenum credo significare vult, cujus quidem scripta in Epitomen tantum videtur hic redegisse e Libris ejus de Præsagitione ex Pulsibus.

STEPHANUS. STEPHANUS Atheniensis, sive Alexandrinus, (nam ex loco ubi ortus, & ex eo ubi commoratus est, modo hoc nomine, modo illo dicitur) scripsit Commentarium in primum Galeni Librum ad Glauconem. Is quidem Galeni Liber ea perspicuitate est, ut explanationem vix recipere posse videatur; verum haud improbabile est Medicam ejus temporis eruditionem præcipue in explicando Galeno constitisse: & Abi Osbeia, Biographus Arabs, septem Medicos Alexandrinos, quorum unus est Stephanus, qui Galeni Opera in sedecim Libros digesserint: atque hos rursus, pro argumenti varietate, in septem Classes partiti sint; & eorundem illos Librorum lectioni unice incubuisse tradit, neque in alia re occupatos quam ut hos vicibus suis commentarentur & Auditoribus suis explicarent. Ideoque minime verisimile est id quod Cl. Clericus sine ullo fundamento existimat, hunc tertio vixisse Seculo; immo ex hoc ipso Stephani Commentario patet, multo recentiorem fuisse: siquidem ipse Commentatores in Librum a Galeno ad Glauconem scriptum perquam [a] Antiquos memorat. Mecumque recolenti ea quæ in Sectione 140. de Quartana dicit, pravam videtur, ut ipse vult, Galeni interpretationem ab Alexandro [b] factam respicere. Si hic idem est ac Stephanus, qui Chymicus dicitur, ætas ejus haud difficulter investigari potest: Chymicus enim Opus suum de Chrysopœja Heraclio dicat: atque ita id cum iis convenit quæ superius tradita sunt. De Stephano quoque altero legimus, Alexandro itidem illo, qui sub eodem Imperatore in Astrologia clarus extitit, atque ingentem illam Sarracenorum potentiam prædixit, ad quam paucis postea annis evecti sunt. Lindanus Stephanum e Veteribus Græcis ultimum vocat; tamen si hæc de ætate ejus vera sint, multos alios post id tempus Græce scripsisse constabit.

NONUS. Horum NONUS ordine proximus videtur; is Enchiridion quoddam Medicum composuit, quod brevem plurimorum affectuum enarrationem, & eorundem curationes complectitur. Illud Constantino Porphyrogenito inscribit, qui juxta Lambecium Leonis filius, & septimus fuit ejus nominis Imperator, atque A. D. DCCCC. obiit; idem litteris ipse paulum imbutus, earum

a S. 98. b Lib. 12. 8.

earum Patronus insignis audiit. Sed Constantinum hunc, Porphyrogenitum pariter nominatim, Jeremias Martius, qui opus hoc Græce & Latine edidit, filium fuisse arbitratur Constantini Ducæ, qui A. D. MLXVII. obiit: idque ob hanc causam, quod Ducas Pater Litterarum admirator cultorque extitit, & frequenter has voces in ore habere solitus est, *Malle se Doctrina quam Imperio nobilitari*. Igitur aliqua eruditionis fama circa id tempus Pselli floruerunt. NONUS.

Utri Constantinorum inscripserit Librum suum Nonus, parvi refert: tamen ex Annæ Comnenæ Historia notari potest, per spatium illud temporis, quod duobus istis Imperatoribus intercessit, vel admodum elanguisse vel plane intermortua fuisse Litterarum studia *a*.

Epitome hæc nihil fere continet, quod non ex Aetio, Alexandro, ac Paulo sit exscriptum. Exempli gratia, in *b* Capite de Caro, ea quæ de anteriori Cerebri parte dicit, ab Alexandro *c* Pauloque *d* desumta sunt. Quod de missione Sanguinis in Paroxysmo *e* Calculi præcipit, a posteriori *f* horum manifeste hausit; & ex *g* priori observationem ac distinctionem de Venæ Sectione & Purgatione factam in Pleuritide *h*: quanquam Morellus, qui ipsa verba ejus adducit, nullam de ea re mentionem habeat. Multa de Medicamentis ab eo commendatis apud Aetium iisdem vocibus narrata inveniuntur: ut, Collyrium Erasistrati, quæque ex There & Glaucio *i* componuntur; item Medicamenta Faciei admota in Elephantiasi *k*, &c. Antidotum Esdræ *l*, & alia. Ea verecundia est Nonus, ut nullum Auctorem nominet: quod certe hominem minime decuit qui nihil de proprio haberet. Quin & aliorum quoque Experientiam sibi assumere non veretur; nam Melancholiam *m* exacte describens, salutares quos in ea vidisset ipse effectus fuse tradit Lapidis Armeniaci, ideoque hunc Veratro albo præfert; item de Rabiesi *n* Canis Morsu haud inepte loquitur, illud insuper animadvertens, cum Vulneri supervenisset Hydrophobia, nunquam se in omni Artis usu novisse quenquam ad sanitatem perductum. Verum de priori re omnia ad verbum ab *o* Alexandro, de posteriori a *p* Paulo desumta sunt. Hunc pro Inventore habet Barchuysen, multusque est in explanandis ejus opinionibus de causis morborum, cum ne unam quidem ille, quam non aliunde mutuatus sit, opinionem habuerit.

Quidam Manuscripti Codices Bibliothecæ Cæsareæ Opus hoc in Capita dividunt, alii in Libros; omnibus vero nomen Theophanis inscribitur, sine ulla Noni mentione, atque in Titulo id præcipue ex Oribasio collectum dicitur, licet ex iis quæ supra dicta sunt Collectorem hunc, quicunque is sit, plus aliis Auctoribus debere appareat.

Haud diu post Nonum vixit MICHAEL PSELLUS, & Librum cum quem de Qualitatibus ac Virtutibus Alimentorum contexuit, Constantino MICHAEL PSELLUS.

a Lib. 5. b 28. c 1. 4. d 3. 9. e 174.
f 3. 45. g 6. 1. h 129. i 49. 4. 5. k 205. 206.
l 83. m 33. n 270.
o 1. 17. p 5. 3.

MICHA. PSELLUS. Imperatori inscripsit. Constantinum hunc a Lambecius illum fuisse credit, qui dictus est Monomachus, quique ab A. D. MXLIII. usque ad MLV. regnavit; at si, juxta eundem, Psellus A. D. MLXXVIII. obiit, haud minus verisimile est Constantinum fuisse Ducam, & eo magis quod ex Zonara b constat Psellum apud Michaelem Ducam, Imperatoris istius Filium, Præceptoris locum habuisse. Idem Zonaras Scriptorem hunc instituendo Principi valde inidoneum fuisse ait, utpote nullo Litterarum genere imbutum: quem tamen Anna Comnena, quæ paulo post hunc extitit, ut hominem magnæ indolis & in omni Philosophia cum primis doctum, ac Litteris tam Græcis quam Chaldaicis penitus instructum deprædicat. Ejusmodi laudes illi tribuit Leo Allatius, qui ex Dissertatione de Psellis etiam amore hujus nominis captus videtur, & hunc non modo πολυγραφώτατον vocat, sed etiam inter Auctores primos ponit. Tamen in hoc Tractatu nihil invenio quod cuivis Scriptori magnæ laudi esse possit: neque enim aliud est quam Collectio facta ex Antiquioribus Medicis Græcis, qui & ipsi hanc Scientiæ partem de Galeno præcipue hauserunt, uti fecerat etiam e Dioscoride Galenus. Psellus a Nicephoro Botoniate vexatus atque omnibus bonis spoliatus est, & vitam Monasticam amplexus paulo post in ætate provectissima obiit. Alii complures ab hoc Auctore scripti sunt Libri, de quibus fuse egit Leo Allatius.

SIMEON. Quanquam hujusmodi Collector fuerit Psellus, SIMEON Antiochensis de eodem argumento scripsit, stylo quidem corruptissimo, & materiam ex eo potissimum hausit; idque eo magis mirum videri potest, quod Liber quem exscribendum sumsit, in omnium memoria jam tum recens versaretur. Simeon enim, licet Psello junior, tamen coætaneus ei certe fuit, quippe qui Librum suum dicaverit Michaeli Ducæ, Parapinaceo dicto, qui imperio se abdicavit A. D. MLXXVIII. eo ipso anno quo Psellus, uti docemur, mortuus est. Sunt & alia multa hujus Simeonis Opera; ac præsertim ei debetur Libri cujusdam admodum ridiculi Traductio ex Arabico in Græcum sermonem, de Sapientia Indorum, quem Perzoes, professione Medicus, rogatu Chosrois Persarum Regis contexuit.

DEMETRIUS PEPAGOMENUS. Extat etiam Libellus de Podagra, a DEMETRIO PEPAGOMENO scriptus, & Michaeli Palæologo dicatus, circa A. D. MCCLX. si Imperator ejus nominis primus, at circa MCCCX. si secundus intelligatur. Opus hoc, licet nihil fere notatu dignum contineat, & ex aliis Auctoribus ac præcipue ab Alexandro haustus sit, tamen haud ita infra mediocritatem est, ut a Traductore M. Musuro ejus Auctor, cujus ille nomen ignoravit, quasi sensus suos exprimere nequiret, infans & elinguis dici mereatur. Fabricius suspicari videtur Librum De Curatione Calculi, Galeno perperam tributum, a Demetrio fuisse scriptum; id quomodo ei in mentem venerit, divinare nequeo, nisi duorum horum affectuum cognatio occasionem ei conjectandi præbuerit, ambos fuisse ab eodem Auctore pertractatos.

ACTUA-

a Biblioth. Cæsar. 6. 208. b Lib. 18.

ACTUARIUS, Zachariæ filius, ita sine dubio vocatus quod Archiatri munus sub hoc Imperatore gessit, melioris notæ, quam omnes modo memorati, Auctor est. Scripsit is Tractatus complures, in quibus multæ res occurrunt lectu dignissimæ. Constantinopoli Medicinam, idque, uti videtur, non sine fama aliqua, exercuit; siquidem Libri ejus sex De Methodo Medendi compositi sunt in usum unius e præcipuis Aulæ Ministris, Magni scilicet Camerarii, qui Legationem ad Regiones Septentrionales susceperat. Fabricius, per errorem, Actuarium ipsum facit Legatum. In his Libris, licet Galenum præcipue sequatur, & haud raro Aetium Paulumque, (at neutro eorum nominato,) tamen omnia quoque profert, quæ ad argumentum suum pertinere arbitratur, ex Auctoribus tam Antiquis quam Recentibus; Græcis perinde ac Barbaris; utque ei debitam laudem tribuam, multa ibidem haud alibi reperienda occurrunt. Actuarius.

Opus hoc Libellum vocat, sive Compendium extempore scriptum in privatos solum Legati, ut ipse passim narrat, usus: qui cum ipse aliquantum in Scientia Medica versatus esset, id in occasione quavis facile consuleret. Igitur in eo nihil est ad Chirurgiam spectans, vel ad Morbos Mulierum; licet Auctor interdum, quasi propositi immemor, puerorum morbis, ac præsertim Aphthis, mederi doceat. In prioribus duobus Libris, agit de Morborum signis & Causis; & in sequentibus duobus, de Curatione & generatim & per se; in duobus ultimis, Remedia describit omnia tam externa quam interna: quorum aliqua a Græcis hausta, alia a se inventa, alia auditu cognita prodit, vix unquam vero nomen Auctoris adjicit, ne nimiam illud Medicamento existimationem pariat.

In tertio quartoque Libro, sicut etiam alibi, suam ipsius Experientiam haud paucis commemorat. De Canis Rabiosi morsu agens, ex eo Hydrophobiam post anni intervallum ortam se novisse tradit; quidam, inquit, hunc post septem annos interdum apparere ajunt, in quo Paulum respicere videtur, cujus ista sunt verba, licet eum haud nominet. Novas quasdam nec inutiles Observationes habet de Colico [a] Dolore, & Inflammatione [b] Jecoris. Distinctio ab eo facta de Causis Palpitationis videtur haud aliunde sumta, neque hanc alibi usquam invenio; Oribasius, Aetius, atque Paulus ea quæ de hac re habent (sunt autem pauca admodum) e Galeno tantum hauriunt. Actuarius Palpitationem plerumque a nimio calore vel abundantia Sanguinis oriri docet: non autem iis semper modis fieri, sed aliquando a Vaporibus sursum elatis produci. Differentia autem hac ratione percipi potest; si ex priori causa ortum ducit, Pulsus inæqualis est: si ex posteriori, non item. Neque ullus profecto e Recentioribus eo Auctor est, qui causas vehementis hujus in Corde motus verbis rationi magis congruis exposuerit. Si Scriptores consulamus Arabas, qui vel ante ejus tempora vel in eadem ætate floruerint, morbum hunc ab iis Frigidæ plerumque Causæ tributum reperiemus; eundem Tartari sui dissolutioni ascribit Paracelsus: Nativi Gas Aciditati Helmontius: corrosivis præcipue e Pancreate Vaporibus.

a 4. 6. b 4. 73.

Actuarius. bus Sylvius de le Boe. Omnes hominum ineptorum Hypotheses, quæ ad mali hujus originem pertinent, nimis longum esset recensere ; igitur unam tantum ceterarum instar e Germano quodam Auctore, Dolæo, proferam, qui Medicinæ omnis, uti hanc dicit, Encyclopædiam composuit, ut veram cujusque morbi naturam nobis explicaret. *Palpitatio, inquit, affectus est, in quo Cardimelech, Rex noster, valde inquietatur, & bello intestino infestatur, & tamen omnem lapidem movet ad hostem illum abigendum, motusque domesticos sedandos : ei vero quasi suppetiæ a Microcosmetore Socio Cardimelechi mittuntur, Spiritus nempe Animales ad Cor impetuosius ruentes.* Sed ut, omissis his vanitatibus, de rationali Palpitationis Pathologia disseram, id quod de inæquali Pulsu in Plenitudine tradit Actuarius, frequenti Experientia verissimum esse comperimus. Hæc etiam Pulsus inæqualitas aliquam in Corde obstructionem indicat : atque haud raro non Palpitationem tantum, sed Syncopen quoque ac mortem subitam, prænuntiat ; uti prædixit in Antipatro Medico Galenus, qui paulo post hoc modo obiit. Pulsus quidem in violentis hisce motibus, non modo temporum intervallo atque ictuum vi inæqualis est, sed frequenter etiam intermittit. Nam in hoc casu resistentia fit a Sanguine vel in Aorta vel in Arteria Pulmonari : ad quam exsuperandam Cor haud illico valens, contractionem suam quasi suspendit, donec sufficiens ei ad Sanguinis per vasa more solito protrusionem Spirituum suppeditetur copia. Igitur observari potest, in Palpitationis vehementi Paroxysmo majora esse Pulsationum intervalla : & quo longiora hæc sunt, eo violentiores esse istas. Ita res se habet in magna Sanguinis abundantia : atque ob hanc ipsam causam eos, quibus suppressa fuerint vel Hæmorrhoidum vel Mensium profluvia, Palpitationibus maxime opportunos notat Galenus. Malum hoc non modo ex Plenitudine oriri potest, sed etiam ab ingenti vel Rarefactione vel Cohæsione ac Tenacitate in Sanguinis particulis ; vel a magna Flatuum copia, quæ vel Thoracem vel Abdomen premant distendantque. Ob aliquam ex his causis Cordis Palpitationem Viris Hypochondriacis atque Fæminis Hystericis Symptoma usitatum esse novimus, quod etiam notavit Actuarius ; Hollerius autem casum huc spectantem tradit, in quo Pericardium Flatu solo ad immensam molem intumuisset, neque alia affectus hujus appareret causa.

De Palpitationis medela plura cæteris Græcis tradit Actuarius ; præter Alterantia, quæ affectus causis & ægri temperamento aptanda sunt, Venæ Sectione maxime & Purgatione nititur ; quorum posterius remedium ab hoc primum Auctore memoratum credo. Ac profecto, quando is morbus peculiari alicui Spirituum ac Sanguinis conditioni ortum debet, uti non alius potest esse curandi scopus, quam vel ut in Nervos minuatur Spirituum fluxus, vel ut tollatur ea quæ in Vasis Cordis a Sanguine resistentia est, lenes utrique huic consilio Evacuationes optime respondebunt, ac præsertim Venæ Sectio & Purgatio, quoniam exinaniunt simul & revellunt. Neque ullam esse Palpitationem credo, quæ quidem originaria atque Idiopathica dici debeat, quæque ex pravo Sanguinis statu oriatur, ubi ambo hæc remedia non conveniant, quicquid contra doceat Sennertus : & frequenter subiit

bìit me mirari neutrum horum a VVillisio nostrate in curatione hujus morbi esse præceptum. Piso, Practicus haud infelix, utrumque a commendat, sicut ab aliis quoque multis factum est: verum ii ita exceptionibus atque cautelis abundant, ut difficulter intelligi possit, quando alterutrum ex istis auxiliis vel adhiberi vel vitiari debeat. Galenus certe detractionem Sanguinis universe fieri jubet: atque insignem is de homine Historiam b narrat, qui verno tempore quotannis vehementi Palpitatione tentatus, per tres etiam deinceps annos Sanguinis missione in Paroxysmo ab affectu liber evaserit; quod cum observasset æger, quarto anno Venæsectione maturius facta accessionem prævertit, quod idem Experimentum ei per multos postea annos pari cum successu respondit. In Plenitudine, omnes de Missione Sanguinis conveniunt; c Salius autem recte videtur sentire, qui hanc fieri jubet, sive hæc adsit, sive non. Nam sive Palpitationem hanc a nimio Spirituum impetu oriri judicamus, sive a nimia Rarefactione aut Cohæsione Sanguinis, quæ majorem efficiat in exitu Cordis resistentiam: levamentum certe in singulis casibus a Sanguinis quantitate imminuta expectari potest. Unde in Palpitationibus Symptomaticis, uti sunt eæ quæ Mensium aut Hæmorrhoidum fluxus suppressioni superveniunt, quamprimum Natura ad consuetudinem redierit, Cordis hic affectus evanescit. Immo ex Hæmorrhoidibus subita sanguinis eruptio, in quibus ista fieri non consueverit, malum hoc fere semper tollit. Prudenter sine dubio a Sennerto posita cautio est, ne, cum Aquæ in Pericardio redundantia Palpitationem fecerit, adhibeatur aut Purgatio aut Venæ Sectio: quorum usus pro certo parum efficax comperietur, ideo quod morbi causa ab horum auxiliorum operatione attingi nequeat. Quomodo vero Aqua hæc a calido Electuario, aut Pane fervido, aut Sacco Aromatico, quæ Remedia ab eo sunt proposita, discuti aut absumi possit, haud minus intellectu difficile est, quam ejusdem Aquæ derivatio ope Vesicantium Sterno applicatorum, quæ a nonnullis præcipiuntur, quorumque effectus ab illo incomprehensibilis judicatur. Mali genus ab eo descriptum mihi videtur insanabile; ideoque inutiliter quæritur, utrum in hoc Venæsectio adhiberi debeat necne. Illud unicum addam, Originariæ Palpitationis curationem esse a plerisque Medicis Scriptoribus omissam: siquidem hi regulas omnes Practicas adversus illud genus, quod per Sympathiam oritur d, præcipue ordinaverunt: quanquam sine dubio Palpitationes existant, quæ a nullo alio morbo antea subsistente pendeant, neque vitium ullum habeant sive Cordis sive Pericardii adjunctum, tamen Artis auxilio depelli possint, sicut hic ab Actuario docemur. Actuarius.

Primus inter Græcos Actuarius memoravit descripsitque mitiora Purgantium genera, uti Cassiam, Mannam, Sennam, Myrobalanos; horum posteriora duo Medicamenta e peregrinis regionibus, Syria scilicet & Ægypto, in

a Sect. 3. 2.
b Loc. Affect. 5. 2.
c Curat. Particularium Affect.
d Vid. River.

Actuarius. in patriam suam advecta esse tradit. De Sennæ, quasi Fructu, loquitur, idem certe volens quod Serapion Vaginam. Mesues autem Folliculum semen includentem nominat; neque enim horum alteruter neque Actuarius de Foliis ejusdem quicquam habet. Ac licet hæc nunc præcipuo sint in usu, tamen interdum siliquæ etiam adhibentur: quæ quidem sola Sennæ pars iis temporibus, quantum ex istis hominibus disci potest, pro Medicamento verisimiliter usurpata est. Hanc tam in Pituita, quam in Bile expurganda, valde efficacem esse prodit: de priori ista ejus virtute Arabes tacent. Ea quæ dicit ille de apportatione ejus tam e Syria quam ex Ægypto, satis cum his congruunt, quæ de eadem Plantâ nunc dierum a fidissimis Auctoribus narrantur: nam ea quæ ex Oriente mittitur, etiamnum optima habetur. Quæ de singulis horum Purgantium generibus dicit, ex Arabibus, qui ab eo vocantur Barbari, haurire se fatetur; atque hi sine dubio ista primum in usus Medicos traxerunt. Similiter atque hi, istres Myrobalanorum species describit; Emblicasque & Belliricas Arabico nomine appellat; quas quidem ambas, licet qualitate magnam cum Myrobalanis cognationem habeant, tamen ab his ille, uti Arabes quoque omnes faciunt, distinguit. Primus has cum Myrobalanis confudisse videtur Myrepsus, quarum ideo quinque genera enumerat, eumque in hac re plerique e Recentioribus secuti sunt. Ea quæ apud *a* Actuarium habentur de Compositione quæ fit ex omnibus istis speciebus, & Tryphala, sive Tryphera parva, dicta est, (vox enim Triphylos, uti hanc legi vult *b* Gesnerus, nimis longe petita est) cum iis ad amussim quadrant quæ in *c* Serapione ad *d* Mesue, Barbaris Sapientibus ab eo vocatis, inveniuntur, idque Medicamentum ad eosdem affectus ab istis præscribitur. Caput integrum Syrupis ac Julapiis impendit Actuarius; quas ambas Compositiones Saccharum plerumque ingreditur, hasque ille sine dubio ab Arabibus desumsit. Inde factum est, ut quidam hunc eorum linguæ peritum fuisse existimaverint. Utut autem Medicamentorum ab iis repertorum notitiam habuerit, tamen, id quod animadversione dignissimum est, de nullo quovis affectu quicquam tradit, qui non a cæteris itidem Græcis Scriptoribus memoretur; neque verbum apud hunc de iis Morbis, quos Arabes primum descripserunt, ne Variolarum quidem mentionem, reperias. Cum Sarracenis primum morbus hic apparuit, & quascunque illi regiones armis occupaverunt, ibidem pari furore statim grassatus est: seseque per Africam, Europam, maximamque Asiæ partem, præcipue illic ubi hæc ad Orientem spectat, latissime diffudit. Unde jure miremur, nusquam hunc in Imperio Græco per multa retro sæcula fuisse visum; quod quidem ita esse fatebimur, si illorum temporum atque ejus Gentis vel Medicos, vel etiam Historicos, consulamus: qui de vitio hoc nihil prorsus significant, licet iidem alioqui neque terræ motus, neque Pestis cujusquam mentionem in Historiis suis omiserint.

Est etiam altera res a Græco nullo ante Actuarium scriptore memorata, Distillati scilicet Liquores, uti Rhodostagma, & Intybostagma *e*; quæ a Tra-

a Meth. Med. 5. 8. b Epist. 1. 22. c Simpl. 95. d 5. 9.
e Method. Medend. 5. 4.

Traductore appellantur Stillatitius Liquor Rosarum, & Aqua quam Intybus stillavit: quæque ab Auctore ipso adhibentur in conficiendis Julapiis. Actuarius.
Liquores hos Chymico quovis processu minime præparatos contendit a Gesnerus, nihilque aliud esse quam Syrupos ex istis Plantis, ac Rhodostacti a Paulo descripti plane similes. Clericus vero, opinionem Langii secutus, contra sentit: clarissimeque demonstravit, Stillaticium Rosarum Liquorem ab Actuario memoratum, admodum esse diversum a Pauli Rhodostacto, quod e Succo Rosarum & Melle simul coctis unice conficitur. Is in hac re neutiquam falli videtur; quod ut ulterius probem, quædam libet asserere e Nicolao Myrepso, qui Græcorum ultimus est, & ipsa Actuarii verba sæpe mutuatur. Is b Rhodostacton Pauli describit, hoc solo cum discrimine, ut in eo Saccharum vel Mel indifferenter usurpari posse dicat. Postea Hydrorosatum describit eadem ratione qua ab Aetio Pauloque traditur: quod quidem Medicamentum priori simile est, nisi quod hic Rosis Aqua adjiciatur. Deinceps hujus ipsius Julapii ab Actuario traditi compositionem narrat; unde hoc saltem liquet, quod præparationem ejus ab alteris duobus distinctam esse crediderit. Porro quicunque Compositionem ipsam consideraverit, perspicue videbit eandem absurdissime præceptam esse; nisi Aqua Rosarum distillata significetur; alioqui enim duplex erit omnino labor, & Medicamentum nulli bono ex iisdem rebus bis conficietur.

Clericus Actuarium in Arabum Schola fuisse institutum, & aliquid ex iis hausisse Artis Chymicæ existimat; hæc autem mera videtur conjectura, nulla auctoritate innixa. Quanquam enim, uti supra notavi, Medicamenta nonnulla, ab iis in usum adducta, sine dubio cognoverit Actuarius (quod fortuito alicui tunc temporis inter Græcos atque Arabas commercio deberi potuit) tamen haudquaquam constat fuisse eundem in eorum Scriptis Medicis versatum. Facile enim fieri potest, ut Medicamentum quis ex India sive Orientali sive Occidentali vectum, ejusque usum probe noscat, neque ideo tamen quicquam amplius de Medicinæ Theoria ac Praxi in istis regionibus vigente intelligat.

Quod ad Distillationem ipsam, sive introductionem Chymiæ in Artem Medicam pertinet, hujus rei Epocham Avicennæ tempore ponit Clericus; ipsumque Avicennam primum hanc Scientiam in usus Medicos derivasse existimat. Mihi non propositum est disputationem hic ordiri de Origine Chymiæ Medicinalis: id duntaxat animadvertam, si ea res Arabibus debetur, quod utique haud improbabile est, honorem inventionis Rhazi potius ascribi oportere; nam ut de Mercurio extincto & Sublimato nihil dicam, quem e is itidem memorat, Oleum Ovorum, quod unicum e Chymia depromptum apud Avicennam Medicamentum invenio, ab eodem Auctore describitur. Primus etiam Rhazes Oleum Benedictum, sive Philosophorum, tradidit: fuseque explicat, quemadmodum in Retorta Vitrea fieri debeat, quæ ad vim ignis sustinendam valens sit ac probe lutata (luto Sapientiæ inquit Interpres) ignemque sensim augendum esse præcipit, donec Rubrum ope-

Di-

a. Præf. Evonym. b Lib. 7. c Epist. Lib. 1. 53. d Sect. 350.
e Ad Almanz. 8. 4.

Actuarius. Distillationis eliciatur Oleum. Primus hic credo Scriptor est qui ullam Chymicorum Medicamentorum mentionem fecerit; quicquid enim in Veteribus Græcis, uti vocantur, Chymicis invenitur, id ad Metallorum Fusionem vel Transmutationem unice pertinet. Clericus Avicennam in usus Medicos Chymiam ideo primum adhibuisse statuit, quod in illo, uti narrat, prima occurrit Chymici remedii mentio: licet id unicum sit, Aqua scilicet Rosarum Distillata: duosque huc spectantes ex eo a locos adducit. At si diligentius velit Avicennam retractare, nihil omnino illic de Distillatione dictum reperiet, cum Rosæ in Aqua coqui disertissime jubeantur, quemadmodum a Græcis fieri solebat in compositione Rhodostacti & Hydrorosati. Ac verissimum esse credo, quod de antiquis Arabibus ait Gesnerus: ubicunque Aqua Herbæ cujusvis in eorum scriptis nominetur, ibi nihil aliud nisi Decoctum ejus significari. Resque certissima est, Johannem Damascenum, Mesuen dictum, (qui juxta finem Sæculi duodecimi, sub Frederico Barbarossa floruit) primum esse, qui processum Aquæ Rosarum Chymico more conficiendæ descripserit.

Ac nihilominus credibile est, Aquam Rosarum Distillatam in usu fuisse apud Græcos ante hæc tempora. Locus est in ea Historia, quam scripsit Anna Comnena, ad hanc rem appositus. Cum Imperator animo deliquisset, paulum hujusce liquoris ori ejus infusum est, unde ad se rediit; ipsa verba b sunt, τῷ τῶ ῥόδων σαλάγματος. Vox hæc opinor, salva sermonis proprietate, nullo modo ad notandum vel Syrupum, vel Decoctum, vel Succum Rosarum expressum, adhiberi potest; & cum per hanc Liquor Herbæ cujusvis significetur, fit in eo tantum casu, ubi post incisionem is Liquor ex illa guttatim defluit, quemadmodum e Vegetabilibus, unde distillat Gummi vel Balsamum. Huc accedit, quod haud facile sibi quispiam persuaserit, Succum Rosarum simplicem fuisse in re adeo desperata pro Cardiaco datum. Imperator hic, nomine Alexius, A. D. MCXVIII. obiit; quare si Aquam Rosarum Distillatam hic significari ponamus, liquet hanc Græcis innotuisse paulo post tempora Avicennæ.

Obiter notari potest, Principem illam, quæ Historiam hanc conscripsit, uti multis Scientiis Artibusque eruditam fuisse accepimus, ita quoque videri Medicinæ cognitionem aliquam habuisse. Nam in exploranda Patris pulsu eam valde occupatam, ex eoque de viribus ejus judicantem videmus; Morbum ipsum minutissime describit, ac veritatem Prognostici a Nicolao Callicle, insigni tunc temporis Medico, facti agnoscit. Is enim, cum materia Podagrica sese Imperatoris humero infixisset, cæterique Purgationi adversarentur, prædixit; siquidem illa extremitates corporis reliquisset, nisi hac via expelleretur, cito nobiliores partes occupaturam. Quod ita accidit; nam brevi supervenit Asthma, neque ita multo post ipsa mors.

Præter hæc, in eadem Historia longam atque elaboratam habemus Nosocomii splendidissimi descriptionem, in usum Ægrorum ab Alexio structi. Utque hoc Ædificium videtur inter prima fuisse quæ apud Græcos Reditibus dotata sit, ideo locum sibi in Medicinæ Historia potest jure quodam vendicare.

a De Viribus Cordis & Pleurit. b Lib. 15. sub fine.

care. Neque brevem ejus enarrationem tradens longe me a proposito aberraturum puto. Novam Alexius Civitatem, prope Euxini Maris ostium, forma quadrata condidit; ubi humanæ infirmitatis misericordia commotus Nosocomia quoque fundavit in alimentum ac subsidium eorum, qui vel mutili essent vel morbis laborarent. Cæcos Claudosque illic videres, sicut olim in Salomonis Porticu, quæ cujusque generis ægrotantibus abundabat. Ædificium ipsum duplex erat, duo Tabulata altum. Ita late patebat, ut vix toto unius diei spatio bene perlustrari posset. Licet hujus Civitatis incolæ atque Nosocomii habitatores neque Terras neque Possessiones haberent, ac Jobi paupertatem æquarent, ex munificentia tamen hujus Principis nihil unquam illis defuit, quod ad eos sustinendos sublevandosque requisitum videretur. Et id quod magis mirandum est, nihil ipsi possidentes, Dispensatores atque Oeconomos suos habebant: ita ut principes Viri in administrandis eorum negotiis secum invicem certarent. Hinc magnæ emptiones factæ, magna munera in operis adeo benefici extructionem collata; idque Historiæ Auctor suo tempore absolutum vidit. Verum illud Alexius primum fundavit & constituit, Reditus ei tam ex Terra quam ex Mari assignavit, ejusque curam uni e primis Regni Administris in perpetuum delegavit. Quanquam hic Milites saucii atque invalidi, ac Senes laboribus inidonei sustentarentur, tamen appellabatur Orphanorum Nosocomium; quia major in eo plerumque talium numerus quam cæterorum aleretur. Erant Litteræ Patentes Aurea Bulla signatæ, quibus statui ac stabiliri posset Agrorum possessio atque annuus ejusdem proventus. Dispensatores autem rationes exactissime referre tenebantur, ut liquido perspici posset pecuniam Pauperibus assignatam ab his haud in proprios usus esse conversam. Procopius quidem ait, Justinianum plurima hujusmodi Nosocomia instituisse; de iis vero nihil speciatim narrat, quanquam alia ab illo Imperatore Ædificia constructa descripserit. Ac dum Veterem vel Græciæ vel aliarum Regionum Historiam excutimus, mirari licet ita pauca dici de hujus generis Fundationibus. Actuarius

Sed ut ad Actuarium redeam, & ea absolvam quæ supersunt dicenda de Libris ejus, ubi Methodus Medendi traditur: Auctor hic & in delectu & in descriptione Medicamentorum videtur admodum curiosus; atque hoc Opus, pro Medicinæ Systemate Practico haud contemnendo, jure haberi potest.

Duo Libri de Spiritibus more Physiologico conscripti sunt; omnisque ejus ratiocinatio in eo Tractatu Principiis inniti videtur a Galeno, Aristotele, aliisque super eodem argumento traditis. Quare, cum vix ullius adjumenti sit vel in dignoscendis vel in curandis Morbis, plura de eo dicere supersedebo; ejus Epitome apud Barchuysen invenitur. Illud interim notabo, Stylum in iis Libris minime impurum esse, sed Atticam venustatem plurimum redolere, quæ in posterioribus Græcis rarissime occurrit.

Idem Auctor Septem etiam Libros de Urinis composuit, ubi hanc rem plene distincteque explicuit, ac licet formam a Theophilo delineatam servet, tamen multa etiam de suo adjicit; ita ut vix quicquam novi Recentioribus dicendum reliquerit, quanquam ex his multi hunc Actuarii Commentarium, nulla ejus habita mentione, fere ad verbum exscripserint. In horum Librorum

Actua-rius rum fine extat Capitulum uniuſcujuſque lectione digniſſimum; ubi Obſervationem de Prognoſtico in Morbis inſtituendo utiliſſimam ſubjicit, Nihil ad veritatem Prædictionis magis conferre, quam Pulſus atque Urinæ juncta conſideratio; ideoque in Libris de Methodo Medendi duas has Indicationes magno cum judicio ſimul tractat. Ex eo quod Medicamenta quædam Arabica cognoverit, nonnulli exiſtimarunt, hos Libros illum ex Avicenna tranſtuliſſe; at ſcriptionis ratio ita diverſa eſt, ut nullius huic conjecturæ locus eſſe videatur. Multoque magis veriſimile eſt, Exemplar Arabicum, quod Manuſcriptum extat, fuiſſe e Græco traductum.

Argumenta haud ſatis perſpicua ſuppetunt, quibus accurate hujus Scriptoris ætas determinari queat. Vulgo exiſtimatur, nulla tamen quod ſciam auctoritate, Sæculo eum undecimo vixiſſe, ab aliis duodecimo. Eundem Lambecius ad initium decimi quarti revocat: idque ob hanc cauſam, quod in Manuſcriptis Bibliothecæ Cæſareæ Codicibus Libri de Methodo Medendi Apocaucho inſcribuntur, qui, juxta illum, idem eſt ac ille qui ſub Andronico & Cantacuzeno A. D. MCCCXXX. aut MCCCXL. valde celebris extitit. Omnis argumenti vis hac circumſtantia nititur; & quia rationes ab eo ad hanc rem confirmandam adhibitæ inuſitati cujuſdam generis eſſe videntur, lubet earum pondus paucis examinare. Probare is vult Apocauchum eundem eſſe, quem Actuarius, eo non nominato, ait Legationis cauſa in Septentrionem profectum, ac ſuum fuiſse Condiſcipulum a ſub Joſepho Rachendyte, cui inſcripti ſunt Libri de Spiritibus. Apocauchum Lambecius inquit fuiſse Philoſophiæ & Medicinæ peritum; quod ut oſtendat, teſtimonium ex Johannis Cantacuzeni Hiſtoria adducit, in qua Apocauchus ironice, ut ille ait, appellatur, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης καὶ μαθητὴς τοῦ πρᾳέος καὶ φιλανθρώπου b, id eſt, *Magiſter orbis, & diſcipulus mitis illius ac benigni præceptoris, nempe Joſephi Rachendytę, cujus nomen ibi ſubaudiendum eſt.* Ac dein ita pergit. *Huc etiam pertinet, quod Joh. Cantacuzenus refert Apocauchum metaphoricis loquendi modis a Medicina deſumptis uti conſueviſſe, & J. Cantacuzenum ſuum appellaſſe Medicum c, utpote cujus opera, multis implicatus periculis & miſeris affectus modis, ereptus atque curatus fuiſſet.* Hæc ipſa ejus verba ſunt, quæ utut a Fabricio recitata atque ejus fide credita, tamen valde mira ei appareant neceſse eſt, qui Hiſtoricum ipſum conſuluerit. Nam in priori ſententia, ita longe abeſt ut Apocauchum deſignet Cantacuzenus, ut de Patriarcha Johanne loquitur: quem hic ut arrogantem nec manſuetum hominem perſtringit, qui Terrarum Orbem quaſi Præceptor inſtituere præ ſe ferret, ac Diſcipulus eſse ejus qui lenis erga Homines & Humani generis amans fuiſset; quibus verbis hunc non Rachendyten, ſed Servatorem noſtrum, deſcribere manifeſtum eſt; eademque loquendi forma, eodem ſenſu, alio in loco utitur. Similis propemodum error eſt in iis quæ ſequuntur, de Metaphoris a Medicina ductis, quorum uſu ita delectatum fuiſse Apocauchum ſcribit; nam Hiſtoricus nihil prorſus de hac re loquitur: id tantummodo notat, ſe ab Apocaucho Medicum ejus dici ſolitum, haud vero iſtius vocis ſenſu, ſed quoniam illum Cantacuzenus mul-

a Præf. in 1. & 2. Meth. Med. b Lib. 3. 36. c 3. 10.

multis laboribus periculisque liberarat: verum inde minime concludi potest, ullam Apocauchum Medicinæ peritiam habuisse. Immo ita parum Apocauchi eruditio in hac Historia prædicatur, ut ibidem dicatur ab obscuris initiis tenuique fortuna, ex inferiore in Ærario Scriba, naturali quadam versutia) ac singulari in acquirenda pecunia calliditate) cujus valde esset appetens primo in redimendis Vectigalibus munus quoddam exercuisse, ac dein Publicanis præfectum fuisse, Andronici Imperatoris temporibus: a quo cum ad Andronici ejus Nepotis partes transfugisset (neque enim pudore vel infamia unquam commovebatur) paulatim ita se provexit, ut Quæstor, Aulæ & Imperio Præpositus, Archidux demum & Omnia evaserit, uti id exprimit Cantacuzenus. Illud autem erat maxime mirabile, quod in eo potestatis fastigio perstiterit, quanquam ipse a Princeps animo erga illum esset aversissimo, ac licet in arduis hisce muniis opera ejus uteretur, pro mero semper b Nebulone habuisset. Tandem ubi intolerabili cum arrogantia diu se gessisset, quæ nunquam non mentis est exiguæ & pusillanimæ natura, & publicarum omnium calamitatum Auctor jure putaretur, Apocauchus iste meritam mortem subiit, a Captivis oppressus A. D. MCCCXLV. Actuarius

Sed ut ad propositum revertar, tametsi hujus Apocauchi descriptio ei conveniret qui ab Actuario delineatur, fieri non potest ut is hic loci Actuario significetur. Facile enim probatu est, non modo Actuarium, sed & alterum quoque Auctorem qui hunc frequenter memorat atque exscribit, ante hæc tempora vixisse. Nicolaum intelligo Myrepsum, e Scriptoribus Græcis postremum, modo impurus ejus sermo pro Græco haberi debeat; hic sane, sub Antidotarii nomine, varia Medicamenta composita collegit, quæ in Græcis & Arabibus dispersa reperiuntur. Res certissima est Myrepsum opus hoc contexuisse ante A. D. MCCC. etenim haud solum Petrus de Abano, Conciliator ille celebris, qui A. D. MCCCXVI. obiit, sed etiam Matthæus Sylvaticus, & Franciscus Pedemontanus, Medicus uterque Roberti Siciliæ Regis, quique initio ejus Regni, quod A. MCCCX. auspicatus est, scripserunt, nominatim multas ex eo formulas producunt. Igitur illum post hæc tempora non floruisse concludi potest; ac licet parum constet quanto antiquior fuerit, tamen verisimile est eum haud multo ante finem Sæculi decimi tertii extitisse. Nam ut taceam Antidotum Michaelis Angeli, qui fortasse Imperator fuit primus e Palæologis circa A. D. MCCL. quique uxorem duxit Alexandri Angeli Filiam, aliud etiam describit quo usus est Papa Nicolaus, quem Papam ejus nominis tertium fuisse arbitror, qui A. D. MCCLXXX. obiit, & Myrepso coætaneum; erat enim, ut ista tempora ferebant, homo haud ineruditus, & eximius Litterarum omnium fautor. Hæc saltem luculenter demonstrant Actuarium Scriptorem esse antiquiorem quam a Lambecio putatur. Quædam antea dixi de Actuarii stylo, ex quo etiam argumentari licet illum haud adeo Recentem esse; nam si cum Psello vel Simeone conferatur, multo purior ejus oratio apparebit; ac certe post A. D. MCC. haud facile Scriptorem ullum inveniemus, qui non sermonem suum vel Recentio-

F ri Græ-

a 3. 14. b 2. 78.

ACTUARIUS. ri Græco Idiomate, vel Barbarismis ex alia aliqua lingua ductis inquinaverit.

Quod si Codicis Manuscripti auctoritas, in quo Liber Apocaucho inscribitur, nobis objiciatur, facilis hujus rei est solutio; aut enim alter quidam Apocauchus esse debet, aut ipse Titulus supposititius est; quæ res inter Librarios perquam familiaris est, ac jam tum fieri solebat cum instruebatur Bibliotheca illa celebris a Ptolemæo Philadelpho.

Alii quidam Græci Auctores, & alia memoratorum Opuscula, exigui tamen momenti omnia, reperiri possunt apud Athenæum, Photium, Lambecium, Fabricium, &c. Verum hæc, cum parum ad illustrandam Medicinæ vel Historiam vel Artem conducant, prætereo. Neque vero quicquam disserere necesse est de Latinis Scriptoribus, qui post tempora Galeni vixerint; quia Clericus in prima Historiæ suæ Editione plenam & distinctam eorum omnium enarrationem tradidit: præterquam Marcelli Empirici, qui Scribonium Largum impudentissime compilavit atque exscripsit, parumque in Opere suo ipse præstitit, nisi quod nugatorias aliquas Formulas, vel potius Fabulas, adjecerit.

Hoc modo brevem Tibi, Vir Amicissime, quatenus certiori aliqua auctoritate niti potuerim, Græcorum Medicorum post Galeni ætatem, contexui Historiam; & quædam in eorum Libris ad incrementum Medicinæ pertinentia indicavi. Opinio quidem invaluit ut vix quicquam ad hujusce Artis provectionem a Veteribus fuerit præstitum, nisi quod in voluminosis magni illius Viri operibus comprehenderetur. Illud verisimiliter huic sententiæ originem præbuit, quod cum primo intuitu a Successoribus ejus plurima ex eo describi viderent, multi neque collatis neque excussis cæterorum Libris, hos nihil aliud nisi Exscriptores fuisse arbitrarentur. Neque horum Auctorum Editor quisquam in tollendo hoc errore operam impendit; nam quicquid Commentarii loco reliquerunt, præcipue in Criticis Grammaticisque observationibus insumtum est; neque hunc sibi finem proposuerunt, ut explicarent ea quæ ad Historiam vel Praxin Medicinæ, Scriptoris cujusque tempore, pertinerent. Hujus rei aliud quodvis testimonium adducere supervacaneum est, præter Dolabellas Cornarii in Paulum. Ad ejusdem erroris confirmationem facere potuit etiam omnium Sectarum extinctio, sive potius [a] comprehensio, quæ post Galenum, ut animadverti supra, facta est. Proculdubio enim novæ cujusvis Doctrinæ promulgatio, quantumvis vanæ & absurdæ, magis tunc temporis, uti semper eveniet, hominum sermone celebrata est, quam Praxeos ipsius locupletatio, vel per Medicamenti vel per Operationis novæ inventionem; cumque Scriptores Medici per tria vel quatuor Secula post Galenum posteriori huic studio potissimum incubuerint, ob id ipsum fortasse ita parvo in honore habiti sunt. Verum ut Hypothesibus, quantum eæ merentur, tribuam, (nam his præcipue Sectæ istæ inclaruerunt, in iisque excolendis omnem operam curamque insumserunt) mihi quidem videtur, recentis Medicamenti inventionem, aut novam medendi ratio-

nem

[a] Hinc fortasse Secta Episynthetica nomen habuit.

nem, locum sibi posse pariter insignem in Medicinæ Annalibus vendicare.

Quædam Exempla attuli, & his plura afferri possunt, quibus ostensum est, a Medicis supra memoratis morbos nonnullos qui a superioribus prætermissi fuissent, esse descriptos. Est, ubi novam veteres tractandi viam explicant; est, ubi nova Medicamenta, tam Simplicia quam Composita, proponunt; est ubi magna in Chirurgiæ Praxi augmenta adjiciunt. Et si vera hæc Artis nostræ incrementa reputari debeant, confitendum est Medicinam progressus adhuc continuos fecisse usque ad A. D. DC.

Idem ei evidentius patebit, qui Morborum descriptioni attenderit per hæc temporis spatia traditæ. Clericus Catalogum nobis omnium Morborum & Affectuum ab Hippocrate nominatorum exhibuit; qui quidem multo numerosiores sunt iis qui a Celso memorantur. Utinam idem quoque fecisset in his qui apud Galenum occurrunt; nam ex eo animadvertere licuisset, Morborum Tabulam haud tantum auctam esse, quantum existimare quispiam posset qui molem duntaxat ejus Operum respiceret. Verum si hoc consilio Aetii scripta pervolvamus, & ea cum Galeni scriptis comparemus, reperietur Morborum numerus, prout ab Aetio traduntur, tertia prope parte auctus. Longum ac fortasse infructuosum esset ad singula descendere; ideoque nullum aliud, nisi ab Oculorum Affectibus, exemplum petam. Vitia hujus Organi, sicut ab Hippocrate & Celso memorantur, numero sunt circiter Triginta; Galenus aliorum complurium nomina prodit, quorum tamen parva differentia est, ideoque eorum descriptionem omittit; in Aetio, qui integrum in his tractandis Librum impendit, numerus duplo major ad minimum reperietur, & ab illo eorum Symptomata & curatio fuse explicantur. Horum Celsus Tredecim tantummodo describit: vix ullum Galenus, qui manum postulet; at in Aetio Triginta diversi occurrunt Oculorum Morbi, ad quos Operationes Chirurgicas præcipit; atque in uno eorum vehementi nempe humorum Defluxione, fuse exponit tres diversas e Chirurgia petitas medendi rationes. Porro notandum est, in hoc Libro qui ex longissimis est, pauciores nominatos esse ab Aetio Auctores, quam is alibi facere consueverit; unde haud immerito conjici potest, de hoc illum argumento scripsisse, propria aliquatenus fretum experientia. Idque ita ab illo sæpe fieri manifestum est; præcipui vero sunt ab eo memorati Auctores, Severus & Demosthenes, intelligens uterque Scriptor, uti ex his ipsis fragmentis liquet. Ac Demosthenes quidem discipulus fuit Alexandri Herophilei, Philalethes, perinde ac ejus Magister, dictus: tres autem Libros de Oculis composuit, quos Galenus suo tempore valde celebratos fuisse testatur.

Quod ad Chirurgiam speciatim attinet, illud utique haudquaquam imminuta Antiquiorum laude dixerim; quicunque diligenter Aetium Paulumque evolverit, facile perspecturum multa hanc Medicinæ partem incrementa cepisse, quæ nec a Galeno nec ab alio quoquam tradantur. Idque summatim animadverti potest; Scriptores a me memoratos per hoc spatium temporis usque ad initium Septimi Sæculi, & eos etiam quorum reliquiæ in horum Libris conservantur, haud ejusmodi Collectores fuisse qui (uti plerum-

que evenit), levem argumenti a se tractati cognitionem haberent, sed unumquemque eorum fuisse singulari experientia usuque instructum. Quod si posteriores his Græci Scriptores haud ita excelsi fuerint ingenii, parvosque in Arte quam professi sunt profectus ostenderint, haud sane res adeo mira est: cum per multas exinde ætates ignorantia universalis totum prorsus orbem occupaverit; minimeque ideo sperari posset aliquis in Medicina progressus, cum aliæ omnes Scientiæ & omnia disciplinarum prope extincta essent genera: ac fore ut hæc Ars sola communium istius temporis calamitatum expers remaneret.

Vides, Vir Amicissime, haud nimis care a me æstimari inferiorem hanc Scriptorum classem; neque tamen operæ me piget in eorum lectione insumtæ. Quanquam enim vindemiolæ isthinc collectæ haud magni sint momenti, sunt tamen ejusmodi quæ haud prorsus contemni debeant. Hos certe, & eo magis Viros illos ætate & scientia superiores, animo obversans, magna ex Antecessorum nostrorum Operibus adjumenta sumi posse percipio: mihique persuasissimum est, Medicinæ studiosos ad Artem hanc exercendam nulla alia via melius erudiri posse ac fingi, quam per accuratam Scriptorum, ac præcipue Veterum, Medicorum notitiam. Quod si hoc vehementius quam par est iis videar affirmare, qui nullam nisi in suo judicio suaque experientia fiduciam habent, illud saltem attendatur, rariores aliquando casus incidere; quod si fiat, audacter pronuncio, haud ita mirabiles ei futuros, cui familiares cum illustribus in Medicina Auctoribus commercium intercesserit; immo fore, ut is affectus ejusmodi promtius dignoscat clariusque percipiat alio quovis, qui quantolibet ingenio præditus hæc auxilia contempserit.

Licuerit sane cuique, ut æquum est, a propria Experientia Observationes ducere; hæ tamen & accuratiores futuræ sunt & saniori cum judicio instituentur, ubi lecta quisque a se cum visis contulerit. Neque Artificis intellectui quicquam derogo, neque ingenium intra limites angustos coerceo, mentem ejus in disquirendis pensitandisque Antiquiorum sententiis & cum emolumento & cum profectu occupari posse affirmans; presertim cum nemo quisquam prohibeatur quo minus libere de singulis rebus judicet, nec in ullius opiniones jurare cogatur; nisi quatenus has rationi congruere & in usum duci posse compererit. Igitur nihil causę est, cur ingenium suum quisquam ne lectione turbetur, vel in errorem trahatur, metuat. Neque enim in omni Praxeos varietate & frequentia major & uberior ingenii judiciique excolendi aperitur campus, quam si quis in diversorum Auctorum examinatione, vel etiam in variis ejusdem Auctoris partibus locisque perpendendis sese exercuerit. Mihi quidem ii valde arrogantes videntur, qui, Experientia utcunque longa freti, nihil novum aut animadversione dignum in præteritorum temporum Scriptoribus inveniri existimant. Ac vehementer miror, quanam ratione Vir aliquis probus futili ea Scientia contentus esse possit, quæ nonnisi ex Recentibus quibusdam Systematis colligitur: aut idoneum se vitæ mortisque judicem arbitrari (nam ita plane res se habet) ex eo quod duas

duas tresve Pharmacopœas consuluerit, aut aliquot in Pharmacopolarum officinis Formulas excusserit, aut etiam (quod tamen paulo magis ad rem pertinet) menses aliquos in Nosocomio traduxerit. Nostræ ætati gentique peculiare vitium est, ut clarissimi doctissimique Scriptores a quibusdam ejus Artis Professoribus despiciantur; multumque tam in Medicina quam in Theologia obfuit extra limites suos evagata popularis illa libere, uti ajunt, cogitandi cupido. Verum esse fateor, a nemine cæcum debere ullius verbis assensum præstari, ea solum de causa quod magnæ sit vel antiquitatis vel magni nominis; sed illud etiam æque verum est, longam ac probe stabilitam Antiquorum famam ad hoc sufficere, ut ante condemnationem ii audiri atque examinari debeant. Et si in hanc rem non præjudicata fiat inquisitio, haud sine fundamento Hippocratem & Galenum & eorum Successores, Medicinę semper Parentes atque Principes habitos, tantamque ab universis per non interruptam plurimarum ætatum seriem eorundem auctoritati fidem tributam esse, evidenter credo constabit. Per quod temporis spatium homines extitisse verisimile est neque depressiori ingenio præditos, neque minori usu instructos iis, quos ævum præsens, utcunque celebre, produxit. Nunquam hoc prudentiæ specimen insigne habitum est, cum quis ita se sapientem putarit, ut doctrinæ nullius indigeat; tamen in hoc errore ii versantur, qui Experientia sua unice nixi, a nullo nisi a se ipsis doceri volunt.

Haud intelligo cur operam suam Medicus quivis male se collocare arbitretur in conferendis Morbis ac Symptomatis, Ratiociniis ac Remediis, prout hæc in Antiquorum ac Recentium scriptis explicantur; cum, hac comparatione facta, ubi eorum consensum vel dissidium animadverterit, quibusque in rebus hi vel illi aut scopum attigerint aut ab eo aberraverint, multo æquius Recentes possit Veteribus anteponere (siquidem anteponi debeant) quam idem judicium ferre, si illorum duntaxat causam cognoverit.

Vulgo dicitur crediturque, Materiam Medicam non modo non ampliorem nunc sed etiam intra angustiores terminos redactam esse, quam pristinis fuerit temporibus. Quod utrum ad amussim ex omni parte verum sit, ambigi posset; sed non est huic nunc disputationi locus. Atqui verum id sit necne, nihil ad hanc de quo agimus Scientiam pertinet, nisi probetur numerum quoque ac vim morborum esse imminutam, quod quidem aliter se habere arbitror. Tamen si juxta brevem studiorum rationem a quibusdam Medicis usurpatam institui vellemus, repudiata Hippocratis, Viri plane divini, auctoritate, rejiceremus aut potius in contrariam partem traheremus primum ejus Aphorismum; qui si fuerit Medicinæ status, non video cur non omnes Empirici cujusvis, Arcanum quodlibet venditantis, ductum sequi debeamus. Nam quid ita magnopere interest, si scientiam spectes; utrum opiniones nostras omnes ad unum aliquem Auctorem accommodemus: an ea quæ præscribimus omnia intra unum aliquod Medicamentum consistant? Experientia certe plurimum ad Scientiæ acquisitionem confert; neque homo quisquam intelligens ejus adjumenta non permagni æstimat; tamen haud negari potest, vocem ipsam sæpe prætendi, ubi effectus non ita clare patent.

Fieri quidem facile poteſt, ut ævum omne aliquis in Praxi conſumat, neque ullam tamen ex uſu hoc ſcientiam conſequatur, niſi idoneis obſervationibus mentem ſuam inſtruxerit, quibus materiam uſus iſte ſuppeditat; atqui haud multum veriſimile eſt, ut is qui in eadem ſemper orbita inſiſtit; neque aliud unquam, niſi ſuas ipſius cogitationes, anguſtis quidem eas limitibus circumſcriptas, in animo habet, magna quicquam cum accuratione obſervet. Contra, qui Auctores perſcrutatur, tam ſua ipſius quam aliorum Experientia abundat, ex quarum conjunctione omnis alicujus momenti progreſſus in Scientia expectari debet. Quod niſi ita eſſet, vetuſtiſſimus quiſque Practicus optime ſemper mederetur: &, quoad ſcientiam, vix quicquam inter vetulam quamvis ægrorum Curatricem, & graviſſimum Medicinæ Profeſſorem intereſſet.

Sed ut argumentum hoc abſolvam, minime ſum in ea opinione, ut Scientiam Medico neceſſariam a lectione omnium Librorum quæ ad hanc Artem pertinent poſſe obtineri putem, niſi Obſervationes idoneæ ſanumque acceſſerit Judicium. Multa lectio, ut ab Auctore celeberrimo dicitur, multæ comeſtioni ſimilis eſt; utraque officit, ubi digeſtio abeſt. Neque contendo, ſtudium in Veteribus evolvendis poſitum per ſe ad inchoandam Praxin ſufficere, ſed pro eo duntaxat pugno, ut Profeſſionis dignitas ſuſtentetur; quod quidem non niſi a Viris idonea eruditione inſtructis fieri poteſt; neque ejuſmodi eruditio ullo modo acquirenda eſt, niſi conferantur Auctores Antiqui cum Recentibus, atque adhibeantur ſinguli, prout optime vel ſtabiliendæ alicui veritati vel præſenti alicui uſui inſerviunt. Perque diverſas hujus applicandæ vias neceſſario fit, ut alius alii præſtet Medicus. Ex defectu certe requiſitæ hujuſce cognitionis, quę ab optimis Auctoribus haurienda eſt, adeo multi infeliciter ſcriptitarunt: qui quantumvis ob diuturnam Praxin ſeſe jactitent, ubi de Morbis quippiam litteris mandare inſtituerint, plerumque ita miſere omnia explicant, ut in iis legendis operam perdamus; & Anteceſſorum in ſcribendo virtutes ita parum vel imitantur vel percipiunt, ut interdum ne ſciant quidem, quo ſint eorum opera ſermone conſcripta.

Uberius demonſtrari poſſent fructus ex hac optimorum in Arte Medica Scriptorum cognitione capiendi; verum hujus Libri moles ita jam ultra propoſitum excrevit, ut longa in ipſa concluſione inexcuſabilis futura ſit digreſſio. Finem itaque hic labori imponam & meo & Tuo. Id mihi ſolum veniæ dabis ut teſtificer (quod & tum animo meo obverſabatur, cum hunc Tibi ſermonem primo inſcribere volui, nec minori cum affectu menti meæ etiamnum inſidet) quam vivo ſingularis Tuæ amicitiæ ſenſu permovear, quantamque erga me omnium Artis noſtræ Profeſſorum benevolentiam ſim expertus, quo tempore vitæ meæ periculum intentari creditum eſt. Hoc utique ſumma cum voluptate nunquam non meminero; idque ut, quam maxime ſolenniter atque publice fieri poteſt, profitear, obligari me exiſtimo.

HISTO-

HISTORIA MEDICINÆ
A
GALENI TEMPORE
USQUE AD
INITIUM SÆCULI DECIMI SEXTI.

IN Prima hujus Operis Parte demonſtravi quinam eſſet Medicinæ apud Græcos ſtatus, ac præcipuos ejus Gentis Scriptores recenſui. Jam vero retroſpicere paulum, ejuſque ortum inter Arabas contemplari debeo; quæ Natio, licet barbara, tamen celebris admodum extitit: magniſque viribus inſtructa, & acta Spiritu quodam Enthuſiaſtico, arma ac diſciplinas ſuas per maximam Orbis partem diffudit, cæteriſque gentibus haud minus eruditionis gloria quam bellica laude præcelluit; quanquam nihil fere ad eorum Hiſtoriam ſpectans apud Scriptores Græcos vel Romanos inveniatur. Atque hic quidem confuſam valde & inamœnam quandam Solitudinem intrare cogor; ubi, cum exitus nuſquam appareat, circum vagando fatigari neceſſe eſt: ubi eodem tramite iterum iterumque gradiendum eſt, nullo interim proſpectu, nulla regionum varietate ad delectandos oculos ſeſe offerente. Nihilominus hanc, ut potero, accuratiſſime deſcribam; etſi verear ne pictura hæc, utut optimo in lumine collocata, Loci tantum Deſerti adumbratio videatur.

Priuſquam vero ad particularem hujus Gentis Medicorum commemorationem deſcendam, abs re erit, credo, ſummatim explicare, quibus modis Græcæ primum apud illos diſciplinæ ingreſſum repererint.

Narravi ſupra, quemadmodum Urbs Alexandriæ fuerit a Sarracenis capta, & celebratiſſima illic Bibliotheca ab iis combuſta. Neque dubitari poteſt quin ii Veterum Græcorum ſcripta in hac primum Civitate invenerint, quippe quæ inter primas in eorum poteſtatem redacta ſit, & præclara jam per multas ætates omnis doctrinæ, ac præſertim Medicæ, Schola ſedeſque extitiſſet. Id quidem non modo ex iis liquet quæ Scriptores Græci a me memorati tradiderunt, ſed etiam ex inſigni illo Encomio, quod Ammianus Marcellinus, Valentis Imperatoris temporibus, huic Civitati præbuit: *pro omni experimento ſuffeciſſe dicens Medico ad commendandam Artis auctoritatem, ſi Alexandriæ ſe dixiſſet inſtitutum*. Celebrem vero ejus Urbis Bibliothecam ab Arabibus incendio conſumptam tradunt Hiſtorici; quod ab eo populo ſemper factitatum legimus: nam cum Perſiam armis ſubjugaſſent, haud modo Libri, Naturalem Philoſophiam ac ſuperſtitioſum hujus Gentis

cultum continentes, flammis vastati sunt, sed Litteræ quoque ipsæ Persis peculiares, Mahometani Chaliphæ jussu, ex hominum usu sublatæ. Similiter; quamprimum Africam ditionis suæ fecerunt, omnes ibi extinxerunt Veteris Doctrinæ relliquias: eodem plane modo quo Gothi, cum Italiam occupassent, Eruditionis pleraque illic Monumenta excidere. Quanquam vero hic plerumque mos esset Barbaris usitatus, tamen haud improbabile est, Veterum Græcorum scripta Medica ea solum de causa fuisse excidio erepta, quod de Medicina tractarent; nam sanitatis cupido apud Arabas quam inter alias gentes haud minorem habet vim cum hi Libri maxima ejus rei præsidia edocerent, & alioqui nihil quicquam traderent Prophetæ eorum legibus adversum, illud certe nonnihil ad eorundem conservationem potuit conferre. Cui opinioni favere etiam videtur Abulpharagius, uti mox videbimus in iis quæ de Almamonis Historia reliquit. Idque firmiori adhuc erit auctoritate suffultum, si Manuscripto in Bibliotheca Bodlejana, De Prophetica Medicina, Codici (de quo aliqua brevi edere statuit Vir Eruditissimus, Gagnierus) fidem tribuere debeamus. In hoc Libro Mahometes ipse multum in Scientia Medica versatus fuisse dicitur, atque in ea præcipue hujus parte quæ, quoniam Experientia niteretur, ideo Empirica nominata est, semperque ab Indis & Arabibus exculta; quin & Propheta ibidem perhibetur Aphorismorum Librum composuisse præcipua ejus Artis præcepta continentium. Ac si hujusmodi traditio invaluerit, quæ a Propheta ipso Medicinam ita magno in honore habitam testaretur, Discipuli ac Successores ejus sine dubio illum in hac perinde ac in cæteris ejus Opinionibus secuti sunt.

Huc accedit, quod a fatali illo Bibliothecæ Alexandrinæ incendio multi tamen Manuscripti Codices (id quod ex Historia liquet) a Johanne Grammatico fuerint, aliisque Viris Eruditis ibi tunc temporis agentibus, servati; ac proinde exscripti & dispersi in complurium manus pervenerint, sicut etiam in direptione Constantinopolitana accidit; quo tempore Græci, licet id sero nimis factum sit, scientias ac sermonem suum Occidentalibus Europæ plagis impertiti sunt. Libri eorum statim in linguam Latinam conversi sunt, intra quod omnis fere Sæculi Decimi quinti eruditio consistebat. Quantamcunque vero in ea Civitate expugnanda vastationem Turcæ fecerint, Busbequius centum annis postea ingentem pretiosorum Codicum numerum collegit, præsertim ad Rem Medicam pertinentium. Hos maxima ex parte Constantinopoli coemit, suaque, uti Lambecius narrat, ipsius manu notavit. Ii nunc præcipuo Cæsareæ Bibliothecæ, quæ Vindobonæ est, ornamento sunt.

Cuicunque vero causæ id ascribi debeat, Græca certe Eruditio, ac præsertim Medica, aliquatenus illic conservata est; per Ægyptum omnem juxta Alexandri Æram Temporum ratio habebatur, donec, A. D. DCXVIII. sub Regno Alwalidi, Scribæ Christiani jussi sunt Arabicis uti supputationibus & in Annorum dinumeratione & in Arithmetica; Scholæque Medicæ etiamnum per aliquod tempus steterunt, quanquam id inficietur Renaudautius; nam Abulpharagius de Theoduno & Theodoco loquitur, illustribus Medi-

Medicis ac Professoribus, qui circa finem Sæculi septimi floruerunt, quosque ex omnibus circumstantiis Alexandrinos fuisse conjicimus. Theodoci quidem Discipuli usque ad A. D. DCCLIV. duraverunt, quo tempore Abbatis familia Imperio potita est. Abi Osbaia, qui plurimorum Medicorum Vitas in Opere adhuc non impresso, conscripsit, explicatior est; is, de Elcenani loquens, hunc Christianum fuisse tradit, publicumque in ea Civitate Professorem constitutum, postea vero impulsu Chaliphæ Abd' il Aziz ad Mahometanam Religionem se contulisse; idemque narrat Scholas has publicas ad Antiochiam atque Harran esse translata, & ab iis locis propagata in alias Imperii Sarracenici partes Medicinæ studia. Tamen ex istorum temporum Historia discimus, Scientiam illam postea quoque Alexandriæ viguisse; etenim, circa A. D. DCCC. ejus Civitatis Patriarcha a Medica laude ita inclaruit, ut eum Chalipha Rashid, Imperator ex Abbatis domo quintus, ad Amicam, quæ sibi in deliciis esset, curandam accersiverit.

Res minime dubia est primas Auctorum Græcorum Versiones in sermonem Syriacum esse factas; Syri enim doctiores & magna ex parte Christiani fuerunt. Unde b Aaronem Alexandrinum, Presbyterum, qui Mahometis tempore, circa A. D. DCXXII. vixit, triginta Libros scripsisse deprehendimus, e Græcis præcipue collectos, & ab eo Medicinæ Pandectas Syriace vocatos. Versionum harum Syriacarum ope, Arabes paulatim Græcorum Scriptorum cognitionem obtinuerunt. Primus, quem aliquid Arabice convertisse Historia testatur, nomine fuit Maserjawaihus, Professione Medicus, Natione Syrus, Religione Judæus; is circa A. D. DCLXXXIII. Arabicam horum Pandectarum interpretationem edidit. Cujus exemplum plerique posteriorum Interpretum secuti sunt, e Syriaco, non e Græco sermone, omnia reddentes. Aliquanto post Almanzor, Chalipha e stirpe Abbatis secundus, insignis Litterarum fautor extitit, ac præcipue Artis Astronomicæ, A. D. DCCLXVII. Civitatem d Bagdad condidit, loci positum e Astrologorum suasu deligens; qui quidem ea erat amœnitate, ut statim facta sit Chaliphorum Sedes. Almanzor, gravi morbo forte implicitus, Georgium f Bachtishuam, Medicum Indicum, Christianum, ad se vocavit, sermonis Persici & Arabici peritia celebrem: isque, Imperatoris rogatu, multos de Medicina Libros traduxit. Is educatus fuerat ac degebat Jondisaburi, sive Nisaburi, quæ Urbs Chorasanæ erat Metropolis, circa A. D. CCLXXII. a Sapore Rege Persarum structa in Reginæ suæ gratiam, Romani Imperatoris Aureliani Filiæ; qua in Urbe Medicina verisimiliter ab iis usque ad Bachtishuæ tempora floruerat; nam Aurelianus Filiæ suæ honorem tribuens, Græcos aliquot Medicos illuc misit, qui in Oriente Hippocraticam Artem disseminarunt. Atque hinc fortasse accidit, ut celeberrimi inter Arabas Medicinæ Professores, uti Rhazes, Haly Abbas, & Avicenna, in iis locis qui magis ad Orientem spectant Litterarum scientiam hauserint. Georgius magna cum comitate ac benevolentia ab Almanzore acceptus est: cumque valetudinis causa in patriam redire cuperet, domum reversus est multis honori-

a Elmacen, Sarracen. Hist. p. 121. b Abulpharag. 99.
c Id. 127. d Id. 141. e Elmacen. 124. f Abulph. 143. Id. 82.

noribus præmioque decem millium Aureorum cumulatus. Ars hæc istis temporibus videtur, uti Hippocratis etiam ætate consueverat, in privatis fuisse Familiis traditam; nam hic Georgius Filium in eadem Professione educatum habuit: ac paulo post tres vel quatuor Bachtishuarum generationes extiterunt, qui omnes magnum ex Medicinæ peritia nomen adepti sunt: & eorum nonnulli Libros complures de ea re linguam Syriacam & Arabicam converterunt.

Sub Regno Almodhi, qui Almanzori successit, Theophilus ex Edessa, Maronita & celebris a Astronomus, Homeri Iliadem Syriace perquam eleganter reddidisse dicitur.

Rashid, qui Imperium auspicatus est A. D. DCCXCII. Urbem Bagdad Templis compluribus, Scholisque publicis extructis adornavit; posteaque inter Mahometanos semper mos invaluit, ut quocunque in loco Templum conderent, ibi simul Nosocomium & Collegium fundarent: uti hos fecisse comperimus postquam in Hispania Granadæ atque Cordubæ consedissent. In nova hac Civitate Bagdad, ubi popularis lingua erat Syriaca, fuit insignis quidam Professor, Mesue dictus, natione Syrus, qui magnum illico Discipulorum numerum habuit; ideoque a Chalidha isto & Successoribus ejus per annos plus quadraginta in explanandis interpretandisque Veteribus Medicis est adhibitus. Verum de Medicinæ statu his temporibus conjecturam facere licet ex Historia ab Elmaceno narrata; nam cum Chalipha Rashid Apoplexia perculsus jaceret A. Hegiræ CLXXX. & ad consultandum Medici unum in locum convenissent, Filius Bachtishuæ (Georgius fortasse supra memoratus) Medicus juvenis quidem, sed ingeniosus, Venæ sectionem proposuit. Mahomed Alomin, Filius Rashidi natu maximus huic rei adversatus est; verum Almamon eo minor in hanc sententiam locutus est, quandoquidem a Medicis desperatus esset, iique illum unanimi consensu moriturum esse pronuntiarent, quid tandem obfuturam esse Sanguinis detractionem? ea adhibita, poterit fortasse ad sanitatem perduci; omissa, pereat necesse est. Super his Vena ei incisa est, ex quo repente convaluit: atque Almamonem ex eo tempore majorem in modum dilexit, & Bachtishuam Medicum suum constituit, annuo illi centum millium Drachmarum stipendio concesso. In promtu est videre quam rudes in Græcis disciplinis Medici isti fuerint, quamque præjudicata esset contra Venæ sectionem vulgi opinio; sed ut hic Juvenis magno cum judicio in re tam subita ægro consuluit, occasionem hinc sumere licet nobiscum reputandi, quam vigilantes in extremis quibusdam casibus esse debeamus, ne omittatur unicum, quod usui esse possit, auxilium, quoque neglecto cætera omnia Remedia futura sunt inania.

Hinc etiam obiter disci potest, Prædestinationis doctrinam, quæ ita inter Recentes Turcas obtinet, haud altas istis temporibus ejus populi mentibus notas impressisse; & in sequentibus hujus Historiæ partibus demonstrabimus, illos adeo non putasse vitæ terminum esse præstitutum, ut humana omnia præsidia tam ad cavendos quam ad curandos morbos nunquam adhibere

a Id. 147.

bere neglexerint : & consequenter haud minus Professoribus Artis Medicæ faverint, quam ab ulla alia sit unquam gente præstitum.

Proximus Rashido, si unum exceperis, Chalipha fuit ejus Filius Almamon, qui usque ad A. D. DCCCXL. vixit; plusque ipse solus quam omnes ejus Antecessores in restaurandis propagandisque singulis Doctrinæ generibus effecit. Abulpharagius a rem totam plene in hunc modum narrat; Arabes in initio Religionis Mahometanæ vix alii studio, quam linguæ suæ expoliendæ, ac Legis scientiæ incubuerunt, si Medicinam excipiamus, quæ quanquam a paucis esset intellecta, erat tamen vulgo grata ob utilitatem quæ ex ea in universum genus humanum redundaret; verum hæc plane Empirica mansit, usque dum Græci iis Auctores innotuissent. Hic fuit doctrinæ status sub familia Omniadum, qui per annos XCI. regnaverunt; sed cum Deus Abbatis stirpem ad Imperium evexisset A. D. DCCXLVI. desidiam paulum excusserunt, & ab eo stupore excitati sunt, cui nimis jamdudum indulserant. Primus, uti antea dictum est, Scientias respexit Almanzor; isque non modo accuratam Legis cognitionem habuit, sed Philosophiæ quoque Naturalis, ac præsertim Astronomiæ studio sese dedidit. Verum septimus illius stirpis Chalipha Almamon id quod a Progenitore ejus Almanzore inchoatum est perfecit; cumque doctorum Scripta ex idoneis locis contrahere niteretur, rogavit exoravitque Græcos Imperatores ut ad se mitterentur quoscunque illi Philosophiæ Libros haberent: optimisque Interpretibus conquisitis, omnia ista iis Volumina convertenda tradidit, cæterosque ad diligentem eorum tractationem præmiis cohortatus est; ita ut frequenter ipse Prælectionibus ac Disputationibus audiendis delectaretur: vehementi quoque studio ad provehendam Naturæ scientiam, & excolendum facultatis Rationalis usum ferebatur, Artium Mechanicarum cognitione minime contentus, uti Sinensium & Turcarum erat mos. Idem instrumenta facienda curavit ad observationes Siderum instituendas; quod utique ab Astronomis factum est in Civitate Bagdad, & in Monte Casio juxta Damascum. Quorum Astronomorum haud pauci de hoc argumento scripserunt, ac præcipue Alfraganius, Auctor Introductionis cujusdam ad Astronomiam, in qua omnia Ptolemæi præcepta comprehensa sunt, purissimoque sermone clare exposita. Ita parum iis temporibus Mahometana, uti nunc in ea fit, ignorantiæ favebat, aut Litterarum usum vetabat, Religio.

Quanquam hic in Eruditione factus fuerit progressus, quam a Græcis omnino sumtam diximus, haud liquet tamen linguam istam probe intellectam fuisse usque ad Honaini tempora, sub regno Almamonis, circa A.D. DCCCXL. Christianus fuit Honain, Hiræ natus; isque a Mesue male tractatus, Urbem Bagdad reliquit atque in Græcas regiones sese contulit: ubi per duos annos commoratus sermone Græco optime se erudivit, & ingentem contraxit Librorum numerum, qui de omni genere Philosophiæ tractarent; postea in urbem Bagdad reversus est, ibique paulululum moratus in Persiam abiit, & Basoræ perfectissime linguam didicit Arabicam: post quod iterum in Urbem Bagdad rediit, atque illic magna nominis celebritate vitam egit, cum utriuf-

a 160.

utriusque linguæ peritissimus esset, sefeque maxime in convertendis Græcorum operibus occuparet, inter quæ fuerunt septem Libri a Paulo conscripti. Linguam quoque Syriacam apprime callebat, multosque Libros, ac speciatim eos qui ad Medicinam pertinerent, in sermonem istum transtulit. Ob hanc rem, ut nomen ejus supra alios emineret, Interpres vocatus est: quo in studio haud minus excellere putabatur quam celebris ille Sergius; tantopere ab Agathia, Justiniani tempore, laudatus. Narrat Abi Osbaia Almamonem in somniis vidisse quendam Senem qui Aristotelem se vocaret: is a quiete excitatus rogavit quisnam esset iste Aristoteles, cui responsum est, esse unum e clarissimis inter Græcos Philosophis; itaque statim Honaino mandavit ut opera ejus Arabice converteret: eique tantum auri semper dabat quantum ab eo volumen traductum pondere æquaret. Honainum Historicus iste usque ad centum annos vixisse tradit; nam A. H. CLXIV. natus est, atque CCLXIV. mortuus. In eodem Scriptore Caput extat, in quo de Traductoribus solum agitatur; horum nomina quadraginta & sex commemorat, qui Medicos Græcos Arabice converterint, sed Honainum cæteris anteponit, cujus Traductiones sane maximo semper postea in honore manserunt. Filius ejus Isaac, Nepósque Hobaish animum ad eadem studia appulerunt; atque huic potissimum familiæ Arabicas Hippocratis, Aristotelis, Euclidis, Ptolemæi, & Galeni Versiones debemus.

Sed quam male & istæ & cæteræ omnes Arabicæ Traductiones factæ sint, & quam parum vel restaurando vel explanando Græco Textui inserviant, a doctissimo Renaudatio abunde discimus, in Epistolis duabus a Fabricio editis. Idque sine temeritate affirmaverim, Arabicam Eruditionem, utcunque & a suis Auctoribus & a Recentibus quibusdam Europæis prædicatam, omnino tamen a Græcis derivatam atque exscriptam fuisse; immo hoc hominum genus ita parum scientiam ullam locupletavit, ut quicquid ii vel traduxerint vel imitati sint, plerumque in deterius mutaverint.

Quoniam vero hoc argumentum magna inter Eruditos dissidia moverit, haud abs re erit breviter enarrare, quam longe ista Gens studia sua in Astronomia, Mathematica, Naturali Philosophia, ac Medicina provexerit. Quod ad Astrologiam attinet, iis certe haud minor peritia, quam Recentium est, jure tribui potest: cum omnes pariter rerum futurarum ignari sint; hæc Ars, sive potius fraus, multum semper per universam Asiam culta est, & illic etiamnum colitur, præcipue quidem ab Arabibus exercita: qui secretas Siderum operationes, Planetarum conjunctionem & oppositionem optime callere se jactitabant, quanquam de harum rerum causis aut effectibus vix quicquam intelligerent. Et eo usque hæc fatuitas processit, ut Astrologos interdum Medicis junctos legamus, qui de morborum curationibus consultarent. Sed ut ad Astrologiam eorum veniam, Ptolemæi quidem Almagestum ab iis traductum est, sed paucas nullasve ei observationes addiderunt; atque horum scientia Veterum sane Chaldæorum scientiæ similis videtur, quæ in Historiis quidem Orientalibus propter accuratam Eclipsium & cursus Planetarum Observationes valde celebratur, verum haud liquet tantos ab illis in Astronomia progressus esse factos, quantos

tos

tos Græci postea fecerint. Hipparchus 130. annis ante Christum Eclipses Solis ac Lunæ per 600. annos supputavit: in cujus Observationibus magnam suam Constructionem fundavit Ptolemæus. Hipparchus Stellas observavit 1022. sua cuique Longitudine & Latitudine assignata. Ptolemæi Catalogus 1026. continet; ejus Libros, uti diximus, Arabes transtulerunt: ac si in hujusmodi Observationibus magnum quippiam præstitissent, quod præmiis in eos collatis sumptibusque in hac re Chalipharum munificentia erogatis responderet, incrementa certe aliqua huic Scientiæ adjecissent, vel quoad numerum vel quoad positum Stellarum. Sed in eorum lingua nihil huis rei simile extat. Tabulæ tantum celebris Chaliphæ Vlugh Beglr conservatæ sunt, quæ Catalogum 1017. Stellarum exhibent; quanto autem pauciores hæ sunt illis quæ Recentiorum, ac præsertim Flamstedii Observationibus notantur, qui 3000. aut paulo minus numerat? Multa de Chaldæorum & Assyriorum Annalibus dicuntur, sed nihil fere ex eorum Antiquitatibus ad nos pervenit. Celebris apud illos Æra Nabonassaris recentior est quam Olympiades, etiam quam Roma condita, multo autem Carthaginis fundatione inferior, quæ quidem Epocha omnes illas vetustate superat.

Quod si Arabum studia in Re Mathematica perscrutemur, ita parum iis, quæ a Græcis acceperant quicquam adjecisse comperientur, ut in omnibus prope Versionibus pleraque commutaverint vel potius perverterint. Euclidis Libri Romæ, jussu Papæ Sixti Quinti, Arabice impressi sunt; qua in Editione, ordo ac methodus, qua præcipue Auctor iste excellit, prorsus immutatur, & Propositionum series invertitur. In eadem quoque lingua impressa est Sphæra Theodosii: verum in Præfatione notat J. Pena, quicunque Arabicam Versionem cum Græco contulerit, magnam inter Textum atque Traductionem discrepantiam reperturum; ubi Auctor sex tantum Definitiones ponit, Arabs quatuordecim exhibet: cumque integrum opus e Propositionibus sexaginta constet, in Versione octoginta inveniuntur. Idem prope in Ptolemæi Planisphærio accidit. Quibus exemplis facile perspici potest, haud magnam ab Arabibus in cæteris eorum Versionibus accurationem esse sperandam, quæ ut plurimum non modo solutæ & luxuriantes, sed valde quoque infidæ sunt. Ut plurimum, dico: quoniam excipienda est Apollonii. Versio a Thabe Ben Corah circa A. DCCCC. facta & a Nasireddino circa MCCLXXX. retractata; quam popularis noster insignissimus Halleyus valde sibi utilem fuisse testatur in præclara sua istius Auctoris Editione. Quantum vero Græcos Scriptores vel perverterint vel interpolarint, & quam male verum eorundem sensum expresserint, satis constat ex multis illis Galeni Voluminibus (saltem hæc ei ascribuntur) quæ ex Arabico sermone traducta affirmantur, Græce non extantia. Et hac quidem in cujusque generis Auctoribus, qui in eorum manus pervenerunt, usi sunt licentia, pro libitu quibusvis immutatis, adjectis, vel detractis. Idem etiam semper in Latinis Scriptoribus factitarunt; cujus rei testem luculentum habemus J. Leonem, qui Arabas incusat, eo quod a Romanis Historicis discedant cum eos traducere præ se ferant, neque ordinem seriemque factorum „ quam in illis positam invenerint, conservent, sed Capita duntaxat rerum „

Epi-

Epitomes modo, tradant, & quæcunque ad Chronologiam pertinent ea vel ad Annales Persicos vel ad Hegiræ computationem accommodent.

Haud minus detrimenti ab eorum Versionibus accepit Philosophia Naturalis, plus vero cæteris ejus partibus Res Botanica: & quanquam in Dioscoride reddendo magis fidi, quam in alio quovis Scriptore, habeantur, tamen ita frequenter in ejus sensu interpretando hallucinati sunt, ut vix Dioscoridem agnoscamus. Non modo alia Plantarum nomina cum aliis confunduntur, quæ in Arabica lingua multum a se discrepant; sed & eorum partem ipsi Arabes hodie non intelligunt. Surianus, Rhazis Traductor, multum de hac perturbatione queritur: quæ, uti ille existimat, ex errore in Persicis aut Arabicis Litteris facto accidit. Inter cujusmodi errores ponit vocem Talback, quam Persice Dactylos significare ait; verum diligens ille & curiosus Vir Kempferus in Libro cui Titulus est, Amænitates Exoticæ, fructu hoc fuse descripto, omnibusque diversis ejus appellationibus expositis, vocem a Suriano memoratam omisit. Ac si peregrinator aliquis in Linguis Orientalibus exercitatus ea conferre vellet quæ de Herbis Rhazes, Haly Abbas, & Avicenna prodiderint, nominum, credo, differentiam statim animadverteret, haud modo inter priscos, sed etiam inter Recentes Arabas, familiarem; siquidem plurimarum Plantarum appellationes, prout Arabice traduntur, præsentibus Arabiæ atque Persiæ Incolis desuetæ prorsus & incognitæ sunt: licet haud intellectu facile sit qua ratione in Lingua adhuc vigente, quæque cum aliis multis jam mortuis dignitate contendat, id ita fieri potuerit. Idque eo magis mirum videatur, quod inter nos centena aliquot Plantarum nomina in Anglico sermone conservata maneant, quibus nominibus usi sunt mille abhinc annis majores nostri Saxones.

In cæteris Philosophiæ Naturalis partibus omnia plane e Græcis fontibus hauserunt; etiam Averrhoes, celebris ille Commentator, a popularibus suis ob profundam ejus scientiam adeo prædicatus, qui tot tantosque in Aristotelem Libros composuit, nihil quicquam illius Philosophi doctrinæ adjecit, sed, ut Interpres, alium duntaxat in eo locum ope alius explicavit; immo omnia ejus placita ita pertinaciter secutus est, ut cum eo Mundum æternum esse credat. Medici quoque, in omni Morborum Theoria, Effata atque Opiniones Hippocratis & Galeni amplexi sunt, atque hæc posteritati consignarunt, haud quidem nativa eorum simplicitate, sed frequenter vanis Arabum fictionibus depravata, vel saltem subtilibus quibusdam neque necessariis speculationibus intermixta. Veruntamen Physiologiæ in hac re fundamenta plane in utrisque conveniunt: ideoque inutilis est opera a Barchuysen insumta, ut diversas Arabum nobis Hypotheses exponeret, cum neque inter se neque a Græcis eorum Magistris quicquam discrepent.

Jam ut de Practica Medicinæ parte agam, quanquam Ars ista apud Arabas, in Imperii Græci senectute atque in Ecclesiæ tenebris, habitasse videatur, cum omnes quodammodo disciplinæ essent extinctæ, neutiquam certe per hos Viros Professio hæc ea incrementa cepit, quæ fastuosæ eorum ostentationi responderet. Ac licet, posteaquam Græcos Scientiæ Thesauros in potestatem suam redegissent, magnam, ut ex istorum temporum Historia con-

constat, in docenda explicandaque Medicina operam curamque insumserint, & eo consilio Publicas multas ædificarint Scholas per universam eorum ditionem: doctrinæque adeo avidi fuerint, ut, si vera dicere volumus, nihil non ab aliis audacter suffurati sint: tamen in hoc præcipue elaborarunt, ut Græcos vel converterent vel imitarentur Medicos; quod quidem ita diligenter fecerunt, ut, si molem voluminum quæ congesserint spectemus, nihil illos magnopere iis comparatu dignum adjecisse videamur, quæ ab istis Auctoribus tradantur. Illud hic observari potest, multumque deploranda res est, nihil fere a Veteribus istis scriptum in Arabicis Versionibus (de antiquis loquor) superesse, quod non in Græcis etiam supersit Exemplaribus: si postremos quinque Galeni Libros de Administratione Anatomica excipiamus. Ex quo concludendum est, aut Arabas ea quæ non traduxerint abolevisse: aut, quod magis verisimile est, ea, quæ nunc desunt, ante eorum tempora, vel in primis eorum incursionibus, fuisse deperdita; nam, uti supra dictum est, ne ad hujusmodi quidem studia, nisi post annos fere centum & quinquaginta, sese contulerunt.

Brevem hanc, de Scientiarum ortu inter Arabas, enarrationem necessariam putavi, quo melius Medicinæ status per hæc ista tempora summatim in conspectu poneretur. Et quanquam, eo quod hujusce gentis Auctores Medici in omnibus fere Græcos exscripserint, parum utilis amplior de iis disquisitio videri possit, tamen id quod initio proposui, ut perpetuam Medicinæ Historiam a Galeni tempore contexerem, opus mancum plane & imperfectum esset, nisi de his etiam, quæ dicenda sunt, exponerem. Idque fortasse eo meliori jure Lector desideret, quod argumentum hoc nemo adhuc ulla cum accuratione tractaverit. Ad hæc, etsi fatear nullam fere iis laudem tribui debere, nisi quod Græcos exscripserint, tamen aliqua in illis forsan ad Medicinam pertinentia occurrent quæ apud Græcos frustra quæsiveris. Cujus rei veritas, diligenter inquirentibus, credo constabit: & quædam ex hoc etiam Scriptorum numero scitu digna excerpi posse comperies, sicuti antea factum est ex Oribasio Aetio Pauloque; qui licet Collectores potissimum extiterint, tamen novas quasdam res haud alibi inveniendas nobis suppeditant, & sine dubitatione ob hanc causam cum fructu legi possunt atque consuli. Certe a nemine negari potest, Librum quemcunque, in quo Observationes contineantur ad Praxin utiles, aut ignoti alicujus morbi descriptio, aut in noto singularis aliquis casus vel nova medendi ratio, ab iis inspici mereri, qui alienam cupiunt Experientiam in sua commoda convertere. Immo haud absurde affirmaverim, scriptum in Medicina alioqui permediocre posse interdum ab Artifice non sine emolumento strictim evolvi: tum quod is ita faciens mentem suam sua in Arte exerceat, tum etiam quod inter legendum novæ jugiter ei occasiones subjiciantur secum reputandi quatenus & quibus modis hæc vel illa res ad Medicinæ Theoriam vel Medicamentorum potentiam spectans illustrari possit, & aliquando recentis alicujus inventi ab ipso excogitandi ansa præbeatur. Sed ut vera fateamur, magna de Arabibus in diversis sæculis opinionum extitit diversitas; per multa sæcula in Medicinæ Scholis soli regnarunt, & ultra modum & supra merita eorum

præ-

prædicati sunt, idque non solum in Asia, sed in Europa etiam, quamdiu Græca Eruditio jaceret sepulta; sed statim atque, capta Constantinopoli, Græca in hac Arte Principum prolata sunt Exemplaria, Arabes, conversa fortuna, haud minus inique explosi sunt. Atque ex eo tempore inter multos consuetudo hæc obtinuit, ut illos summatim condemnarent, neque examinatis eorum scriptis, neque cum iis quæ Græci prodiderint Auctores collatis. Exemplo sit Guido Patinus, qui per Epistolas suas usquequaque, libero ac fidenti suo more usus, in eos ita vehementer invehitur, ut nihil quicquam iis meriti concedi patiatur. Verum & hic & alii, qui de ea re satis cum imperio pronuntiarunt, æquius multo fecerant, si priusquam sententiam quasi pro tribunali sedentes protulissent, saltem eorum scripta majori cum accuratione pertractassent. Itaque rationem antea a me institutam persequar; ac de his ita candide agam, ut neque ea quæ mutuati sint silentio prætermittere velim, neque in his, quæ ex proprio penu in lucem protulerint, debito eos honore defraudare.

Igitur ut ad singula veniam, ponam Tibi in conspectum ea qua potero brevitate præcipuos hujus Gentis in Arte nostra Scriptores; de iis loquor qui Europæis cogniti sunt: nam de cęteris agere infinitum esset. Putarunt quidem haud pauci eruditione præstantes Viri, multam in hoc argumento lucem expectari posse a scriptis Abi Osbaiæ, qui vago & enthusiastico more, genti isti proprio, Vitas plus quam trecentorum Medicorum, Arabum, Syrorum, Persarum, Ægyptiorum & in aliis nationibus, quæ Mahometanæ ditioni subjectæ sunt, ortorum enarravit. Cui expectationi cum Tu, Vir Clarissime, Opus illud responsurum fore, atque in publica commoda cessurum sperares, munifice, ut Tui moris est, Arabicum ejus Exemplar comparasti, curastique ut multæ ex istis Vitis Latine converterentur: sed percurso hoc Volumine mecum plane sentis, id non modo incredibili refertum esse fabularum maxime nugacium farragine, sed ad veram Medicinæ Historiam vix quicquam adjumenti præstare, neque aliud ostendere quam immoderatos honores ac stipendia quæ istorum temporum Medici a Chaliphis obtinuerint; nam hæc certe ita supra modum fuerunt, ut omnem fidem exsuperent. Resque haud parum admiranda est, inter tot Auctorum Vitas ab eo descriptas vix quenquam ex his occurrere quorum scripta ad nos pervenerint, si Mesuen, Rhazem, atque Avicennam excipiamus.

Antiquissimam nobis & plenissimam, tam Veteris Medicinæ Arabicæ, quam Auctorum ex ista gente, enarrationem tradidit Haly Abbas, Vir istis temporibus doctrina clarus, unde & Magi cognomen obtinuit. Is circa A. D. CMLXXX. Almaleci, sive Opus Regium, conscripsit: quod perfectum Medicinæ Systema esse voluit, idque Chaliphæ Adad' odaulæ sermone magnifico, more scilicet populis Orientalibus usitato, dicavit. Stephanus Antiochensis, A. D. MCXXVII. Haly Abbatem Latine convertit, quo nunc sermone a nobis legitur. Opus hoc ab aliis Isaaco Israelitæ ascribitur, atque ei titulus est, Pantechni, sive Complementum Medicinę: neque negari potest quin multi in Haly Abbate occurrant loci iis plane similes qui a Rhaze adducuntur sub Isaaci nomine; quidni autem Haly ab Isaaco quedam

dam mutuari posset, perinde ac a Rhaze, quod utsque eum fecisse mox videbimus.

Tamen Haly Abbas causas dinumerans, cur Opus hoc, quod Medicinę Corpus quoddam, esse destinavit, ab eo susceptum sit, hanc pręcipuam ponit: quod nullus adhuc extitisset Auctor, qui rem hanc absolute pertractasset. Simulque indicat, quibus in rebus Hippocrates, Galenus, Oribasius, Paulusque defecerint. Aetium vero haud nominat. Dehinc ad Recentiores descendens, primum Aaronem memorat; qui ideo inter Recentes credo ab eo ponitur, quod Syriace scripserit; nam si ętatem ejus respiciamus, cum Paulo circa A. D. DCXXI. floruit. Nimium brevis est, juxta Haly Abbatem, de rebus Naturalibus ac Non Naturalibus agens: pauca vel potius nihil dicit de Chirurgia, vel de tuenda Sanitate; mancus insuper atque obscurus est, si cum Johanne conferatur, Serapionem credo intelligit.

Aaronem secutus est Mesue, intervallo tamen annorum ad minimum ducentorum, siquidem A. D. DCCCXLVI. obiit, sive, juxta Abi Osbajam, A. D. DCCCLXV. Is similiter atque Aaron erravit, uti Haly judicat; ordine omni caret: de Medicamentorum Compositione in Libro Nono agit, postea de Rebus Naturalibus loquitur, atque ita omnia loco alieno exponit. Ex quibus Haly Abbatis vocibus patet haud jam superesse Opera Mesuę ad Praxin pertinentia; nam quę sub ejus nomine feruntur, huic descriptioni neutiquam conveniunt; pręterquam quod in iis Libris qui Mesuę ascribuntur Rhazen nominatum inveniamus, qui multo post Mesuen apparuit. Abi Osbaja septem ac triginta numerat Volumina ab hoc Auctore conscripta; quorum in uno de Medicamentis Purgantibus agitur, in altero de Decoctis: ita ut hi fortasse Libri germani esse possint, cęterique ab alio quodam adjecti.

Mesue hic, Nisaburi oriundus, Pharmacopœi filius fuit, sub Gabriele filio Bachtishuę eductus, ab eoque Nosocomii curę prępositus; Religione Christianus, Nestorii Sectam amplexatus est: cumque omnes sui temporis homines Eruditionis & Medicinę laude antecelleret, ab omnibus Chaliphis, qui ejus ętate rerum potiti sunt, magno habitus in honore est. Ac speciatim a Rashido id ei operis demandatum est, ut Volumina Gręca, quę vel Ancyrę vel in aliis Civitatibus per istam Asię partem inveniri possent, in unum redigeret atque Arabice converteret.

His adjicit Haly, quod Johannes Serapionis Filius eatenus tantum de curatione Morborum agat, quatenus id effici possit per Victum atque Medicamenta: nihil de Chirurgia aut tuenda Sanitate scripserit; multasque omittat Affectuum species, uti Oculi Cancrum & Chalazium, Palpebrarum coalitionem, Pilorum in supercilio fluxum Verrucas, Fungos, Elephantiasin, Aneurysma, Varices, Pectoris atque Virgæ mala. Multa quoque alia dinumerat, in quibus Serapionem vel erroris vel defectus accusat: uti cum is Gonorrhœam, fætidamque Oris & Nasi fluxionem inter Cutaneos aut Superficiales Affectus recenset. Idque præsertim in eo damnat,

quod Variolarum curationem parum dilucide explicaverit, ejusque mentionem inter Abscessus habuerit. Tamen si Haly Abbatem consulamus, videbitur, eandem ipse culpam admisisse, ea vero quæ de Serapione dixit verissima comperientur; atque hinc judicari potest Practica Serapioni Opera tributa haud ei perperam ascribi, neque alium fuisse ante hunc Serapionis Librum Arabice conscriptum. Nam Mesue patria verisimiliter, id est Syriaca, lingua usus est. Patriam voco, quoniam & hunc & Bachtishuas, licet Nisaburi natos, Syros appellat tam Abulpharagius, quam Abi Osbaia; idque ob hanc rationem credo, quod Idioma Syriacum, multo ante & post hæc tempora in istis Orientis partibus usitatum, adhibuerint; nam si Provinciam, in qua Urbs Nisabur posita est, spectemus, scis hanc esse a Syria valde dissitam. Neque alia fortasse causa est cur Auctores, qui de his temporibus scripserint, Syriacum sermonem Persicum quoque appellent. Verum id opus Serapionis germanum esse ex eo ulterius evincitur, quod ab illo quædam nominatim Rhazes, in Continenti, haud infrequenter adducat, iis quæ in isto nunc impressa legimus, verbum verbo respondentia; cujus rei ut exemplum proferam, conferantur illa quæ Serapion tradit de eo Sodæ, sive Cephalææ *a* genere, quod Ovum seu Galea ab eo dicitur, (sunt autem ista a Galeno potissimum sumta) cum iis quæ de eodem argumento breviter exposuit Rhazes *b*. De Libris loquor Serapionis Practicis; nam quod ad eos attinet, ubi de Medicamentis tam Simplicibus quam Compositis agitur (quæ Antidota vocantur) hi sine dubio Recentiore haud parum aliquo Auctore conscripti sunt; uti statim cuivis constabit ad Medicos ibi nominatos attendenti. Serapion autem ab Haly Abbate post Mesuen ponitur: quod utique ab eo factum judico secundum temporis seriem quo uterque vixerit; unde cognosci potest quam longe ii a vero aberrent, qui Serapionem sub Imperio Leonis Isauri, circa A. D. DCCXXX. extitisse ajunt, centum annos ad minimum ante veram ejus ætatem; quæ ex hac computatione cadit inter Mesues atque Rhazis tempora, juxta finem Sæculi Noni. Profecto si ipsum Serapionem consulamus, haud recentior his temporibus comperietur: etenim Medicamenta quædam proponit a Gabriele, Honaino, & Mesue adhibita, ac Dentifricium Almamonis *c* nomine vocatum memorat: quos Viros haud multum ante hoc tempus vixisse ex Historia docuimus. Id in Serapione memoratu dignum est, quod non raro sumat quædam ab Alexandro Tralliano, qui Scriptor cæteris videtur Arabibus parum fuisse cognitus; ac speciatim ea, quæ de Helleboro albo & Lapide Armeniaco habet ad curationem Melancholiæ, ab Alexandro ad verbum mutuatus est, licet mentionem Alexandri omiserit: immo sententiam hanc ipsam servans, *Nostrorum*, inquit, *temporum Medici posteriorem exhibere malunt*.

Proximus his ultimusque ab Haly Abbate memoratur Auctor, Rhazes; qui, ut ille ait, Continentem composuit, opus omnia ad Medicinam ab Hippocratis tempore usque ad Isaacum pertinentia complexum, verum ita præfracte ac breviter conscriptum, ut nihil in eo quemadmodum oporteat explicetur. Ad hæc Res Naturales, & Temperamenta illic prætermissa sunt. Et

a 1. 14. b 1. 21. c Tract. 2. cap. 16.

Et quanquam virtutes ejus collaudet, ordinem tamen incusat. Duasque rationes profert, cur Librum hunc isto modo a Rhaze contextum fuisse existimet; aut quod Locorum hunc Communium vice esse voluerit, quo recursum habere posset vel ætate ingravescente vel in memoriæ defectu; aut eo consilio ut si quid accideret cæteris ejus Libris, solus hic per se sufficeret. Unde factum putat, ut neque ad compositionem neque ad elegantiam operis quicquam attenderit Rhazes: quod si id ille in aliam formam redigere constituerat, nunc saltem valde mancum & impeditum videri: & ob hanc caussam plerosque Medicos ab eo exscribendo deterritos; ita ut etiam suo tempore esset inventu rarum ac difficile. Tamen, ejusdem judicio; Continens iste omnia alicujus momenti in Medicina complectitur: etsi hunc vellet, quo magis eruditorum commodo serviret, melius in membra distributum meliorique in lumine collocatum; quam rem præcipue videtur habuisse ante oculos Haly Abbas ingens Opus suum contexens, quod Continentem mole prope exæquat.

Hæc utique a vero non abhorrentia de Rhazis Continente inquit Haly Abbas. Nihilominus ab Historicis Arabibus ultra modum prædicatur Rhazes ob singularem ejus in omni Scientiarum genere præstantiam, tam in Philosophia, Astronomia, & Musica, quam in Re Medica. Natus est Rei, quæ Urbs in Iraco Persico, aut potius fortasse in Provincia Chorasana sita est; ibique Nosocomio præfectus. Cum annos triginta haberet, in Urbem Bagdad migravit: verum ad Medicinæ studia non nisi sero animum appulit. Etsi, quoniam longa ei vita contigerit, diu sit in Artis usu versatus, unde etiam Experimentatoris cognomen obtinuit: & octoginta demum annos natus, oculisque captus, A. D. CMXXXII. decessit. Virum fuisse studio indefessum, neque a scribendo aut legendo cessasse unquam, & Galenum Arabum existimatum, produnt Historici. Is inter centum præclaros, tunc temporis Bagdadi commorantes, Medicos electus est, qui celebre quoddam in ea Urbe Nosocomium curaret. Ad rerum cognitionem assequendam multum peregrinatus est, ac varia in Persiam, ubi natus est, itinera fecit; Principum quoque plurimorum valetudini præfuit, inter quos Almanzor extitit Provinciæ Chorasanæ Dominus, quicum frequens Litterarum commercium habuit, & multa ei scripta nuncupavit. Multum versabatur inter Botanicos, Medicos Ocularios, & Chirurgos; ac peritissimus Alchymista habitus est. Libros ducentos viginti & sex numerat Abi Osbaia a Rhaze compositos, inter quos decem illi sunt ad Almanzorem inscripti; qui cum sine dubitatione germani sint, valde mirum est nihil quicquam de iis dixisse Haly Abbatem; præsertim cum fieri non potuerit, quin eo tempore admodum celebres extiterint. Opus hoc Rhazes, perfectum Medicinæ Corpus, aut Compendium potius, esse voluit; ubi, quæ in Continente confusa reperiuntur, in meliorem ordinem, in Capita distincta, atque in Systema justum sunt redacta. Cumque hic Liber isti Serapionis tempore proximus, atque insuper thesaurus quidam sit omnis Medicinæ Arabicæ, de eo quædam fusius lubet dicere. Opus quidem suo in genere apprime bonum haberi debet; ac Nonus præsertim Liber,

De Curatione Morborum, per aliquot Sæcula ita fama pervulgatus est, ut hunc in Scholis doctissimi quique Professores publice prælectum exponerent. Quem tamen paulo consideratius inspicientes, videbimus quam levibus momentis impulsi homines Arabem hunc adeo immoderate concelebraverint, quamque nulla plane ratione eum Galeno prætulerint. Uti res hæc dilucide in conspectu poni queat, ex sequenti Tabula perspicuum erit, quam constanter is Antiquorum vestigiis insistat, ac præcipuas suas opes ex eorum thesauris depromserit.

R H A Z I S,

Lib. 1. De Anatome - - - -	Ex Hippocrate & Galeno passim. Oribasii Collect. 24. 25.
2. De Significationibus Temperaturarum.	Hippocr. de Humoribus. Galen. de Temperamentis. Oribas. Coll. 5. Aetii 4. Pauli 1.
3. De Alimentis, & Simplicibus.	Hippocrat. De Diæta. Galen. de Alimentis, & Facult. Simpl. Aetii, 1. 2. 3. Syn. Oribasii 2.4: Collect. 1. 2. 3. 4. 5. 11. 12. 13. 15. Pauli 1.
4. De Sanitatis tuendæ ratione.	Galen. & Pauli 1. de tuenda Sanitate. Aetii 3.
5. De Morbis Curatis, & de Cosmeticis. - - - - 6. De Victu Peregrinantium.	Galen. de Compositione Medicamentorum secundum loca, & cæteris Græcis.
7. De Chirurgia. - - - -	Hippocrat. passim. Paul. 6. Syn. Oribasii 7. Aetii 14. 15. & passim.
8. De Venenis. - - - -	Pauli 5.
9. De curatione omnium partium —	Hippocrat. de Morbis. Galen. de Locis affect. Method. medend. & secundum Locos. Aetii 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Syn. Oribasii 8. 9. Pauli 3. 4.
10. De Febribus - - - -	Hippocr. & Galen. de Crisibus. Galen. de Febrium differentiis 7. Posterior, de Method. medend. lib. 1. ad Glauconem. Oribasii, Syn. 6. Aetii 5. Pauli 2.

Ex.

Ex brevi hoc Specimine satis liquet, quemadmodum in singulis Medicinæ partibus, in Anatomia, in Morborum Ætiologia & Pathologia, atque in curandi ratione, celebris hic Arabs Græcorum scripta imitetur. Neque hæc, ut ei obtrectem, produco; quosnam enim ille alios Scriptores sequi potuit, si Medicinæ Systema aliquod rationi congruum, vel in suos ipsius vel in publicos usus, contexere instituerat? Quisquis Continentem examinaverit, idem de eo judicium proferat necesse est; neque multum diverso ordine ab eo, qui in Continente observatur, utitur Serapion. Atque in hoc sane Aetium præcipue Paulumque secuti sunt: qui a Capitis Morbis orsi, ac dehinc seriatim progressi ad affectus cæterarum corporis partium, sub distinctos ea titulos redegerunt, quæ apud Hippocratem & Galenum dispersa habentur. Etiam Haly Abbas, si ordinem excipiamus in quo certe a Serapione ac Rhaze discrepat, vix quicquam tradit, quod non in his duobus suis popularibus, vel saltem in supra indicatis Græcorum scriptis reperire valeamus. RHAZES A. D. 900.

Quædam amplius de Rhaze dicenda sunt, tam quod unus is e Vetustissimis qui supersunt Arabibus existat, quam quod ex eo præcipue cæteri, atque inter hos Avicenna, Libros suos contexuerint. Licet is maximam partem Exscriptor censeri debeat, haud raro tamen propria ab Experientia loquitur, neque paucas, quasdam vero etiam satis singulares, morborum Historias narrat, ubi suam ipse operam præstiterit: idque haud solum in distincto illo opusculo, quod tertium ejus Aphorismorum Librum constituit, verum in aliis innumeris ab eo scriptarum rerum locis; speciatim vero in Libro, ubi agitur de Minerabilibus quæ ei in Medicinæ exercitatione se obtulerint, cum judicio eum loqui videmus, atque ut ei convenit, qui in abstrusis casibus optime norit præsagium instituere: quales ii sunt de inordinatis Febrium accessionibus, quæ in Renis Abscessum, vel in Uteri Hydropem, vel in Jecoris Suppurationem transeunt. Liber de Articulorum Affectibus perquam dignus est qui legatur; siquidem in eo eximiæ nonnullæ atque haud vulgares curationes, ope Venæsectionis præcipue effectæ, recitantur. Satis singulare est id quod executus est in Muliere quadam validi habitus, vehementem dolorem perpessa, quem durus atque inflammatus in dextro Carpo Tumor excitaverat. Venam Basilicam & Saphænam eadem hora incidit, atque ex alterutraque detraxit semilibram sanguinis. Post tres horas, soluta fascia, iterum eadem quantitate sanguinem misit: datoque convenienti alimento, rursus, interposito trium horarum spatio, Saphænam tertia vice aperuit, detractaque ad eundem modum altera semilibra, dolor cum punctione illico evanuit. Fuse quoque rationes exponit, quæ se ad Revulsionem in Inferioribus partibus faciendam moverint.

Eandem curationis & ratiocinandi viam secutus est in [a] Ischiade, idque haud minori cum successu. In hujus morbi medela, [b] Archigenis præcepta observans, Enemata [c] sicut ille, admodum acria imperat ex Colocynthide & Nitro facta: quæ ita vehementia erant ut Sanguinem elicerent, atque ideo

 a Græ-

a Cap. 19. b Aetius 2. 1.
c Cap. 18.

RHAZES A. D. 900. a Græco illo Medico magis proficua judicabantur. Rationem hanc in hominibus supra mille tentatam se vidisse narrat Rhazes; neque unum cognovisse in quo non successerit, nisi res ita inveteraslet, ut Ustionem posceret. Cum eodem Auctore in a Vomitione convenit, quam in obstinatis hisce doloribus maximam Revulsionem præstare affirmat; appositeque admodum ipse subiicit, Ante Vomitum semper vitandam esse Purgationem.

Hydrophobiæ b Symptomata luculenter quoque describit. Ea vero, quam de homine in Nosocomio cubante, quem Canis Rabidus momordisset, singularis est Historia. Latrabat ille, ac de siti valde querebatur; aquam, sicuti plerumque fit, haudquaquam expavescebat, sed vehementer appetebat. Verum, cum hæc ei oblata esset, eam rejecit, eo quod cæno infectam esse diceret; cumque ex illo quæreretur, cujusmodi id cænum esset, respondit, colluviem esse ex intestinis catulorum atque felium; aliam dehinc aquam poposcit; quæ cum ei daretur, idem ab eo responsum est, & ita potionem omnem respuens in iracundia atque altercatione persistebat.

Fidele admodum ejus de Cancro c monitum est, quodque a Recentibus quibusdam considerari mereatur. Ii, inquit, qui Cancrum incidunt, id solum assequuntur, ut Tumorem exulcerent: nisi forte in ejusmodi loco sit, unde excidi penitus atque exstirpari queat, sive Scalpelli sive Cauterii ope.

Librum integrum posuit Rhazes in tractandis Puerorum Morbis; quæ res ab eo primum inter Veteres facta est. Varios item Affectus exposuit, Orientalibus plagis vel proprios, vel ibidem magis populariter grassantes; uti sunt, Ignis Persicus, Vermis qui Vena Medinensis dicitur, atque alii quidam; primusque novum illum Morbum ab Arabibus animadversum descripsit; qui Spina Ventosa d appellatur. Novum dico, quanquam omnes Morbos, qui Recentes a nobis vocantur, ne Variolis quidem Lue & Venerea exceptis, Veteribus cognitos, utut ab iis haud ita accurate descriptos fuisse contendat e Merklinus, Sed cum iis, quibus ita sinistra mens est, disputare nolo; cum iidem quoque, in honorem Antiquitatis, Circulationem Sanguinis recens esse inventum negent.

Primus, inquam, Rhazes descripsit Spinam Ventosam; cujus natura, ut ab eo explicatur, in erosione atque corruptione Ossis, una cum dolore pungenti ac Tumore, consistit. Quæ quidem descriptio haud incongrua est: morbus enim ab initio intra Os, atq; in Medulla ejus, ortum habet, atque ita sensim affectas disjungit exteriores Lamellas, ut ex eo Tumor nascatur, qui cum Periosteum premat distendatque, dolorem movet. Vitium hoc ab eo plane differt, quod Τερηδὼν a Græcis dicitur; qua voce nihil aliud significatur, nisi Caries & corruptio Ossis, Spinam quidem Ventosam Cariei genus esse concedo, verum unaquæque Caries minime Spina Ventosa est; potest enim Carie exesum esse Os, neque ideo tamen dolorem aut Tumorem crea-

a Cap. 18. b Almanz. 8. 10.
c 16. 9. 7.
e Continent. Lib. 28.
d Vid. Pandolfin. de Spin. Ventos.

creare, quæ in altero casu necessaria sunt Symptomata. Neque majorem hic affectus similitudinem habet cum alio, qui a nonnullis Pædarthrocace vocatur; siquidem hæc Tumoris species plerumque intra Articulorum Epiphyses consistit, frequentissime doloris expers; ideoque Rhazes, de hoc ipso argumento agens, res istas disertissime distinguit, quippe qui in hoc affectu materiam morbificam in carne musculisque contineri dicat, at in Spina Ventosa ipsi inesse ossi. Quid quod ea ut plurimum haud in Articulis, sed in medio Osse, atque in ipsis Internodiis appareat. Huc accedit, quod utcunque Pueros frequentissime invadat, Adulti tamen haud raro eidem opportuni sint: cujus rei exempla apud Severinum & Marchettum extant, ejusdemque veritas a peritissimis nostratium Chirurgis confirmatur. Quare Rhazes etiam de isto Affectu generatim tractat, neque eum particulari cuivis ætati assignat. Idem a Nodo quoque discrepat: in quo Lamellæ primario tentantur, & excrescentia in superficie prius oritur, quam interior vitietur Ossis pars. Docet autem quemadmodum iste morbus tractari debeat; ubi semel apertus fuerit Tumor, nullo modo curationem absolvi posse affirmans, quoad omnes Ossis particulæ, quas Caries vitiaverit, vel per Ustionem absumtæ sint, vel per Incisionem exemtæ. Operationis modus dilucide a [a] Marchetto exponitur: consilii vero ab illo instituti ea pars, in qua, si vehemens dolor subsit, nudari locum jubet, quanquam in eo nullus Tumor apparuerit, a nonnullis reprehenditur; quod tamen in multis casibus recte administrari judico. Fieri enim potest, ut Fluidi quiddam inter Os ac Periosteum hærens ingentem dolorem moveat; neque id amoliri valeamus, nisi Terebræ ope, uti prudentissimi Artifices faciunt, emittatur. Id maxime notatu dignum est, quod quanquam Rhazes, ac post eum Avicenna, ita ample, uti demonstravimus, morbum hunc descripserint: tamen vix quisquam e Voluminosis illis Commentatoribus in Avicennam memorabile aliquid de eo dixerint; Petrusque de Argillata, circa mediam decimi quinti Sæculi partem, primus e Recentibus videtur, hanc Operationem executus, vitii curationem ope Chirurgiæ præstitisse.

Rhazem Alchymiæ peritia celebrem fuisse, ante dictum est: qua de re multa quoque eum scripsisse tradit Abi Osbaja. Id fortasse Scientiæ genus a Græcis mutuatus est, iis potissimum, qui haud multis ante ejus tempora Sæculis idem argumentum tractassent. Verum ea quæ proprie dicitur Ars Chymica, quatenus ad Medicinam spectat, sine dubio Arabibus accepta referri debet: ac licet Præparationum Chymicarum primum in Medicina usum Clericus Avicennæ tribuat, tamen in priori hujus Historiæ parte, Rhazem earum mentionem ante omnes alios fecisse, luculenter demonstravi.

Pauca ea quæ de Auctore hoc notavi satis ostendunt, nonnulla saltem in eo reperiri quæ materiam suppeditent Historico. Cui tamen valedicere nequeo, non producto ante aliquo ejus de Medicina opinionum specimine, quemadmodum Ars ista disci, quibusque præsidiis ejusdem Professores instrui debeant; cumque ea quæ de argumento isto enunciaverit nova sint ac plane sua, id curiosis Lectoribus delectationi saltem futurum reor, si quo-

RHAZES A. D. 900.

a Observ. Med. Chir. 95.

RHAZES A. D. 900. is hæc modo protulerit, eodem ipse exposuero. Quam rem, uti existimo, haud inartificiose sub duobus, qui sequuntur, Titulis præstitit.

Qualis Medicus eligi ac probari debeat.

Imprimis magnopere videndum est, quemadmodum is, quem Tibi Medicum eligere velis, tempus impenderit, & quanam ratione in studiis suis operam posuerit. Si in evolvendis pensitandisque & conferendis Veterum Medicorum scriptis magnam adhibuerit diligentiam, bonam de eo opinionem animo informare æquum est. Contra, si in aliis rebus ætatem consumserit ab hoc studio abhorrentibus, si vel Musicæ, vel compotationibus, vel alii cuivis pravæ consuetudini multum deditus videatur, nihil de eo bene sperare fas est. Quod si constet hunc ad Litteras gnaviter usque animum appulisse, ingenium dehinc atque indoles ejus consideranda est: utrum in commercio sit versatus hominum qui cum eo disputare & ei resistere valuerint: & utrum certis freti indiciis eam hunc sagacitatem consecuturum speremus, quę in perscrutandis curandisque Affectibus necessaria est; postea inquirendum est, quantum temporis spatium inter eruditos istos homines transegerit, atque an eorum ope tam cognoscendi quam levandi cujuspiam Morbi artem acquisierit. Pertinetque ad rem noscere, utrum earum scientia rerum probe sit instructus, quarum studio incubuisse præ se ferat: id si ita est, amplius investigandum restat, utrum in ægrorum visitatione assiduus, & in eorum curatione felix extiterit. Neque vero scitu inopportunum erit, numnam in Civitatibus populo abundantibus artem exercuerit, cum magnus in hujusmodi locis non modo ægrorum sed etiam Medicorum reperiatur numerus. Quod si is de quo loquimur & eruditione & usu valeat, haud temere pro perito haberi potest, quique aliis plerisque Medicis jure præferri debeat. At si in harum rerum alterutra deficiat, præoptandum est ut usu potius indigeat (haud ita intelligi volo quasi de homine loquerer prorsus inexercitato ac rudi) quam ut nihil quicquam de Veterum doctrina cognoscat. Nam qui in Antiquorum scriptis probe versatus, ea diligenter animo perpenderit, haud diuturni usus subsidio id facile consequetur, quod a Viris in hoc eruditionis genere hospitibus nunquam obtinebitur; eos dico qui & nihil fere scientiæ de proprio habent, & id quodcunque arripuerint, longo cum iis commercio debent, qui Medicinam in Urbibus ægrorum & Medicorum numero refertis exercuerint.

At si Sciolus quispiam se pro Magistro venditet, cum Litterarum vel omnino expers sit, vel iis leviter imbutus a se lecta vix percipiat, Professionis suæ notitiam saltem atque usum minime fuerit assecutus; hujusmodi homo nequaquam is est cujus in ingenio magna haberi possit fiducia; neque vero subest ulla spes, ut in sua unquam Arte emineat. Fieri enim nequit, ut Vir unus, quantamcunque is ætatem attigerit, rem ita diffusam atque amplam animo comprehendat, nisi Antiquorum vestigiis institerit; cum scientiæ hujus ambitus longe extra angustos humanæ vitæ limites excurrat: quod utique non in hac solum sed in aliis plerisque Artibus verum est. Haud pauci sunt ii Au-

Auctores quorum laboribus increvit Medicina; atqui horum monumenta intra paucorum annorum breve curriculum frustra percipere speres. Est ut per mille annos mille Scriptores Professionem hanc auxerint: is autem qui in eorum Libris intelligendis diligenter operam posuerit, intra exiguos vitæ terminos æque animum suum cognitione rerum instruet, ac si millenos ipse annos Medicinæ studio impendisset. At si Veterum lectio vilipendatur, quid demum ab uno homine præstari potest? quantumcumque is ante alios excelluerit, quanam ratione privatum ipsius penum ditissimis Antiquorum thesauris comparare possumus? Uno verbo, quicunque Veterum Medicorum scripta non pervolverit, neque habuerit animo ante informatam Morborum naturam, quam ad ægros invisendos accesserit, næ is in eorum curatione, Affectum vel inscitia vel errore non dignoscet, idque ob hanc causam, quod imparatus neque instructus provinciam hanc susceperit. RHAZES A. D. 900.

DE IMPOSTORIBUS.

Ita multa a Circulatoribus aliisque se pro Medicis venditant, artificia adhiberi solent, ut si integrum de istis fraudibus Librum vellem conscribere, in eo contineri non possent. Hominum istorum par est audacia ac scelus, cujus ipsi sibi conscii ægros in ipsa morte, nulli bono, miseris vexant cruciatibus. Quidam Epilepsiæ curationem professi, Fontanellum Crucis Figura in posteriori Capitis parte incidunt, & ex eo loco aliquid eximere præ se ferunt, quod interim in manibus clam habuerint. Alii proponunt sese ex ægrorum naribus lacertos vel serpentes esse educturos: quam rem præstitisse creduntur, cum specillo ferreo acuminato naribus usque ad Sanguinis fluxum vulneratis, aliquid in eorum animalium similitudinem ex Jecore aut aliis rebus confictum protraxerint. Quidam albas ex Oculo maculas deleturos se spondent; & priusquam instrumentum admoveant, aliquid tenuis linteoli Oculo inserunt, quod ab instrumento eductum ex ipso Oculo tractum asseverant. Alii aquam ex Aure sucturos sese prædicant; ii vero ab altera parte fistulam aqua ore emissa complent, alteram autem auri aptant; cumque aquam rursus adductam ore ejectaverint, hanc ex Aure suctam pronuntiant. Alii Vermes educere præ se ferunt, aut in auribus, aut in Dentium Radicibus ortos. Alii ranas ab inferiori linguæ parte extrahunt; & hi quidem incisione facta ranam ibidem immittunt, quam postea rursus evellunt. Quid de Officulis dicam in Vulnera atque Ulcera intromissis, quæ cum illic aliquandiu relicta sint, iterum a præstigiatoribus istis auferuntur? Sunt qui, ubi Calculum e Vesica traxerint, ægro persuadent alterum adhuc intro relictum, quod eo faciunt, ut alterum exemisse credantur. Est ubi Vesicam explorantes, utrum subsit Calculus necne plane nesciant. Quem si inter operationem non invenerint, est tamen iis in promtu alter quem ægro, velut a se eductum, ostendant. Nonnunquam, ut Hæmorrhoidas curent, anum incidunt: atque operationem iterando Fistulam aut Ulcus ibi creant, ubi neutrum antea suberat. Quidam se pituitam, vitro similem, e pede vel alia corporis parte, per Tubi cavum, trahere dicunt: cum eo aquam ex ore immiserint. Alii jactant se-

se.

RHAZES A. D. 900. se in unum colligere posse fluctuantes per universum corpus humores, partem fructu alkekengi fricando; quæ res cum fervorem & inflammationem moverit, præmium postulant, quasi morbo ab ipsis curato: locus enim oleo perunctus dolore statim liberatur. Quidam ægris persuadent, vitrum esse ab illis devoratum; ac deinde pluma in eorum gulam detrusa vomitionem excitant, per quam ea ipsa rejicitur materies quam una cum pluma in ventriculum demiserant. Multa ejusmodi educuntur a Planis istis quæ ab iisdem antea fuerint intromissa; quibus artificiis frequenter hominum salus in discrimen adducitur, frequenter etiam ipsa mors supervenit. His quidem fraudibus minime circumveniri possent homines acumine aliquo prædití, nisi doli omnis securi in peritia Medicorum istorum fiduciam haberent: tandem vero vel aliquid suspicantes, vel eorum opera attentius considerantes, fallaciam detegunt. Non est igitur viri sapientis vitam suam hujuscemodi præstigiatoribus committere, neque sumere ultra ab illis medicamenta, quæ tot homines antea in exitium præcipitaverint.

Posterior hæc a Rhaze facta descriptio evidenter ostendit quantopere in omnibus ætatibus invaluerint Agyrtæ, atque iisdem prope technis semper sint usi; quos quidem is ad vivum depinxit: ac si nostris vixisset temporibus, multos utique imagini a se adumbratæ persimiles reperire potuisset.

AVICENNA. A. D. 980. Proximus ordine eorum est, quorum opera ad nos pervenerunt, celebris ille Avicenna, Filius Hali, Bocharæ natus, in Chorasana, circa A. D. CMLXXX. Is juvenis admodum Philosophiæ operam dedit; &, si discipulo ejus Sorsano credimus, Euclidem aliosque de Re Mathematica Libros, nondum annos sexdecim natus accuratissime pervolverat: neque ita multo post eos fecit in Medicina progressus, ut in illa multum arte inclaruerit. Sagacitatem ejus Historia sequente prædicant Scriptores Arabici, Pulsu nempe deprehendisse morbum, quo laboraret Caboi Nepos, haud alium fuisse quam amorem; ad hæc, machinatione quadam fœminam comperisse cujus amore deperiret; ex rei similitudine haud absurde quis conjecerit id confictum esse ex eo quod de Erasistrato a prodit Appianus in affectu Antiochi Seleuco nati. Avicenna Ispahani præcipue commorabatur; Arabes hunc voluptatibus impense fuisse deditum narrant, ita ut in varia inde morborum genera deciderit; deque illo iis temporibus vulgare dictum erat, Neque Philosophiæ studia ad virtutem, neque Medicinæ ad tuendam valetudinem quicquam ei contulisse. Anno ætatis suæ quinquagesimo octavo Medinæ decessit, aut si calculum ad amussim exigamus, quinquagesimo b sexto, A. D. MXXXVI. atque in Civitate Hamadan sepultus est.

Magna in celebritate nomen ejus fuisse ex Historia discimus; ita ut a quibus-

a Bell. Syriac.

b Anni Arabici Lunares sunt; ideoque quanquam Hegira cœperit A. D. DCXXII. aliquid de iis subtrahi debet, ubi ad Annos Christi rediguntur, uti a docto Abulpharagii Editore factum est, quatenus ad istam Historiam spectat. Quoniam vero non nisi exigua hinc diversitas est in paucis a me hoc loco memoratis Auctoribus, adeo religiosam accurationem necessariam non putavi. Id qui desiderant, Tabulas adire possunt ab eruditissimo Doctore Greaves compositas.

busdam popularium suorum ad Viziris dignitatem ascendisse memoretur; AVICENNA. A. D. 980.
unde factum existimo, ut Recentiores quidam Principem fuisse rati sint, aliique Regem appellaverint: quanquam haud inter se conveniant, utrum in Bithynia regnaverit, an Cordubæ.

Hæc sunt de origine & ætate Avicennæ ab optimis Auctoribus tradita, licet a quibusdam, sine ullo fundamento, Hispanus credatur, ab aliis autem Ægyptius. Miror, unde materiam ad compositionem Fabulæ, quam de hujus Auctoris vita edidit, corraserit Neander; siquidem hic fidenter narrat, Avicennam Edessæ natum fuisse, (quæ urbs Commagenes caput est) A. D. MCXLV. inde Alexandriam profectum, sub Rhaze Magistro Litteris studuisse; postea Cordubæ in Hispania fuisse Averrhois Discipulum. Verum huic Scriptori haud inusitatum est, paginarum numero numerum fabularum & contradictionum æquare.

Ingens Opus confecit Avicenna, cui Canonis nomen indidit; & Libri hujus fama ita per universam Asiam pervulgata est, ut eum alii haud pauci Arabes Sæculo duodecimo ac decimo tertio in Epitomen redegerint, & in eundem Commentarios ediderint; etiam multo ante hæc tempora adeo celebris in Europa factus est, ut nulla alia in Medicinæ Scholis locum obtinuerit doctrina; in quibus quidem usque ad Scientiarum instaurationem solus Avicenna feliciter regnavit.

Aliquid ab hoc Auctore non sine causa videatur expectandum, quod nomini tanto respondeat; quanquam vero multis in occasionibus Scripta ejus consuluerim (neque enim existimare te credo ea esse a me non interrupto lectionis cursu pervoluta) pauca aut nihil potius in iis repperi, quod non sit a Galeno sumtum, vel quod, exigua mutatione, non in Rhaze saltem aut in Haly Abbate occurrat. Morborum signa ut plurimum sine ratione Avicenna multiplicare amat; quod quidem vitium (uti errores imitari res facillima est) Recentes Systematum Scriptores nimis presse secuti sunt. Is quidem sæpius pro Symptomatis primariis ea habet, quibus necessaria nulla cum principali morbo communio est. Utque vera fateamur, si Arabicum Medicinæ Systema eligere vellemus, id cujus Auctor est Haly Abbas & minus confusum est; & magis intellectu facile, magisque sibi ipsi conveniens videtur eo quod ab Avicenna factum est.

AVENZOAR, licet ætas ejus exacte determinari nequeat, tempore posterior fuisse videtur; vixisse ante Averrhoem certum est, cum hic illum magnis AVENZOAR
justisque præconiis haud raro extollat, vocetque Admirabilem *a*, Gloriosum *b*, Scientiæ omnis Thesaurum *c*, atque in Medicina post Galeni tempora Supremum *d*. Natus, saltem diu commoratus est, Hispali, quæ Urbs Andaluziæ caput est, & erat tunc temporis Chaliphæ Mahometani sedes. Annos centum triginta quinque attigit: Medicinam exercere cœpit, cum annos quadraginta, aut secundum alios, viginti haberet; longiori quam alius quisquam usu atque experientia instructus *e*, cum usque ad horam mortis

a 52. b 30. c 64. d 59.
e Averrh. 30.

Avenzoar. A. D. 980. tis integra valetudine frueretur. Narrat ipse nobis, quemadmodum eum Haly, Regis in ista Urbe Comes Stabuli, in carcerem conjectum male mulctaverit; quanquam, ipso referente, Comitis istius Filium, vel ante vel post id tempus, Ictero liberasset. Librum conscripsit, Thaisser vocatum, id est Librum qui omnia victus & Medicinæ præcepta in plerisque morbis contineret; in quo opere certe multa se experientia fuisse exercitum comprobavit. Et ex eodem constat, Nosocomio præfectum fuisse, nec infrequenter Miramamolini jussu in negotiis versatum.

Apud plerosque Scriptores Empiricus audit; tamen exputare nequeo, quare huic præcipue nomen id indiderint, quod, mea sententia, minus ei convenit, quam alii cuivis inter Arabas. Qua ex re suspicari licet, eos in lectione haud ultra Præfationem progressos: nam in ea quidem invenitur Formularum & ab ipso & ab aliis adhibitarum collectio. Nam præterquam quod domo erat Medica oriundus (cum & Pater ejus & Avus artem hanc exercuissent, quorum mentionem semper facit gratam atque honorificam) ipse se justa institutionis forma educatum fuisse testatur; neque ea solum quæ proprie ad Medicum pertinerent, sed omnia quoque, præ vehementi Scientiæ studio, ad Pharmaceuticen & Chirurgiam spectantia didicisse. Pro Axiomate ponit, *Experientiam vera Praxeos ducem esse & probatricem optimam, ab eaque & se & alium quemque Medicum vel condemnatum vel absolutum iri tam in hac vita quam in futura*. In alio loco sententiam suam disertius explicat, ubi declarat quam nullius momenti sit in quibusdam Tumoribus, utrum hoc vel illud Oleum applicetur; & animadvertit obiter, *Curandi artem distinctionibus Logicis ac Sophistarum subtilitatibus adeo non acquiri posse, ut nihil præter diuturnum usum exquisito judicio conjunctum facultatem hanc eximiam impertiri valeat*. Exempli gratia, inquit, *Si aliquis sophisticando se voluerit in tantum subtilisare in Medicinis Laxativis, ut inveniat in ipsis quantitatem & qualitatem Purgationis proportionaliter, ut ægritudo & quantitas humoris vel humorum exigere videtur, & non excedat in plus vel minus uno pilo, &c.* hujusmodi Speculationes ad judicium informandum, vel rectam curationis viam inceptandam parum proficient. Atque hic sine dubio ante oculos habuit Alkindum, qui vanissimum, uti infra dicetur, Librum de Medicamentorum dosibus & quantitatibus conscripsit.

Ita parum certe hic addictus Empiricæ est, & meras ita pro nihilo habet formulas, ut in hac re anicularum impudentiam haud minus vehementer incuset, quam vanam Astrologorum superstitionem irrideat. Quod de seipso in quodam casu narrat perquam memorabile est; nam cum in dubio ipse hæreret, & aliorum complurium Medicorum inutiliter sententiam rogasset, tandem ad Civitatem profectus est, ubi Pater ejus degebat, uti hujus consilio uteretur. Senex autem, nullo ei responso dato, locum in Galeno indicavit, quem legere eum jussit; si ex eo posset morbi curationem indagare, bene esse: sin aliter, frustra in Medicinæ studio operam insumturum. Consilio successus non defuit, ægerque cum magna & Patris & Filii lætitia convaluit. Ac profecto per universum hoc opus ita constanter Dogmaticam sive Rationalem Sectam, quæ ex toto Empiricæ contraria est, amplectitur, ut mul-

multa passim tam de Morborum Symptomatis quam de eorum Curatione disputet. In Theoria vero uti Galenum præcipue, ne dicam per omnia, sequitur, ita frequentius quam cæteri Arabes verba ejus profert. AVENZOAR. A. D. 980.

Quanquam autem ita presse Galeni vestigiis insistit, multa in eo occurrunt, quæ in aliis Scriptoribus raro aut nunquam reperias; & quasdam ab Experientia propria narrat Historias, lectu non indignas. Aliquos item affectus nominat, qui sibi ipsi inciderint, ac præsertim Ischiadem, & Dysenteriam: hanc se curasse tradit gesto super ventrem smaragdo, quem in simili casu dari jubet in pulverem redactum ad pondus sex granorum, hujus quidem gemmæ utilitatem Aetius antea contra omnes Sanguinis fluxus prædicaverat.

Singularis quoque iste affectus est, quo se implicatum tradit, Inflammatio & Abscessus in Mediastino, in ea, inquit, Membrana, quæ Thoracem in duas partes æquas dividit. Ubi primum tentatus est, quod ei in itinere contigit, doloris aliquantulum in eo loco persensit, qui cum Tussi increvit; pulsus una aderat durities, cum Febre acutissima. Quarta nocte Libram Sanguinis detraxit, ex quo Symptomata haud ita multum levata sunt: proximo die cum iter continuare coactus esset, noctu in soporem decidit, quo tempore fascia de brachio lapsa, e somno experrectus lectum sanguine undantem viresque multum imminutas deprehendit. Insequente die saniei aliquid expectorare cœpit; quare Aquam hordei larga quantitate hausit, sed curationem ingenti Sanguinis fluxioni tribuit. Hæc eo fusius narravi, quod primam hanc ejus Morbi in Historia Medica descriptionem invenio. Symptomata, inquit, generalia in Abscessu sunt, continua sine intermissione Tussis, cum dolore distendente, qui secundum longitudinem Pectoris porrigitur; respiratio impedita, frequens, & exigua, acuta febris, sitis vehemens, pulsus durus & inæqualis. Quamobrem in initio Sanguinem detrahere, omni dubitatione præcisa, oportet. Et quanquam hæc Symptomata eadem fere in Pleuritide contingant, de iis loquitur quasi de duobus Morbis inter se distinctis, idque in duobus a Capitibus; illud etiam animadverti potest, utcunque in Pleuritide diserte jubeat ex opposita parte Venam incidere, quod in eadem parte factum ægro mortem inferre pronuntiat, tamen in Mediastini vitio id optioni eum nostræ permittere, cum nihil quicquam interesse censeat, modo Sanguis e Basilica mittatur.

Uti Abscessus in Mediastino, ita in Pericardio b quoque, mentionem habet Avenzoar; quem neque descriptum neque observatum ab ullo inter Græcos Arabasve invenio; tamen haud dubitari potest, quin Membrana hæc, & Mediastinum cui ea contigua est, Inflammationi pariter, ac Pleura & Pulmo, sint obnoxia. Salius Diversus, qui satis cum judicio morbos complures a plerisque Scriptoribus neglectos memoravit, affectum hunc in distincto c Capite describit, neque ab ullo ait ante se Auctore animadversum. Symptomatum, quæ flammatæ huic parti superveniunt, facta ab eo enarratio accurata admodum atque particularis est; & quia casus extra communem notitiam est, utcunque sine dubio inter medendum frequenter occurrat, &c.

modo

a 63. & 65. b 52. c Curat. Morb. partic. 225.

AVENZOAR. A. D. 950. modo attendatur, facile dignosci possit, breviter ea quæ de hoc animadvertit Salius exponam, quæque istis ab Avenzoare dictis plurimum conveniunt. Adest acuta Febris, anxietas, sitis, respiratio densa ac celer, ingens in Thorace fervor, doloris nihil fere nisi in Sterno, quo in loco molesta potius angustia & interclusio quam in spirando dolor sentitur; Tussis nunquam abest, Pulsusque ut in Pleuritide durus est. Tamen a Pleuritide distinguitur ex eo quod dolor non ita acutus percipitur: a Peripneumonia, quod multo minor est spirandi difficultas. Ubi accesserit Pericardii inflammatio, vehementior calor, & frequens Syncope; & uno verbo dicam, omnia deteriora subsunt. Recteque is concludit, minori has Membranas affici dolore, ideo quod solutæ sint, neque Costis, uti Pleura est, annexæ: in Sterno solum, cui adhæret Mediastinum, aliquid molestiæ percipitur. Utque a se affirmata probet, casum profert hominis, qui nono die, post aliquot Syncopes accessiones occubuit; eo aperto, Intersepienium, uti has vocat, Membranarum, & Pericardii in aliqua ejus parte, Inflammatio patuit. Neque dubito quin affectus hic frequentius incidat, quam a Medicis vulgo concipiatur. Ubi in hoc loco Inflammatio in Suppurationem abit, potest erumpere materia in cavum Mediastini; quanquam enim inter Anatomicos magnæ fuerint disputationes, utrum illic cavum illud inveniatur necne, Culter, me judice, hanc controversiam dirimit, ostenditque vacuum ei locum inesse, licet haud ita amplum, ut a quibusdam describitur; saltem qua parte originem a Sterno ducit, duæ ejus eo intervallo distant Membranæ, ut inter eas humor vel pus delabi possit, prout a Columbo primum animadversum est, quam & ille & Barbettus materiam Sternum terebrando emitti jubent. Illud etiam adjicit Spigelius, vidisse se Chirurgos aliquando a Vulneribus huic parti illatis deceptos, cum ea in Pulmonem penetrasse crederent, quæ ad hoc duntaxat Cavum revera pertigissent. Quodque ad hic a me posita ulterius probanda pertinet, Vir quidam ob diutinam experientiam exquisitumque in singulis rebus ad Chirurgiam pertinentibus judicium merito celebris narravit mihi, Abscessus in Mediastino Venereis præsertim in Morbis frequentissime oriri, atque in hujusmodi casibus Terebram a se sæpissime magno cum successu adhibitam. Ex quo disci potest, quam nullo fundamento Operationem hanc pro vana & ridicula habeat Paræus [a].

Avenzoar, uti dictum est, Inflammationis & Abscessus in Pericardio commeminit: Rondeletius item in Libro de [b] Morbis per Symptomata distinguendis aliqua de eodem Affectu habet. Is in hoc casu notat, præterquam quod minor sit spirandi molestia, minus quoque ægrum, ubi spuit, eo levari quam in Peripneumonia. In Cadavere a se dissecto Pericardium vehementer inflammatum repperit, & nonnihil saniosæ circa Cor materiæ. Exemplum haud absimile in Hildano [c] videri potest; ubi fluidi cujusdam mixti & extravasati quantitas quatuor Librarum modum excedebat, etsi nulla fuisset ipsius Cordis pars exulcerata: æger aliquandiu ante mortem de dolore præcipue questus est, qui sursum ad humeros pervadebat, ac vehementi Palpitatione. Casum hunc, uti valde acutum & anceps, ita quoque

per-

a 3. 7. b Cap. 10. c Centur. 1. 43.

perrarum agnoscit, quique a nemine quoquam antea esset observatus. Quod ad hunc Scriptorem Saliumque attinet, neuter forsitan eorum cognovit ea quæ alter de hoc argumento dixisset; quanquam enim multos ante annos decesserit Rondeletius, tamen ejus Liber editus fuit non nisi anno priusquam suum publicasset Salius *a*. Veruntamen, licet a duobus his Auctoribus hæc tanquam recenter inventa prædicentur, Morbum ipsum ab Avenzoare plene dilucideque descriptum commonstravimus. Atque id sane similiter recentiorum multis contigit, ut neglecta Veterum lectione, observationes quasdam pro novis ac suis venditaverint, quæ in istorum monumentis reperiantur. AVENZOAR A. D. 980.

Quædam etiam amplius ad Pericardium spectantia tradit Avenzoar. Loquitur enim de incremento ejus per novæ cujusdam substantiæ generationem, quæ Cartilagines aut Pelliculas specie referat; quam rem a nullo ante se animadversam asserit. Id, credo, intelligi vult de Tunicis hujus Sacculi incrassatis; nam cum in ejus Glandulis fit obstructio, aut nimius Lymphæ lentor, quæ liquorem in hoc cavo naturaliter comprehensum sufficere debet, Pericardii Membranæ in immensam frequenter molem augescunt, & sæpissime Cordi adhærere comperiuntur; idque præcipue in Tabidis & Asthmaticis, ex quo frequens oritur Palpitatio, & Syncope. Quæ quidem adhæsio, minus perspecta, Columbo *b* fortasse & aliis quibusdam occasionem dicendi præbuit, Corda se vidisse Pericardii prorsus expertia; certe membranę hujus coalitio res multo probabilior est quam ejusdem absentia. Hanc vidisse me memini ejus crassitudinis per universum ambitum ut quartam Pollicis partem exæquaret, Cordique adeo firmiter hærentem, ut sine laceratione nullo modo divelli potuerit; Inflammationem præcessisse manifestum erat, nam ea partim Scirrho induruerat, partim scatebat minutis Abscessibus. In homine, per aliquod tempus magna fuerat virium imminutio; tum febris supervenit, cum vehementi in spirando difficultate, ac dolore Pectoris. Postea, dolores erant magis per universum corpus dispersi, in Artubus præsertim Febris etiamnum inhærentibus relliquiis: juxta finem morbi, Pulsus perpetuo incitatus, sæpius etiam inæqualis & intermittens deprehensus est, cum violenta Palpitatione. Tandem æger inopinanter, idque uno temporis momento, exspiravit; tamen aperto Thorace, rem attentius considerantibus magis mirum apparuit, Circulationem eo usque continuari potuisse, cum vix locum, in quo moveri posset, Cor haberet: præterquam quod & in Arteria Pulmonari & in sinistro Cordis Ventriculo ingens esset Polypus, qui originem fortasse primario Pericardii morbo debuerat.

Hydropem *c* quoque in eadem parte memorat Avenzoar; quem nec ipse antea viderat, neque a Galeno uspiam nominatum ait. Tamen ejusmodi affectum alii observarunt; quanquam enim in naturali statu, & valido corporis habitu, Aqua hic inclusa haud ultra duo vel tria Cochlearia impleat, tamen in morbo defunctis ad semilibram haud infrequenter, aut etiam majori copia, deprehenditur, quod idem in Senibus contingit. Exemplum profert Piso *d*, ubi multas a se Libras tradit inventas: neque mira-

a 1683. *b* Lib. 15. *c* 52. *d* 8. 3. 2.

AVEN-ZOAR. A. D. 980. rabilis videri debet ita magna hujus Membranæ distentio, cum idem in aliis plurimis eveniat. Ipse Piso de Abscessu in Renum altero loquens, quatuordecim in hoc Puris Libras fuisse dicit, capsula interim ipsius Renis integra nec dirupta. Eademque species in Ovario, tantula naturaliter humani corporis particula, oritur, ubi id Hydrope tentatum est; quo in casu Membrana haud modo in immensam se dilatat Cystin, verum etiam Tunicæ ejus, tanquam in Utero Prægnantium, ea ratione incrassescunt, qua ipsius dimensiones augentur.

De Tabe agens, Lac Asininum a Galeno vehementer prædicatum ait; illud autem adjicit, quoniam Sarracenis nefas esset Animalis ejus carnem aut Lac pro cibo sumere, Caprinum hujus vice a se in hoc morbo præceptum; uti & alias semper per universum opus ab eo factum est. Hanc observationem, nisi memoria me fallit, in alio nullo Scriptore inter Medicos Arabas inveni. Video quidem & Rhazem & Avicennam, cum de variis loquuntur Asini partibus quæ Medicinæ usibus inserviant, Lactis Asinæ mentionem omisisse: quin & eas ipsas partes externe potissimum applicari volunt. Tamen eodem in loco præcipiunt, quemadmodum Jecur, Ungulæ, & Stercus etiam intro sunt sumenda. Atque ipse Avicenna Lac etiam in Febre Hectica & Ictero commendat. Quomodo conciliari possit hæc diversitas, curiosioribus investigandum relinquo; quantum ex a Herbelotio colligere possum, patet id animal inter quosdam Mahometanos Orientales magno in honore, inter alios autem pro abominando habitum: Legisque exactissimos cultores ad hanc sententiam inclinasse; ita ut Marissi, Vir Philosophiæ Legisque cognitione illustris, quemque ex Historia novasse multa constat, inter primos fuerit qui comedendam Asini carnem concesserit: cujus discipulus Bokhari, qui A. H. CCLVI. obiit, inter alias recentes doctrinas, eandem opinionem defendit contra Pontificem Maximum, qui etiam Vaccarum & Ovium Lac in Religione Mahometana vetitum censuerit.

Eadem Opinionum varietas est inter Mahometanos in aliis rebus ad Medicinam pertinentibus. Avenzoar quasdam in Chirurgia Operationes, uti ab eo vocantur, fœdas & abominandas memorat, quas homini nobiliori præstare minime conveniat, qualis est Calculi extractio; neque pio cuivis, vel intueri Genitalia, Lege licere existimat. Idem tamen de Operationibus, quæ in his membris fiunt, agit, quod item ab aliis Medicis Arabibus factum video.

Solus inter omnes Arabas Avenzoar de Bronchotomia b, in desperata Angina, bene existimare videtur: etsi, cum Operationem hanc arduam esse censeret, neque vidisset unquam præstitam, obiter tantum ejus meminerit, neque se primum velle hanc in usum trahere dicat. Rem ipsam tamen fieri posse, experimento ob hanc causam in Capra facto, judicat; is quippe, Asperæ Arteriæ Annulis incisis, vulnus quotidie Aqua Mellis fovit, cumque huic caro induci cœpisset, pulvere ex Cupressi nucibus adhibito id ad integritatem perduxit.

Quæ ab illo dicuntur de Gulæ Relaxatione aut interclusione, ex qua sequitur

a Vid. Hemar, Marissi, Bokhari. b 41.

quitur alimenti devorandi impotentia, nova sunt, neque a Græcis aut Arabibus ullo modo explicata. In hoc casu tria auxiliorum genera proponit. Primum hoc modo efficitur: Fistula e Stanno aut Argento facta, ei similis quam Provenguam dicimus (quod instrumentum in hunc usum Auctor iste primus adhiberi jubet) in fauces demittitur, per quam Lac aut aliud alimentum tenue recipitur. Secunda ratio est, ut æger in Balneo Lactis, aut hujusmodi Liquoris jaceat; quo alimenti particulæ per Poros se insinuent: verum hanc viam jure pro frivola irridet. Tertius modus ope fit Clysteris, quæ, eo judice, verissima via est, neque unquam improspere cedit. Ac licet objici posse animadvertit, nihil, velut a Galeno positum est, hac injectionis via ad Ventriculum pertingere, tamen in hoc casu magnam esse rei discrepantiam notat. Liquor per Clysterem, sueta quavis in occasione, impulsu ac vi inditus, uti fatetur ille, nunquam potest usque ad Ventriculum adigi; quoniam resistens vis intestinorum contractilis id quod injectum est retro pellit. Aliter vero rem se habere existimat, ubi corpus alimento valde indiget, Intestina vero Fæcium onere vacua sunt; rebus sic stantibus, vim quandam attrahendi Stomacho & Intestinis inesse censet, cujus operatione quicquid in his comprehensum est ab alio in aliud sensim adducitur. Atque id hujusmodi exemplo illustrat; cur, inquit, haud probabile putemus Lac vel Jusculum attractionis potentia per Intestina usque ad Ventriculum posse pervadere, cum Semina in Olla, aut vase fictili posita manifeste nutrimentum ad se trahere atque imbibere videamus etiam ultra ipsius Vasis terminos? Quicquid de Auctoris hujus Philosophia cogitemus, id quod fieri jubet attentionem certe meretur; quoniam illud haud ab eo confictum est, sed Oribasii a auctoritate confirmatur, qui Capitulum eodem spectans conscripsit. Idque & satis firmis niti fundamentis, & multis in occasionibus responsurum credo. Quidam e Recentioribus id inutiliter tentari opinantur; ob has scilicet rationes, quod per Coli Valvulam transire nihil sursum queat, quodque in Colo & Recto Intestino nulla reperiantur Vasa Lactea, quæ inditum recipiant imbibantque alimentum. Posterius argumentum, mea sententia, in dubium vocari potest; immo optimi quidam Anatomici demonstrarunt, aliqua, etsi pauca, in his etiam Intestinis Vasa disseminari Lactea. Nam Peyerianæ hic Glandulæ, quanquam simplices sint, & majori a se invicem intervallo, quam in Tenuibus Intestinis, distent, (unde forsitan Conglobati generis habitæ sunt) tamen peramplæ sunt, ideoque, ut conjicio, ad recipiendas crassiores alimenti particulas idoneæ. Quanquam autem nulla hic essent Vasa Lactea, rem nullo modo Naturæ, legibusque ab ea in Animali Oeconomia servatis contrariam poneret, quisquis nutrimenti particulas, præsertim in eo inanitionis statu, etiam intra Vasorum Sanguiferorum Poros absorberi posse contenderet. Idque ita esse multis rationibus probari posset. Verum minutulis istiusmodi non est animus insistere argumentis; neque aliud animadvertam, quam Clysterum, qui nutriant, usum indubitati niti experientia: & plurima in Historia Medica exempla reperiri, ubi hæc ratio successerit, cum cætera omnia nihil pro-

Avenzoar. A. D. 980.

H

a Collect. 8. 54.

AVENZOAR. A.D. 980. proficere potuissent auxilia. Fœminæ prægnantis commeminit Hildanus *a*, quæ cum Febri per sex septimanas decumberet, ne frustulum quidem cibi aut humoris guttam per id omne tempus devoraverit, verum ope Clysterum sustentata convaluerit, partumque sanitate fruens integra robustum ediderit. Insigne ejusdem rei exemplum, quod nostro tempore obvenerit, ut Tibi in memoriam revocem non necesse est; quo in casu vi deglutitionis per vehementem Gulæ Tunicarum relaxationem adeo imminuta, ut ex iis in utroque faucium latere efformaretur quidam quasi Sacculus, nullam aliam, idque per septimanas frequenter integras, alimenti recipiendi viam habuerit Vir illustris, quam hoc modo ab Avenzoare tantopere commendato.

In Capite de causis violentæ Tussis, Lumbricos *b* inter cæteras ponit; sed cum id a se nunquam esset animadversum, fatetur a se positum eo quod ita alii antea Medici fecissent. Narrat quidem Galenus *c*, fuisse Auctores quosdam in ea opinione, ut Lumbricos ab Intestinis in orificium Stomachi procedentes Tussim efficere posse censerent: quam sententiam ille vanam existimat, quia Lumbricos in hoc ipso loco millies a se visos prodit, qui nullam prorsus Tussim excitassent. Tussim a Veteribus inter Lumbricorum Symptomata positam non invenio; certe in Alexandri Tralliani Libro, qui accuratissimus eorum haberi debet qui ab Antiquis de hoc argumento scripti sint, nulla ejus rei mentio est: at si Recentiores consulamus, multa huc pertinentia reperiemus; quin & Experientia ipsi edocemur, nullum in Lumbricis, præsertim ubi Pueri iis tentantur, Tussi frequentius esse Symptoma.

Antea dictum est, Avenzoarem Rei Pharmaceuticæ studuisse; isque, ut ipsius verbis utar, *Magnam in Syrupis & Electuariis d rite conficiendis voluptatem cepit; & Medicamentorum operationes, nec non & eorum facultates extrahendi, & ea inter se componendi modum, Experientia cognoscere studiose concupivit*. Unde factum est ut in hoc ejus Libro multa Medicamenta, tam Simplicia quam Composita, quibus adjunguntur observationes quædam in has res alibi non extantes, passim inveniamus. Multa itidem de Plantis Venenatis, earumque Antidotis *e* habet; de Virtutibus loquitur Olei Ovorum, Balsami Naturalis, Olei Alquifcemi *f* appellati, Lithothryptici admirabilis, quod, eo affirmante, Pater ejus ab Oriente apportarat. Agit etiam de Floribus Nenufar sive Nymphææ *g*, & peculiarem earum narrat, ab Avo suo inventam, in acrimonia & malignitate Hellebori Nigri corrigenda facultatem: eodem plane modo, inquit, quo Scammoneam Mastiche, & Colocynthidem Amygdalæ Dulces corrigunt. Flores hujus herbæ a Græcis non memoratos recte observat Matthiolus, cum hi de Radice solum ac Semine loquantur; is autem adjicit illos a Serapione primum & Avicenna descriptos. Verum in hoc errasse videtur: nam de Floribus neque Serapion neque Rhazes quicquam dicit, & hunc quidem in ista re exscribit Avicenna; ac licet in Antiqua Versione Flores nominentur, Plempius tamen, cui major habenda fides est, omissos esse in Arabicis quibusque Manuscriptis Codicibus

a Centur. 4. 30. b 50. c Comment. 2. in Epidem. 9.
d 87. e 70. f 76. g 89.

bus tradit. Ita ut noster fortasse Auctor hunc sibi honorem vindicare possit, modo is sit aliquis honor, quod primus hanc Nymphææ partem memoraverit. AVENZOAR. A. D. 980.

Ipsum vero Helleborum Nigrum contra morbum satis inusitatum administrari præcipit, cujus quidem ex Remedii contemplatione vix in mentem cujusquam veniret. Ossis dico excrescentiam, quam in Hominis dorso factam, cornu similitudine, atque ejusdem fere substantiæ, Avenzoaris Pater *a* viderat. Id ope Evacuantium & Exsiccantium Medicamentorum, quemadmodum Verno tempore Cervi Cornua, decidit. Adjicit etiam, similem in se excrescentiam ortam, magnis doloribus comitatam, tamen Purgantium ac Solventium usu maxima ex parte absumptam, & relliquias ejus nihil ei molestiæ creasse. Inter Purgantia Nigrum præcipue Helleborum commendat, quem cæteris magis efficacem, sed haud ita tutum existimat. Hunc, sicut etiam Album, inter Antiquos ad redundantes corporis humores, ac præcipue Atram Bilem expurgandam, valde celebratum novimus; quod tamen ab iis, perinde atque ab hoc Auctore, Medicamentum & asperrimum & valde anceps judicatur. Quæ opinio fortasse ex eo originem duxit, quod larga quantitate, (cum ejus dosis, Aretæo teste, ad duas drachmas assurgeret) ab iis præberi consuesceret. E primis Actuarius *b* est, qui hunc sine periculo, nulloque excitato tumultu, dari posse crediderit: & eundem ad multos usus, pro mirabili Remedio, summis laudibus prædicet; simul autem illud animadverti debet, dosim ab illo præceptam raro drachmam excedere. Cujus rei veritatem Recentiores nonnulli Experientia sua confirmarunt. At ex diversis adeo de Operatione ejus narrationibus, inter alias rationes, quidam concludere volunt, Nigrum Helleborum, quo Veteres usi sint deperditum *c*, & hunc quo nos utimur aliam esse Plantam. Quam ego controversiam Viris in Re Botanica peritis dijudicandam relinquo, neque aliud dicam nisi hunc, qui a nobis adhibetur, quique a Caspare Bauhino describitur, Medicamentum esse perquam innoxium atque efficax; & moderata quantitate datum, ita parum vehementer purgare, ut sæpissime nullam omnino purgationem excitet: & quanquam aliquando Vomitum moveat, haud raro tamen ne minimas quidem in Stomacho turbas creare. Duæ aliæ in eo virtutes ab Avicenna memorantur, Urinæ scilicet atque Mensium provocatio. Posterior quidem harum facultas satis cognita est; & idem ego Medicamentum frequentissime expertus mirabiliores ex eo effectus vidi quam ab alio quovis Diuretico. Verum hoc remedium haud semper æque feliciter succedit: quam quidem in operatione ejus diversitatem a natura ipsius morbi oriri judico, qui & per se admodum periculosus est, & in recipiendo hoc vel illo curationis genere varius. Scis enim in eo casus obtingere, qui iidem plane videantur: tamen cum dolore experimur eandem viam quæ in alio supra spem successerit, in alio nihil quicquam auxilii præstare, idque nulla apparente probabili ratione.

De Ictero loquens, quem a Veneno ortum censeret, Bezoar, quod tria hordei grana pondere æquaret (haud utique ad tria grana, uti quidam volunt),

H. 2

a 18. b. Meth. Med. 5. 8. c Salmas. Hyl. Jatric.

AVENZOAR. A. D. 980. lunt) dari præcipit: hoc a nemine antea pro medicamento usurpatum, neque ullam antea ejus historiam invenio. Id ita ab eo describitur: *Optimum est quod in Oriente reperitur, prope Oculos Cervorum natum. Cervi grandiores, in iis regionibus, ad robur augendum Serpentes comedunt. Et priusquam noxam ab iis ceperint, decurrentes ad aqua rivos eo usque sese immergunt, quoad hac ad eorum capita pertingant; quam consuetudinem ii a natura habent: in aqua vero restant, ejus potione abstinentes (nam si biberent, mors confestim sequeretur) quoad oculi stillare caperint, liquor autem iste sub palpebris exsudans incrassescit, & coagulatur, neque desistit usquedum castanea nucisve magnitudinem aquet. Cumque exhaustam Veneni vim Cervi senserint, Aqua exeuntes ad solitos tendunt recessus, & ea humoris concretio, tanquam lapis, indurescens, frequenti tandem fricatione decidit. Atque hoc omnium pretiosissimum est Bezoar.* Eadem res ab aliis quoque Arabicis Scriptoribus confirmata est, qui in Persiam Chinamque, regiones eo maxime abundantes, peregrinati sunt. Libri de Simplicibus, qui Serapioni tribuitur, Auctor, id in Fodinis quibusdam nasci perperam censet: utque immensum ejus pretium ostendat, Abdalanarackum testem adducit, qui Palatium quoddam Cordubæ pro uno hujusmodi Lapide datum commemorat. Quidam e Recentioribus negant Bezoar ab Avenzoare descriptum idem esse cum eo, quod sub hoc nomine in posterioribus hisce Sæculis circumfertur; quoniam hoc, juxta eos qui in Rebus Naturalibus maxime versati sunt, in Ventriculo semper, aut Omaso potius, Animalis, ab iis Cervicapræ vocati, reperitur. Utcunque id est, haud aliter existimare possum quin eandem rem is Auctor velit, quanquam de loco, ubi id formetur, non conveniat.

Dixi hunc non modo Medicinæ, verum etiam Rei Pharmaceuticæ & Chirurgiæ peritum fuisse. Narrat ipse, *Sese, cum juvenis esset, operam dedisse, ut Ossium posituram, eorumque inter se connexionem intelligeret: neque ut Operationes solum cognosceret, sed ut eas ipse manu sua exequeretur: idque magno cum studio & amore occupationis ipsius, quemadmodum Agricola & Venatores Artis suæ exercitio delectantur; & eo magis hujuscemodi Scientiæ avidum se fuisse, quod aliquando vel sibi, vel amicis, vel pauperibus eam usui fore speraret.* Unde speciatim is de Luxationibus & Fracturis agit. Atque ex iis quæ de hoc argumento habet, perinde atque ex his quæ de Pericardio ac Mediastino animadvertit, aliquam ei Anatomiæ peritiam fuisse, & in aperiendis cadaveribus mediocriter saltem versatum jure aliquis suspicetur; quanquam haud me fugit, vulgariter receptum esse, Mortuorum sectionem a Lege Mahometana vetitam. Certe, quod ad Chirurgiam attinet, multa in eo huc spectantia reperiuntur: uti Ramicis b curatio, Fractura in Osse Ischii, Vulnus in Ventre per quod excrementa prodierint, Vulnera in Venis & Arteriis, &c. Refert etiam casum, cui & ipse affuerit, ubi, cum Gangræna subesset, aliique Medicamenta tantum aliqua adhibere vellent, ipse contra plurimorum sententiam pronuntiaverit, nullo modo rem ad curationem perduci posse, cute non incisa, amputataque carne emortua; quo consilio rejecto, æger deterius se habuit, ac sine dubio interiit. Insigne quoque exem-

a Herbelot. b: 56.

exemplum profert Empyematis a Patre suo summa cum arte curati ; in quo is humores ad externas partes eduxerit (Natura, credo, viam indicante) ubi Tumor ortus atque in pus conversus morbum solverit. Atque hic verecundiam ejus nequeo non laudare, quæ quidem & in aliis multis locis elucescit ; fatetur enim adeo consummatæ admirandæque operationis nunquam se fuisse compotem, neque ad eum Scientiæ gradum pervenisse. Avenzoar. A. D. 980.

Duæ sunt generales observationes quas ex Auctoris hujus lectione proferri cupio : quarum altera est, quod evidenter constet, illius ætate, Medicinæ, Pharmaciæ, & Chirurgiæ diversas fuisse Professiones *a* ; ac profecto excusationes affert cur sibi ignosci postulet, quoniam contra Patriæ consuetudinem & Patris sui exemplum, duarum posteriorum studio animum adjunxerit : quæ ita nihili haberentur a *Medicis Honoratis & Nobilibus*, ut earum scientia sibi derogari judicarent, ideoque Operationes, quæ manu fierent, uti Venæsectionem, Suffusionum tractationem, Causticorum applicationem, &c. quemadmodum etiam Medicamentorum Compositionem, *Servitoribus suis ac Ministris* linquerent. Celebres Medicinæ Scholas hoc tempore in Hispania, ac præcipue Toleti, extitisse comperimus ; quas, cum Professores ibidem Sapientium Virorum nomine insigniat, & eorum judicio se submittat, magno fuisse in honore credibile est. Altera res, quam notari velim, hæc est, Antiquiores Medicos Arabas, de Asiaticis loquor, ei neutiquam innotuisse videri ; neque enim ullum ex iis nominat, neque, quantum percipio, ullis eorum scriptis utitur. Quare iis temporibus parum vel nihil commercii inter Hispaniam atque istas regiones intercessisse verisimile est. Cujus rei ratio facilius fortasse afferri potest, si ea, quæ inter Sarracenos per pauca ante Avenzoarem sæcula evenerint, nobiscum recolamus. Nam ex Historia discimus, Abdalrhamanem, Moaviæ Filium, ex Omniæ domo, postquam Abbasidæ Familiam istam destruxissent A. H. CXXXIX. in Hispaniam, Almanzoris tempore qui Bagdadi regnavit, profugisse, ac pro legitimo Chalipha a plerisque Arabibus Occidentem incolentibus habitum. Is Cordubæ sedem posuit, magnumque in ea Civitate Templum extruxit ; is Imperium hoc in Occidente fundavit, posterisque transmisit : quorum aliqui, etiam posteaquam ex Andaluzia pulsi sunt, in nonnullis regnavere Hispaniæ partibus usque ad A. H. CCCCXVI. quo tempore hæc Abdalrhamanis soboles imperio dejecta est a Maroti Rege circa A. D. MXXX. Hinc inveterati ejus odii ratio explicari potest, quod per aliquod tempus inter Sarracenos Orientali & Occidentali Imperio subjectos intercessit, unde etiam commercium omne inter eos sublatum fuisse necesse est, Quodque eandem rem ulterius comprobat, Averrhois Scripta, qui vix haud ita multo post Avezoarem, licet in Europa hominum sermone ita celebrata sint, constat neque illis neque his temporibus nota esse Arabibus Orientem incolentibus. Quo non obstante, scimus haud ita multo post, ætate scilicet Averrhois, Scriptores Asiaticos in Hispania innotuisse ; quanquam Hispanus hic haud ita magnam de iis opinionem concepisse videatur.

Vereor ne me nimis longum in Auctoris hujus mentione existimes ; sed quod

H 3

a 87.

AVENZOAR. A.D. 980. quod ita fecerim hæc mihi excusatio est, quod uti eum Recentioribus minus notum quam cæteros Arabas, ita quoque plura de proprio penu promsisse quam alium quemvis ex ista gente deprehenderim. Traductio quidem eorum quæ ab eo, sicut etiam horum quæ a cæteris Arabibus, scripta sunt, plane barbara est: eadem vero, si terse ac polite, quemcunque in sermonem, conversa legerentur, etiam nostræ ætatis ingeniis placitura non diffiderem.

AVERRHOES. Haud ita multo post Avenzoarem extitit Averrhoes; siquidem hic illius Filios cognovisse se testatur a. Averrhoes Maroci obiit, A.H. DCXCV. uti quidam dicunt, aut DCIII. juxta alios b. Is & vivus inter homines magnam celebritatem adeptus est, & post mortem per universam Europam scriptis suis inclaruit. Cordubæ natus est, Legisque studio primum se dedidit, sed postea Medicinæ ac Mathematicis disciplinis animum adjunxit. Multa de Avo ejus memorat Johannes Leo, quem a popularibus defectionem meditantibus missum tradit, ut Regnum Imperatori Marocensi offerret: atque ab hoc Pontificem Maximum creatum, summumque Regni Cordubensis Judicem: quo sacerdotio & ipse & Filius & Nepos ejus potiti sint. Averrhoes autem ob liberalitatem, patientiam, & indefessa Literarum studia præclarus extitit: neque ei certe hæc laus neganda est, quod & ingenii acumine, & ratiocinandi subtilitate excelluerit. Commentatoris etiam nomen obtinuit ex eo quod multa in Aristotelem Volumina conscripserit: unde etiam Aristotelis Anima dictus est. In Medicina Librum, Miramamolini Marocensis jussu, composuit, cui nomen est Colliget: is in septem partes divisus totam Medicinæ scientiam continet; est autem magna ex parte Compendium, uti fatetur ipse, eorum quæ ab aliis dicta sunt quibusdam a se adjectis. In eo orsus a generalibus Artis præceptis, ad singula descendit ideoque neminem a se litteris mandata intellecturum ait, qui non probe fuerit & Logica & Naturali Philosophia instructus, quare plus etiam Philosophiæ Aristotelicæ cum Theoria Medica miscet, quam ab aliis factum est Arabibus; in qua re deficere Sapientes Andaluziæ testatur. Nam illud credo intelligi vult, cum verbis se usurum resque explanaturum tradit, uti superiores eo nunquam fecerint, & omnia a Radicibus Naturalis Scientiæ producturum. Siquidem in Anatomia nihil novi a se prolatum fatetur: qua quidem in re Galenum omnino exscribit; quodque ad Practicam hujus operis partem attinet, vix in eo quicquam, nisi ab aliis desumtum, reperio; ac licet sæpius ab Experientia propria loquatur, tamen haud multum videtur usu fuisse exercitatus, uti etiam ex Historia Vitæ ejus conjicere licet. Tamen hanc in eo Observationem, neque alibi, invenio: Quod idem homo, non nisi semel, Variolis tentari possit. Id quidem in hoc Libro præcipue ab eo propositum videtur, ut recta in Theoretica Medicinæ parte fundamenta constituat, qua in re magnæ ejus ætate controversiæ extiterunt. Utque eandem fere rationem sequitur qua usus est Magister ejus Aristoteles in

a 63. 6. b Bib. Vet. Hispan. 242.

in scribenda Animalium Historia, ita in Libri hujus compositione id maxime in animo habuit, ut Aristotelis opiniones cum Galeni opinionibus conciliaret, quorum ille primus, hic secundus omnium Auctor ab eo habitus videtur. AVERRHOES.

Multas res ex variis Auctoribus ad Averrhoem pertinentes collegit Baylius; sed cum hic illius scripta, uti videtur, nunquam aspexerit, Auctores istos fidenter sequens ab iis sæpe in errorem ducitur. Uti cum ex Champerio prodat Averrhoem acerbas cum Avicenna inimicitias exercuisse, & ob hanc causam hujus ab illo ne mentionem quidem habitam: cum id Averrhoes & in hoc Libro sæpius faciat, & in Disputationibus Metaphysicis, ut nihil de Commentario dicam, quem separatim in Avicennæ Cantica conscripsit. Quem Commentarium siquis adeat, inimicitias istas nullas fuisse facile concipiet: siquidem hunc Avicennæ Librum optimam omnium quotquot fuerint, ad Medicinam Introductionem censet Averrhoes: & quoniam ea brevis esset, & aliquando explicationis indigeret, idcirco illud operis a se susceptum memorat. Et quo melius æquitas ejus perspici possit, etiam ubi Avicenna quædam haud recte ponere videtur, eo sensu illa explicat ut cum veritate congruant: uti, de mittendo Sanguine in Senibus (in qua re optima ille distinctione utitur) & de usu Cavernarum quæ sub terra sunt. Et has quidem suo Climati, quod quintum erat, in Hispania scilicet, haud ita convenire inquit, cum eæ ad quartum, ubi vehementior esset calor, & in quo Avicenna viveret, satis accommodatæ esse possent. Quod ex Pasquiero adducit Baylius, Averrhoem nempe e Filio suo trienni Sanguinem misisse, similis error est; nam ex ipso Averrhoe constat Avenzoarem id in ipso ipsius Filio expertum. Ita quæ, de Petito ea hauriens, ait, Averrhoem ægris nunquam Medicamenta dedisse, idque illum fateri, iis, quæ in hoc Libro reperiuntur, ex toto sunt contraria: quanquam id agnosco, Averrhoem verisimiliter haud ita multum fuisse in Praxi versatum.

Miratur Baylius, cur ita brevis in præclari hujus Auctoris mentione sit Herbelotius: mihi contra mirum esset cur ita longus fuerit in eodem argumento Baylius, nisi viderem fabellas quasdam futiles de Averrhoe, quasi Religionem contemtui habuisset, ab eo collectas, ac speciatim celebre illud dictum Averrhoi tributum, *Sit Anima mea cum Philosophis*: quod fortasse dictum haud meliori fundamento ei ascribitur quam cæteræ res quarum antea mentionem habui. Haud sine labore, quæcunque de hac re inter Recentes occurrerent, corrasit Baylius; & ea præsertim magis studiose fuseque exposuit, quæ ex Arabis hujusce Disputationibus contra Algazelem scriptis sumta invenisset: qui Algazel proximo sæculo, ex eo quod Sectam, Motazelas dictam, condiderat, celebres evasit, quique A. H. DV. mortuus est; id opusculum, uti ex Rapino ait, perquam eleganter scriptum est, verum idem ipse valde perniciosum judicat. In eo multæ de Anima Speculationes continentur, Aristotelis doctrinæ convenientes; atque inter cætera explicatur Intellectus Unitas: ex quo Baylius Averrhoem impietatis arguere vult, & eum fuisse qui Animæ mortalitatem assereret: & consequenter Præmia Pœnasque post mortem negaret. Cur ille ita studiose Averrhoem in

AVERRHOES. hujusmodi opiniones trahat, conjicere nolo; illud duntaxat animadvertam, si pro Collectoribus istis Auctorem ipsum consuluissent, longe diversa Averrhois placita inventurum fuisse Baylium. Nam in dissertatione a quadam, Averrhoes Animam Immaterialem esse affirmat, & in altera b, Immortalem. Adeo usu venit hisce Historiæ reconditæ Contextoribus ut infinitos admittant errores ex eo quod omnia, aliorum fide, sumant; cum, si ipsos fontes adiissent primosque Auctores perlustrassent, multo accuratoria eorum monumenta extitissent.

Verum, uti haud longius excurram, cum in hoc Auctore vix quicquam alicujus ad Medicinæ Praxin momenti reperiatur, nihil amplius de eo aut scriptis ejus dicere lubet. Illud duntaxat subjiciam, Alkindum c ab eo memoratum, Libri etiamnum superstitis Auctorem, De Proportione & Dosibus Medicamentorum Compositorum; hic fortasse idem fuit ac celebris ille ejusdem nominis Peripateticus sub imperio Almamonis: atque in hoc Libro Medicamentorum facultates ad Arithmetices Musicesque præcepta redigere conatur: sed in hac re Averrhoes nimia eum subtilitate usum merito putat, idque merum esse Speculationis opus, nullo nixum fundamento, *Quod scilicet Medicamenti vis in Composito duplicata semper ratione increscat*, & errorem hunc male perceptis de eodem argumento Galeni verbis originem debere existimat.

Sunt & alii Auctores Arabici, quorum Libri extant, uti Abenguefit, Bulcasem, Jesu Haly, Camanusali, Rabbi Moses, &c. quos, cum nihil memorabile in se habeant, & id mihi in animo sit ut Medicinæ potius quam Medicorum Historiam contextam, silentio prætermitto.

ALSAHARAVIUS, sive ALBUCASIS. Restat autem alius quidam Scriptor, de quo multis de causis fusius loquendum est. Is est ALSAHARAVIUS, a nullo quoquam Arabe memoratus, neque in Europa cuiquam, nisi Matthæo de Gradibus (qui A. D. MCDLX. obiit) cognitus: donec Traductio a P. Ricio (& ea sane permediocriter) A. D. MDXIX. apparuit, quæ tamen ipsa nunquam a Gesnero visa est. Magnis illum laudibus effert Ricius; Scriptorem vocat & dilucidum & brevem, in quo tamen plurima comprehendantur; seque judice, nemini, præterquam Hippocrati hujusque Interpreti Galeno, concedere ait. Opus composuit ille, Al-Tasrif dictum, sive Methodum Medendi, in triginta ac duo Volumina divisum; ubi a nonnullis in Diagnostica Medicinæ parte, distinguendisque Morborum Symptomatis excellere judicatur. Liber sane ordinem habet, ac laudem sine dubio meretur. Tamen illud etiam animadvertere debeo, maximam hujus Operis partem fere in omnibus eandem esse cum iis quæ apud Rhazem extant; uti cognosci potest, si legatur Tractatus sextus & vicesimus, De Affectibus Arthriticis: trigesimus, De Medicamentis Mortiferis; quæ omnia quodammodo ab isto Auctore exscripta sunt. Præcipueque in iis quæ de Variolis habet, cuncta fere ad verbum quæ de Pestilentia dixerat Rhazes, mutuatus est; a quo ita parum discrepat, ut easdem quoque

a Physic. Disput. 3. b 4. c 48.

quoque Operis divisiones, eosdemque Capitum Titulos servet: immo eandem Medicamenti cujusdam mirabilem commemorat virtutem, quod, cum novem Pustulæ exierint, decimam egredi prohibeat; tamen ipsum Medicamentum paullo aliter describit. Albucasis.

Atque hic culpam notare convenit, omnibus tam Arabicorum Scriptorum Editoribus, quam iis qui in illos Expositiones scripserint, communem. Siquidem hunc vel illum Auctorem indiscriminatim magni faciunt, pro eo venditantes qui omnia de se promserit, ac singularibus virtutibus excellat. Pauci, quantum a Græcis ii sumserint, ostendunt: & vix cuiquam subolet, quantum a se invicem surripuerint. Quod si has res indicassent, & suæ & Lectorum operæ pepercissent; atque hujusmodi breves observationes Voluminosis eorum Commentariis fuissent multo utiliores.

In evolvendo hoc Auctore, Librum ab eo aliquoties memoratum animadverto, qui præcepta & usum Chirurgiæ contineret: uti speciatim, pagina 80. 81. 88. 97. 99. 107. 117. 118. 119. 123. 124. 125. 127. &c. Locos hos cum scriptis ab Albucasi, uti vulgo nominatur, contuli: qui solus inter Arabas distinctum quendam de Operationibus Chirurgicis Librum reliquit; & unumquemque in Chirurgia casum, prout ab Alsaharavio memorantur, tractatum ab Albucasi, magna cum voluptate deprehendi. A Viro celeberrimo, Dom. Gagnier, Linguarum Orientalium scientissimo, hanc gratiam postulavi, ut quæreret an Arabicus Albucasis Codex in Bibliotheca Bodlejana existeret. Inquisitione facta, Manuscriptum unum Codicem inter Libros ab Archiepiscopo Marsho collectos, N. 54. invenit, sub hoc Titulo, ita Latine converso; *Tractatus x. Libri* ZAHARAVI, *dictus Operatio Manus* (i. e.) *Chirurgia & Ars Medica, circa Cauterizationem, & Dissectionem, & Commissionem Fracturarum, in tres partes distributus*; sed cum nomen Albucasim haud reperiret, quod ei tribuitur in MS. Codice Latino in eadem Bibliotheca extante & a Gerardo Carmonense converso) alterum MS. inter eos qui a Doctore Huntington donati sunt, invenit, cum Titulo sequente. *Pars* XI. *Libri Al-Tasrif, Auctore Abul-casem Chalaf* Ebn Abbas Al-ZAHARAVI; porro in fine MS. subjecta hæc sunt verba ex Arabico sermone translata. *Explicit hic Tractatus de Chirurgia, estque conclusio totius Libri Practices Medicinæ, cujus Auctor est Abul-casem, &c. Die primo Mensis Safar*, A. H. DCCCVII. idemque in supra memorato Gerardi MS. Latino vocatur, *Particula* 30. *Libri Albucasim*. Conjuncta horum duorum MSS. auctoritas istis cum conveniat quæ a me allata sunt de mentione ab Alsaharavio Libri Chirurgici facta, dubitari vetat, quin ea quæ sub Albucasis & Alsaharavii nomine ferantur ab eodem homine fuerint conscripta. Huc accedit, quod Albucasis Lectorem sæpius ad Librum remittat, de Medicinæ Praxi a se compositum. Quoniam vero ad Chirurgica hujus Scriptoris Opera progredior, Albucasis, ne oriatur in hac re confusio, eum nomine, quod magis cognitum est, vocabo.

Nihil certi de ejus ætate invenio; vulgo autem (quanam tamen de causa suspicari nequeo) circiter A. D. MLXXXV. vixisse creditur; sed rationes quædam subsunt cur is haud ita antiquus videatur. Nam de Vulneribus

agens,

Albu-casis. agens; Turcarum a Sagittas describit: quæ natio ante medium Sæculi duodecimi vix innotuit. Et ex eo quod Chirurgiam suo tempore pene extinctam memoret, ita ut vix Artis hujus vestigium superesset ullum b, jure quispiam, mea sententia, concluserit, hunc multo post Avicennam floruisse; nam Avicennæ quidem ætate Chirurgia satis viguit. Hanc in honorem denuo revocavit Albucasis; & impudenter in ea quicquam aggredi censet illum, qui non optime Medicamentorum virtutes calluerit, & Anatomiæ præsertim fuerit cognitione instructus; omnesque Artis Professores obtestatur, ne unquam lucri causa vitii a se non perspecti curationem suscipiant. Quanquam a Græcis multa sumat & præcipue ab Aetio Pauloque, tamen e Practicis Scriptoribus neminis, præterquam Hippocratis & Galeni, meminit: atque id obiter inter causas numerari potest cur eundem hunc atque Alsaharavium putemus, qui similiter in Practico suo Opere, si duos hos excipias, haud plures quatuor aut quinque Auctoribus nominat, viz. Rhazem, Honainum, &c. Omnia in Chirurgia supervacanea a se rejici dicit, & ea solum retineri quæ necessaria atque utilia sint: seseque longam Experientiam cum multa Lectione conjunxisse testatur, ac nihil nisi quæ a se visa sint relaturum profitetur. Id in illo præcipue laudari debet, quod solus ex Antiquis Instrumenta in singulis Operationibus adhibenda describat, usumque eorum explicet; quorum Instrumentorum Figuræ in utroque a me supra memorato MS. Arabico extant, quanquam haud ita expresse atque eleganter delineatæ ac in Latino Exemplari. Alia quoque in eo insignis eique propria res est, quod ubicunque in Operatione discrimen aliquod subsit, de eo Lectorem moneat: quæ cautio sæpe haud minus utilis est, quam longæ ac minutæ aliorum expositiones quomodo eæ præstari debeant.

In primo Libro, de Cauteriis tantum agit; ac lætitia efferri videtur, secretam ac divinam Ignis virtutem commemorans. Quinquaginta affectus numerat in quibus auxilium a Cauteriis præstetur, atque hæc ipse sit expertus. Neque dubitari potest quin ab hac Operatione, quantumvis ea dolorem moveat terroremque incutiat, insignes sæpe ac mirabiles plane curationes effectæ sint. Omnia item, quæ in eorum applicatione observari debeant, proponit: neque ab ullo ea adhiberi vult, qui non penitus Anatomia sit instructus, neque nervorum, tendinum, venarum, arteriarumque positum accurate cognoverit: ideoque in hac re multa cum cautione incedendum ait: Historiamque hominis adjicit, qui Ischiade c laborans per errorem ex isto defectu interemtus est, cum Chirurgus Tarsum ei Cauterio ussisset Tendinesque in isto loco læsisset. Ipse autem pro affectu hoc Cauterium describit, visu quidem, ut fatetur, terribile, maximæ tamen efficaciæ: quod ideo, in extremis casibus, Discipulis suis commendat. Videmus inter Arabas multo frequentiorem etiam, quam apud Græcos, fuisse Cauterii usum; quod ideo minus mirandum est, quod Potentiale Cauterium in ista gente usitatissimum fuisset, multisque ante Sæculis vocata esset Ustio Arabica: uti Dioscorides d in Historia Stercoris Caprini tradit, quod in hunc usum ab iis adhibe-

a 2. 94. b Præf. c 1. 42. d 2, 73.

hiberi solebat. Notatque Prosper Alpinus Ustionem suo tempore frequentissimum extitisse Remedium, & in quo maximam in affectibus inveteratis, præsertim in doloribus, homines fiduciam reponerent, haud solum inter Ægyptios, verum etiam inter Equites Arabas, qui sub tentoriis plerumque ac in deserto a degerent. Idemque a Bellonio b animadversum invenimus, qui morem hunc inter Turcas usurpatum ipse vidit; & in hunc usum eos adhibuisse, vel panniculum, vel candelæ linamentum testatur. ALBUCASIS

In Secundo Libro, de Operationibus per Incisionem factis fuse disserit, quæ nonaginta & sex numero sunt; isque in Introductione hanc Chirurgiæ partem multo periculosiorem esse usu Cauterii animadvertit, ideoque multo majori cum cautione aggrediendam, quoniam ab Incisione magna Sanguinis frequenter sequitur profusio, in quo solo vita consistit. Ea tantum notabo, quæ ab illo vel inventa, vel in melius mutata comperero; mentione obiter facta earum rerum, quibus in rebus vel aliqua prioribus Chirurgis adjecerit, vel ab iisdem discrepaverit.

In initio statim Operationem describit, quæ in aperiendo Hydrocephalo fieri debeat, non eo solum, in quo Aqua inter Cutim atque Os continetur: sed eo etiam, ubi hæc inter Cranium Duramque Matrem comprehenditur. Operationis modus a Paulo præcipue sumtus est; ab Experientia vero propria subjicit cæptum hoc ideo potius dehortari se, quod illud, nisi in uno homine, nunquam feliciter cessisse viderit. Quod idem generatim, in utraque Morbi Specie, sentit. Quoad priorem tamen, ubi Tumor externus est, idque vel in anteriori, vel in posteriori Capitis parte, sive inter Cutim & Cranium comprehensus, sive inter Os & Pericranium, quanquam vel in hoc casu is Operationi favere non videatur, tamen in Historia exempla curationis hoc modo præstitæ inveniuntur; quod in alio loco fusius declarabo. Est etiam tertium Hydrocephali genus, ubi Humor non solum inter Duram Piamque Matrem contineatur, verum in ipsa quoque Cerebri substantia: quod quidem genus & natura sua, & omnium Auctorum testimonio, ut plurimum, vel potius ex toto, incurabile est; neque homo prudens quispiam id efficere tentaverit. Ratio quidem ipsa a plerisque allata, cur Operatio ista ita exitialis sit, minime mihi arridet; mortem enim ideo sequi dicunt, quod inciditur Dura Mater. Vulnera in ea sine dubio haud vacant discrimine: & singulis diebus exempla ante oculos habemus, ubi minima punctio, in parte adeo exquisito sensu prædita, Inflammationem, Febrem, Delirium, Mortemque accersiverit. Quamobrem Albucasis magnopere caveri jubet c, dum Membrana hæc ab Osse separatur, quod Terebræ ope facile fieri posse inquit; & quo omnis ejus offensa vitetur, marginem quandam Instrumento aptari imperat, quæ id nimis alte descendere prohibeat; quod inventum postea, Alis Instrumento adjectis, Fabricius ab Aquapendente in melius mutavit: neque dubitari potest quin omnis ista circumspectio in Operatione perquam necessaria sit. Utcunque id est, haud modo Vulnera in iis Membranæ hujus partibus, quæ Vasis Sanguiferis paulo grandioribus vacant; facta novi-

a Med. Ægypt. Lib. 3. 12. b 3. 20. c 3. 2.

Albucasis. vimus, sed Membranæ quoque particulas ab ea separatas, ac materiam, quę vel sub ea vel in duplicatura ejus jacet, eo pacto effusam, integritate postea ægris reddita. Quodque validius argumentum est, etiam cum aliquid ex ipsa Cerebri substantia prodierit, homo aliquando ad sanitatem perductus est. His rationibus innixi quidam Membranæ hujus incisionem fieri perceperunt, quandocunque inter hanc Piamque Matrem humor quivis aut materia remanserit. Primi videntur fuisse, qui hanc rem commendarint, Vertunianus & Gabriel Ferrara: quam feliciter executos se tradunt Glandorpus & Marchettus. Ac licet experimentum ita audax judicatum sit, ut pauci id periclitari voluerint, tamen hanc rationem & necessariam & tutam esse multi ex nostratibus Chirurgis usu comprobarunt.

Haud abs re alienum erit id amplius notare, Albucasim, ubi de Cauterio Capiti applicando loquitur (quam tamen ille applicationem nullo modo probat) referre quanti id a nonnullis factum sit: qui, hujusmodi exitu dato, Fuligines ac Vapores per Duram Matrem a Capite emitti posse censerent. Eandem opinionem Recentiores aliqui amplexi sunt: eo vaniores illis in curatione ordinanda, quod dolorificam Terebræ operationem fieri præceperint. Verum hæc in naturali statu adeo crassa & compacta est Membrana, ut quicquid in ejus cavo comprehensum sit, per eam transire nullo modo queat: quamobrem ex Anatomia discimus, id quam futile sit consilium. Quandocunque autem id profecerit, uti profecisse a nonnullis dicitur, in Cephalæa, Vertigine, Epilepsia, &c. (licet ii satis inepte, contra optimorum in omni ætate Chirurgorum Experientiam, & ipsius Anatomiæ lucem, Terebram in medio Suturæ Coronalis figi jubeant) semper aut Ossis Caries, aut Pus, aut Sanguis, aut Vermes inter Cranium Duramque Matrem deprehensi sunt: quarum rerum amolitio, haud utique Fuliginum fictarum, morbum tollit: uti liquet ex iis quæ ab ipso Severino tradita sunt, qui Terebræ usum in quibuscunque hisce casibus vehementer commendat. Neque aliter se rem habere constat ex iis ipsis argumentis quibus utuntur Auctores isti ad confirmandam Operationis utilitatem. Nam inter Aucipes morem esse ajunt, ut in Accipitre Vertigine tentato Caput Cauterio aperiant: unde ichor aut sanies quædam exeat, cujus fluxio cum cesset, avis ad sanitatem perducatur. Igitur exemplum quod ab iis ad comprobandum Terebræ usum adducitur, Materiam aliquam extravasatam, neutiquam vero aut Vaporem aut Fuliginem ullam, morbi originem fuisse ostendit.

E supra dictis evidenter apparet, periculum quod Capitis apertioni in Hydrocephalo Interno supervenit, minime ex Duræ Matris convulneratione oriri; neque ratio a Fabricio adducta magis probabilis est, qui frigidi aeris intromissionem pro hujus rei causa ponit. Albucasis autem id vereri potius videtur, ne Cerebri Nervorumque omnium relaxatio universa, atque ipsius naturæ dissolutio succedat. Hic enim non modo Cerebri Ventriculi cum Medulla Oblongata afficiuntur; sed interdum Morbus per totam Spinæ longitudinem protenditur; ita ut Aqua illic diffusa haud raro Chrystallinos in dorso Tumores attollat. Ideoque, aperto hujusmodi Tumore, per eum aliquando inflari possunt Cerebri Ventriculi. Et quia morbi sedes in ipso Ca-

Capite est, Tumoris in inferioribus hisce partibus Incisio raro quicquam commodi præstat. Albucasis.

Quanquam in Hydrocephalo Incisionem minime laudet Albucasis, tamen in aliis Capitis Tumoribus, qui in Cute & exigui & circumscripti sint, præcipue si intra Cystim comprehensi sint, Operationem omnino fieri suadet; neque ullum in ea discrimen subesse inquit, modo Arteriæ Nervique illæsi serventur; & multo etiam minus, ubi id quod Tumore comprehensum est duræ saxeæque substantiæ est: quoniam in hoc casu minus metui debet a fluxu Sanguinis. Atque huc pertinens, cognitum sibi Exemplum profert; siquidem in Vetula hujusmodi Tumorem aperuit, in quo materia inclusa frangi non facilius quam Silex *a* potuerit.

Tumoribus in Tonsillis, ex Inflammatione Suppurantibus, loquitur Paulum secutus, Albucasis: idemque exponit quemadmodum aliquando Tonsillæ ipsæ, ubi magnus in iis fuerit Tumor, exstirpari *b* debeant, quæ quidem Operatio, quanquam haud ita facile præstetur, tamen interdum periculo vacat, quam rem & asserit Celsus, & Recentiorum Experientia confirmat. Illud autem ut suscipiatur minime suadet Albucasis, nisi Tumor coloris albi sit, & rotundus, & insuper radix ejus exigua. Nam si basis ampla fuerit, Sanguinis fluxum magnopere metuendum esse inquit, quod profecto sæpius in hoc casu & molestiam & periculum creavit. Quare Fabricius ab Aquapendente, qui Operationes paulo crudeliores nunquam aggreditur, hanc quodammodo improbat, utut auctoritatibus supra memoratis commendatam: aliique Causticum in eam rem figuratum adhibere malunt, quod ipsi Tonsillarum foramini inditum, eas sensim absumat: & hæc sane ratio & tutior & plerumque efficacior videtur.

In eodem Capite, de aliis quibusdam Tumoribus loquitur Albucasis, qui nonnunquam in Ore ac Faucibus oriuntur: quosque eodem modo, ac Tonsillas, exstirpari jubet. Cujusmodi Tumoris Historiam narrat in Muliere, qui lividus ac sine dolore esset; ea vero neque solidas neque liquidas res devorare poterat; & ægre spiritum trahebat; neque ulla ei salutis via reliqua erat, quin intra diem unum aut alterum expiraret, nisi a Chirurgia fuisset adjuta. Tumor iste duos in cavum Nasi ramos projecerat: quos qua ratione sensim exciderit minute narrat; tandem vero cum animadvertisset, sublato alio, alium succrevisse, seque perinde agere ac si Hydræ Caput amputaret, ad Cauterii usum decurrit: quo se ulterius Tumoris incrementum certo præcisurum fuisse ait; quanquam ingenue fateatur sibi non constare quod de Muliere postea Deus egerit.

Viam quoque (juxta Pauli doctrinam, cujus in hæc re verba exscribit) Uvulam *c* excidendi tradit, ubi ea vel in Pus abierit, vel eam præ laxitate nulla in antiquum statum Topica Medicamenta redigere possint: cum ea cautione, uti Paulus etiam facit, ut de ea haud amplius, quam quod præter naturam excreverit, dematur, ne Vox injuriam accipiat. Uvula enim haud incongrue Plectrum Vocis dicitur; & ad articulate loquendum omnino necessaria est. Casum vero memorat Fabricius Hildanus, in quo ejus ablatio nul-

a 2. 42. b 2. 36. c 37.

ALBUCASIS. nullum in sermone impedimentum fecerit. Atque in ea opinione est Fallopius, ut Uvulæ amissionem Vocem non afficere putet, nisi Palatum una cum ea sit deperditum: quod utique exemplum perraro occurrit. At ubi in hoc Uvulæ affectu æger neque Incisionem neque Cauterium Actuale admittit, Liquidum is imperat Causticum ex Calce confectum, quod Instrumenti ope applicatum, intra semihoram (horam inquit Paulus nigredinem parti inducet, & consequenter eam contrahet, unde paulatim decidet: qua ratione in aliis item casibus a utitur. Et pro eo usu etiam his diebus Chirurgi nostri Instrumentum habent, quod Cochleare ad Uvulam vocant.

De Bronchocele b, sive Ramice in anteriore Cervicis parte, agens, (cujusmodi vitium in Mulieribus frequentius quam in Viris esse ait) & Græcis & Celso fusior est; recteque inter id quod Naturale, & id quod Accidentale est, distinguit. Primum genus tractari non debet. Secundi duæ sunt Species: quarum una Tumorem refert, qui crassam aliquam materiam comprehendit; altera Aneurysmati similis. Quanquam autem is Scalpello satis audacter utatur, Operationem in priori tantum casu fieri suadet: sed ne tum quidem, nisi Tumor laxus & exiguus, & Cysti fuerit inclusus. Id certe genus arte tolli potest. Hæ nonnunquam Excrescentiæ Aqua plenæ sunt, modo nihil præter Aerem continent: cujusmodi omnia genera Incisione, Frictione, & Compressione curari etiam possunt. Modo in materiam carnosam abeunt, quæ inter Cutim Asperamque Arteriam jacens, propendentis cujusdam palearis similitudinem exhibet, quale in Gallo Indico videtur iracundia commoto. Frequens hic morbus est in iis regionibus, ubi Aqua Frigida copiose bibitur: præsertim ubi Aquam, sicut in aliis calentibus plagis, Nive haud temperant, sed ei Glaciem commiscent: uti mos est inter vulgum, qui algentes Pedemontii ac Genuæ montes incolunt. Vitii ipsius veritas non minus constat, quam quod ii ipsi id Aquæ hujusce potioni tribuant: neque ex Natura Frigoris effectum hunc explicare difficile est. Nam Liquor inter deglutiendum Gutturis Musculos necessario congelat, id est, vasa contrahit, eodemque tempore humores per ea circulatos incrassat: ex quo oritur stagnatio & obstructio, neque ita multo post in iisdem Partibus Tumor attollitur. Idque notari debet, Tumores ab ea causa ortos semper Carnosos esse atque ita permanere: cum alia Bronchoceles genera, quæ a Distortionibus, aut Contusionibus, aut simili casu quopiam nascuntur, sæpissime in Pus abeant, aut in Meliceridem, Steatoma, &c. vertantur, id quod ab Albucasi animadversum est. Inter Hispanos, qui Frigidarum potionum usui immoderate indulgent, Tumores in Faucium Glandulis frequentissimi sunt. Atque ex iis quæ notata sunt a Scriptoribus constat, haud modo a Liquorum, sed etiam a Regionis ipsius frigore produci posse hunc effectum; siquidem hos in Capite ac Faucibus Tumores multo frequentius inter Septentrionales quam inter Meridionales populos occurrere animadversum est.

Tumores quoque in Glandulis Thyroideis sæpe contingunt: quales non revera Bronchocelæ sunt, licet ita perperam vocentur, sed Strumæ, aut Scrophulæ in Collo. In Corporibus morbo defunctis hasce Glandulas in im-

men-

a l. 57. b 44.

mensam magnitudinem auctas vidi, ita ut prope ad Claviculas usque descenderent: & cum id ita sit, Scirrhosi plerumque fiunt. Ubi hoc modo Tumor iste confirmatus sit, etsi ab Aetio non fuissemus admoniti, morbum natura sua plane incurabilem esse; ex Anatomia liquido perspicere possemus: neque enim ab ullo Medicamento intus sumendo, vel extra applicando, Tumorem solvi posse credo; Repellentia autem malum potius augerent, atque Humorem aliam aliquam in partem rejicerent. Neque vero cautus quispiam Chirurgus, me auctore, Tumorem adeo ingentem exstirpare tentaverit: ne aut Venam, aut Arteriam, aut Nervum Recurrentem incidat. A quo etiam satis commode nos dehortatur Albucasis [a], factum inscii cujusdam Artifices narrans, qui in hoc casu, vulneratis in Cervice Arteriis, ægrum extemplo occidit. Albucasis.

Idem Tumores duos in Ventre, Fungi similes, a se abscisos memorat: quorum in uno Unciæ octodecim, in altero sex, humoris comprehensæ essent: ipsi albi erant, Radicibus exiguis: margines eorum intro versi, atque ex iis liquor perpetuo exsudabat. Sed Artificem sedulo commonet, ut, id Aneurysma sit necne, diligenter advertat: cujus si vel minima suspicio subsit, Cauterium in promtu haberi jubet. Cum hujusmodi operationem æger subire metuit, aliam is rationem proponit, qua filo plumbeo Tumores illigentur, dum excidant. At si radices amplæ crassæque sint, & mali coloris Tumor ipse, id genus omnino tractari vetat, ne fortasse Cancerosum fuerit. Quodque ad ipsos Cancros [b] attinet, quantumvis recentes, si etiam ampli sint, intactos relinqui suadet; cum in eo statu neque ipse ullum unquam curaverit, neque ab aliis curatum viderit. Vides igitur Scriptorem hunc, utcunque in Chirurgia satis audacem, quique nunc dierum etiam crudelis existimaretur, haud tamen ea confidentia fuisse ut Scalpellum temere quovis infigeret: sed vitii naturam probe perspexisse, & successus probabilitatem considerasse, antequam in periculosis hisce affectibus Operationem sit aggressus.

In Capite quinquagesimo septimo, de Circumcisione [c] agit: neminem quenquam e Veteribus de ea verbum protulisse, sed a se primum inventam atque in usum ductam, affirmans. Ex quo, eum non modo oblitum eorum quæ de hac re diserte scripsisset Paulus, sed etiam in Celsum nunquam incidisse manifestum est; qui eundem fere curationis modum in Phimosi [d] describit.

De Partu autem educendo, & vivo, & mortuo, multa, atque haud idonea, litteris mandavit. Illud vero, quod a se cognitum de Muliere quadam narrat, haud vulgare est: quæ, mortuo eo quod intus haberet, Gravida denuo evaserit: hoc quoque, quod secunda vice conceptum est, extincto, ac intra Uterum remanente. Haud ita multo post per Umbilicum erupit Abscessus: a quo, eo stupescente, haud modo Pus sed etiam Ossa prodirent. Re secum perpensa, ea ad Fœtum pertinuisse deprehendit, atque eorum multa exemit. Mulier complures postea annos vixit; Ulcus autem, ex quo humor perpetuo ferebatur, in eo loco habuit. Quantumvis mira videri pos-

a Præf. b 53. c 57. d 7. 25.

Albucasis. possit hæc narratio, Recentiorum Experientia paribus exemplis abundat. Est etiam, ubi Mulier a quædam haud modo convaluerit, sed partum quoque postea ediderit. Est, ubi Fœtus nunquam Utero a comprehensus, verum aut in Ovario, aut in Tuba Fallopiana, aut in Abdomine ipso, sit inventus: ita ut Ossa aliquando vel per Anum, vel per Musculos supra Os Pubis, exitum sibi aperuerint.

Observabile etiam id est, quod de Abscessu in Femore tradit, ex quo palmæ longitudine Os esset carie exesum: & tota paulatim Ossis substantia abscedente; in ejus locum Callus adeo firmus succreverit, ut homo postea commode incederet. Quodque de alio Gangræna affecto narrat, haud minus singulare est; hic enim, manu sibi ipsi recisa, cum id Albucasis, veritus ne vel in ipsa Operatione, vel post eam paulo, obiret, facere abnuisset, ad integritatem rediit. Id exemplum eo consilio a se prolatum, inquit, uti appareat, quid fidenter aliquando in hujusmodi Gangrænis suscipi possit: commodeque subjicit, scienti Artifici nihil magis ex usu esse, quam si omnes morborum varietates diligenter advertat, quo melius judicium ejus possit insequentibus temporibus informari dirigique.

Paracentesin, quæ fit in Hydrope, Paulo Celsoque fusius ac magis particulariter describit: & Ascitem solum esse ait Hydropis genus quod Operationem hanc recipiat; quibus adjicere potuisset, Morbum ipsum nullam, nisi ab hac Operatione, curationem admittere. Nam cum eo ventum est, omnia Medicamenta interna, utcunque mirabiles ea virtutes habere dicantur, vereor ne inutilia sint; & æger a fideli Medico monendus est, ut ad Chirurgiæ opem mature sese conferat, a qua unicum, Paracentesi facta, petendum est Remedium. Operatio hæc ab ipsa Natura primum indicata videtur; siquidem interdum in Hydrope accidit, ut Aqua vel per Vulnus casu factum, vel per exitum ipsius pondere apertum, in Umbilico aliisque Abdominis partibus, quasi Critice eruperit. Cæterum hæc Operatio antiquissima Medicinæ monumenta vetustate æquat; ab Hippocrate sæpius quidem commemorata, & ab Albucasi ita accurate descripta, ut, quo vel tutius vel commodius præstetur, nihil fere Recentiores adjecerint. Itaque locum ipsum definit in quo incisio optime fiat, atque ejus exequendæ rationem explicat: Instrumentique formam delineat, quæ Spathomele est utrinque aciem habens: id post incisionem extrahi, atque in foramen ab eo factum Cannula immitti debet, annulo ejusmodi munita, qui hanc nimis alte descendere prohibeat. Fuse quoque exponit quemadmodum ea in loco servari possit, quo facilius Aqua per eam educatur. Quæ res idem profecto præstat ac Instrumentum a Barbetto, vel Blockio, potius, inventum: etsi Barbettus nihil ejusmodi a Veteribus usurpatum affirmet.

Jam quod ad Aquæ emittendæ modum pertinet, in eo ita accuratus est, ut circa dimidiam ejus partem prima vice exire velit: ac postea singulis diebus, debitisque intervallis, eam quantitatem quæ hominis viribus respondeat (de quibus ex Pulsu & Respiratione judicandum sit.) dum omnis educatur. Celsus circa Heminæ quantitatem educi vult: quanquam plurimi ex Re-

a a Vid. Philosoph. Transact.

Recentioribus Chirurgis quantitatem per Paracentesin evacuandam a nemine præfinitam afferant. Vetat ille, uti Veteres omnes ac plerique etiam Recentiorum faciunt, Aquam una vice emitti, ne Syncope vel mors subsequatur: qua de causa Operatio hæc, licet ab omni antiquitate usurpata, semper fere periculosissima habita est. Asca-casus.

Et si Historiæ credendum est, hujusmodi incommoda haud raro obtigerunt: quamobrem haud alienum erit ejus rei causas disquirere, quo facilius discrimen ab Operatione intentatum evitare possimus. Fienus quidem duas affert causas, (quas utcunque is de eo prorsus sileat, paucissimis immutatis e Cælio Aureliano transcribere videtur) cur adeo periculosum sit Aquam simul omnem effundere. Prima est, quoniam Aqua, quamvis præternaturalis, nativum in se calorem contineat, ac Spiritibus abundet, ideoque quando ea subito emittitur, Partes frigore excipiantur: & Natura, calore hoc & quasi fomento destituta, languida atque effæta relinquatur. Huic argumento facile ita respondetur, Viscera Abdominis, post Aquæ exitum, non minus calida remanere quam in statu naturali esse debeant: & concesso, quodvis eorum frigore hoc supposititio tentari, id partes vitales ita subito minime affecturum ac mortem adeo repentinam illaturum, Experientia abunde novimus. Huc accedit, quod apertis Cadaveribus, duo præcipua Viscera, Jecur & Lienem, hoc affectu neutiquam vitiata frequenter comperiamus. Secunda causa eadem prope validitate est, Aquam scilicet in Ascite naturalem secundum quid, uti id ille exprimit, esse factam, in eaque partes fluctuare suetas ab eadem foveri: Aqua vero emissa, harum positum immutari, quod cum subito fiat, mortem succedere. Argumenta hæc ita exilia sunt, conclusionesque ita parum consequentes, uti primo intuitu ratiuncularum harum infirmitas appareat. Idemque de Fuga Vacui dicendum est, quam ille alio in loco commemorat. Alia præter hæc ab Auctoribus argumenta allata non invenio: quare si in hac re satisfieri nobis velimus, effectus hujus, qui a subita Aquæ evacuatione oritur, aliunde deducenda ratio est: isque fortasse haud absurde explicari poterit, si quemadmodum Ascites primo formetur, consideremus.

In quo quam partem habeant Vasa Sanguifera, primum inquiram. Horum Tunicæ ita sunt effictæ, ut quacunque de causa Sanguinis motus imminuatur, aut in ductibus Capillaribus stagnans subsistat, tenuiores ejus particulæ per Tunicarum poros exitum sibi faciant, neque in iter Circulationis unquam redeant: quo diutius autem hæc ista causa permanet, eo magis distenduntur Vasa, eo facilius humores extravasantur. Ita Experimento deprehendimus, si ligetur in Cane Vena Jugularis, Materiam Serosam, inter Capitis Tegumenta ac Musculorum qui in Collo sunt interstitia, exsudare. Ita quoque in Abdominis Vasis, quicquid ea nimis vehementer comprimit, aut in iis Obstructionem parit, maxime fluidæ, id est Serosæ, Sanguinis partes, per eorum Tunicas transadiguntur, atque huc illuc in Ventris cavo fluctuant. Ita morbus hic a Scirrho, vel Obstructione Jecoris, Lienis, Mesenterii, &c. produci potest; & Ascitem Tumoribus in Abdomine frequentissime succedere novimus; quare Carolus Piso, qui Anatomiæ Scientiam

Albu- in usus Medicos solerter admodum convertit, quicunque, dicit, *cadavera*
castis. *Hydrope defuncta sapius aperuerit, Tumorem vel frequentissimam, vel solam Ascitis causam inventurum*. Verum hic morbus haud semper isto modo nascitur; sæpissime enim, ut ante dictum est, post dissectionem Viscera reperiuntur integra, tam in Ascite, quam in Hydrope Peritonæi; ideoque non raro morbi causa in ipso Sanguine quærenda est. Sanguinis autem qualitas, quæ huic rei a Scriptoribus idonea dicitur, hæc est; cum is ad Fusionem nimis tendit, nimisque Sero diluitur, atque ita facile perlabitur Vasorum Tunicas: neque hoc ita aliquando fieri improbabile est. Sed a contraria quoque qualitate idem effectus produci potest, quæ Sanguinem obstructionibus creandis magis aptum reddat: unde Ascitem Ictero interdum succedere videmus, & in Ascite Sanguinem esse debito crassiorem: porro in hac Sanguinis Crasi culpam frequentius subesse ex eo argui potest, quod in Hydropicorum, præcipue Juvenum, Cadaveribus dissectis animadvertitur; nam in iis Pulmones, quod magnum ac primarium in comminuendo, uti par est, Sanguine Instrumentum a Natura adhibetur, plerumque obstructi comperiuntur. Vasa ipsa, ex quibus humor iste Hydropicus ortum ducit, assignari nequeunt, tamen, cum Viscera reperiuntur integra, uti sæpissime fit, ferri eum ab Omenti aut Peritonæi Vasis perquam probabile est. Ab Omento putat Hippocrates, nec sine fundamento; raro enim accidit ut in Ascite id non vel erosum vel absumtum vel putrefactum sit: Peritonæi vero Glandulæ quemadmodum in hoc vitio ut plurimum afficiantur quotidie videmus. A Tunicarum laxitate in Vasis Sanguiferis, a ruptione Vasorum Lacteorum aut Lymphaticorum haud alii oriuntur effectus, atque a nimia Sanguinis vel crassitudine vel tenuitate. Ita, quacunque de causa hæc fiat humoris extra Vasa effusio, is per ea continuo exsudat, quoad totum Ventris cavum impleatur, saltem quoad Aqua pondere suo & compressione Vasorum Poros constringat, neque humores ulterius effluere patiatur. Quare hic inter Vasa Aquamque extravasatam jugis communicatio est; sic ut, cum hæc per Paracentesin e Cavo Ventris emittatur, idem sit, ac si fuisset derivatio ex ipsis Vasis facta.

Ut igitur ad rem propositam veniamus, id est periculum quod veriti sunt Antiqui in educenda simul omni Aqua, rationem perpendamus quare alia quævis immodica Evacuatio discrimen minetur; cujus rei notissimum & maxime familiare exemplum Venæ sectio est. Nimia adeo Sanguinis copia ubi detrahitur, vis protrusionis in eo, ob hanc ipsam causam, multo minor est; sic ut, decrescente ejus Velocitate, multo arctius cohæreant ejusdem particulæ. Sanguis inde haud ita liberalem Spirituum secretionem præstat; quique ab eo secernuntur, in Nervos debiliter modo compulsi eunt; ac si nobiscum reputemus, Vasorum Tunicas haud extemplo contrahere se posse, & canales suos debita ratione ad liquorum in iis decurrentium copiam accommodare, erit etiam Sanguinis Velocitas eo minor, quod in majoribus fluat alveis; qua ex tarditate & cohæsione Sanguinis languor sequitur ac Spirituum defectus: & si Evacuatio ingens fuerit, ipsa Mors. Ideo Venæsectionis exemplum ad rem hanc illustrandam adduxi, quod Cel-

sus

sus ipse, quo periculum nimii Sanguinis detracti ostendat, id Paracentesis similitudine confirmat; quod si, inquit, *in cura quoque Aqua qua inter cutem est ita respondet, quanto magis necesse est in Sanguine respondeat?* Eadem profecto utrobique ratio est; quodque ad rem magis pertinet, (evacuationem intelligo humorum qui non contineantur Vasis suis in magnis admodum Tumoribus qui suppuraverint,) si materia omnis unica vice educatur, eadem aliquando sequi incommoda experimur. Igitur ubi in Paracentesi nimia Aquæ copia emittitur, Vasorum Pori, per quos Humor Hydropicus ferri consueverit, cum etiamnum pateant, eidem quoque exitum præbent: qui ideo jam profusius fluit, quod Aquæ pressio sit maximam partem sublata, quæ Vasorum Tunicas antea quodammodo constringeret, neque Serum ita copiose fluere sineret ut sine hoc impedimento fecisset. Remota vero Aqua, Vasa latius hiant, atque humores ea quantitate in Abdomen exeunt, ut eandem in Sanguine ac Spiritibus mutationem faciant, quæ modo in Venæsectione a nobis explicata est. Quo melius ab Hydropicæ hujus inundationis recursu defendatur Abdomen, post Paracentesin Fasciarum usum suadet Cælius Aurelianus; immo de eo bis loquitur, ab eoque Tumoris incrementum averti tradit. Quod quidem optime institutum videtur; nam quo arctius Venter constringitur, eo major Vasorum compressio est, ideoque ita Seri minor quæque effusio. Fasciæ similiter a Littro commendatæ sunt, uti partes citius coeant post Paracentesin in Hydrope Peritonæi administratam.

Ratio adducta de Spirituum consumptione, ab ipso Operationis successu confirmatur: Pueri enim raro sine discrimine illam subeunt; Galenus non plus uno, quod noverit, evasisse memorat. Laxitas in Vasorum fibris, quæ huic ætati propria est (uti ex magna eorum proclivitate ad sudores manifestum est) succos nimium abundanter percolari patitur; ac si mortem Spiritus exhauriendo Syncopenque arcessendo haud inferat, humorum saltem exundantiam, qui morbum renovent, subministrat; quamobrem teneræ hujus ætatis omnes ab Operatione submovet Albucasis. Idemque servari debet, ubi Vasa admodum debilia sint, aut Sanguis, quacunque de causa, languidus & effætus: ut in ætate vel morbo confectis. Atque hinc moniti ab Hippocrate dati satis evidenter constat ratio, qui Paracentesin mature fieri jubet, dum supersunt vires. Ideo etiam hanc in Senibus fieri vetat Albucasis. Neque satis mirari possum, quare homines, ubi verum subesse Ascitem deprehenderint, qui ejus naturæ est ut sine Paracentesi nullo modo curari queat, Operationem eo usque differant, ut quod unicum iis auxilio esse potuerit remedium, id ipsum cum nimis sero usurpetur, mortem iis maturet.

Syncopes, quæ in hac Operatione frequenter contingit, rationem explanare tentavi: quia nullam hactenus probabilem invenerim, quæ a Garengeoto a affertur. *Diaphragmatis scilicet in Ventrem delapsus, post Aqua eductionem*, mihi incomprehensibilis videtur. Quomodo enim Diaphragmatis in naturalem statum reversio Animæ defectionem induxerit? Ego potius,

a. 152.

ALBU-CASIS. quo inferius illud descenderit, eo liberius fore Cordi atque Pulmonibus spatium crediderim : qua re nihil magis convenit ad avertendam Syncopen. Hæc argumentandi ratio æque mira est ac ista, cum *Spirandi difficultatem in hoc casu oriri dicat ex inertia Musculorum Epigastricorum, qui Elaterem, utpote vehementer distenti, amittant, atque ideo Antagonistis neutiquam pares sint*. Quod si mihi ratiocinandum esset, hanc conclusionem ducerem, quo minorem hi Musculi Elaterem habeant, & quo magis inertes ac distenti sint, eo minore vi costas ad inferiores partes trahi, & Diaphragma sursum repelli debere ; unde, cum Thorax minus contrahatur, ea de causa liberiorem fore spirandi potestatem. Atque obiter nequeo non animadvertere, Scriptorem hunc frequenter ac sine usu voces Artis ab Antiquis usurpatas affectatione quadam mutare : uti in hac ipsa re facit, Anasarcam vocans Hydropem per Infiltrationem. Quod quidem verbum, Anasarca, & a Græcis & ab omnibus aliis post eorum tempora Medicis perquam aptum ac significans visum est ad experimendam hujus morbi speciem : neque amplius quicquam a nova hac Voce (nam Infiltratio nullius, quod sciam, linguæ vox est) significatum video, quod clarius nos, quomodo hoc Hydropis genus nascatur, edoceat.

Ea quæ de communicatione, inter Vasa Abdominis & Cavum ejus patente, dicta sunt, vera item sint necesse est, ubi languor aut morbus ipse post Paracentesin redit : nemo enim ea absurditate fuerit, ut Aquam ipsam extravasatam ad ægri sive vitam sive vires sustinendas necessariam existimet. Ideoque si Vasa sic confirmata essent, ut Tono suo restituta nullam amplius per eorum Tunicas humoris fluxionem reciperent, nihil quicquam periculi in educenda simul omni Aqua contingeret : atque hoc paucis iis evenisse videtur, in quibus Chirurgi memorant Aquam eruptione aliqua fortuita omnem subito effusam, sine ullo hominis periculo. Idemque pertinet ad ea quæ ab Hieronymo Fabricio relata sunt ; qui hoc semper eo modo ab audaci illo Artifice Horatio a Nursia factum, & successu interdum non caruisse tradit. Sed uti hanc felicitatem non ita sæpe contingere ait, ita nec Artis regulis nosci quando prospere aut secus id eventurum sit ; quare in eo Antiquorum opinionem secutus, altera via insistendum monet, qua sensim Aqua emittatur. Atque hic insignem Fabricii locum indicare debeo, ex quo fides ejus & judicium pariter elucescit. Is non nisi duos a se unquam incisos fuisse prodit ; quorum uterque mortuus est : alter ex eo quod Operatio dilata sit usquedum res desperata esset : alter, quod, fistula consulto educta, Aquam omnem simul emiserit. Quanquam ille minime dubitet, quin Operatio, si omnia recte administrentur, felicem habere possit exitum : neque præcepta huc pertinentia a quoquam prudentius quam ab ipso posita sunt.

Licet ista fuerit universorum sententia de discrimine quod intentet Aquæ omnis uno & eodem tempore effusio : tamen in eo certe, qui ab Antiquis fieri solebat, emittendæ ejus modo aliqua subsunt incommoda, quando scilicet parva copia plurimisque intervallis educitur, nulla, sicuti mos fuit plerumque, fascia adhibita. Nam nisi istiusmodi fiat compressio, haudquaquam facile est novas humoris Hydropici suppetias intercipere, idque ob causas

causas supra allatas: ita ut per Operationem, quæ in multos dies continuari debet, Tumor, ideo quod recentes suppeditentur copiæ, pro ratione humoris effusi non subsidat. Huc accedit, quod Cannula in vulnere retenta noxam parti frequenter inferat, & Gangrænam interdum accersat: quanquam fortasse, uti Fasciæ usus aliud illud incommodum præverteret, ita quoque Causticum ante incisionem adhibitum huic injuriæ magna ex parte mederetur; siquidem hoc modo, fistula incisæ cuti immissa, vulneris oræ minus forent Inflammationi opportunæ. ALBUCASIS.

Utcunque id est, hanc alteram Aquæ omnis simul educendæ viam cum successu usurpari posse, nostrorum Experientia temporum edocti sumus: ad quam viam inter nos in usum adducendam, Tu, Vir Clarissime, plurimum contulisti: atque ea jam in Nosocomiis nostris familiaris est, itemque in iis quæ Lutetiæ sunt, Garengeoto teste, non infrequens. Porro, cum Aqua in Peritonæi Duplicatura, sicuti non raro fit, includitur, eo minus etiam est in hoc operandi modo discriminis: nam ex Anatomia discimus, vix fieri posse ut tale quidvis incommodum eveniat, necnon & Membranæ hujusce Tunicas facilius ope Fasciæ coalituras.

Morbus ab Albucasi, in Capite nonagesimo tertio, descriptus, perquam mirabilis est; cujus exemplum ipse, in Muliere tenuis habitus & in qua Venæ admodum extantes essent, ipse viderat; ea dolore laborabat ex alio in alium locum discurrente. Cum hæc illi manum ostenderet, parvum is in Vena Tumorem atque inflationem percepit: quod, intra horæ spatium, tanquam Vermis, sursum rependo; opinione citius usque ad brachium ascendit, huc illuc, Hydrargyri ritu, sese motitans. Dolor cum Tumore locum mutabat. Alterius horæ spatio, corpore peragrato, ad alteram manum pervenit. Quæ discursationis celeritas perquam mirabilis ei visa est, cum nihil antea simile aspexisset. An quicquam in hoc casu administrari præcepit, ab eo non memoratum est; sed cum aliquid hujusmodi inciderit, si Tumor insignis emineat, & vehemens urgeat dolor, partem incidi & Cauterium deinceps adhiberi imperat.

Multa accurate de Vulneribus, per Sagittas factis, ex propria tradit Experientia: & multas magnasque curationes a seipso præstitas recenset. Inter cæteras, Mucronem Sagittæ ex Naso per ejus cartilaginem extraxit, in qua per longum illa tempus delituerat: ægerque ad integritatem, sed nonnisi post quatuor Menses, perductus est. Albucasis autem, ex iis quæ in hac Operatione viderat, in errore eos versari contendit, qui cartilaginem vulnere divisam coire rursus non posse asserunt.

In ipso Libri Secundi [a] fine, variæ ab eo describuntur Sanguinis ex Venis detrahendi viæ: ac de Brachiorum Venis agens, duos refert hasce incidendi modos. In altero, Punctio fit ope Instrumenti quod vel Myrti vel Oleæ folii figuram referat: quorum id quod in Oleæ folii similitudinem figuratum sit angustiorem acutioremque habeat mucronem. In altero, Vena per Sectionem Cultro dividitur, quem Alnessir, & Phlebotomum Cultellarem vocat, quemque Guido de Cauliaco communem

a C. 95.

Albu- fuisse Lanceolam ait ; verum hic, ut opinor, fallitur, quoniam figura hic casis. ascripta omnino ab ea discrepat. Cultro isto Medicos optimæ notæ usos esse tradit Albucasis : ac trium istorum Instrumentorum forma ab eodem descripta est. Pro apertione Venæ quæ in Fronte est, aliud Instrumentum, quod Fossorium appellat, adhiberi vult ; id Instrumento simile est quo Veterinarii nostri utuntur, & alia aliqua re eo referente, percuti debet, quo melius istius Tunicæ scindi possint : hanc in eo loco commodiorem Sanguinis mittendi viam existimat, quam si Phlebotomo præstetur, qui si adhibeatur, videndum esse ut hujus lata sit extremitas.

Primam hanc ipsorum Instrumentorum mentionem esse credo, quibus Antiqui in Sanguine detrahendo usi sint. Galenus quidem, Μαχαίριον ὀξυβελὲς, ab Hippocrate ad incisionem in Empyemate commendatum, φλεβότομον exponit, Scalpellum scilicet qualis in mittendo Sanguine adhibeatur. Idem quoque Myrtiformem Cultellum memorat, & Μαχαίρια ἀμφήκη, quæ aciem utrinque habeant : verum hæc Scalpellos potius significant, qui Incisioni generaliter inserviant, quique dissectioni, & aperiendis Tumoribus, aliisque ejusmodi usibus idonei sint, quam eos qui venæ incidendæ peculiariter accommodentur. Talis est Græcorum Σμίλη sive Σμίλιον, id est, Μαχαίριον στηθοειδὲς Hippocratis, quemadmodum hoc interpretatur Galenus ; talis etiam Μήλη est, quo Hippocrates utitur ad Sanguinem Scarificatione detrahendum in Ulceribus ; neque alius est Scalper sive Scalpellus Celsi ; quanquam ob alius vocis defectum hic eum nominet, quasi vulgare Instrumentum in Phlebotomia adhibitum. Ex iis quæ de Vena Frontis dicta sunt, Fossorium illud Albucasis tempore in usu fuisse perspicimus ; quod non modo in hac Vena, sed etiam in Venis Brachii aperiendis, usurpatum perquam verisimile est ; nam ita ipse videtur significare, Percussionis vocabulum adeo frequenter repetens. Ac rem eandem eodem modo ante hunc enuntiarunt Rhazes & Haly Abbas ; Constantinus autem Africanus, qui sua ab his potissimum exscribit, Albucasi vero antiquior est, hanc Venas in Brachio aperiendi viam diserte exponit : nam is has voces habet, *Ferire*, *Venis Feriendis* ; *ne Nervus Percutiatur*, *ne Os percutias*. Ac Juvenalis ad hunc Sanguinis in eodem loco mittendi modum respicere videtur, eodem sensu dicens, *Mediam Pertundite Venam*. Audivi quoque ipse, Chirurgos nostrates haud ita pridem Operationem simili modo præstare solitos. Celsus id instrumentum, quod in Venæsectione adhiberi jubet, Scalpellum nominat: Constantinus omnesque inferiores Latini idem Plebotomum vocant, in eo Cœlium Aurelianum & Theodorum Priscianum secuti, qui voce *Phlebotomare* utuntur. Quam vero similitudinem id habuerit cum Lanceola nostra, haudquaquam constat : hæc quidem vox a Gallis derivata est ad nos, atque ad eos, teste Diodoro Siculo, a λαγκία Veterum Gallorum. Lanceolæ vera ac germana significatio Julio Capitolino haud antiquior est ; quamdiu autem eadem Instrumentum Chirurgicum denotaverit, nescius sum ; tamen hanc eo sensu usurpatam Gulielmi Britanni tempore invenio, qui A. D. MCCXX. vixit, ac Philippi Augusti, cui a Sacris erat, Historiam conscripsit. Is aliqua habet de Lanceola, eamque a Phlebotomo evidenter distinguit ; nam

utrum-

utrumque hoc Instrumentum ea ætate fuisse in usu videmus. *Lanceola dicitur subtile ferrum acutum, cum quo minutores aliqui pungendo venam aperiunt in minutione. Aliqui cum Phlebotomo venam percutiunt, unde & Phlebotomia dicitur minutio.* ALBUCASIS.

Albucasis, quod me pene fugerat, processum Calculi e Vesica extrahendi (qui Apparatus minor dicitur) Celso Pauloque & uberius & accuratius describit: ac speciatim modum proponit, quo is e Fæminis per Incisionem educi debeat. Græci de hujusmodi Operatione in isto sexu nihil habent; solusque inter Antiquos pauca quædam de hac re tradit Celsus. Atqui valde dubito an Operationem ipse præstiterit Albucasis: siquidem ex ipsius verbis manifestum esse censeo, Chirurgum iis temporibus, atque in ea regione[a], quæcunque ista fuerit, ubi is Artem exercuerit, raro aut nunquam esse hac in occasione adhibitum. Virginem enim illic neutiquam erat Viro contrectare licitum; neque mulier casta quævis aut nupta eo adduci poterat ut ejusmodi infirmitatem diversi cuipiam sexus declararet. Igitur ægris solenne erat, Obstetrici aut peritæ alicui Fæminæ inspiciendas se præbere, quæ Chirurgi quidem consiliis in hoc negotio uteretur, sed ea quæ manu fierent ipsa administraret: quanquam is admodum paucas fuisse narrat, quæ rem solerter exsequi possent. Tales erant apud Græcos Ἰατρῖναι atque Μαῖαι. Ipse autem hoc modo procedendum ait; Digitum Operatrix Pudendo immittat, atque Vesicam læva manu comprimens Calculum ab ejus Orificio, quantum fieri potest, ad radicem sive fundum ossis Coxæ deducat: & ibi, quocunque in loco Calculus percipiatur, fiat Incisio, quæ primum exigua esse debet, postea Radio intromisso, si tum sentiatur Calculus, vulnus ampliandum est pro ratione magnitudinis qua is esse videatur. Locus Sectionis ab illo indicatus inferior videtur eo quem incidi jubet Celsus, (hic enim incisionem fieri vult *inter Urinæ Iter & Os Pubis*) initio, uti reor, ab interiori Vaginæ parte facto. Idque haud aliter esse inde profecto manifestum est, quod inter alias hanc rationem adducat cur per difficilis Operatio sit, atque adeo magis in Fæminis quam in Viris: Locum nempe Sectionis in illis remotiorem esse a Calculo, ac proinde altiorem postulare incisionem, quæ plus ideo discriminis intentet. Solus ex omnibus Chirurgis Italis processum integrum ab Albucasi exscribit Brunus. At si Albucasis locum a Celso descriptum ipse etiam significasset, iter inde ad Vesicam multo brevius esse ex Anatomia nosceremus: nam si a latere & ab altera parte Ductus Urinarii fit incisio, Culter statim e vagina in anteriorem Vesicæ partem labitur. Quod si Sectio in Perinæo institueretur, nulla in Calculi distantia foret diversitas in diversis Sexibus. Locus autem Sectionis hic ab Albucasi indicatus idem ad amussim est, ac is ubi Frater Jacobus & post eum Ravus incisionem fecerunt: quanquam neuter horum, opinor, incidendi modum istum ab illo didicerit. Illud etiam notari potest, Albucasim, quo tutius ad Calculum perveniri possit, diversas duas incisiones, quod etiam a Ravo factum video, fieri jubere. Locus hic dividi potest ita ut non convulneretur Vagina, præcipue in

I 4 Vir-

a In MS. Codice, qui a Velschio adducitur, Cyropolitanus is vocatur. Cyropolis autem una erat ex præcipuis Mediæ Civitatibus, juxta mare Caspium posita.

Virginibus : quem errorem sæpe admisit Frater Jacobus : quare optimo jure, Operationem magis arduam esse in Mulieribus quæ Virum expertæ sint aut liberos pepererint, affirmat Ravus ; nam cum in his magis ampliata sit Vagina, hæc facilius sub cultrum incidit : quo in casu Vagina bis secetur necesse est ; idemque contingere debet, si incisio fiat in Perinæo, quæ res a Gulielmo de Saliceto animadversa est. Nullus itaque, præter hunc ab Albucasi notatum, locus est, ubi Vaginæ incisio ullo modo vitari potest. Quodque observatu dignissimum est, si in Operatione incidatur Arteria, ac fluxio Sanguinis molestiam creet, desisti, Calculumque relinqui jubet, & curando vulneri unice incumbere : ac deinceps post aliquot dies, cum id jam ad digestionem perductum sit, Operationem rursus aggredi Calculumque extrahere. Neque aliter P. Franco incisionem uno die facere, ac proximo vel alio quovis insequente Calculum educere solebat ; idemque hic in Viris a Cypriano factitatum est.

Act. Casus.

Notavi antea quam fidentes fuerint quantoque audaciores Romanis, in Chirurgicis Operationibus exequendis, Græci ; & quam multa hi præstiterint, propter cæpti vel sævitiam vel difficultatem, a Recentioribus non tentata. Quicunque vero Albucasim evolverit, ejusque scripta cum Pauli Celsive Commentariis contulerit, illum inter omnes audacissimum comperiet ; Catalogus ipse Operationum ab eo numeratarum terrori erit homini, qui non multum fuerit in Chirurgia simili versatus. Id autem in eo miror, quod viam ille silentio prætermiserit, quam aliqui ex popularibus ejus aggressi sint, ad extrahendum e Rene Calculum, per incisionem in Musculis Dorsi factam. E Serapione & Avicenna constat, hoc aliquando iis temporibus præstitum ; quanquam Operationem uterque valde ancipitem esse judicet, & ex qua verisimillime secutura sit ægri pernicies. Quam rem obiter tantum commemoro ut ostendam, vix ullam fuisse iis temporibus Operationem, quantumcunque vel doloris vel difficultatis vel discriminis præ se ferret, quam non aliqui ausi sint & Chirurgi suscipere, & ægroti subire. Quodque ad casum modo nominatum attinet, utut lethalia ea vulnera existimata sint quæ Renis Pelvim penetraverint, rem manifeste aliter se habere deprehendimus ex Historia Hobsoni Consulis a doctissimo Bernardo relata ; siquidem e Rene Hobsoni, Patavii tum agentis, Calculum ope incisionis eduxit celebris ille Dominicus Marchetti, isque multos postea annos sanitate integra fruens vixit. Res tota accuratissime descripta est, atque in eam animadversiones lectu sunt dignissimæ ; qua in narratione traditur, Arabas quidem hujusmodi Operationis mentionem fecisse, cæptum vero aut Insani hominis aut Circulatoris existimasse, ac primum fuisse, qui id serio præceperit, Roussetum. Veruntamen, præter hoc Exemplum, est etiam aliud ex quo Nephrotomiam hanc revera administratam discimus, quod in Historia Gallica a Mezeraio scripta occurrit, his verbis expositum : *Parisienses Facultatis Medicæ Doctores, cognito Lictorem quendam Bagnoletensem, qui Calculo graviter laborasset, supplicio damnatum esse, a Rege petierunt ut is in in eorum potestatem dederetur, quo experimentum in eo fieret, utrum inciso ejus Rene educi posset Calculus. Adeo feliciter cessit Operatio, ut is multos postea an-*

nos

nos sine salutis dispendio vixerit. Hoc quidem regnante Carolo Octavo factum est, qui Anno 1498. obiit; centum fere anni antequam Roussetus Scriptis innotuerit, & quo tempore Gallica in initiis suis esset Chirurgia. Tulpius in ea opinione est, Rousseti consilium hoc præcipue nixum fuisse, quod aliquando notatum sit Abscessu in Rene facto Calculum viam sibi patefecisse, quemadmodum in eo quem is adducit casu per Lumbos exiit: quæ res etiam ab Hippocrate animadversa est. Verum haud minus verisimile est id Rousseto in mentem venisse, cum rem supra memoratam auditione accepisset, quæ proculdubio in patria sua hominum esset sermone pervulgata: nam & eandem ipse narrat Historiam Roussetus, licet (ex Monstreleti Supplemento) in una aut altera re diversam. Quamvis duo hæc Exempla (& plura fortasse in Libris non occurrunt) Operationi commendandæ vix sufficiant: tamen hoc saltem ex iis concludi potest, eam, utcunque ancipitem, posse aliquando feliciter administrari, atque in casibus alioqui desperatis admitti, ubi exitus per Abscessum indicetur. Argumenta, quæ ab Analogia ducit Roussetus, lectione non indigna sunt. Incisionem quæ ad extrahendum e Vesica Calculum esset facta, Operationem admodum periculi plenam homines primo credidisse, haud temere opinamur; adeo ut Asclepiades atque hujus Secta eam pro exitiosa condemnaverint; & Hippocrates eandem solam inter omnes Operationes Chirurgicas certo Artificum generi relinqui voluerit, qui id professo agitarent. Difficile profecto est in universum judicare, quid in Chirurgia fieri nequeat. Quædam hujusmodi ab Antiquis præstita eam præ se ferunt temeritatem, ut hæc vereor ne incredibilia hæc solum de causa repetemus, quod neminem eadem nostris temporibus aggredi videamus. ALBUCASIS.

Ita, Vir Clarissime, diversas Tibi celeberrimorum inter Arabas Medicorum formas exprimere tentavi: & exempla quædam protuli, quæ hos aliqua saltem Professioni nostræ incrementa, & observationes aliquas ad rem pertinentes iis quæ a Græcis acceperant adjecisse demonstrent. Id si aliter se haberet, una saltem, & ea maxime momenti res, de qua hactenus non sum locutus, haud alibi quam inter Auctores hosce quærenda est: Variolarum intelligo Historiam. Nam ab Hippocratis tempore usque ad ipsum tempus, quo recens ac prodigiosus ille morbus apparuit, nihil credo æque insigne in Medicina extitit. Hujus origo multo longius retro, quam vulgo creditur, ex ipsorum Auctoribus investigari potest: nam repetenda est etiam ad illustrem usque ipsius Mahometis Epocham quæ cœpit initio Septimi Sæculi. Morbillos Arabes, qui affectus sine dubio ejusdem ætatis est, neque incongrue ab Avicenna dicitur Variola Cholerica, vitium adeo cognatum Variolis censent, ut plerumque de his duobus simul agant, quasi minor majore comprehensus esset. Neque in controversiam venire debet, quin Variolæ Græcis fuerint incognitæ (quicquid nonnulli e Recentioribus contra garriant) atque in hac gente primum notatæ, & a Mahometanis descriptæ. Cumque is Morbus ita miris comitetur Symptomatis, & sit ita constans & ordinatus in vario ejus progressu, atque ita universe in genus omne huma- VARIOLÆ.

num

VARIOLÆ. num cadat, a Clerico jure quodam desiderari poterat breve saltem aliquod compendium eorum quæ primi isti de hac re Scriptores tradidissent: præcipue cum imaginem ejus in ipso ortu ab iis luculenter expressam, & curandi rationem satis dilucide expositam videamus. Ille ipse per se Rhazis Liber qui, de Pestilentia, inscribitur, quid ii de hoc morbo senserint, explicat uberrime, & ab his, differentiam eam quæ sit inter Distinctum atque Confluens genus, probe perspectam fuisse demonstrat. Ex antiquissimis, quæ supersunt, Variolarum traditionibus; has in Ægypto primum, Omaris tempore, qui Mahometi successit, apparuisse comperimus: etsi, cum has Græci prorsus ignoraverint, Arabes sine dubio morbum illuc e sua gente advexerint, quem ipsi fortasse antea a remotioribus Orientis gentibus susceperint. Horum enim Antiquissimi Scriptores de eo non ita loquuntur, quasi recenter orto. Uti vero hic populus, intra minus quam triginta annorum spatium Religionem suam atque Imperium, ita quoque novam hanc Luem, per Ægyptum, Syriam, Palæstinam, Persiam, ac paulo post per litus Asiaticum in Lyciam ac Ciliciam propagavit: sub proximi vero Sæculi initium, ulterius in maritimas Africæ partes quoque, ac trans Mare Mediterraneum in ipsam Hispaniam eundem diffudit.

Novus quidem hic in Medicina campus aperitur; sed brevem Tibi duntaxat morbi hujus delineationem ponam in conspectu, uti ab Arabibus ipsis, ac potissimum ab uno de iis antiquissimo optimoque Auctore, Rhaze adumbratur: quique, ipso dicente, primus omnium distinctius quiddam & enucleatius super hoc argumento conscripserit. Igitur ut ejus institutum sequar, uti malum erat antea inauditum, ita quoque causam ejus affert, in Medicina æque novam, Innati scilicet genus quoddam Contagii. Id, uti is ait, Fermentum in Sanguine est, quale in Musto fieri solet, isque serius aut citius materiam peccantem per Cutis Glandulas ejiciendo sese purificat: quæ quidem Hypothesis, sine ullo fundamento, a Recentiorum multis ad Febrium omnium notionem explanandam adhibita est. Fermentum hoc a Matre in ipso Utero derivari ponit; ex quo fit, ut Morbus adeo universus sit, atque ita in omnes pariter incidat. Vere atque Autumno maxime vulgaris est: præcipue post uvidam æstatem, aut hyemem tepidam; eidem Pueri ac Puberes maxime opportuni sunt: Senes rarius, nisi si tempus Pestilentia grave sit. Corpora obesa atque fluxa, quæ humoribus abundent, multoque vel Vino vel Lacti assueta, contagione citissime inficiuntur; iique, qui sicco corporis habitu ac Bilioso Temperamento sunt, vehementiori plerumque genere laborant. Interpres Græcus, qui Rhazis Librum e Syriaco transtulit (quo sermone hunc a Rhaze scriptum credibile est) id genus verbo quodam inaudito, Ευλογίαν, nominat, quo Syriacam vocem, Chaspe, exprimi ait. Quæ quidem vox & in Hebraico & in Syriaco sermone Εξάνθημα significat, sive Pustulam inflammatoriam: ideoque N. Machelli, qui elegantissimam nobis Græci Operis Versionem dedit, vocem hanc, Incendium, satis commode reddit, quam Græce Ευφλογίαν dici testatur. Quod si conjectura usi Εκφλογίαν legi debere censeamus, manebit Auctoris sensus, exigua tantum in verbo mutatione facta.

Præ-

Præcedentia Morbum Symptomata sunt, acuta febris, vehemens in Capite ac Dorso dolor, (cumque is in Dorso hæreat, signum longe certissimum est) cutis ariditas, somnolentia, spirandi difficultas, insomnia turbulenta, oculorum rubor, punctiones per universum corpus, oscitatio, pandiculatio, pulsatio pondusque in Capite, ægritudo, ac vomendi desiderium. Mali generis signa sunt, ingens in Dorso dolor, ægritudo vehemens, inquietudo, totius corporis ardor, color flammeus, præsertim si in Gutture sit. Pustulas Rhazes vocat, vel *a* *Sublimes*, quæ distinctæ esse & in apicem surgere debent; vel *Latas*, quæ depressæ & amplæ sunt, uti in Confluenti genere. Multa ex his Symptomata Morbillis communia sunt; ac si Calor vehementius *b* exarserit, & Pectoris angustia violentissime urgeat, præcipue si Tussis etiam adsit, cum Aurium aut Nasi prurigine, Morbilli potius præsagiri possunt, qui interdum ipsis Variolis lethaliores existunt. VARIOLÆ.

Differentias & Prognostica Variolarum accuratissime exponit. Si eruptio facile fit, & Pustularum maturatio recte procedit, res in tuto est; at si post eruptionem inhæret adhuc febris, non item. Benignum genus est, ubi spiritus commode trahitur, pulsus compositus est, sensus constant, ægerque & cibum & somnum capit. Neque pessimum genus censeri debet, ubi Pustulæ, materiam albam comprehendentes, amplæ, distinctæ, paucæque sunt, atque ad maturitatem sine Febre memorabili perveniunt; neque vero terreri quempiam oportet, licet eæ in quibusdam locis confluant, modo sint maximam partem amplæ, ac debito more procedant, viresque non deficiant, neque adsit aut spirandi molestia aut corporis ardor. Verum ubi densæ sunt, & cohærent eo modo ut confluendo multæ unam efficiant, ubi congeriei hujus circulus peramplus est, eæque adipis aut sevi speciem referunt, ubi Herpetis instar serpunt, aut ejus quæ Formica dicitur, cutimque erodunt, exulcerant, atque contrahunt: ubi Verrucarum similes attolluntur, neque in se materiam ullam continent, perquam Maligni generis hoc est; præsertim, si post eruptionem haud recte procedant, neque æger levationem senserit. Si post eruptionem febris increscit, malum utique signum est: ita quoque nova Pustularum expullulatio magnam humorum abundantiam denotat. Genus magis benignum est, cum in Pustulis rubor haud ita sit intensus; at si vehementer pallidæ sint, discrimen subest. Si primo ægrotationis die erumpunt, id humores nimio impetu fervere significat: si tertio die, magis temperatos atque languidos esse: si diebus Criticis, quibus reor Quartum atque Septimum ab eo intelligi, eo mitior adhuc morbus est. Quod si dolor parti cuivis inhæreat, & ea pars colorem viridem aut nigrum induat, viresque collabantur, perniciosum est. Si Pustulæ admodum exiguæ duræque, & coloris violacei, viridis, sanguinei, aut nigri sint, neque maturentur, exitium portenditur; ac si per totum morbi decursum in eo statu maneant, Febris autem persistat, accedat etiam Syncope, ægritudo, aut tremor Cordis, mors in propinquo est. Hactenus de Symptomatis atque eventus præsagitione.

Se-

a Ad Almanz. 10. 18.
b Division. Lib. 1. 19.

VARIOLÆ. Sequitur Variolarum Curatio, de qua verius ut judicium ferre possimus, illud memoria tenendum est, Rhazem in calida Persiæ regione & vixisse & scripsisse. Sanguinem statim aut Venæ sectione aut Cucurbitulis, etiam in Infantibus, detrahi jubet: idque ad animæ refectionem, si vehementer urgeant Symptomata: sin minus, moderata copia fieri præstare. Quod si Vena in Brachio se non offerat, Poplitæam incidi posse. Cubiculum per omne tempus frigidum servandum: victusque omnis sit refrigerans. Pro alimento, Ptisana. Medicamenta, præcipue e Trochiscis Spodii (qui ex optimis Absorbentibus sunt) & ex Granatorum succo, aliisque omnibus Acidis & Astringentibus Herbis. His autem refrigerantibus utendum, quo mitigetur vehemens morbi ardor, cum ea tamen moderatione ne calor naturalis extinguatur. In initio Aquam Glacie frigefactam præbet, quoad vomat sudetque æger; postea Fomentis ex Aqua calida utitur; qua ratione optime propelli Pustulas existimat. Ita quoque ad arcendum morbum & pro præparatione contra eum, Natationem, Aquæ Glaciatæ ac Victus Acidi quam frigidissimi usum præcipit, uti Omphacii, Olerum, &c. Formulam quoque exhibet ex Acidis & Spodio confectam, interque Indos multum usitatam, qui affirmarent, quisquis ea uteretur Pustulas haud plus decem in eo erupturas. Si venter astrictus sit, hunc Infusionibus quibusdam bis in die solvi vult; unde Pustulas pauciores futuras: neque id negligendum, si vis morbi magna sit. Post eruptionem, a validioribus Purgantibus temperandum, ac præcipue circa Crisim, ne Dysenteria superveniat. Quod si neglecta fuerit in initio Sanguinis detractio, lenes sudores ad promovendam eruptionem excitare. Si ægre exardescat, neque Pustulæ procedant, Decoctum ex Ficubus, Uvis, Lentibus, &c. perpetuo dandum. Si levis sit affectus, neque homo conflictetur, ac Variolæ jam exierint, iis quæ impense refrigerant abstinendum, ne eruptionem morentur, continuandum vero idem Decoctum, adjecto Croci pauxillo, &c. Ubi omnes in conspectu sunt, Vaporationes ex Aqua. Diluentia sint, Aqua Hordei, Granatorum, Melonum, &c. aliique temperati liquores: quodcunque vero humores magis resolvat, minus utile, præsertim in Morbillis. Si æger admodum laboret, atque in Syncopen lapsurus videtur, in Aqua Frigida immersio cum Frictione ad propellendos Morbillos: & cavendum ne Fluida nimium solvantur, vel homo sudore diffluat. Post diem Quintum (numerando a tempore quo ægrotatio primum invaserit) si Pustulæ non procedant, ea Medicamenta danda, quæ eruptionem adjuvent. In hoc tamen circumspecte agendum, & habita ratione Symptomatum, præcipue Febris, cujus optimum indicium sit Spiritus Pulsusque. At si Pustulæ duræ sint & Verrucas referant, ægrique vires langueant, maturationi studere supervacaneum est: cum hæc conditio morbi plane deplorata sit. Opiata, supra omnes res, in vigiliis, aut alvi fluxu, idonea sunt. Venter plerumque juxta mali finem solutus est, præsertim in pessimo genere. Nulla ante Crisin instituatur Purgatio: at si res id postulet, & corpus aridum sit, in initio, & ante declinationem purgandum: in principio, ut minuatur calor & pulsatio in capite: ante declinationem, quo levetur onere Natura, & materia morbifica expellatur. Quod quidem conji-

tiendum est vel ante vel post Venæ sectionem, ex eo quod corpus infirmum Valius fit, inflatum tamen atque humoribus redundans: ex latente febricula, Pulsuque undoso. Atque in hoc casu optime respondet Purgatio. At si os amarescat, si vomitus & inflammatio oriatur, si fauces ita repletæ sint ut strangulatio metuatur, sanguinem mitti expedit. Præcepta satis ampla sunt, quæ ad Gargarismata, Collyria, &c. spectant: & ad arcenda Ulcera Foveasque e Variolis oriri suetas.

Hæc est descriptio variolarum a Rhaze tradita; neque ea sane a veritate discrepat, quanquam is haud singula minute exponat: ac per annos supra quingentos id ita absolute præstitum homines judicarunt, ut insequentes Scriptores vix quicquam his adjecerint; donec tandem singula morbi Stadia distinxerint, & singulorum dies ipsos accuratissime observare edocti sint. Verum ab eo tempore usque ad hoc tempus, quanquam Recentiores notas ejusdem ac Symptomata magis explicate enumeraverint, tamen quod ad Praxin attinet, fundamenta hic omnium eorum, quæ ii præcipiant, posita videmus. Cujus rei pauca proferam Exempla.

Inter duo Variolarum genera discrimen recte fecerunt Arabes, atque inter harum utrasque ac Morbillos: neque Regularia tantum sed Anomala quoque descripserunt genera. Est etiam ubi aliam alii messem succrevisse notarunt.

In initio, & interdum post Eruptionem, Venæ sectio & Purgatio ab iis instituitur. Ac profecto, vel felicem vel funestum morbi exitum ita pendere censuerunt ex iis quæ vel in prima ejus invasione, vel in primis saltem diebus administrarentur, ut Victum accuratissime ordinent, eumque admodum refrigerantem velint, prout certe in ferventissima eorum regione conveniebat. Igitur id ab iis haud sine ratione factum: quod alii vel absurde imitati sunt, vel etiam prætergressi sunt, in regionibus, ubi neque Natura morbi neque Aeris constitutio idem requisierit. Ac Sydenhamus noster in prima Operum suorum Editione huic regimini nimis indulsit: qui postea tamen, sapienter, multa a se dicta retractavit, ac moderatam rationem amplexus est, quæ sine dubio & rei ipsi & hujus Insulæ temperiei magis conveniat.

In hoc primo Morbi Stadio, tam quoad Victum quam Medicamenta, Diluentibus eos ex toto institisse percipimus: qua via & Pustularum Eruptionem benignam optime præstari censuerunt, & eodem modo caveri ne egressus retrocedant. Quantumvis autem Victus summatim ab iis institutus ex refrigerantibus constaret, tamen Calida etiam & generosa Cardiaca, quandocunque ope Natura indigere, aut discrimen subesse videretur ne Pustulæ sese intro reciperent, fidenter adhibuerunt. Eodem consilio, ubi tumultus ac fermentum in humoribus apparet, quod sedandum judicarent: aut Symptoma aliquod, ex quo tardaretur Pustularum maturatio, ad supremum illud ac plane divinum ex Opio Remedium confugere solebant; quod quidem ab iis frequentissime in hoc casu usurpatum est, licet Sydenhamus primam omnino inter nos ejusdem dandi mentionem habuisse videatur.

Ibidem reperies, in Declinatione morbi, ubi Natura, quantum ejus viribus,

VARIOLÆ. ribus fieri potuerit expulso, sub onere Materiæ morbificæ laboret, Artem illos in subsidium haud imperite vocasse, atque in his angustiis præcepisse, quibus cautionibus adhiberi debeat vel missio Sanguinis, vel Purgatio.

Hæc de Variolis, ex Arabibus, adnotavi, memet intra Historici munus continens; neque argumentum ipsum longius persequar, hujusmodi disquisitionibus Tibi, Vir Amicissime relictis, qui cum hanc rem omnium accuratissime teneas, nobiles eas Observationes cito, ut spero, in publicum proferes, quas Tibi suppeditavit vel Scriptorum Veterum fida lectio, vel felix admodum & occupata Artis nostræ exercitatio.

Ita ea, quæ mihi de Arabibus videbantur dicenda, absolvi; in qua re vereor ne me nimis longum fuisse existimes, aliique id fortasse vel nullius momenti vel minus necessarium arbitrentur. Sed ut rem cum æquitate dijudicemus, hæc eorum laudis summa est: etsi pleraque a Græcis sumserint, tamen aliqua iis Medicinæ deberi incrementa, haud inficiari absque injuria possumus. Primi Medicamenta Chymica in usum duxerunt; licet ea numero pauca fuerint, neque hi in Arte Chymiæ insignem ullum progressum fecisse videantur. Nam si istiusmodi præparationes Medicamentorum excipias, quas e Rhaze produxi, Mesue solus, qui Pharmacopœam composuit, & Bulcasem qui sero in Hispania scripsit, alia commemorant; neque ea sunt numero plus quam sex. Nihil quicquam ab iis in Anatomia factum est; neque Chirurgiam vel ii vel posteriores Græci adauxerunt, usque ad Albucasis tempora, qui Scientiam hanc, uti vidimus, longissime provexit. Porro ex Historia discimus, in hac Æra Chirurgiam a cæteris Medicinæ partibus, magis quam superioribus sæculis fuerit, distrahi cœpisse; separatimque hanc Professionem institutam: ex quo certe Professoribus ejus facultas data est majorem in Arte sua peritiam consequendi. Multa Arabes Rei Botanicæ Materiæque Medicæ adjecerunt, novis Medicamentis, præcipue ex Aromatum genere, ab Oriente, in usum ductis; quorum Catalogus apud Garciam ab Horto & Christophorum Acostum videri potest; atque uti hæc Medicamenta numero haud pauca, ita quoque magni in Medicina sunt momenti, præsertim universa leniorum Purgantium classis. Atque, ut in hac re cum iis non inique agamus, haud modo nova Plantarum genera descripserunt, sed quasdam quoque in Veteribus detexerunt virtutes Græcis incognitas. Quod ad Rem Pharmaceuticam attinet, Arabes primum Auri atque Argenti Foliis usi sunt: quanquam observatione perquam dignum est, parciores eos multo Magistris suis Græcis fuisse in externo Metallorum usu. Primi item Sacchari per coctionem conficiendi viam invenerunt; cujus ope Syrupos etiam fecerunt: quæ duæ res perquam utiles sunt in Medicamentorum Compositorum mistione, ac frequenter Melli præferri debent, quo Græci tantopere sunt usi. Plurimarum igitur Compositionum Formulas tradiderunt: quarum haud paucæ, præsertim Pilulæ & Electuaria, ad hunc diem in Pharmacopœis nostris subsistunt. His non obstantibus, Guido Patinus, de ultimis unus qui ex professo Arabas impugnaverint, acri asperoque illi usitato more in eos furiosissime invehitur; & quodcunque in his utile reperiatur, a Græcis sumtum affirmat. Quod utique ab illo minime demonstrari potest. Nihilne,

hilne, a me memoratum, utile dici debet? Eæne observationes, quæ de Spina Ventosa ac Variolis reliquerint, prorsus contemnendæ sunt? Neque attentionem ullam meretur Albucasis Chirurgia? Pergit autem Patinus eos incusare, quod Pharmaciæ Compositæ inventores extiterint; at si Græcos eandem rem intuens perlustrasset, æque multa credo Medicamenta, & ex æque multis rebus constantia, apud Galenum deprehendisset atque apud eos qui post Galenum de Medicina scripserunt. Immo ita longe abest, ut Arabes vel primi Medicamentorum Compositorum Auctores fuerint, vel ea comprobarint, ut unus ex iis Simplicia & collaudet, & in omnibus morbis præferat, hæc insuper adjiciens, *Nimiam in iis componendis solicitudinem nihil aliud nisi laborem ac vanitatem esse* a. Tamen usque eo ira abreptus est Patinus, ut contra Saccharum ac Syrupos invehatur non aliam ob causam, quam quod ab Arabibus inventa sint. Medicamentorum Calidorum & Aquarum Cardiacarum introductionis culpam in eosdem rejicit: utrumque falso, neque enim in ullo eorum scripto Aqua ulla Cardiaca reperienda est. Verum ira judicium hujus Scriptoris frequenter antevertit, idque præsertim cum de aliorum moribus atque ingeniis loquitur, ita, quia cum Academia Monspeliensi dissideret, Riverium in eo loco Professorem haud alia quam meri Empirici appellatione dignatus est; & quoniam ei disceptatiuncula quædam esset cum Goritio, Bestiæ sensum huic non obtigisse ait, etsi Librum scripserit sub Titulo Definitionum Medicarum. Eodem furore contra Antimonium atque Corticem Peruvianum declamat; quæ quidem Medicamenta is parum perspecta habuit, quæque prudenter adhibita insigniter juvare Experientia demonstravit. Quod ad Medicamentorum Compositionem spectat, quæ maxima ei querelæ causa est, licet hæc ultra modum sæpe ac sine ratione interdum multiplicari credo, tamen haud video cur in universum rejici debeant. Quanquam enim Compositi vis haud accurate supputari possit a proportionalibus Simplicium qualitatibus, quod Alkindus facere præ se tulit, tamen aliquid certe a plurium commistione oriri potest, quod in singulis per se reperiri nequeat. Mithridatium & Theriaca Andromachi per annos propemodum duo mille in usu manserunt, & etiamnum a judicibus maxime idoneis utilia Medicamenta reputantur; at si ad Simplicium singulorum ex quibus ea constant examinationem descendere vellemus, vi forsitan rationis minus assequi liceret, quare hoc vel illud medicamentum sit selectum, vel quomodo omnia in totius efficaciam conspirent. Medicamenta componendi sive ars sive mos Hippocratis saltem tempora vetustate exæquat, qui plura hujusmodi adhibet quam facile quivis primo intuitu existimaverit, quanquam in numero isthæc constituentium parcior sit iis qui post illum vixerint. Atque hæc Simplicia miscendi consuetudo haud ita multo post usque eo invaluit, ut intra duo sæcula Mantias Herophili discipulus & Heraclides Tarentinus b Libros integros de præceptis ac ratione eorum Compositionis conscripserint. Actuarius c Hippocratis Antidotum nominat quod ex variis rebus

a Alfaharav. Theor. Fr. 15.
b Galen. Compos. Med. 2. 1.
c Meth. Med. 5. 6.

VARIO-LÆ. rebus constaret, propter quam Corona ille ab Atheniensibus donatus sit; quod remedium ab Actuario, ut ad multa vitia utile, prædicatur; Clericus a quidem id a Græca vanitate in hoc Scriptore profectum existimat, quem Fabulam istam commentum fuisse, & magni illius Viri nomine usum existimat, quo melius ita Medicamentum illud commendaret. Quibus vero fundamentis opinio ejus nitatur, haudquaquam percipio: nam præter ea quæ ante dicta sunt (ut aliud ejusdem generis sub eodem nomine a Myrepso b descriptum omittam) si Celsum consulamus, qui & Hippocratem probe intellexit & in plerisque secutus est, inter Antidota, Acopa, & Catapotia a Romano isto Auctore memorata, inveniemus Medicamenta haud minus isto ab Actuario, aut etiam a quovis ex Arabibus tradito, composita. Quantumvis absurde aliquando præstetur Compositio, res ipsa sine dubio rationi congruit, & non modo idonea verum etiam interdum necessaria est. Siquidem & Natura eodem modo, licet exquisitius, utitur: quod in Aquis Mineralibus insigniter apparet: atque in imitationem ejus Ars Chymico processu res simplices eo modo unit, ut corpus inde a singulis effectu discrepans nascatur: immo proportionem solummodo earundem rerum commutando, Medicamentum contrariæ qualitatis produci potest. Quod non solum ope Ignis, sed inartificioso eo ac parum subtili Compositionis modo, qui per Trituram fit, exequi licet. Ii qui Pharmaceutices periti sunt, atque in Medicinæ usu versati, facile concipiant necesse est, quomodo eædem res, differenter, prout occasio postulat, commistæ, & jucundiores & efficaciores evaluræ sint. Atque hoc tam Arabes quam Græci in animo habuisse videntur, cum in diversis affectibus, aut in diverso eorundem statu, Medicamenta Composita imperaverint.

Sed ut huic argumento finem imponam, quod ad Practicam Medicinæ partem attinet, vereor ut Arabes haud multis eam inventis auxerint; tamen in quibusdam rebus a Græcorum ratione eos deflectere video. Quod ut exemplo illustrem, Purgatione Arabes minus vehementi & aspera plerumque usi sunt, quam Græci, & præterquam quod illi nova Medicamenta adhibuerint, quæ, uti antea dictum est, multo leniora essent: etiam cum Vetera administrarent, ea quantitate longe magis exigua dare consueverant: quæ quidem ratio multis in occasionibus recte credo tenetur. Idemque de Venæ sectione dici potest, quæ nunquam adeo immoderate ab illis, ut a Græcis, celebrata est; horum profecto mos, qui sanguinem ad deliquium animi mittere solebant, in Affectibus subitam ac vehementem Revulsionem desiderantibus, uti sunt Hæmorrhagiæ, Inflammationes, &c. rationi plane congrua est: verum in aliis casibus, uti rerum extremitates sequi naturale est, hanc consuetudinem nimis licenter fortasse amplexi sunt, atque in malis adeo effusam exinanitionem neutiquam requirentibus tenuerunt. Quod si Arabes hoc ita in melius mutarint, ut plerumque moderatius Sanguinem detraxerint, laudem potius mereantur quam ut iis vitio vertatur, quod a Veterum consuetudine deflexerint.

Quantopere infamati fuerint hujusce gentis Scriptores, ex absurda ea con-

a 216. b 378.

troversia manifestum est, qui in initio Sæculi decimi quinti omnes Europæ Medicos in diversas partes traxit, de missione Sanguinis e Directo vel Opposito Latere, in Pleuritide. Arabes opinionem Archigenis & Aretæi secuti sunt, Venam in Opposito Brachio incidi jubentium; atque ideo, tanquam ab Hippocratis & Galeni doctrina defectores, incusati sunt, licet neuter horum perpetuam ullam atque constantem in hac re normam proponat. Salamanticæ quidem Academia a partibus Arabum stetit, ac decretum statuit, nequis in hoc casu, nisi in Opposito Brachio, Venam aperiret; & uti decretum illud majori auctoritate confirmarent, Edictum eodem pertinens a Carolo Quinto obtinere adnixi sunt, contrariam rationem haud minus perniciosam esse, quam Lutheri Hæresin, affirmantes. Arabum quidem sententiam æque firmis rationibus, ac alteram, niti Experientia docuit; Marcusque Curtius, qui contra eos unus omnium acerrime disputavit, morbo hoc implicitus a sententia sua discessit, maluitque a propriis opinionibus scriptisque diffidere, quam Arabum ratione in salutem suam non uti. Verum quam nullius momenti sit hæc in ista missione Sanguinis differentia, quę tantas lites moverit, per Circulationis Leges alio in loco demonstravi. Variola.

Hanc autem, Arabibus valedicens, observationem adjicere lubet, horum scribendi rationem, tam in Medicina, quam in Naturali Philosophia, quantumvis ea in Latinis Versionibus, contemnenda videatur, magis sanam atque pressam quam super aliis argumentis fuisse; quod ii sine dubio Græcorum Exemplaribus, quæ sibi imitanda proposuerant, acceptum referre debeant. Atque eandem integritatem, non modo in iis quæ a Græcis sumserit, sed etiam in illis quæ de proprio protulerint penu, servarunt: cujus exemplum luculentius proferri nequit Libro a me sæpius memorato, quem de Pestilentia conscripsit Rhazes. In aliis doctrinæ partibus, ac præsertim in Historia & Poetica, tam quoad stylum quam materiam, incompositos, vagos, & Enthusiasticos sese exhibent; quemadmodum in Historia scripserint, pro Specimine attexam Gabrielis Bachtishuæ Vitam a, e Tuo Abi Osbajæ Codice Manuscripto conversam: quam quidem ideo potissimum excerpsi, quod & naturalem eorum tam cogitandi quam scribendi modum ostendat, & quemadmodum in ista Gente Medici tractati præmiisque affecti sint, plene nobis in conspectu ponat.

Quoniam vero, uti sæpissime contingit, ipsa Scriptorum Opera interierant, cum superessent eorundem Versiones (idque ob hanc ipsam causam quia conversa sunt) Arabum istorum fama nomen prope Græcorum extinxerat; ita ut horum scripta nonnisi a paucissimis consulta fuerint ante finem Sæculi decimi quinti. Medicina Arabica in Europam ingenti cum plausu advecta est: & hæc aliæque disciplinæ cito per Occidentem inclaruerunt: ex quo factum est ut Sæculo Undecimo Naturalis Philosophiæ Studia Artesque Liberales vulgo studia Sarracenorum vocitata sint. Neque illud, uti vult Clericus, Crucis Expeditioni ex toto tribui debet, quæ communicationem Orienti cum Occidente aperuerit, sed magna etiam ex parte Mauris qui in Hispania consederint, atque ei, quod hi cæterique Arabes in Italiæ oris ha-

K bue-

a Append. No. 1.

VARIOLÆ. buerint, commercio. Nam longe ante hæc tempora, in medio fortasse Sæculi Septimi, Salerni Professores Linguæ Hebraicæ, Arabicæ, & Latinæ constituti sunt: quæ Civitas brevi adeo celebris evasit, ut Carolus Magnus Collegium ibi, A. D. DCCCII. fundaverit: cum nullum aliud esset in eodem genere tunc temporis per Europam, nisi Auctoribus iis fidem adhibeamus, qui Parisiis & Bononiæ antiquiora extitisse contendunt.

CONSTANTINUS AFRICANUS. A. D. 1060. Salerni floruit Constantinus Africanus: juxta finem Sæculi Undecimi, licet is A. D. DCCXL. a Neandro vixisse dicatur. Carthagine oriundus erat: verum in Orientem peregre profectus, triginta annos Babylone & Bagdadi commoratus est; ubi Linguas Orientales & Eruditionem acquisivit. Postea Carthaginem reversus, cum vita ejus in discrimen esset adducta, in Apuliam profugit, qua in regione Roberto Guiscardo, A. D. MLX. Duci ejus gentis creato commendatus, ab eo Secretarius ejus factus est; ac Rhegini nomen obtinuit, ex eo fortasse quod Rhegii potissimum degeret quamdiu isto munere fungeretur. Postremo enim Monachus fuit ex Ordine Sancti Benedicti in Monte Casino, & quædam scripta Desiderio, Monasterii hujus Abbati nuncupavit, qui Desiderius aliquam ipse Medicinæ scientiam habuit, & postea Pontifex Maximus sub Victoris tertii nomine creatus A. D. MLXXXVII. obiit, duobus annis post Roberti Ducis mortem. Constantinus & Græcæ & Orientalium Linguarum peritus habebatur, ac primus fuisse videtur, qui his temporibus Græcę & Arabicę Medicinæ cognitionem in Italiam attulerit. Multos is Libros composuit; ac licet maximam partem eorum quæ scripserit ab aliis mutuatus sit, multa etiam a se inventa atque addita testatur. Librum Isaaci de Febribus convertit ex Arabico in Latinum sermonem: quædam Græcè transtulit, uti Viaticum e Syriaco; & Antidotarium e Latino. Se primum ait Stomachi morbos distinctè tradidisse; atque hic Liber sane quem Alfano Primo, Salerni Archiepiscopo ab A. D. MLVII. usque ad MLXXXVII. (Viro utique erudito & aliqua Medicinæ scientia instructo) & copiosus est, neque ordine caret, & omnia maxime memorabilia continet, quæ apud Antiquiores dispersa habebantur. Quo in Libro Johannem Damascenum sæpius memorat: quem ab eo, qui Mesue dicitur, diversum fuisse existimo; nam pręterquam quod Medicamenta hic ab illo prolata, uti ab eodem describuntur, in Mesuę Operibus haud reperienda sint, Auctor hic in fine propemodum Sæculi Undecimi vixerit necesse est, quippe cum Avenzoaris meminerit, qui haud maturius vixisse potuit quam in ejusdem initio. Separatum quoque de Melancholia Librum reliquit Constantinus: in quo deprehendimus id quod de eodem argumento scripsisset, tantopere a Galeno collaudatum, Rufus Ephesius, Constantini tempore extitisse, etsi nunc interierit; quo quidem opere ita utitur, ut id exscribere videatur. Aliud etiam Constantinus Volumen edidit, cui nomen est Loci Communes, Abbati suo inscriptum, quod Theoriam omnem atque Praxin Medicinę continet; id omne ex Latinis atque Gręcis, ac pręcipue ex his collegisse se testatur; id autem operis a se susceptum, quia a nemine antea, uti debuerit, pręstitum esset: cum alii nimis longi, nimis bre-

breves alii fuissent super hac vel illa re; ac licet nihil a se adjectum esset, quod tamen secus esse opinari se, Librum suum haberi posse pro Commentario haud futili in Hippocratem & Galenum. Post factam hanc declarationem mirari jure possumus, Opus illud integrum, paucissimis immutatis, ab Haly Abbate exscriptum; Librorum tam de Theoria quam de Praxi agentium divisio eadem est, quorum singuli sunt numero decem; atque iidem ab utroque Auctore in paria Capitula partita sunt. Nullam credo injuriam Constantino fecerit, quisquis venerit in eam suspicionem, hunc Opus illud pro suo apud Italos venditare voluisse; quod utique factu non difficile erat, cum Arabes fortasse hauddum in Italia innotuissent, Græcique plane interiissent. Quę suspicio eo magis confirmatur, quod per universum opus ne nomen quidem Haly Abbatis, aut (quod idem est) Isaaci, aut ullius Arabis meminerit. Fuit, uti vidimus, primis temporibus, Compilator ęque insignis, Marcellus Empiricus: & omnia e Scribonio Largo, nulla ejus mentione habita, transcripsit.

CONSTANTINUS. AFRICANUS. A. D. 1060.

Nihil, quod alicujus momenti sit, novum in Libris Constantini reperio; quanquam suo tempore valde celebris extiterit, &, ad ea tempora respectu habito, Vir eruditus & existimatus sit, & revera, ita fuerit. Immo, si coetaneo ejus Gariopontо conferatur (qui omnia sua prope e Theodoro Prisciano hausit) stylo etiam videri potest usus eleganti: quanquam enim voces multas Arabicas & Latinas Sęculis inferioribus proprias intermisceat, tamen haud parum intellectu facilior est, quam vel Gariopontus, vel alius quivis istorum temporum Medicus. Medicinali Scientiæ eximie favit; atque in ejus gratiam proculdubio celebrem illam Scholam Salernitanam magnopere auxit Dux Robertus, postquam Civitatem hanc ditionis suę fecisset A. D. MLXXVI.

SCHOLA SALERNITANA. A. D. 1100.

Paulo post, circa A. D. MC. Liber, Scholę Salernitanę Titulo, compositus est. Is & iis temporibus & quę secuta sunt multus fuit in hominum ore: atque in eundem Commentaria scripsit Arnoldus de Villa Nova. A Johanne Mediolanensi in ordinem redactus est: ac totius Societatis nomine Roberto Normandię Duci inscriptus, Gulielmi ejus Filio qui Angliam subjugavit; Robertus enim a Sacro Bello reversus, in Apulia aliquantum cum popularibus suis Guiscardis, qui illic paulo antea consederant, commoratus est, ut auxilium peteret a Medicis Salernitanis, eo quod vulnere in Brachio laboraret.

Opus hoc præcipua de tuenda Sanitate præcepta complectitur, ac de sex Rebus Non-Naturalibus agit: Leoninis versibus compositum est, in Patroni fortasse gratiam, cum hoc Poeseos genus magno in honore esset apud Normanos. Ob eandem causam Capitulum de curatione Fistulæ addidisse dicuntur, qua male se habuisse Ducem illum fama est; cum Vulnus, quod Venenata inflictum Sagitta esset, ad Ulcus venisset. Ex Historia pariter discimus, Medicos in ea fuisse opinione, ut vulnus eo modo factum haud aliter quam suctione curari posse censerent. Quod in se tentari Dux ipse recusavit, ne is qui id faceret, veneno periret: Uxor autem ejus occasione noctu arrepta,

SCHOLA SALERNITANA. A. D. 1100. dormientis vulnus suxit, quoad illud ad sanitatem pervenerit. Fæmina hæc Sybilla nomine erat, filia Galfridi Comitis Conversanæ, eo tempore forma ac virtute perillustris; digna certe feliciori fato, quam ut veneno haud ita multo post interiret ipsa, quæ maritum eo infectum tam memorabili exemplo eripuerat.

Ad imitationem Poetici hujus Opusculi, Ægidius, quem Philippi Augusti, circa finem Sæculi Duodecimi, Archiatrum fuisse ajunt, ortu Atheniensis, & Monachus ex Ordine Sancti Benedicti, scripsit de Virtutibus Medicamentorum, de Urinis ac Pulsu, Versibus Hexametris, haud magna Syllabarum Quantitatis ratione habita. Is Constantinum in posteriore argumento nimis longum, & Philaretum nimis brevem fuisse ait. Aliqua de iis dicit qui Monspelii instituti essent, qua in Urbe celebris istis temporibus florebat Medicinæ Schola: quanquam ea, si populari nostro Johanni Sarisberiensi credimus, multum a pristino splendore decidisset. Hoc autem Poema, quale quale sit, ita tum in honore erat, ut in Scholis Publicis legeretur, atque in id Commentarium scripserit, unus e clarissimis suæ ætatis Expositoribus, Gentilis. Lelandus alterum Ægidium, natione Anglum, commemorat: quem circa hoc tempus Libros quosdam a se non visos scripsisse inquit.

Antecessorum exempla secuti sunt Rogerus Dux, primus utriusque Siciliæ Rex, A. D. MCXXX. quique ei successerunt Gulielmus Primus & Secundus: hi omnes Medicinæ in ista Civitate studiis eximie faverunt. Unde Ordericus Vitalis, Historicus, qui A. D. MCXLI. obiit, Collegium illud per universum Orbem ob Medicinæ Scientiam fama pervulgatum fuisse prædicat. Ac Benjaminus e Tudela, Judæus, cum a peregrinationibus per maximam totius tum cogniti Orbis partem, circa A. D. MCLXXXV. rediisset, id optimum, inter filios Edomi (ita enim Christiani Occidentales ab eo nominantur) Medicinæ Seminarium vocat. Cæterum idem Benjaminus in Itinerario suo distincte enumerat, quibus in Civitatibus Judæi sedem habuerint, & quo numero in singulis essent; multosque inter hunc populum Medicos fuisse ait. Qui quidem haud modo inter Tribules suos Artem exercuerunt, sed inter Mauros etiam & Christianos. Quanquam enim, juxta Legem Canonicam, nulli Judæo Medicinam agitare liceret, aut Medicamenta Christiano cuivis exhibere, tamen ex Historia perspicimus Medicos isti Religioni deditos in Principis fere cujusque Aula stipendiis fuisse auctos. Duos apud se habuit Carolus Magnus, Farraguthum & Buhahyliham Bengestam a; qui Imperatoris hujus jussu Librum composuerunt, Tacuin, sive Tabulas Sanitatis, dictum: quæ prope eædem sunt ac eæ quas impressas habemus sub nomine Elluchasem Elimithar. Pro Archiatro etiam habuit Zedekiam Judæum Carolus Calvus, a quo etiam veneno sublatus fuisse dicitur b. Ac speciatim, circa Decimi Sæculi finem, Judæi, cum Arabicam omnem eruditionem tenerent, principes in Europa Medici fuerunt, in qua nullæ tunc Galeni aut Hippocratis Operum Versiones existerent; atque eos etiam aliqui Papæ apud se præmiis detinuerunt. Iidem æque in Palatia Regum Maurorum.

a C. Egass. Bulæi Hist. Antiq. Univers. Paris. T. 575. b ibid.

rum invasione, circa A. D. DCCXIV. cum ex Hispania Christiani pellerentur, Judæi in unum quodammodo cum Mauris cojerunt, & habitandi locos obtinuerunt Cordubam & Granadam. Academiæ quidem genus quoddam habuerant, circa A. D. CCIV. Soræ in Asia, Judæi; atque in initio Religionis Mahometanæ varii eorum consilio usi sunt Chaliphæ: ex quo tempore mos apud Hebræos invaluit; ut multi ex iis ad hanc Professionem animum adjungerent. Hæc gentilis quædam apud eos institutio est, perinde ac altera quoque occupatio, quæ circa munitiones & commeatus bellicos comparandos versatur; nam in Historia Byzantina legimus, Judæos his rebus operam Imperatoribus navasse, quæ consuetudo itidem in omnibus etiamnum Europæis exercitibus obtinet. SCHOLA SALERNITANA A. D. 1100.

Statuta Collegii Salernitani perantiqua sunt & peridonea; & quoniam prima in hoc genere sunt, atque ex iis fortasse cætera ejusdem naturæ fluxerint, specimen eorum paucis exhibere non pigebit. Collegii Patronus est Sanctus Matthæus: Sigilli inscriptio, *Civitas Hippocratis*. Sunt in eo decem Doctores, qui sibi invicem, juxta creationis ordinem, succedunt. Candidatorum examinatio severissima est, quæ fit aut in Galeni Therapeuticis, aut in primo primi Canonis Avicennæ, aut in Aphorismis. Is qui Doctoratum ambit unum ac viginti annos habere debet (verum hic lapsum subesse autumo, cum scribendum sit, viginti quinque vel septem) ac testimonia proferre, quæ per septem annos eum Medicinæ studuisse doceant. Quod si inter Chirurgos recipi cupiat, Anatomiam per anni spatium didicisse hunc oportet: jurandum ei est, fidelem se ac morigerum Societati futurum, præmia a pauperibus oblata recusaturum, neque Pharmacopolarum lucri participem fore. Tum Liber in ejus manum traditur, annulus digito induitur, Caput laurea redimitur, atque ipse Osculo dimittitur. Multa alia Statuta sunt ad Praxeos ordinationem pertinentia; Pharmacopolæ præsertim, ut juxta Medici præcepta componant Medicamenta, & ut ea certo pretio divendant, obligantur.

Hoc modo mature Schola Salernitana floruit, quibus ampla dehinc concessa sunt privilegia (idque præsertim ut, præterquam ei ac Neapolitanæ, nulli alii Gradus & Licentiam Practicandi conferre liceret) ab Imperatore Frederico Secundo, Literarum & Judice & Fautore insigni, concessa sunt circa A.D. MCCXXV. qui his etiam temporibus Arabum scripta in Latinum sermonem transferri enixe curavit. Atque ea profecto ætate tam ipsa Arabum scripta, quam Versiones Græcorum Auctorum ab iisdem factæ passim Latine edebantur; ac licet ea ipsa de causa inter alias Græca per bis aut ter centum annos neglecta fuerint Exemplaria, tamen si Arabicę hę Traductiones nunquam apparuissent, ipsa fortasse vel nunquam essent quęsita, vel temporis processu funditus deperdita.

Uti vero revolutiones in Artibus ac Scientiis, quam in Imperiis, haud infrequentius contingunt, ab hoc tempore Medicina in Asia languescere cępit, plurimumque in Italia, Africa, & Hispania efflorescere. Quanquam autem hac ratione Medica in Europam apportata est Scientia, nihil fere, quod comperiam, ab Undecimo usque ad finem Sęculi Decimi quinti,

incrementi cepit vel Medicina, vel Anatomia, vel Chirurgia; nihil dico, si respectus habeatur ad immensam eam, quæ de his rebus prodierint, Voluminum multitudinem. Scriptores enim per id intervallum numero quidem haud pauci extitere; sed cum maximam partem vel Professores vel Commentatores fuerint, vix quispiam nisi trita ausus est ingredi via, ac prope omnes ea, quam apud Arabas præcipue reperirent, Scientia contenti manserunt; studio omni & æmulatione eorum in hoc posita, ut locos ex iis ad propositum suum spectantes haurirent aptarentque. Ideoque, licet magna moles ab iis scriptorum extet, hos tantum in medium proferam, qui novi aliquid producere conati sint.

ROGERUS BACO. A. D. 1214. Chymia hactenus fuerat, nonnisi inter Arabas Asiam Africamque incolentes, cognita: hoc autem tempore in Europa cæpit aliquantum innotescere; neque injuria vulgationem ejus in his regionibus populari nostro, Rogero Baconi, ascripserim. Saltem is ex primis fuit (erat enim Alberto Magno coætaneus) qui Artem hanc in Occidentalibus hisce plagis excoluerit; idemque, ut quam parum esset nota, indicet, nonnisi tres suo tempore ullam ejus scientiam habuisse ait; quorum unus fuit celebris ille Petrus de Maharn-Court in Picardia oriundus, Dominus Experimentorum ab eo dictus. Libros de hac Arte plurimos reliquit Baco; quorum haud pauci extant in Bibliotheca Bodleyana, & Harleyana: de Metallis plerisque & Mineralibus disseruit, atque horum omnium Principia censet esse, Mercurium, ac Sulphur: de unaquaque fere, nunc in usu, Operatione Chymica loquitur, & Tincturas & Elixiria conficiendi modum describit. Filicis Incinerationem, ex qua Angli Vitrum efficere soliti essent, commemorat; atque in Præfatione Artis Chymicæ Scientiam hanc Naturalis Philosophiæ perfectionem vocat, &, quæ maxima ejus laus est, ad tuendam Sanitatem, ad longævitatem præstandam, morbosque depellendos adhiberi posse significat. Ex eo discimus Lapidis Philosophici investigationem mature cæpisse; Lulliusque, qui Baconis se discipulum profitetur (quod utique tum fortasse inter eos commercium intercessit, cum Parisiis uterque versaretur) absurdasque hasce imaginationes ultra modum extulit. Atqui in Baconis Operibus [a] multum novæ solidæque eruditionis de hoc argumento continetur, modo sermonis ineptiis eo tempore usitatis nudetur. Hujusmodi inventa in illo reperiri eo minus mirum est, quod ætatis suæ prodigium quoddam extiterit; atque in eo fortasse indoles fuit Mechanicæ Scientiæ magis capax, quam in alio quovis post Archimedem. Stirpe generosa natus est A. D. MCCXIV. (etenim obiit die Junii undecimo A.D.MCCXCII.haud utique MCCXLVIII uti ait Lelandus) prope Ilcestriam; juvenis admodum Oxoniis studia sua inchoavit, postea Lutetiam profectus est, in qua Urbe Rei Mathematicæ ac Medicæ operam dedit, atque, uti quidam referunt, Theologiæ Professor creatus est; Oxonium reversus Linguarum & Philosophiæ studio incubuit, in quibus brevi ita profecit ut Grammaticam Latinam, Græcam, & Hebrai-

a Speculum Alchymiæ, de Arte Chymiæ, Lapis Aquilæ, Philosophicus, Epistolæ tres ad Joh. Parisiensem.

braicam composuerit, ac Philosophiam longius quam credi possit provexerit. Vitrorum Sphæricorum Concavorum naturam, de quibus Librum [a] edidit, & penitus intellexit & clarissime explicuit : atque vim eam quæ res longe dissitas combureret. Quantopere Opticen in singulis ejus partibus promoverit, e Libro ejus de Perspectiva abunde manifestum est : in quo de Luminis Reflexione & refractione differit, Cameramque Obscuram & omnia Vitrorum genera describit, quæ Objectum vel augeant vel minuant, vel ad Oculum propius adducant, vel ab eo longius removeant ; atque inter cætera, Tubi Optici, sive Telescopii, usus ei plane innotuit. Quædam ex his & alia Instrumenta Mathematica ducentis aut trecentis Libris Anglicis emerat ; atque intra viginti annos has res Librosque coemendo duarum millium Librarum sumptum fecit ; quod quidem ingens iis temporibus pecuniæ vix pro hujusmodi rebus fuit. Librum ejus de Perspectiva evolvens animadverti, inter Latinas complures Aristotelis Versiones unam ab eo consultam esse, quam e Græco recenter factam dicat ; & Averrhois Opera jam tum esse cognita, quorum, paulo postquam hic ista scripserat, Traductio Latina vulgata sit necesse est (suo tempore id evenisse ipse testatur) cum Auctor ipse priore tantum Sæculo vixerit. Notavi etiam, hunc in iis quæ de Oculi structura dicit, Avicennam sæpe, Galenum vero nunquam, testem producere ; ex quo plus quam verisimile esse credo hæc Opera Anatomica, Galeni saltem, nondum fuisse Latine conversa. Siquidem adeo particularem accuratamque Oculi descriptionem dedit Galenus, ut ea non uti, si Librum hunc cognosset, Baco non potuerit.

Rogerus Baco. A. D. 1214.

Solus prope ætatis suæ Astronomus extitit Baco : atque errorem adeo in Calendario [b] notavit, qui circa quantitatem admissus esset Anni Solaris, (hic enim semper a Julii Cæsaris ætate creverat ;) quamobrem A. D. MCCLXVII. Papæ Clementi Quarto, homini & erudito & eruditionis fautori formam ejus emendandi proposuit. Quam formam observavit Papa Gregorius Decimus tertius, trecentis post annis, in corrigendo Calendario Juliano : cum eo tantum discrimine, ut id voluerit Baco a Christi Nativitate inchoari, & Gregorii correctio Concilio Niceno haud altius ascendat.

Neque intra hæc sagax ejus ingenium substitit ; nam Scientiæ Mechanicæ penetralia ingressus est, vimque Corporum Elasticorum ita probe perspexit, ut in imitationem Archytæ, qui Columbam ligneam, quæ per aerem volaret, effinxerit : ipse, uti dicitur, Currum volantem compegerit, & artificio quodam Statuas semet moventes fecerit, & humanos sonos e Capite æneo produxerit : atque ea, haud Magica quavis potentia, sed alia quadam efficaciore, Philosophiæ scilicet ac Naturæ ope, quæ res ejusmodi præstare possunt, uti ipsius verbis utar, ut *hæc insciis miracula videantur*. Est etiam mirabile in Chymia inventum, in quod is inciderit, Ars inquam Pulveris Pyrii [c] conficiendi ; compositionis enim materia omnis ab illo describitur, effectusque ejus stupendi, Fragor atque Lumen. Mira profecto reperta sunt, quæ Vir unus ita rudi in sæculo, nullo usus Magistro, e mente propria in

a De Speculis, Append. N. 2. b Append. N. 4. & Dr. Plot.
c Append. N. 5.

ROBERTUS BACO. A. D. 1214. lucem proferat ; sed magis adeo mirandum est, hujusmodi inventa usque eo potuisse celari, ut sequentibus sæculis alii orirentur homines, qui pro suis vendicarent ea quæ haud alii quam Baconi ascribi debeant.

Hisce studiis sine defatigatione incubuit Baco, sumptusque his respondentes erogavit, per annos supra quadraginta ; & in ætate illiteratissima doctissimus evasit. Cujus sæculi ignorantia haud clarius animo concipi potest, quam ex iis quæ apud illum passim habentur. Nam de hac re vehementer ipse conqueritur, Regulares inquiens tam Dominicanos quam sui Ordinis, Theologiæ potissimum Scholasticæ a operam dare : Sæculares autem, Juris Romani studio abreptos, nunquam animum ad Philosophiam appellere. Immo Philosophia Aristotelica ita parum exculta est, ut circa A. D. MCCIV. Parisiis condemnata sit ; quæ in Anglia minus invaluerat, quoniam in Latinum sermonem haud conversa esset, uti in Platonis Operibus factum erat : aliquæ modo ejus particulæ a triginta retro annis legi cœperant. Nemo unquam ante A. D. MCCLXVII. Prælectionem ullam de Perspectiva Oxonii fecerat, neque id unquam plus duabus vicibus post Academiam fundatam ; Lectiones fortasse a se habitas significat. Parisiis autem Scientia hæc fuit omnino incognita, neque in Anglia nisi tres erant qui de eadem quicquam intelligerent. Ita ut Discipuli, prout eo tempore vocabantur, Cunis essent, ipso dicente, quam Cathedræ aptiores. Nec minus, quam Philosophia, cognitio Linguarum neglecta est ; siquidem, in Epistola ad Patronum suum Clementem Quintum scripta, doctrinæ statum deplorat, atque inter Latinos ei narrat haud esse plures quatuor, qui Grammaticæ vel Hebraicæ, vel Græcæ, nedum Arabicæ, Linguæ rudimenta callerent ; neque Latinam ipsam, si emendate hanc & eleganter scribi postulares, fere ulli cognitam. Ex quo conjicere licet, quales fuerint Versiones e Linguis reconditis in hac temporum obscuritate. Cujus rei ut pauca proferam exempla, Michael Scotus, qui se Imperatoris Frederici Secundi Grandem Astronomum vocavit, atque Avicennam vertere præ se tulit, cum Linguam Arabicam prorsus ignoraret, ea quæ sub ejus nomine prodierunt ab Andrea quodam Judæo surripuit. Ita quoque eodem prope tempore Latinam Logicæ ex Arabico Versionem dedit Hermannus Alemannus, utriusque Linguæ peritum se in Titulo professus ; licet eum Baconi haud puduerit fateri, se & Linguas istas & Logicam adeo parum scire, ut Sarracenos quosdam, in Hispania, qui id pro se facerent, pretio impulerit. Magister Paravicius, qui Physici cognomen sibi indidit, Avenzoaris Versionem ex Hebraico sermone A. D. MCCLXXXI. vulgavit, verecunde tamen hisce verbis adjectis, *ipso sibi vulgarizante Magistro Jacobo Hebræo*. Quod ad disciplinas Mathematicas summatim pertinet, Robertum (Grosteste) Episcopum Lincolniensem, & Ordinis sui Fratrem Adamum de Marisco b, in hac re excelluisse concedit Baco ; iique certe non in hoc tantum sed in aliis quoque doctrinarum generibus eminuerunt ; verum, cum ætate floreret Baco, mortui sunt. Quare, ætate ejus vergente, de Rei Mathematicæ studiis differens, nonnisi quatuor Viros in Europa fuisse ait (quorum unus esset Disci-

a Vid. Hist. Antiq. Oxon. passim. b Specul. Mathem. p. 12.

Discipulus ejus Johannes Londinensis) qui ullum in ista Scientia progressum fecisset : cæteri enim, inquit, primis in Elementis ad Euclidis Propositionem quintam hæserunt, qui ideo postea dictus est Pons Asininus. ROGERUS BACO. A. D. 1214.

Quod Sæculo tam inerudito Baconis inventa ita parum percepta sint haud mirandum est ; nam ob hanc ipsam causam quod plurima Mathematicæ Scientiæ ope præstiterit, Artis Magicæ suspicionem incurrit ; cumque ignorantia ac invidia in male agendo plerumque violentæ sint atque industriæ, a suo præcipue Sodalitio vexatus est, neque Opera ejus in Bibliothecam communem recipere voluerunt ; Fratresque eo usque apud Ordinis sui Generalem valuerunt, ut in Carcerem is Baconem conjecerit ; quare se satis cum causa operæ in Artibus ac Scientiis insumtæ pænituisse confitetur.

Magni hujus Viri eruditio fuit ita diffusa, ut nostræ quoque professionis aliquam peritiam habuerit ; nam præter ea quæ de Chymia dixi, inter cætera Opuscula quæ de Medicina composuit, unum est in quo nonnullos Medicorum errores improbat. Alius quoque ejus Liber extat impressus, De retardandis Senectæ Accidentibus, & conservandis Sensibus : quem in Papæ Nicolai Quarti usum scripsit eique nuncupavit paulo ante obitum suum, eo fortasse consilio ut Pontificem mitigaret, qui cum antea Franciscanorum Generalis fuisset, sine dubio etiam in Bacone exagitando partes suas habuerat. Liber utique haud male scriptus est ; nam in unum illic, quicquid de hoc invenisset argumento, tam in Græcis quam in Arabicis Auctoribus, redegit, multasque ipse observationes attexuit. Præcepta de Victus & Medicamentorum assumptione ponens, res quasdam se minus dilucide explicare quam alioqui facturus esset, (Chymicas potissimum intelligit) ne scripta sua in manus Infidelium *a* venirent. Multa de Medicamentorum præparatione, quæ sit ipse expertus, tradit *b* ; multa satis aperte suggerit de Tinctura Auri, quod ad vitæ prolongationem conduceret : unaque Historiam Senis cujusdam Agricolæ in Sicilia narrat, qui cum e rivo flavedine quadam tincto bibisset) Aquam Auro impraegnatam suspicatur Baco) juvenis rursus evasit, multosque annos integer ac robustus vixit. Fuse item ingentes ejus Ossis virtutes prædicat, quod aliquando in Corde Cervorum reperitur ; quod cum in Animali vivaci producatur, ad longævitatem, prout ipse argumentatur, conferat necesse est. Unum ex hujusmodi Cervis suo tempore visum ait, cui in collo aureum monile esset cum sequente Titulo, *Hoc Animal fuit positum in hoc nemore tempore Julii Cæsaris*. Cujus Historiæ quanquam veritas in dubium vocari possit, similem tamen ab illustri illo Scriptore, Patre Daniele, in regno Caroli Sexti memoratam legimus, quem ex hoc casu duorum Cervorum imaginem elegisse ait ad Insignia Gentilitia sustinenda : quoniam scilicet in Sylvanecti agris venando Cervum cepisset, qui in Collo gereret Monile e Cupro factum, cum hisce litteris inscriptis, *Hoc Cæsar mihi donavit* : Danielque subjicit, hoc intelligi debere de aliquo e posterioribus Cæsaribus. Multa in laudem Viperarum carnis, quæ Victu assumatur, habet Baco ; ac sententiam suam eventu firmat, qui suo tempore contigerit in Germania *c* Fæminæ cuidam nobili a sorore ejus eum in mo-

a. C. 2. b 8. c C. 13.

ROGERIUS BACO. A. D. 1214. modum affectæ, ut capilli ejus unguesque deciderint ; hæc autem Carnis Viperarum comestione & integre convaluit, & ætate junior visa est, & forma speciosior evasit. Aliquot curationum, quæ æque mirabiles sunt, Historiam tradit a Galenus, in Elephantiasi ab eodem Medicamento præstitarum. Ipsique Experientia novimus, quam insperata multis in casibus ab ejusmodi Victu auxilia subministrari possint, ac præsertim in Morbis Cutanæis, & Atrophia. Supra omnes res Medicamenta leniter Purgantia & Abstergentia commendat, ea præcipue quæ pituitosos humores dejiciant: quæ ratio sane perquam apta est ; quique ejus vestigiis in Natura perscrutanda institit, Cancellarius Baco, simili modo animadvertit b, *Nihil magis ad diuturnitatem Vitæ facere, quam lenes hujusmodi Evacuationes*.

Huic Auctori non essem ita diu immoratus, nisi hunc Exteris pene incognitum, eosque qui ex professo Historiam Anglicam conscripserint, vix quicquam de illo aut Scriptis ejus memorasse comperissem ; etsi profecto aliqua ita mirabilis ingenii mentio haud minus in eorum monumentis locum mereri potuisset, quam vel Cometarum, vel pluviæ Sanguinis enarratio ; cujusmodi res ab iis fuse semper produntur ; neque id fortasse utilitatem vel delectationem minorem Lectori attulisset, quam longus de ortu casuque primi alicujus Rerum Ministri, aut bellorum victoriarumque a Regibus nostris partarum enumeratio. Duo alia Baconis Opera Biographi memorant Anglici, Rogerinam Majorem, & Minorem ; utriusque Exemplar inter Codices extat Bibliothecæ Harleyanæ pretiosissimos. Quoniam vero hi Libri universam fere in omnibus Morbis medendi rationem complectuntur, valde hærco, an Baco, qui sine dubitatione Artem hanc nunquam ex professo tractavit, pro eorum Auctore haberi debeat. Multo credibilius est scriptos fuisse a Rogero Parmensi, cujus Libri aliqui extant Chirurgici. Quod ad Baconis scripta summatim attinet, multa, quæ sub ejus nomine feruntur, evidenter spuria sunt ; ac speciatim, Opus illud de Oleo Antimonii tantopere a Chymicis prædicatum : siquidem Auctores quidam ibi memorantur, qui diu post ejus tempora nati sint. Notatque Lelandus germana ejus opera (quæ numero fuerunt haud pauca, quibusque pro merito collaudandis centum hic linguas exoptat) suo tempore fuisse vel adeo difficilia inventu, vel saltem ita manca & imperfecta, in plerisque a se inspectis Bibliothecis, ut haud minus ardua res esset Sibyllæ folia colligere, quam Catalogum Librorum a Bacone scriptorum contexere.

Dixi quantum Baconi debeamus propter lumina ab eo Chymiæ impertita; primus autem e Practicis Scriptoribus qui Medicamentum ope Chymiæ confectum imperaverit, Gulielmus credo de Saliceto est, qui medio Decimi tertii Sæculi floruit ; is Aquas duas compositas Distillatasque ad Oculos commendat, quas Experientia utiles esse comprobaverat. Thaddæus, ei coætaneus, unus e celeberrimis suo tempore Bononiæ Professoribus, qui Medicinam diu cum ingenti lucro exercuerat, Spiritum Vini, & Aquam quandam Chymicam in Dysuria efficacem commemorat. Reperiuntur etiam Chymicæ aliquot Præparationes in Gilberto nostrati, qui iisdem prope tem-

a. Simpl. Med. 11. b. Hist. Vit. & Mort. 163.

temporibus vixit; quatuor hic res ad Sublimandum a idoneas esse ait, Aurum, Auripigmentum, Sulphur, & Salem Ammoniacum: de Oleo quoque Tartari loquitur, & Aquam Distillatam b e Serpentibus elicitam describit. Deque Purgantibus, in Vertigine, agens id subjicit c, siquis ista magis subtilia ac delicata expetat, Medicamenta cum Aqua, uti in Aqua Rosarum mos est, distillari debere, similiterque Helleborum, Sennam, & Tithymallum ex Vino in eundem finem distillari vult. Quædam amplius de hoc Auctore, suo tempore, dicendi occasionem arripiam.

ARNOLDUS DE VILLA NOVA A. D. 1300.

Quantum Chymia ab Arnoldo de Villa Nova aucta sit, notavit Clericus; cujus, utpote ætate proximi, in hoc loco, ob causas mox afferendas, memini. Chymiam certe insigniter calluit, multosque de hoc argumento Libros composuit d; atque in Breviario Medicinæ Practicæ multa describit Medicamenta Chymica, uti Aquam Euphragiæ, Aquam Mirabilem e, & alteram eodem nomine contra Calculum, & Oleum distillatum ad Paralysin f; Aquam Vitæ commemorat etiam, & Oleum Terebinthinæ g; & Aquam e Metallis distillatam summopere contra Elephantiasin h laudat. Popularis noster Richardus, cognomento Anglicus, in Chymico suo Tractatu, qui Correctorium dicitur, narrat ab hoc Medico Papam Innocentium (Quintum credo intelligit) Peste laborantem Auri Tinctura fuisse curatum. Arnoldus in isto Opere, quod, si Praxin spectes, nihil memorabile aut novum continet, innumeras tradidit Formulas & Chymice & Galenice compositas; quarum haud paucas non e Libris excerpsit, sed sumsit a coætaneis suis quibuscum familiariter versatus est. Atque haud raro queritur plerosque e Latinis Medicis ab Avicenna esse infatuatos. Mediolani natus est, si ipsi credimus i; licet alii in Catalaunia ortum dicant; Symphorianus autem Campegius, qui Vitam ejus conscripsit, in Galliæ Provincia Narbonensi natum probare nititur. Parisiis studia obiit per viginti annos, juxta Campegium, decem alios Monspelii transegit; omnesque Italiæ Academias perlustravit; atque eo doctrinæ amore incensus est, ut Hispaniam adierit, atque ex Medicis Arabibus & Medicinæ peritiam & eorum sermonem didicerit. Illic Medicinæ & Astrologiæ scientia ita inclaruit, ut Sectam quandam hominum condiderit, qui se Arnoldistas vocarent: eaque gratia apud Jacobum ejus nominis Secundum, Arragoniæ Regem, viguit, ut ab eo missus sit Avenionem ad Papam Clementem Quintum A. D. MCCCIX. k, quo res aliquas componeret quæ ad Hierosolymarum Regis Titulum ab eo vendicatum pertinerent. Dum in Hispania esset, familiaritatem cum Raymundo Lullio contraxit, a quo Magister sæpissime vocatur. Theologiæ perinde ac Medicinæ studuerat, & hanc famam obtinuit, ut unus haberetur ex iis qui optime isto tempore disputarent; ac disputationem de gravibus quibusdam argumentis Burdigalæ habuit cum Martino de Athera, Dominicano, cui interfuit Papa Clemens Quintus. Opiniones suas

a 171. b 120. c 100. d Flos Florum, Novum Lumen, Rosarius Philosoph. &c. e 1. 18. f 1. 24. g 1. 30. h 2. 47. i 704. k Antiq. Acad. Par. T. 4. 121.

ARNOLDUS DE VILLA NOVA. A. D. 1300. suas liberius declaraverat Parisiis & in Hispania, aliquas præsertim, quæ Monachos Missamque perstringerent: ex qua se ita infensi sunt Ecclesiastici, ut Facultas Theologiæ Parisiensis, A. D. MCCCIX. quindecim Propositiones ab eo prolatas condemnaverit; harum una est, *Opera Misericordiæ & Medicinæ Deo acceptiora esse Sacrificio in Altari*. Ob hanc causam, & quod eodem tempore Inquisitio judicium intentaverat Petro de Apono, coætaneo suo, ad Fredericum Arragoniæ Regem se contulit, qui Fædere quodam Partitionis, Siciliæ ac Neapolis Regina obtinuerat; ubi, ut favorem eum eo Principe iniret, Librum de tuenda Sanitate, & Commentarium in Scholam Salernitanam conscripsit.

Nativitatem ejus, A. D. MCCC. ponit Champerius, quem in hac re sequitur Lindanus, adjecto in itinere mortuum, cum a Frederico ad visendum Papam, A. D. MCCCLXIII. navigaret, & Genuæ sepultum: in quo dissentit a Champerio, qui eum Tuneti decessisse scribit. Atqui hic propemodum, quot verba, totidem errores subsunt. Nam & Arnoldus & Fredericus diu ante hæc tempora mortui erant. Ita longe vero abest ut A. D. MCCC. natus sit, ut inter accusationes contra Bonifacium Octavum a Concilio Gallicano productas *a* una hæc sit, quod hic Librum ab Arnoldo scriptum comprobaverat, qui antea esset Hæreseos Lutetiæ condemnatus: quare multo ante hunc annum Arnoldus extiterit necesse est. Quod ad mortem ejus attinet, manifestum est id, saltem ante A. D. MCCCXIII. accidere debuisse; nam hoc anno, in Concilio Viennensi, Papa Clemens *b* Literas Circulares scripsit, quibus singulos per Obedientiam Apostolicam obtestatur, ut Librum ab Arnoldo de Praxi Medica scriptum, sed alicubi latentem, proferant; hunc uti dono offerret Clementi, sese obligaverat Arnoldus, sed promisso se non absolverat morte præpeditus.

Multi in ejus Operibus loci sunt satis singulares, præsertim qui ad Morbos Mulierum spectent; & de argumento hoc observationes quædam ibi occurrunt, haud ab alio vel priore vel posteriore quoquam traditæ. Vividam quidem infamiæ ac libidinis eorum temporum imaginem nobis ante oculos ponit *c*; ac si singularem in modum mira sit Tuscarum mulierum enarrata ab eo impudicitia, consilium *d* ejus, quo eas corrigi vult, haud minus mirabile videtur.

In lectione hujus Auctoris observari potest, quanquam Medicæ tum florerent Scholæ, Salerni prælertim, Neapoli, & Bononiæ, ibique homines & doctrina & experientia instructi educarentur, tamen Medicinæ Praxin magna cum licentia invasisse tam Regulares quam Sæculares Ecclesiasticos. Hæc consuetudo jam diu in Ecclesia creverat; Auctorque Antiquitatum Academiæ Parisiensis *e* hanc unam e Diaboli machinationibus existimat, quibus Religionem subverteret, quippe cum ii e Monasteriis exeuntes id se facere speciose obtenderent, quo Fratribus languescentibus opitularentur. Cujus rei abusus brevi in eam infamiam venit, ut Concilium Romanum a Papa Innocentio Secundo, A. D. MCXXXIX. coactum Clericis omnibus

a Antiq. Acad. Paris. T. 4. 42. b Ib. 166. c 3. 6. & 9.
d 9. e T. 2. 322.

bus Medicinæ tractationem omnem penitus interdixerit. In Concilio Turonensi, A. D. MCLXIII. habito, cui præfuit Alexander Tertius, factum est severius Decretum, *Uti nemo quisquam, qui Vota suscepisset ac sese Ordini cuipiam ascripsisset, e Monasterio exire posset ad Prælectionem in Medicina audiendam; quod si exiret quispiam, neque intra duos Menses in Monasterium rediret, pro Excommunicato haberetur: post reditum vero, infra cæteros detruderetur, nec in integrum restitui posset, nisi permissu ipsius Papæ.* Atque in Canone adjectum est, *Episcopos omnes, Abbates, ac Priores, qui hujuscemodi licentiæ assentirentur, neque peccantes coercerent, dignitate privandos esse, & ab Ecclesiæ sinu pellendos.* Quod edictum ab eodem Papa A. D. MCLXXIX. confirmatum est, & renovatum ab Honorio Tertio A. D. MCCXVI. Quibus Edictis non obstantibus, cum vel neglecta essent, vel eorum vim Monachi eluderent, magna Clericorum multitudo in obeundis Medicinæ muniis perstitit: cui potissimum causæ tribui debet, quod Salerni tandem & Monspelii Collegia honorem pristinum amiserint. Quædam in istis ætatibus causæ subesse poterant, quare hoc genus hominum, quod tantum in conscientias cæterorum imperium haberet, circa ægros ita sese ingereret, præsertim quando necessarium esset silentium; verum Fidei Reformatio huic licentiæ credo finem imposuit; neque damno fortasse publico accidit, ut Theologi nostris temporibus Medicinam haud amplius exerceant, cum exinde vel in sua professione parum idonei, vel in nostra valde imperiti sint, necesse est.

ARNOLDUS DE VILLA NOVA. A. D. 1300.

Petrum de Apono quædam nobis haud modo in Chymia, verum & in aliis rebus ad Medicinam spectantibus, suppeditare posse, Clericus videtur sentire. Quam quidem laudem nullatenus ab eo meritam comperio, licet a Bernardo Scardeonio immodice prædicetur, & post hunc a Naudæo; sed ea potius illi, quæ a Champerio dicta sunt, convenire judico, Virum fuisse multæ lectionis nulliusque judicii; quanquam fastuosum Conciliatoris nomen, quo postea semper potitus est, sibi ipsi indiderit.

PETRUS DE APONO. A D. 1315.

Natus est, uti ab aliis dicitur, A. D. MCCL. uti ipse ait, A. D. MCCLIII. a, in regione Patavina, Aponi, quo in loco Balnea illa Sulphurea sunt, ab omni retro antiquitate celebrata, atque in Epistola Theodorici Gothorum Regis descripta. Studia Parisiis agitavit, ibique diu commoratus est, ubi etiam Gradus in Medicina capessivit, ac Librum Conciliatorem dictum conscripsit, de variis inter diversos Medicos opinionibus, tam Veteres quam Recentes. In Physiognomia, Chymia, Mathematica, & Astrologia scientissimus habebatur; multusque dicebatur in Talismanis fuisse; unde etiam Magiæ suspicionem incurrit, ideoque ab Inquisitione vexatus est; sed cum ante condemnationem obierit, effigies tantum ejus cremata est: alii tamen ipsum combustum, alii absolutum tradunt. Plerique Auctores, uti dixi, mortem ejus, A. D. MCCCXVI. ponunt; Anno autem MCCCV. Conringius & Naudæus: sed attente rem consideranti utraque mihi videtur narratio haud vera, Opus enim supra memoratum Arnoldus Papæ Johanni inscripsit, qui Vicesimus secundus vulgo dicitur & summus ei

a Different.

PETRUS DE APONO. A.D. 1312. ei amicus, Virque ipsi eruditione non inferior fuit; hic autem ad Pontificatum, haud ante A.C. MCCCXVI. ascendit: ideoque Arnoldum fama maxime viguisse A. D. MCCCXIX. tradit Aquilinus a.

Post reditum in Patriam, Bononiæ Artem suam exercuit Arnoldus, ubi & honorem & divitias ingentes consecutus est. Quæ de Chymia habet, exigui momenti sunt; præter Fumos Mercuriales (qui licet Nervos offendant, tamen cætera ab iis Venena pelli & extingui ait) & Arsenicum Sublimatum, Spiritus b quidem commemorat Chymica Sublimatione a Metallis elicitos, e quibus Elixir factum esse dicit; atque in Supplemento ejus ad Mesuen, Balsamum per Distillationem artificiose confectum reperimus, quod, per longitudinem Spinæ Dorsi infricatum, contra Paralysin valde utile sit: cujus inventionem errore aliquo Mesuæ ipsi ascribit Guido, & post hunc Gesnerus cum Tagaultio, idque Liquorem Balsamitin appellant.

GORDONIUS. A.D. 1289. Quantillam vero in Medicina partem hoc tempore habuerint Præparationes Chymicæ, e Gordonio conjicere licet, qui A.D. MCCCV. Scriptor fuit. Is Oleum Tartari commemorans, quod ab eo describitur, & externe adhiberi jubetur, notat id solis Alchymistis innotuisse, *Quia modus Chymicus in multis utilis est in Medicina, in aliis vero est triftabilis, quod in ejus via infinitissimi perierunt.* Gordonius Monspelii fuit celebris Professor, in qua Civitate diu Medicinæ studia viguerant, & paulo ante fundata fuerat Academia a Papa Nicolao Quarto A. D. MCCLXXXIX. Ingens is nobis Volumen reliquit, Lilium Medicinæ vocatum, (etenim in ætate hac affectatione plena nihil de Medicina scribebatur quod non vel Lilium vel Rosa diceretur) istis temporibus valde celebratum: nihil autem in eo memorabile est, præter Trochiscos, qui etiamnum ejus nomen obtinent, & Pulverem ad Guttetam, qui per ista tempora in iis Galliæ partibus contra Epilepsiam summo in honore erat, & usque ad hunc diem satis frequenti in usu est.

MUNDINUS. A.D. 1315. In Anatomia, coætaneus Gordonio Mundinus Mediolanensis nova quædam, sed rudia, fecit tentamenta; nam circa A. D. MCCCXV. justum disciplinæ hujus Volumen composuit; cumque ipse dissecandis Cadaveribus operam dedisset, Observationes novas & reperta quædam Libro suo passim inseruit, præcipue ad Uterum spectantia. Qui Liber Anatomiæ studium quodammodo excitavit; & usque ad Litterarum instaurationem ita inclaruit, ut non aliud Systema in Scholis suis prælegi permiserint Statuta Academiæ Patavinæ.

SYLVATICUS. Iisdem prope temporibus, Anno scilicet MCCCX. Robertus Rex Neapolitanus, Medicæ Scientiæ fautor extitit insignis; iisque apud se habuit duos tum illustrissimos Medicos, Franciscum Pedemontanum, & Matthæum Silvaticum. Ille cæptum a Petro de Apono Mesues Supplementum continuavit: quod Opus vix aliud est, quam ex omnibus istis Arabibus, qui Practica Medicinæ Systemata conscripsissent, quædam Collectio. Hic, Civitate Man-

a Chiromant. c. 5. b Different. 58.

Mantuanus, circa A. D. MCCCXL. obiit, sed volumen ingens A. D. MCCCXVII. publicavit, sub Pandectarum Medicinæ nomine, unde & ipse Pandectarius vocatus est. Id quidem Vocabularii cujusdam Medici loco esse præcipue voluit, quo facilius intelligi possent Græcorum atque Arabum Scriptorum Versiones; atqui & Græcas, & Arabicas, & Latinas etiam Voces ad Medicinam pertinentes eo modo interpretatus est, (nisi fortasse illud Librariorum culpa accidit) ut vix capi queant; cum in singulis fere Lineis barbarum aliquod aut non intelligendum sese offerat vocabulum, ita ut ad explicandum ejus sensum altero opus sit Lexico. Reinesius quidem, quo Textum hujus Auctoris, atque alterius adeo longe hoc deterioris, Passionarium dico Garioponti, emendaret, operæ multum impendit: sed cum Lingua quadam Franca isti Auctores uterentur, minime profecto hanc attentionem ab eo meriti sunt, qui eruditionem suam longe fructuosius exercere potuit. Illud tamen de Sylvatico æquissime dici potest, facta ab eo quædam in Re Botanica incrementa, naturamque & virtutem Herbarum accuratius descriptam, quam a quovis antea in obscuris istis Sæculis esset præstitum. Demosthenem Herophileum, qui tres Libros de Oculis, tantopere a Galeno prædicatos, conscripserat, ab eo eo plusquam sexagies memoratum notat Reinesius. Ex quo manifestum est, Librum illum tunc temporis superfuisse, quanquam nunc fragmenta tantum aliqua de eo habemus apud Aetium extantia. SYLVATICUS.

Hoc temporis spatium, non antea percurso breviter in Anglia nostra Medicinæ statu, prætergredi nequeo. Profectus quidem apud nos in hac scientia erat perexiguus; quod minime mirandum est, cum neque in Aula neque in Academiis ulla ejus studii essent præmia: & Monachi, qui Artium Liberalium Scientia haud multum essent instructi Professionem hanc prope soli exercerent. Nihilominus etiam in hac ætate, quantumcunque barbara, nonnulli & medicando & scribendo famam acquirere tentarunt. Primus nostratium Scriptor Practicus circiter hæc tempora floruit; Gilbertum intelligo, cognomento Anglicum. Hunc sub regno Johannis, A. D. MCCX. ponit Baleus; Lelandus autem Recentiorem esse ait, quanquam sententiæ suæ rationes non proferat. Gilbertus, inter alios Libros, Medicinæ Compendium scripsit, etiamnum superstes: ex quo ipso Opere longe post initium Sæculi Decimi tertii illum vixisse constat. Nam Averrhois commeminit, qui usque ad medium Sæculi Duodecimi pervenit, cujusque Opera haud ita cito converti poterant, neque revera conversa sunt ante medium Decimi tertii, uti affirmat idoneus testis, Baco; porro id quod ait Gilbertus de Libro quodam de Speculis, eo fine dubitatione qui a Bacone scriptus est, & id quod a Theodorico, de Elephantiasi, exscribit, manifeste declarant, cum juxta finem hujus Sæculi viguisse, ac verisimiliter in initiis Edwardi Primi. Gilbertum Lelandus Virum multæ lectionis, & Philosophiæ ac Medicinæ peritissimum fuisse prædicat, quarum scientiam studio esset ac peregrinatione consecutus, eundem ob curationes ab eo præstitas extollit, ob regulas de tuenda Sanitate præscriptas, ac præcipue quod omnia ad Herba- GILBERTUS ANGLICANUS. A. D. 1400.

CILBERTUS ANGLICUS A.D. 1300. rum virtutes pertinentia etiam mediocribus ingeniis dilucide explicasset. Quod si hoc paulo amplius merito ejus videatur præconium, uti id vereor ne ita sit, illud opinor jure de populari nostro dici potest, quod coætaneos suos in aliis Gentibus scribendo æquarit; idemque ac ii fecerit, maximam partem ex Arabibus desumens. Quod quidem frequenter magna cum licentia facit; nam integra interdum Capita verbum verbo a Rhaze exscribit, præsertim in iis quæ de Arthritide habet *a*, Hoc in eo singulare est, quod non modo sæpius Alexandrum nominet, sed excerpat etiam quasdam ex optimis ejus Observationibus: quæ res utique judicium ei in exscribendo non defuisse commonstrat. Ter etiam aut amplius alium Auctorem, Cophonem nomine, a nullo, quod sciam, nisi ab eo & Thoma de Garbo natione Florentino *b*, hujus Discipulo, memoratum, profert. Cophon iste Libellum nobis de Purgantibus, atque, uti ab eo vocantur, Opiatis, reliquit; Opiata Purgantibus efficaciora esse ait, ubi humor aliquis inter cutem carnemque exstiterit *c*: quod quidem mihi Paradoxum videtur haud minus comprehensu difficile, quam ea quæ subjicit, rationem hanc esse Garamantibus incognitam. Unam quidem Formulam satis inusitatam miramque tradit Cophon; ea vero hæc est: Nutriatur Pullus per octo dies Helleboro albo, post quos occidatur, & ex eo Jusculum fiat: id, eo teste, leniter Purgans evadet.

Sed ut ad Gilbertum redeam, licet ejus ætatis homines magnam in Incantamentis *d*, aliisque rebus Empirice applicatis, fidem posuisse comperiamus, tamen vulgari Medicinæ Rationalis via, quæ a Græcis tradita esset, institit. Quantum in eo fuerit doctrinæ facile conjectari potest ex Etymologia ab eo prolata Hieræ Logodii Mensici (qui fortasse error est pro Hiera Logadii vel Memphitæ) id enim a Græca Voce λόγος derivat *e*, idque impedimenti in Sermone depulsionem significare ait; idemque Philonium interpretatur, Novum Amicum. Temporum mori se accommodans, multis barbaris usus est vocabulis; exemplo sit, Plagella *f* pro Plumaceolo: *g* Argalia (Ergaleum esse deberet) pro Instrumento quod ad exquirendum in Vesica Calculum adhibetur; & ingens aliarum vocum numerus, ex quibus Vocabularium satis locupletari posset, quo Sermo Latinus iis temporibus usitatus exponeretur. Duas solum tresve in hoc Auctore res animadvertam.

Morbum Juvenis *h* cujusdam Temperamento Melancholico describit, qui post longam indigestionem Ventre tumefacto, cum Leucophlegmatia, laboraret: Tertiana interdum Febris accedebat, cum Urina flava, & subinde recurrente Alvi fluxu. Refrigerantibus assueverat, & identidem Myrobalanis purgatus fuerat. Postea vero ad Balnea Sulphurea abiit, ubi ex toto curatus est. Nihil ulterius a Gilberto super hac re explicatum est; verisimillime tamen Aquas Bathoniæ intelligit. Ægrumque Aquarum potatione, haud lavatione in iis, sanatum ego potius crediderim; siquidem affectus, uti hic describitur, a corporis habitu intemperantia prorsus depravato ortus, nulla ratione melius, quam interno earum usu, restitui poterat; & la-

a P. 314. & 322. &c. *b* MS. in Bibl. Harleyan. *c* 275. b
d 87. 222. 287. *e* 44. *f* 204. *g* 271. *h* 250.

& lavatio per se huic rei prorsus aliena atque inidonea videatur, Quod si veritatem aliquam hæc conjectura habeat, uti certe haud absurda est, neque improbabilis mihi videtur, Aquas hasce, trecentis annis maturius quam ex aliis Historiis pateat, potari solitas constabit; Guidotius enim, cujus tempore consuetudo hæc renovata est, quique optime omnium de iis narrationem Historicam contexuit, Jonesii tantum auctoritate fretus, eas sub finem Seculi Decimi sexti interne sumtas affirmat. Ac licet de hac re taceant Annales nostri, Aquarum istarum potationem antiquitus usurpatam esse perquam credibile est, cum eadem consuetudo per multa Sæcula, in aliis Regionibus, ubicunque essent ejusmodi Scaturigines, invaluerit. GILBERTUS ANGLICUS. A. D. 1300.

In Gilberto *a* Capitulum satis memorabile est de Affectibus Coitioni cum Muliere supervenientibus, quæ cum Viro Elephantiasi tentato rem habuerat. Contagionis hujus Symptomata pro diverso hominis Temperamento varia sunt; quod cum calidum sit, exiguæ punctiones fervoresque in cute percipiuntur, coloris immutatio, rubor, & quasi repentis cujusdam rei in vultu sensus, continuatæ vigiliæ. At in frigido & Melancholico habitu, color citius vehementiusque immutatur, facies tumida est, accedit ingens corporis gravitas & pigritia, cum frigoris sensu vultum, corpusque totum permanantis. Hæc utique descriptio plane eadem est ac ea quæ in Rogeriana legitur, maximamque partem a Theodorico desumpta est; quod eo tantum fine dico ut ostendam, de Morbi hujusce Symptomatis Medicos haud aliter sensisse in Anglia quam in Italia. Nam de hac re plura dicere loco magis idoneo animus est. Johannes de Gaddesden, uti videri potest, omnibus his Auctoribus id negotium uberius tractat; & pro curatione Mulieris dat consilium satis singulare *b*, quod servatu quidem perquam facile sit, quodque, si ei credimus, nunquam successu cariturum est.

Gilbertus, de Strumoso Tumore in Glandulis *c* agens, Morbum hunc ait alio nomine vocari Malum Regium, ideo quod a Regibus curetur. Id testimonii, utcunque paucis verbis, a Medico latum, qui nullam in hac re gratiam aucupari videtur, luculenter probat, Tactionis consuetudinem fuisse antiquitus a Regibus nostris usurpatam; moremque hunc jam tum satis Veterem Auctor ille existimavit, uti ex ejus loquendi modo constat. Hunc Tactionis Regiæ usum Historici Galli in sua gente, Sæculo Undecimo, sub regno Philippi Primi *d*, extitisse, auctoritatibus nixi firmissimis ostendunt: nihil vero credibile de majori ejusdem antiquitate adducunt, quanquam nonnulli id usque ad Clovisii *e* tempora retro investigasse se proponant. Tam ex his Gilberti verbis, quam e quibusdam sparsim in Historia Anglicana colligendis, haud minus verisimile est eandem apud nos per aliquot Sæcula consuetudinem invaluisse; iique qui hanc ad Edwardi Confessoris, qui Philippo Primo coætaneus fuit, tempora referunt, id non sine fundamento mihi facere videntur; nulla saltem quæ in contrarium adduci possint argumenta invenio. Quod si Monachi omnes, utpote in Regum assentationem proclives, pro testibus inidoneis habendi sunt,

L extant

a 344. b P. 49. b, Saltet retro & descendat fortiter per gradus, &c.
c 174. d Daniel, Tom. 1. p. 1032. & 1128. e Andr. Laurent.

GILBERTUS ANGLICUS, A. D. 1300.

extant alii quorum fides nullo modo in dubium vocari queat. Johannes Fortescue, Eques, homo & eruditus & sapiens, in ea defensione Juris Regii, quam pro Domo Lancastriæ *a* scripsit, paulo posteaquam Henricus Quartus Regnum auspicatus est, hoc curandi munus privilegium esse ait, quod ab omni antiquitate ad Reges Angliæ pertinuerit: quam virtutem Unctioni tribuit, quæ fit in eorum manibus inter inaugurandum; ideoque Reginas hujus muneris expertes esse, quoniam hæc in iis cæremoniæ pars omittitur. Constat tamen Reginam Elizabetham ita nihil Regiæ potestatis deperdere voluisse, ut inter cæteras Functiones ad Imperium spectantes hanc etiam haud infrequenter præstiterit. Archiepiscopus Bradwardinus, qui A. D. MCCCXLVIII. obiit, quique, veritatem curationum Regio Tactu factarum affirmans, ad homines universos provocat, quædam, uti videri potest *b*, satis expresse de hujus rei antiquitate pronuntiat: quod quidem ab eo minime fieri potuit, si ita recens fuisset mos, ut a quibusdam creditur.

JOHANNES DE GADDESDEN. A. D. 1320.

Haud ita multo post Gilbertum alter popularis noster floruit, nomine Johannes de Gaddesden, celebratæ Rosæ Anglicæ Scriptor. Nihil fere de eo ex istorum temporum Historia discimus; neque de illo amplius quicquam tradit diligens ille Antiquarius, Antonius Wood, quanquam in eodem Collegio, Mertonensi scilicet, institutus fuerit, quam e Vetere Catalogo ibi extante se deprehendisse, Johannem fuisse Medicinæ Doctorem, Annoque MCCCXX. viguisse: quare existimo nihil ulterius illic de eo ab Antonio repertum, cum libenter occasionem arripuisset plura de Viro in eodem Collegio educato memorandi. Verum ex hac ipsa Rosa aliqua licet de ipsius vita & ingenio decerpere. Scriptam a se ait anno Lecturæ suæ Septimo, uti tum loquendi mos erat; hasque Prælectiones in suo Collegio fecisse eum verisimile est: cum hæc Societas Medicinæ promovendæ gratia quodammodo fundata sit, & majora etiamnum huic studio præmia proponat cæteris simul quibuscunque in Academia Oxoniensi Collegiis. Porro curationes, quas a se in Scholari quodam & in nobili Baccalaureo præstitas ait, videntur indicare Librum istum hoc in loco fuisse scriptum; quod utique factum sit necesse est inter Annos MCCCV. & MCCCXVII. nam Gordonium memorat, &, Lelando teste, a M. Sylvatico in Pandectis memoratur. Opus hoc omnem Medicinæ Praxin complectitur; & id quidem is præcipue ex Arabibus, atque ex iis qui paulo ante ejus tempora Latine scripserant, collegit, sed varias passim magno numero additiones de propria Experientia haustas attexuit. Neque enim dubitari potest quin Artis usu quemvis sui temporis æquarit; quanquam vereor ut magna hanc scientia instructus exercuerit. Quem tamen, ut subtilem Philosophum, peritumque Medicum, Virumque suæ ætatis ingeniosissimum deprædicat, & Librum hunc Opus exquisite eruditum vocat *c* Lelandus. Neque alia est de eo Conringii *d* opinio; verum Guido de Cauliaco, magni nominis & Scientiæ Chirurgus, qui serius eodem Sæculo vixit, longe aliter sentiens, notabilia hæc verba super illo utitur,

a Append. N. 6. b Append. N. 7. c Ut lumen sui seculi facile crederetur —— opus luculentum & eruditum. d Perdoctum.

JOHANNES DE GADDESDEN. A. D. 1320.

tur, *Ultimo a insurrexit una Fatua Rosa Anglicana, quæ mihi missa fuit & visa; credidi in ea invenire odorem suavitatis, & inveni fabulas Hispani, Gilberti, & Theodorici.* Posteriorem hujus sententiæ partem a veritate haud multum abhorrere credo; tamen haud obstante acri hac ejus vituperatione a Guidone prolata, non ita Fatuum fuisse comperies Johannem, ac licet, uti vera fateamur, vix alius quam Empiricus censeri debeat, tamen in hoc genere unus ex optimis videtur, ac negotia sua singulari cum solertia tractat. Nam, ut e scriptis ejus constat, imbecillitatem Naturæ humanæ penitus perspexerat, noveratque in decipiendis hominibus quousque progredi caute posset, horum crudelitatem in sua semper commoda convertens. Delicatis *b*, Dominabus, ac Divitibus satis artificiose escas porrigit; iis quidem ita amanter consulens, ut etiam Odores & Lotiones *c* describere dignetur, aliquas præsertim quibus Capilli tingantur: hos autem adeo studiose observat, ut selectissima semper & maxime pretiosa Medicamenta in eorum usum comminiscatur. Ac si de re quapiam admodum excellenti loquatur, duplum *d* ejus, quod Pauperibus detur, pro Divitibus imperat. In Epilepsia, Verris Vesicam coctam adhibet; ac Visco Quercino cuculum adjicit; Pellesque Vulpium quomodo præparari debeant ordinat, quæ hyemali tempore ad Paralysin *e* gestentur.

Porro Medicinæ peritiâ parum contentus, eruditionis etiam argumenta proferre conatur; ideoque res ita perplexas exponere, uti sunt verborum Etymologiæ, aggreditur. Peritonæum *f*, inquit, sic vocatur, quod sit juxta tonantem ----- Hernia quasi *g* rumpens enia, viz. intestina ----- Phthisis a Tussi *h* ----- Chiragra a Chiros & gradior *i*. Reconditiore vero doctrina in derivatione vocis, Epilepsiæ *k*, utitur; quam dici vult ab Epi & lædo ---- quare animadvertit etiam Hiera Noson itidem esse dictam, quo Sacram & noceo significari docet ----- a partium nobilium læsione. Hoc modo, ad imitationem Magistri sui Gilberti, ingenium in Philologia venditat, nec diverso sane cum successu.

Est & alia eruditionis pars, Poeticam intelligo, cui multum is videtur fuisse deditus. Rhythmi quidem adeo studiosus est, ut in omni fere pagina hujusmodi versus adducat, atque identidem suos etiam interponat. Quo fit, ut dubitari possit, utrum in Medicina magis, an in Poëtica excelluerit. Atque in hoc singularis ejus virtus est, ut sive astricta, sive soluta oratione scribat, stylo suo voluptatem atque risum in Lectore excitet.

His non obstantibus minime dubito quin ob eruditionem etiam suo tempore haud parum inclaruerit Johannes, atque in Medicinæ usu pro Viro sagaci ac solerti sit habitus. Etenim hunc in Aulam receptum video, Regisque Filium curasse (Edwardi credo Primi, vel Secundi) Variolis laborantem *l*, Atque hic quidem præstigias omnes adhibens, quo melius Mor-

L 2 bos

a Præfat. b P. 3. Istam voco Medicinam Regalem, pro delicatis, pro Dominabus, pro divitibus. c De modo faciendi Lac Virginis, 134. De Decoratione 231.
d 17. Experimentum meum, si sit pro divite, duplum ossis cordis cervi.
e 67. f 75. g 129. h 52. i 35. k 60. l 41.

JOHANNES DE GADDESDEN. A.D. 1320.

bos ex Inflammatione ortos se intelligere ostendat, post idoneas rei gerendæ formulas, vultu in gravitatem composito, ægrum Panno coccineo involvi jubet *a*; omnia quoque circa Lectum Rubra esse debent, ac tapetia sine dubio per cubiculum omne ejusdem erant coloris. His modis Johannes Principem convaluisse ait, ac ne unam quidem in facie ejus relictam foveam; unde hanc curandi rationem vehementer extollit. Quam rem is inter Vetularum præscripta apud Gilbertum *b* inventam videtur ulterius provexisse; atque hoc probe intellexisse, quanti sit momenti speciem rerum externam servare, nugisque maximis maximum aliquando pondus addere.

Quamprimum in Aula apparuit Johannes, Aulici ingenium induit, Potentibus obsequiosissime assentatus; nam cum Strumæ valentibus Remediis, qualia sunt Sanguis Mustelæ & Columbæ Stercus, parum cedant, ægrum hortatur ut ad Regium extemplo Tactum confugiat *c*.

Erat etiam, uti conjicere licet, gnaræ ac negotiosæ indolis. Siquidem, haud contentus lucri ex Medicina facienda aucupio, Operationes Chirurgicas ipse exequi aggressus est; multa de Experientia sua in his rebus prædicat, & audacter etiam Recentiores quosdam Chirurgos vituperat *d*. Peritiam suam in reponendis Ossibus Luxatis extollit, magnumque se Medicum Ocularium professus ad Infectiones, uti ab eo vocantur, Oculorum *e* Arcanum a se possideri conveniat.

Magnam iidem in Physiognomia, solertiam præ se fert; atque in animo habuit, si Deus vitam ei & otium concessisset, Librum de Chiromantia *f* conscribere; quem fatidicum nobis Commentarium haud extare magnopere dolendum est. Verum ex ejus verbis suspicari fas est, Officinam eum pro exercitio hujusce Artis aperuisse.

Idem multus in Secretis est, quorum aliqua Secreta Secretorum *g* appellat, & miracula *h* ab iis fieri ait. Hæc uti magna facit, ita sedulo vetat inter Laicos *i* divulgari; qua in prohibitione Fæminas etiam aliquando comprehendit, idque potissimum ubi de Aquis Fortibus ac Spiritu Vini *K* loquitur. Multa, de lucro *l* a Medicamentorum suorum venditione producto, magna cum voluptate disserit; quæ nonnunquam ita care venirent, ut ipse nesciat quantum & argenti & munerum *m* inde ad se provenerit. Bonamque se habuisse pecuniam inquit a Barbitonsoribus pro Formula e Ramis Arboreis *n* confecta: & tanquam iis verba dederit, vehementi gaudio exultat.

Tamen,

a Capiatur scarletum, & involvatur variolósus totaliter, sicut ego feci de filio Nobilissimi Regis Angliæ —— & feci omnia circa lectum esse Rubea —— est & bona cura. b 349. Vetulæ Provinciales dant Purpuram combustam in potu —— similiter Pannus Tinctus de Grano —— c 28. Si ista non sufficiant, vadat ad Regem, ut ab eo tangatur & benedicatur —— Valet tactus nobilissimi & serenissimi regis Anglicorum. d Et secundum Lanfrancum & Rolandum, & Brunum, & est error.

e Experimentum meum, quod divitibus convenit. f Vitam & pacem. 35.

g 82. h 35. De quo possum dicere multa miracula. i 32. k 66.

l 79. Magnam pecuniam in multis locis. m 49. Hoc est meum, pro quo habui pecunias & tot alia quæ nescio quot & quanta. n 120. Pro quo habui bonam pecuniam a Barbitonsoribus.

Tamen, contra ac fieri solet, Secreta hæc ingenue revelat. Quorum aliquod semper in promtu est contra quemcunque affectum; semperque monita de eorum usu inculcat *a*. Præcipua quidem Johannis virtus in Formularum præscriptione posita est, quarum si ingentem numerum coacervarit, nulla opera, nullo judicio adhibito, omnes Morbos se expugnaturum confidit. Nonnullarum ope, mira, si ei credimus, frequenter præstitit; viginti enim Hydropicos Spica *b* Nardi a se curatos memorat; quod tamen Medicamentum dari non debeat, nisi accepto prius Salario *c*.

JOHANNES DE GADDES. A.D. 1320.

Nihil, quod ad Medicinam ullo modo spectaret, intentatum reliquit Johannes; & quo difficilior ac periculosior res esset, eo majori hanc alacritate suscepisse videtur. Calculi dolore cruciabatur quispiam? is erat ad eum dissolvendum paratus *d*. Podagra quis vehementi laborabat? humorem is Cataplasmate aut Unguento educere *e* poterat. Monili accessiones depellebat Epilepticas, & Linguæ Paralysin Aqua Vitæ *f* curabat. Hi quidem omnes casus ejusmodi sunt, qui acutissimum ingenium exercere valeant, omnemque certe illius prudentiam exegerint: verum in eos haud ita cogitationes suas intendit, quin ad rerum minutiorum curam lubens descenderit. Multas enim rationes proponit, quibus homines se a sordibus & odore fœdo liberos tueantur; ac siquis dente putri afficeretur, is eam *g* educebat: si pediculis scateret, Ars *h* interimendi illos ei non defuit; neque pro benignitate sua Clavos etiam e Pedibus evellere recusabat. Dolori Colico medebatur, hominem cingens zona e pelle Vituli marini confecta, cujus Bucula ex Osse Ceti constaret *i*: Emplastrum, Caustieumque ad Herniam *k* possidebat, quæ successu nunquam carerent: Cancrumque ab externa causa Lapatho *l* Rubro sanabat. Ac si nostris temporibus vixisset, minime dubito quin fuisset Inoculatorum Princeps; quodque ille contra optimorum Medicorum Experientiam asserit, Variolis scilicet hominem bis *m* tentari posse, in multis ejusmodi occasionibus magno ei fuisset adjumento.

Supra omnia probe intellexit, quanta sit voluptas Fæminis Prægnantibus medicari. His Rhabarbarum *n* tostum commendat; ac peculiare sermonis genus his in casibus convenire noscens, admodum jocularis in hac re, neque familiaris tantum, sed lascivus, ne dicam impurus est. Multa quoque de Re Obstetricia *o* habet; ac licet haud clare explicet, utrum Operationem ipse præstiterit, ego potius rem adeo pecuniosam ab eo, qui omnia aggredi affectaverit, haud omissam esse crediderim. Omnes saltem videtur Conceptionis promovendæ vias, quæ apud illum magna varietate docentur, studiose perscrutatus: magnamque ad eum fæminarum multitudinem propter hujusmodi Arcana confluxisse verisimile est. Ii qui peritiam ejus cognoscere cupiunt, ipsum Auctorem consulant *p*, doctosque ejus Commentarios atque Formulas ad scelestum illum Venerem extimulantibus *q* utendi morem pertinentes.

L 3 Jam,

a 100. b 33. c Nec debet dari nisi accepto salario. d 97. e 39. f 66. g 120. h 13. i 95. k 129. Consolidat omnia vulnera, & debet haberi in honore. l 24. m 40. Homo variolatur bis. n 134. o 83. p De modo generandi p. 77. q Coagulum leporis —— qui isto utuntur, possunt coire —— si volunt —— ib.

JOHANNES DE GADDESDEN. A. D. 1320.

Jam, ut Auctoris hujus imaginem absolvam, quanquam aliis debeat quæcunque de Morborum Causis ac Symptomatis disseruerit, (neque enim quicquam novi vel de Phthisi affert, qui morbus Insulæ nostræ quodammodo Endemius est) tamen multa de Remediis habet haud alibi reperienda. Nam Collectionem omnium, quotquot aut visu aut auditione cognosset, Formulam videtur instruxisse; nec aliunde melius quam ex isto Libro sciri posse arbitror, quænam Remedia tunc temporis in usu fuerint, haud modo inter Medicos, verum etiam apud vulgus in quibuscunque Angliæ partibus, tam Empirica quam superstitiosa.

Multa quoque ibidem curiosa videri possunt de Proavorum nostrorum Victu, & Apparatu Ciborum ab iis usitato; nam Rei Culinariæ apprime studuit, & observationes tradidit judicii haud expertes de modo [a] fercula parandi. Multum hujusmodi Scientiæ in eo deprehendi potest ab Antiquitatis Gulæque studiosis; multasque hi [b] patinas etiamnum in honore permanentes cum voluptate invenient, a Vetere illo Auctore descriptas, quarum nonnullæ etiam lingua Anglica nominantur; quippe cum is haud parum sermonis patrii scriptis suis passim intermiscere gaudeat.

Fuit quidam ejusdem nominis Ecclesiæ Sancti Pauli Præbendarius in Ealdlandæ Cathedra [c]; ponitur autem ordine Richardo Physico proximus, anno tamen minime notato; verum aliunde discimus hunc cum Auctore nostro eundem fuisse hominem. Illud utique constat, Monachum haud fuisse, uti quidam crediderunt: id quod ex multis Libri sui locis probari potest, ac speciatim ex eo quod ita libere loquatur de [d] Pediculis Fratrum.

Rem in Auctoris hujus vita silentio haud prætermittendam invenio; primum scilicet hunc fuisse ex nostratibus, qui Medici munus in Aula exercuerit. Nam ante hoc tempus Medici Regii erant semper ab externis regionibus accersiti. Idemque mos pro Pharmacopolis diu postea perseveravit. Inter Rationes Vestiarias Principis, A. D. MCCCLX. & Edwardi Tertii trigesimo secundo, Petrum Monspeliensem pro Pharmocopola ei fuisse deprehendimus; primusque hujusmodi Artifex qui Medicamenta venumdederit, si [e] Reynero credimus, fuit J. Falcandus de Luca, A. D. MCCCLVII, Liber Auctoris nostri J. de Gaddesden ita magno in honore per hæc tempora erat, ut hic a Chaucero Poeta sit inter celebratissimos Medicinæ Scriptores prædicatus, neque minorem certe Popularis nostri Rosa laudem meruit, quam Gordonii Lilium, quod tanquam divinum opus ejus ætatis homines admirati sunt.

Ge-

a Cibus Laicorum est bonus, viz. Tortellus factus de flore frumenti, decoctus in Furno cum vitellis ovorum, &c. —— Lucius & Truta cum Agresta, & Acedula, &c. 58.

b Pulli Gallinacei elixentur cum Petroselino —— cum Petroselino Spinachiis aut Bletis, 95. Ibid. Pulli Lardati, 86.

c Newcourt, Vol. 1. 145.

d Tango hic multa —— quia Religiosi, qui non curant de ornatu corporis, sicut utentes cilisio frequenter abundant nimis in istis —— & repetunt consilium a secretis medicis. e Antiq. Benedict. in Anglia, 167.

Gerardum sæpe Johannes pro teste adducit, semel autem de eo quod in Dysenteriæ casu ait in quarto Viatico a sui Libro. Qui Liber haud alius esse potest ab eo cui nomen est, Glossa Viatici Isaac: cujus Codex MS. extat in Bibliotheca Harleyana. Scriptus est a Gerardo de Carmona b, quæ est Andaluziæ Civitas. Gerardus autem medio Sæculi decimi tertii vixit: & cum ex longo eo quod cum Mauris habuit commercio linguæ Arabicæ scientiam acquisivisset, multa ex eo sermone Opera Medica in Latinum transtulit. JOHANNES DE GADDESDEN. A. D 1320.

Alterum quendam in hoc Sæculo Medicum Anglum ponit Pittus nostras, circa A. D. MCDLX. Is est Bartholomæus Glanvillus, præclarus iste Libri Auctor qui inscribitur, De Proprietatibus Rerum; atque a Pitto habetur Auctor Libri cujusdam Practici de Medicina. Ego vero haud absque causa duos fuisse diversos homines conjicio; nam Lelandus, & post hunc Baleus nullum ejusmodi Opus a Glanvillo scriptum memorat; neque ii hunc Medicinæ unquam studuisse significant, quanquam in Septimo suo Libro de Morbis compluribus agat, id autem maximam partem e Constantino transcriptum est. Bartholomæus, qui Breviarium Practicæ (nam ita dicitur) contexuit, Glanvillum eo modo nominat, ut idem utriusque hujus Operis Auctor existimari nequeat c. Breviarium illud perquam voluminosum est, & in quindecim longos divisum Libros; ejus MS. Codex in Bibliotheca Harleyana extant. Eadem hic d narratio est, de contagio per modum quendam in Elephantiasi suscipiendo, malique Symptomatis, ac ista quam supra in Gilberto exposui, quarum utraque ad verbum fere convenit: neque locus iste apud Glanvillum occurrit. Quod ad reliquum Libri attinet, quid in eo comprehendatur optime sciri potest ex ingenua Protestatione e ab Auctore in fine ejusdem subjecta: nihil scilicet sese de suo adjecisse super argumentis illic propositis, quoniam nihil proprium quod adjiceret reperire posset, verum omnia collegisset quæ apud Philosophos & Medicos eodem pertinentia invenisset, magnam præsertim Formularum multitudinem congessisset. Quantumque ex levi hujus Auctoris tractatione conjicere possum, nihil promissis uberius attulit. GLANVILLUS. A. D. 1360.

Veruntamen hæc scribendi ratio haudquaquam populari nostro soli competit; siquidem aliarum gentium Scriptores Practici in hoc & sequente Sæculo idem prope omnes factitaverint. Sicui Auctorum de Febribus collectionem pervolvere libeat, facile dispiciet, quam pauca huic argumento ætas ista adjecerit.

Solus pene extitit, qui haud Libris tantum, sed Experientia propria fretus, aliquid circa A. D. MCD, scripserit, Valescus de Taranta. Is Græci sermonis omnino rudis, Latinum haud optime calluit; verum per trigin-

a 38. 6. b Bibliothec. Hispan. Vet. 2. 264.
c Lib. 6. c. 13. Dicit Bartholomæus in libro suo de proprietatibus rerum.
d Lib. 2. 4.
e Protestor enim in fine hujus opusculi, quod nihil quod est ad propositum de meo appositi, quia quod apponerem ex meipso, in meipso non inveni, &c.

VALES-CUS DE TARANTA. A. D. 1400. ta & sex annos Medicinam exercuerat Monspelii, fueratque Caroli Sexti Archiater. Librum reliquit, sub Philonii nomine, in quo multæ continentur, eæque haud contemnendæ observationes, quę ad Medicinę & Chirurgię usum spectant. Id etiam in illo singulare est, quod subinde casum aliquem insignem a se visum narret; atque inter cętera Historiam narrat de homine cui mors obtigerit ex Uvulę recisione: necnon & alteram de quodam cui per triginta annos continuos Febris Intermittens trigesimo quoque die reverterit. Miratur admodum qua ratione impulsi Veteres Medicamenta Calida, uti sunt Hyssopum, Origanum, &c. in Pleuritide pręceperint; recteque ait Refrigerantium, uti fit a Recentioribus, administrationem esse potiorem. Ac sępissime quidem in satis arduis Medicinę casibus Auctor iste judicium suum interponit; exemplo haudquaquam vulgari, cum vix quisquam ex his pro se cogitare auderet. Rogerium sępe ac Rolandum, quoad Praxin in Morbis, una commemorat; ex quo fidentius credo haud Baconem, sed Rogerium istum, Rogerinam scripsisse. In Editione Scriptorum de Febribus a Fernelio publicata, Philonium vides pro Auctore perperam positum; ubi sub Arnoldi nomine quędam inserta sunt ab illo quidem scripta, sed per errorem alia quoque ab aliis hominibus multo post Libris ejus attexta.

Hic erat istis temporibus, quoad Praxin, Medicinę status, at in aliis ejusdem Professionis partibus quędam facta sunt incrementa. Nam Aquarum Mineralium, Calidarum pręsertim, qualitates Medici diligentius investigarunt; ac de virtutibus & usu earum multas nobis observationes tradiderunt. Hos inter Michael Savonarola excelluit, qui plurima iis adjiciens quę J. de Dondis & Ugolinus de Monte super eadem re docuerant, Librum de Thermis omnibus tunc in Italia notis conscripsit. Id opus ille inter A. D. MCDXL. & MCDL. suscepit, uti e Dedicatione facile probari potest; quanquam, ut ex ipso colligere licet, aliqua postea, Anno scilicet MCDLX. eidem attexuerit. Patavii natus est, familia nobili, Avusque celebrati Fratris Hieronymi extitit; trium Ferrarę Marchionum fuit Medicus, Eques que Hierosolymitanus; magna itidem fama suo tempore floruit, multaque, utpote admodum senex, Experientia instructus, varios composuit Libros, unum pręcipue satis amplum de Febribus.

HERMOLAUS BARBARUS. Aliquid etiam in Re Botanica tentatum est circa finem Seculi decimi quinti; quod studium resuscitavit Hermolaus Barbarus: isque primus errores, tum satis numerosos, in Plinii ac Dioscoridis Libris emendare aggressus est. Circa idem tempus, cum post Constantinopolis expugnationem, multi de Gręcis, in Italiam fugientes, Manuscriptos Gręcorum Medicorum Codices secum advexissent, Artis nostrę studiosi in percipiendis explanandisque hisce Auctoribus totam videntur operam posuisse: qui quidem conatus & per se laudabiles fuerunt, & ad ulteriora quoque incrementa sine dubio viam patefecerunt. Dum hæc agerent, in promptu iis erat quærere; quantum Arabes Græcorum vestigiis institissent, vel ab iis deflexissent; atque in hujusmodi disquisitionibus eruditi prope omnes Medici per annos ad minimum

quin-

quinquaginta sese exercuerunt. Verum uti hæc opera in verbis magis quam in rebus insumta est, frustra apud illos Scriptores insigne quodvis in ipsa Arte incrementum expectaveris. HERMOLAUS BARBARUS.

Adeo humilis erat Medicinæ conditio, præsertim quoad Morborum curationem per Medicamenta intro sumta; per Annos circiter quadringentos; Medici enim, ut supra dixi, magna ex parte vel omnia ab aliis describebant, vel in Arabum Opera, nimis ipsa quidem per se longa, Commentarios ingentes exarabant. Altera Medicinæ pars, Chirurgia scilicet, ut vera fateamur, aliquanto clarius enituit. De eximio hujus Artis Professore, Albucasi, fuse jam antea sum locutus; ac notavi id parum constare, ubi locorum vel natus sit, vel ætatem egerit: sed utcunque id est, Libri ejus cito in Italiam pervenerunt. Nam statim postea Rogerius Parmensis, sive, ut alii volunt, Salernitanus, quædam litteris mandavit, multa ex Albucasi mutuatus, licet neque hunc neque alium profecto quenquam nominet. Tum secutus est Jamerius, qui, uti Guido ait, Brutam quandam Chirurgiam edidit: & post eum Rolandus; verum hi duo, ac præcipue Rolandus, omnia prope ex Rogerio desumere integerunt. His successit Brunus, natione Calaber, qui Patavii A. D. MCCLII. cæteris ampliorem Chirurgiæ Collectionem vulgavit, quæ tamen, ipso fatente a, de Albucasi ac cæteris Arabibus potissimum excerpta est: quanquam omnia hac ratione collecta ut Experientiæ congruerent, magna opera se cavisse affirmet. Tamen & recte sentit & apte sententiam suam exprimit Severinus, qui omnes per ista tempora Chirurgiæ Scriptores Arabistarum nomine appellat. ROGERIUS PARMENSIS. JAMERIUS. ROLANDUS. BRUNUS.

Fuit sane istius ætatis mos, ut alii aliorum scripta compilarent; unde, quemadmodum Brunus Arabas tractavit, ita Theodoricus, primo Frater, deinde Episcopus Cerviensis, cum vix animam expiraverat Brunus, eo similiter usus est; & astutis quibusdam fabulis, a Magistro suo Hugone de Luca itidem surreptis, Bruni Collectione ad verbum sub nomine suo edita, famam acquirere tentavit. Quippe qui, cum Monachus esset, Bonis Laicorum uti sibi licere existimaverit; illud interim inaudita confidentia asserens, nihil se velle, nisi quod ipse expertus esset, scribere: quippe absurdum ac supervacaneum esse ipsi ea repetere quæ in aliis inveniri Libris possent. Rolandum viderat Bononiæ. Pauca in illo, ut antea dixi, observatione digna reperiuntur; nisi quod os male repositum iterum frangi debere moneat, atque ubi callus recens est, Fomenta & Emplastra sufficere posse, qui si vetus sit, adhibendum b esse scalpellum: quomodo vero scalpellus adhiberi debeat, haud exponit, id tantummodo notans, nullas de hac re præscriptas esse a Veteribus regulas, hosque potius usum ejus dehortari. De Abscessibus c loquens, nunquam in iis Turundam relinqui vult post primam eorum curationem; quod experimentum plusquam centies a se visum testatur. Oleum Tar-
[illegible] tari.

a 130. Nam apud compositionem ejus non fui promptus ad aliud, nisi ut colligerem —— non solum id excipere —— sed cum experientia & ratione ——
b 2. 23. c 3. 19.

Theodoricus. tari *a* Benedictum commemorat. Locus quidam apud illum satis notabilis extat, in quo distinctam enumerationem tradit Symptomatum, coitioni cum muliere supervenientium, quæ cum viro Elephantiasi infecto commercium habuerit. Illud certe Bruno minime debet; neque reperio unde hanc descriptionem (nisi fortasse e Rogerina) sumserit; apud Arabas strictim duntaxat significatur, morbum hoc modo contrahi posse; sed iii de Symptomatis suborientibus nihil amplius tradunt. Quare hujus rei narratio forsitan ei ascribi debet. Opportunius aliquid infra dicetur de observatione quadam satis singulari ab eodem facta circa Salivationem *b*. Nam in boni hujus Episcopi scriptis adeo pauca alicujus pretii occurrunt, quæ pro suis vendicare possit, ut conscientia quodammodo me obligari existimem, ne in ulla re merito eum honore defraudem.

Gulielmus de Saliceto. Coætaneus Theodorico erat Gulielmus de Saliceto, Placentinus etiam dictus. Professor is Veronæ fuit, &, juxta Lindanum, A. D. MCCLXX., obiit, eodem Anno quo mortuus est Thaddæus Florentinus; in quo errorem subesse credo, quia Thaddæi mortem Anno MCCLXXX. ponit Champerius: Gulielmus, licet eadem fere loquendi barbarie, ac Theodoricus, orationem inquinaverit, tamen in Arte sua cæteris omnibus sese versatiorem exhibet: ac licet pleraque sit ex Albucasi aliisque mutuatus, tamen e proprio penu plura, quam cæteri, videtur hausisse. Neque injuria hunc *Valentem Hominem*, tam in Medicina quam in Chirurgia, vocat Guido de Cauliaco. Diuturna certe fuit Experientia instructus: idque pro Axiomate ponit, Artem hanc ex aliorum scriptis nullo modo perdisci posse, sed omnino opus esse, ut qui eam probe cognoscere velit Operationes videat ipse præstetque. Atque idem speciatim repetit de Calculo *c* agens: cujus extractionem ita particulariter describit, modoque ab aliorum modis ita diverso, ut fieri plane nequeat, quin Operator ipse extiterit. Neque de hac re dubitandi locus relinquetur, si ea perpendamus quæ de difficultate incisionis in Fœminis faciendæ notavit, propter Uteri positum inter Vesicam Rectumque Intestinum. Quæ fuerit hominis simplicitas, & quis Medicinæ status in ea ætate, conjicere licet ex illa cautione quam Artifici impertit: Ne delectetur familiaritate Laicorum. *Nimia autem familiaritas contemptum parit, & etiam per nimiam familiaritatem non sic audacter & secure petitur remuneratio operationis condecenter. Et scias hoc unum, quod bona muneratio de labore, & Salarium optimum reddit medicum auctorisabilem, & confortatur fides infirmi super ipsum*. Post Albucasim, Hydrocephalum neque se vidisse unquam incisione *d* curatum ait, neque curari posse existimat. Quem tamen semel Cremonæ in Nosocomio sponte sanatum aspexit, Puero, qui eo affectus esset, diu postea superstite. Et Experientia profecto constat, serosos aliquando sub hoc casu in vasa resorberi posse humores, nulla interim Evacuatione Artis auxilio oborta. Puellam restituit Cauterio Fronti semel, & Occipiti bis admoto, ita ut hac ratione Aqua effluxerit. Unde hic Tumorem fuisse

Ex-

a 4. 7. b 3. 40.
c 47. d 1. 1.

Externum apparet. Primus est, inter Recentes saltem, qui distincte Puerorum affectum istum descripserit, qui ab eo Crusta & Lacticium dicitur, a Græcis vero Achor, & ab inferioribus Latinis Lactumen vocatur; isque curationem ejus quæ fieri possit absque periculo exponit. Primus etiam videtur fuisse, qui Lotiones Mercuriales a pro Facie tradiderit. De Tumoribus cautionem perappositam habet, utrum iis Pus subsit necne, rem dicens esse cognitu difficilem, si id in profundo jaceat, & in parte admodum crassa. De quo haud alia ratione melius, quam ex tactu, judicari posse; & cautionem hanc ideo magis necessariam esse, quod ex ejus rei ignoratione Aneurysma b quidam Abscessus loco inciderint. Gulielmus de Saliceto.

Prioribus accuratius Herniæ Carnosæ medelam tradit Gulielmus; quem affectum & curatu difficilem & aliquando periculosum ait, quoniam absque incisione sanari nequeat. Sedulo monet, ut excrescentia carnosa a Testiculo separetur penitusque evellatur; ac si Testiculus noxam quoque ceperit, ut ipse pariter eodem tempore excidatur. Neque aliam rationem sua ætate bene unquam evenisse tradit. Excrescentia hæc, quæ carnem omnino refert, plerumque ortum ducit ab extremitate Vasorum Spermaticorum, ac circa Testiculum obvolvitur, ea interdum magnitudine ut Caput Hominis exsuperet. Cujus causa nunquam alia est, quam vel humorum congestio, aut Vasorum sive ruptiro sive contusio: quas omnes causas necessario sequitur obstructio, si non in amplioribus, at in Capillaribus saltem ductibus. Et in quacunque parte sit obstructio, ex ea oritur non solum major Vasorum distentio, sed copiosior etiam in hæc Fluidorum derivatio, uti evidenter perspici potest in Tumoribus quibuslibet Inflammatoriis. Ita cum Vaginalium Tunicarum Vasa obstruuntur, Solidæ partes dilatentur necesse est, ex qua distentione præternaturali alia partis forma apparet. Una quidem via formari potest (quanquam hæc, uti alias significatum est, haud sola sit) in qua naturæ haud niti necesse est ut, quemadmodum in aliis modis fit, nova vasa procreet ad materiam eam suscipiendam, quæ jugiter Tumorem alit. Tubuli cavæque fibrillæ corpori animali omnique ejus parti insunt numero prope infinitæ; neque id profecto aliter quam ex innumeris ejusmodi fibris constat. Quarum plurimæ, ex minutioribus saltem, in statu naturali vel penitus vacuæ sunt, vel parum distentæ: tamen a fortuita quavis noxa capacitatem suam facile augent, & insolitam humorum quantitatem intra cavitates suas recipiunt; atque ita, accretione paulatim facta, oriuntur Sarcomata Fungique: uti cum arboris cortici vulnus aut contusio illata est, nodi ac rubera insurgunt. Atque hanc communissimam esse viam qua natura tales excrescentias producere consuevit, evidentius patebit, si paria quædam exempla consideremus, ubi quem ea sequitur operandi modus clarius elucescit. Annon Ovum, quando in Uterum decidit, a geniali illic calore nutritum sese expandit, ac tenuia propellit vasa, eadem plane ratione qua Vegetabilium semina in humo germinant? annon hæc ipsa vasa Embryi rudimenta sunt, quod sua se forma explicat, ubi hæc ad justam magnitudinem pervenerint. Ipsæ Vasorum Umbilicalium extremitates in Placentæ genus

a 1. 18. b 1. 23.

GULIEL-MUS DE SALI-CETO.

nus quoddam contexuntur, quæ ideo nomen illud obtinuit: atque eædem in Uterum quoque eo modo insinuantur, ut cum hujus Vasis, unde in illam Sanguis derivatur, oscula sua conjungant. Neque Ovum tantummodo in Utero, sed Ovarium quoque ipsum injuria aliqua sæpissime in immensam molem intumescit. Verum huic argumento nihil majorem lucem affundit, quam ipsius Uteri contemplatio. In Fœminis non prægnantibus Uterum esse admodum tenuem omnes novimus; ac vasa, quæ ingenti numero per ejus tunicas discurrunt, ita contorta & contracta sunt, ut perquam exigua appareant: at graviditatis tempore, præcipue in extremis mensibus; Tunicæ ejus multo crassiores reperiuntur, Uteri ipsius fundus pollicis crassitudinem ad minimum æquat, & vasa incredibili modo distenduntur. Et quo melius constet hæc non alia esse vasa ab iis quæ ante prægnationem fuerant, sed dilatata tantum modo supra exposito; quando mulier fœtum jam enixa est, & Lac ad Mammas fluens Revulsionem efficit, Uterus ad pristinam suam angustiam, Tunicæque ad usitatam tenuitatem redeunt. Ita cum ad Vaginales Tunicas fit humorum fluxus, vascula omnia sese referant distenduntque, quoad excrescentiam demum carnosam producant: uti vulneribus ulceribusque caro nonnunquam supercrescit. Interdum moles hæc carnosa non modo Tunicæ isti, sed Scroto etiam adhæret: eodem modo ac Utero Placenta adnectitur. Est ubi (quanquam id haud frequenter incidat) adeo laxa jaceat & ab ambienti membrana diffluens, ut ab hac facile divelli queat, quod ab hoc itidem Scriptore animadversum est; neque id ullo modo explicationi ei repugnat quam de ejus productione attulimus, Caro enim ex diversis fibrarum laminis constat; cumque una ex his tumefacta fit, facile concipi potest quemadmodum a cæteris divelli ac separari queat. Clavi ac Verrucæ fiunt e diversis Cuticulæ lamellis a se invicem disjunctis; magnumque sæpe Hydatidum distinctarum numerum videmus, quæ nonnunquam ex Vasorum Lymphaticorum Tunicis efformantur. In hoc casu, ubi excrescentia a Vaginali Tunica separari potest, eam excidere licet, relicto, sicuti hic propositum est, ipso Testiculo, modo Pedunculus, sive Radix ejus, haud nimis longa sit. Sed plerumque ita arcte ei adhæret, ut vix auferri possit, nisi eximatur una Testiculus: quæ quidem Operatio & facile & tuto administratur, si Sarcoma vel Scirrhus haud ultra per Vasa Sparmatica in Ventrem excurrat: sub quo casu prudens Chirurgus haud temere famam suam in discrimen adduxerit, curationem moliens quæ ad exitum perduci non potest. Frequentia sunt exempla Sarcoceles cum Hydrocele junctæ: immo interdum Hydrocele, vel etiam Epididymidis Tumor habitus est pro Sarcocele: quorum ab utroque hæc curiose distingui debet. Sæpissime tota Testiculi substantia fistulosa est, & in Pus omnino conversa. Id ubi ita est, quanquam aliquando nullum appareat Symptoma per quod sine dubitatione judicari possit, utrum integer necne sit Testiculus, tamen Auctoris nostri consilium, qui hunc eodem tempore excidi jubet, haud ineptum videtur. Interdum Hernia Carnosa indurescens in Scirrhum abit; unde ei Tophaceæ nomen indidit Scacchus. Eam Severinus in albam quandam concretionem abiisse notavit, quæ ovi vel ostrei testam referret. Sæpissime etiam ea in Cancrum desinit. Multæ ad Herniam

hanc

hanc absque excisione depellendam tentatæ sunt rationes; hominem unum commemorat Matthiolus, plurésque Scultetus, qui curati sint Ononidis pulvere intus sumto, Topicis quibusdam adjectis: verum neque hoc Specificum, uti ab his & aliis nonnullis vocatur, nec alia quævis Medicina, huc usque ita prosperos eventus habuit, ut non plerumque unicum ejus remedium deprehensum sit Incisione niti, quod etiam a Gulielmo ita esse proponitur: Hildanus inquit, haud plusquam semel se vidisse Sarcocelen quæ lævum occupasset Testiculum: atque inde animadvertit dextrum esse Sarcocelæ magis, sinistrum autem Hydrocelæ obnoxium; verum hæc distinctio, uti nullo naturæ fundamento inniti videtur, ita nec aliorum (nisi raro fortasse) Experientiæ respondet: quas autem ille rationes ejus rei affert ita parum firmæ sunt, ut quanquam res ipsa sic se haberet, tamen adhuc in dubio hæreremus quam ob causam ita eveniret. GULIELMUS DE SALICETO.

Multa Gulielmus Methodi a se servatæ in Vulneribus *a* exempla profert; & curationes quædam ab eo minime vulgares videntur fuisse præstitæ. De Vulneribus Thoracis loquens, nonnulla habet observatione perquam digna de Nervis ejus loci *b*; nam eos qui a Sexto & Septimo Pari proficiscentes e Cerebro Nuchaque oriuntur, Thoracis Voluntario motui inservire ait, cæteros autem Naturali sive Vitali, Quod per Apoplexiæ Symptomata illustrat. Hanc rem ideo notavi, quoniam hæc opinio eadem plane est ac ea quam tenuit celebris noster Willisius, primus Nervosi Systematis inventor, qui differentiam usuum Cerebri ac Cerebelli in eo consistere voluit, ut hoc Vitalem sive Involuntarium motum, illud Animalem sive Voluntarium præstaret. Verum hæc sententia funditus everti potest ex ipsorum Nervorum contemplatione: siquidem partes haud paucæ, quæ Voluntarios duntaxat motus recipiunt, uti lingua, os, oculi, ac tota facies, Nervos habent a quinto, sexto, septimo, & Octavo Pari, qui oriuntur omnes ex Medulla Oblongata, quam ad Cerebellum pertinere inquit Willisius. Motus quidem Cordis, Diaphragmatis, &c. qui sunt ex Involuntariis, continuari possunt, si Cerebellum relinquatur, quanquam Cerebrum sit exemtum: ut in simili casu Circulatio quoque in Cane peragitur ad duos vel tres dies; in Apoplexia item, postquam Voluntarii omnes motus cessaverint, manent respiratio ac pulsus. Verum hoc haud ideo contingit quia Cor & Diaphragma Nervos suos a Cerebello habeant, sed quoniam hi Musculi Antagonistis careant: minor autem Spirituum copia ad exercendas Vitales functiones sufficit, quanquam ad Voluntarios motus præstandos eadem sit parum efficax. Atque idcirco Vulnera in Cerebro sæpissime curantur, quæ in Cerebello semper fere lethalia sunt, idque a Symptomatis ea comitantibus satis aperte denunciatur, vomitu nempe, animæ defectione, singultu, pulsuque intermittente. Neque in hac re distinctio facta a Sennerto idonea est: is enim Vulnera in Cerebro perniciosa esse ait haud tantum quia id læsum sit, quantum ex eo quod vitales functiones perturbantur, quod quidem vulnerato Cerebello fieri necesse est.

Ex

a 2. 5. 7. 25. &c. b 4. 3.

LANFRANCUS. Ex Gulielmo de Saliceto omnia fere hausit Lanfrancus, Methodo tantum ejus immutata; ac licet Theodoricum nominet, Gulielmi tamen, cui multo plura debet, quantum video, haud commeminit. Mediolani natus est, & in Galliam profectus Lugduni litteris operam dedit; Annoque MCCXCV Lutetiam se contulit, in qua Urbe *a* Anno proximo Opus id quod in manibus habemus absolvit. Is in quibusdam rebus satis singularis videtur; nam Extractioni Calculi vehementer adversatur, quia se quosdam nosse inquit, in quibus id *b* Generandi facultatem sustulerit; Sectionem & Caustica in *c* Hernia damnat; Terebræ *d* quoque usum omnino improbat, plures sine ea curari affirmans, & ut sinistrum hujus operationis eventum doceat, ad Praxin Anselmi de Januis provocat. Historiam narrat hominis, qui, cum Vulneri Capitis Convulsiones *e* supervenissent, tamen ad sanitatem pervenerit; at si Febris Convulsiones comitetur in Capitis aut Nervorum Vulneribus, nunquam aliquem servatum se vidisse tradit.

GUIDO DE CAULIACO. Horum omnium Scriptorum, ac diuturnæ suæ Experientiæ ope, Artem Chirurgiæ redegit in Systema, A. D. MCCCLXIII. cum jam valde provectus esset ætate, Discipulus N. Bertrutii, Guido de Cauliaco. Ac licet, ipso fatente, haud multa adjecerit (nam adjecit quædam) nova antiquis inventa, tamen Hippocrati comparatur a Fallopio Scientiæ Chirurgicæ judice non inidoneo. Monspelii Professor fuerat Guido, per multos annos Medicinam exercuerat Lugduni, & Avenione demum consedit, ubi Papæ Clementis & Successorum ejus fuit Medicus. Sextum duntaxat Pauli Librum a se visum testatur: ex quo fructum certe cepit non mediocrem, quippe cum hunc sæpissime exscribat. E cæteris Scriptoribus primariis Albucasim præcipue, idque optimo cum judicio, sequitur. Illud non animadvertere nequeo, quod inter plurimos Auctores ab eo memoratos, Celsum ne nominet quidem: quem hujus ætatis Scriptoribus, æque ac Arabibus, ignotum comperio. Libros a se in Opere suo contexendo lectos consultosque enarrat Guido; Traductionemque Librorum aliquot Galeni e Græco paulo ante factam Roberti Siciliæ Regis jussu, a Nicolao de Regio, patria Calabro, & Græcæ Latinæque linguæ peritissimo, collaudat: quam Latinæ Versioni ex Arabico factæ, tunc temporis in usu apud omnes, longe præcellere existimat. Neque varios hos Scriptores solum enumerat, sed de iis judicium quoque suum profert: ac licet ipse stylo scribat plane barbaro, libere tamen de illis ac non inique loquitur. Ad hæc, brevem nobis de Chirurgiæ suis temporibus conditione Historiolam tradit: ex qua discimus inter Professores hujus Artis quinque tum fuisse Sectas. Quarum Prima Rogerium & Rolandum & Quatuor Magistros secuta est, hique indiscriminatim omnibus Vulneribus Abscessibusque Cataplasmata admovebant: Secunda Brunum & Theodoricum, qui in iisdem occasionibus Vino tantum utebantur: Tertia Gulielmum de Saliceto & Lanfrancum, qui media quadam via insistentes Vulnera Unguentis mollibusque Emplastris tractabant: Quarta, Germanorum erat Secta, qui castra sectantes Oleum, Lanamque, Potiones, & Incantamenta

a f. 11. b f. 3. 8. c f. 3. 7. d 2. e 3. 1. 13.

ta promiscue adhibebant: Quinta, Muliercularum Vulgique imperiti, qui in omnibus Morbis ad Sanctos duntaxat confugiebant. Atque in omnes pariter idoneam hanc animadversionem subjicit, mirari se quod alius ex alio indesinenter exscribat, & in eodem universi tramite gradiantur, sese invicem ritu Gruum sequentes. Guido de Cauliaco.

Historiam narrat hominis qui, postquam ei Cerebri partem exemerat, ad sanitatem redierit: quod fortasse inter prima hujus generis exempla in Arte Chirurgica a extat; nam Galenus aliique Scriptores Cerebri tantum Vulnera commemorant, de parte ejus quæ ablata sit tacentes. Casum tamen incurabilem censet Guido, si tota, uti id exprimit, Cella b exeat; quanquam hujusmodi noxam a Magistro suo, Hugone de Luca, sanatam narret Theodoricus c. Verum hæc fortasse inter Fabulas ejus ponenda est a Guidone perstrictas d. Herniæ Inguinalis & Intestinalis curationem hic particulariter exponit, ac diversas ejus medendi rationes docet, tam per Sectionem, quam Cauterii, atque Causticorum ope: Caustica vero cæteris modis præfert, Operationem ipsam fuse describens, quam a Magistro suo Petro de Bonanto tricies feliciter præstitam ipse viderat. In hoc & aliis compluribus locis multa inveniri possunt, quæ Recentiores, ut a se reperta, venditarunt. Tagaultius quidem Auctoris hujus sensu expresso stylum perfecta Latini sermonis elegantia expolivit: sed præterquam quod multa a Guidone tradita omiserit, interdum quoque, Jouberto judice, mentem ejus haud assequitur, & interdum, cum ab eo dissentit, in errore versatur.

Guidoni valedicere nequeo, priusquam mentionem habuero memorabilis descriptionis ab eo traditæ de f Peste, quæ A. D. MCCCXLVIII. inauditam mortalibus stragem intulit. Hæc, in India orta, totum peragravit Terrarum Orbem, & quartam Humani generis partem absumsit. Per tres Annos in Oriente duravit, atque illic maxime perniciosa extitit; Avenione per septem Menses desæviit. Fuerunt ejus species duæ. Altera, quæ per duos primos Menses grassata est, cum Febre vehementi apparuit, & Sputo Sanguinis, haud absimili modo ei quam suo tempore notavit Fracastorius; ne unus quidem ita correptorum superstes evasit, sed omnes intra triduum fato cesserunt. Altera species, quæ priorem excepit, cum Febre continua invasit, Carbunculis, & Abscessibus, præcipue in Inguine & sub Alis; hæc priorem lethalitate æquavit, præterquam in ejus declinatione: atque in eo discrepabat, quod hi intra dies quinque moriebantur. Guido, Peste hac durante, commoratus est Avenione: circa finem cujus ipse contagio tentatus per sex septimanas ita graviter laboravit, ut de eo actum videretur, sed Bubonis ope tandem feliciter evasit.

Notavi antea plerosque memoratos Scriptores, una cum Guidone ipso, ex Albucasi præcipue plurima hausisse; verum in hac re ab ejusdem proposito in Chirurgicis ejus operibus deflectunt, quod intra Chirurgiam, atque Operationes quæ manum exigunt, minime se contineant, sed alios quoque affectus externam quamvis applicationem postulantes tractent; in quo Avicen-

b a 3. 11. b 7. 2. 7. a 2. 2.
Cap. singul. c 2. 2. 5.

cennam cæterosque Arabas imitantur. Id consilii in animo habuisse videntur, ut absolutum nobis Medicinæ Corpus relinquerent; sed eorum scripta pretii majoris fuissent, si religiose intra Professionis suæ limites substitissent, cum in Chirurgia sæpe observationes novas nec inutiles tradant, at extra hanc nihil quicquam de suo adjiciant.

JOHANNES ARDERNUS. Inter Scriptores hujus ætatis atque classis, Anglus quidam extitit, mentione saltem dignus. Nomen ei Johannes Ardernus, Chirurgus suo tempore haud ignobilis. Habitasse se Newarkiæ ait ab A. D. MCCCXLIX. quo erupit Pestis, usque ad Annum MCCCLXX. ac tum Londinum migravit, quo fama ejus diu ante pervenerat. Artem quoque hanc exercuisse se testatur, priusquam Henricus Comes Derbiæ adeptus esset Ducatum Lancastriæ A. D. MCCCL unde haud verisimile est eum ita diu vixisse ut Regis Henrici Quarti Chirurgus esse potuerit. Is Volumen nobis de Medicina & Chirurgia ingens reliquit, sed in quo hęc pręcipue tractatur. Multi ejus Manuscripti Codices apud nos extant; ac miretur aliquis id nunquam adhuc fuisse impressum; cum fortasse haud minus utile opus esse possit alio quovis his temporibus scripto, si excipiatur Guidonis Liber. Primus videtur in hac gente Chirurgię studia excitasse; nam Populares nostros supra memoratis in Operationibus parum versatos fuisse credibile est, hique ex Recentioribus omnia sumserint. Vir proculdubio Ardernus fuit Experientia instructus: quod ex Historiarum numero in hoc Opere descriptarum abunde constat. Simplicitatis quidam color ubique in eo elucescit; & quanquam Empirices ac Superstitionis etiam aliquando magna illic mistura est, tamen, pro conditione Medicinę ac Chirurgię istis temporibus, merito haberi potest Chirurgus & satis peritus, & quod proxime optandum est, probus atque integer. Sunt quędam in ejus Scriptis pręcepta haud futilia, eo insuper modo tradita, ut Lector ex iis proficere valeat; magnum quoque habet Medicamentorum delectum, quorum haud pauca ipse invenit: & eorum aliqua etiamnum in Pharmacopœa nostra locum obtinent a. Novum pro Clysteribus Instrumentum repperit; de quibus fuse agens Salem pro optimo in hunc usum Medicamento commendat. Multus autem est in enarranda Clysterum utilitate, sive ad curandos sive ad pręcavendos morbos adhibeatur; atque ex ejus verbis conjicere licet hanc rem istis temporibus neque multum usitatam fuisse neque intellectam: nam is ita ait, *In hoc invigilet Medicus, & in operatione non sit negligens neque temerarius, quoniam opus est perfecti Magistri, pro quo centies pecuniam & famam in locis maxime distantibus acquisivi.* Et, juxta hunc, ea in operatione ista pręstanda est dexteritas, cum aliquis Colico affectu & Intestinorum occlusione laboret, ut Londini, cum pluribus vicibus Lumbardi (qui fortasse hanc rem ęque ac Fęnus exercebant) Clysteres suo more incassum adhibere tentassent, suo modo ipse feliciter opem attulerit. Porro Clysteris usum bis vel ter in singulos annos suadet; cujus auxilii, ut is inquit, *beneficium nemo potest dinumerare, habeatur ergo in reverentia.*

In

a Valentia Scabiosæ, Tapsivalentia, Tapsimel.

In eodem Opere comprehenditur Tractatus satis longus de Fistula in Ano, a Johanne Reado traductus A. D. MDLXXXVIII. quodque magnopere mirandum est, ait Ardernus nunquam se nosse quenquam vel de ullo audivisse suis temporibus, qui eam curare præ se ferret, præter Fratrem quendam qui cum Walliæ Principe in Aquitania fuisset; sed & ipse erat hominum deceptor, cum Ardernus plurimos sanaverit a Fratre, ut incurabiles, relictos. *Antiqui, ut inquit ille, nihil de ea cognoscebant, & se non invenisse confessi sunt: quia Deus, qui Sapientiæ distributor existit, a prudentibus & sapientibus multa abscondit, quæ postea dignatur Simplicibus revelare.* Illud equidem pro certo habeo, Operationem istam fuisse istis temporibus rarissime tentatam; nam ex omnibus Recentioribus Chirurgis, paulo ante a me memoratis, nullus est qui de ea ex professo agat, præter Gulielmum de Saliceto: qui quidem ejus administrandi modum describit, quæ per Ligaturam fiat & ultro citroque filum trahendo Serræ more, quod utique vehementem dolorem moveat necesse est. Causa vero, cur ita pauca in Latinis hisce Auctoribus de Operatione ista Chirurgica reperiamus, haud alia fortasse est, quam quod ipse, ex quo omnes reliqui sua hauserunt, eam multis in casibus fieri vetet Albucasis; cumque eandem admittit, Actuale Cauterium in ea cuivis alii rationi ab Antiquis adhibitæ præponit. Ii vero, quod Cauterium illud horribile & anceps remedii genus videretur, nunquam id admotum conspexerant: ac licet postea sit a Fabricio ab Aquapendente commendatum, tamen popularis noster Alexander Readus *a* eum qui *illo uti aggreditur haud secus facere existimat, ac si Gallum Gallinaceum clausis oculis fuste prosternere tentaret.*

JOHANNES ARDERNUS

Ambas Operationis præstandæ rationes narrat Ardernus, & hanc quæ per Ligaturam, & illam quæ per Incisionem fit, eodem modo quo fuse a Celso Pauloque proponuntur: atque ex Paulo quidem ista præcipue videtur sumsisse. Tamen & nova quædam Instrumenta descripsit, uti Tendiculum: & Veteribus Recentia nomina imposuit, sicut Specillum, *Sequere me* vocavit, *Pautique Falcem Acus Rostratæ* appellatione donavit, & Filum quod ad faciendam Ligaturam trajici debet *Frænum Cæsaris* dici vult. Nam hæc Artis vocabula in Auctoribus præcedentibus nusquam invenio.

Ex ipsius verbis constat multos eosque optimæ notæ Viros hoc malo laborantes sese Arderno commisisse, qui miro eos cum successu tractavit. In pretio paciscendo *b* perquam diligens est: ac Medicos monet ut pro ea quantum obtineri potest accipiant, & obligationes firmas constituant uti pecunia statim post curationem numeretur. Neque ejusdem cautionis in aliis casibus obliviscitur *c*: atque hanc ideo consuetudinem iis temporibus invaluisse credo. Plurimas nobis Formulas contra Urinæ Ardorem tradit, qui vocabatur *Chaude Pisse*: quem aliquando ex Calculo oriri docet. Passim vero de Abscessibus ac Tumoribus Scirrhosis in Pene natis loquitur; nihil interim omnino significans, quo eum hæc e Venere orta putasse credamus. Idque Iu-

M cu-

a Lect. 11. b Centum Marcas (a Nobili) vel XL. libras cum Robis & Feodis —— & Centum solidos per annum ad terminum vitæ ——
c Inflatio in Virga —— LX. solidos.

culenter probat celebris ea de Rectore quodam Historia : cujus malum a longe diversa causa originem duxit a.

Illud amplius de hoc Auctore animadvertam, quod utcunque Caustica ex Auripigmento & Arsenico sublimato facta memoret, tamen ea probitate sit, ut longam nobis Historiam narret perniciosorum effectuum, quos illa in duobus ægris a se, cum Juvenis esset, tractatis produxissent. Et hi quidem casus sine præjudicio videntur relaxati, atque ejus momenti sunt ut alios ab eadem temeritate absterrere debeant.

Sudor Anglicus, A. D. 1485.

Hoc spatium temporis, quantumvis sterile, mirabilem quendam Morbum protulit, nulla in gente aut ætate prius cognitum; quique, postquam per aliquot subinde annos revertisset, prorsus tandem evanuit. De Sudore Anglico loquor, ita dicto quod in Insula nostra primum apparuerit; atque ideo minus mirum est quod a populari nostro, celebri illo & erudito Cajo, fuerit accuratissime descriptus. Prima hujus morbi initia fuerunt in Exercitu Regis Henrici Septimi A. D. MCDLXXXIII. statim atque e navibus in terram in Portu Milfordiæ copias exposuisset; isque Londini sæviit a vigesimo primo die Mensis Septembris usque ad finem Octobris. Quinquies rursus in Angliam revertit, Æstate semper; prima vice, A. D. MCDLXXXV. secunda, A. D. MDVI. tertia, A. D. MDXVIII. idque tum ea violentia, ut trium horarum spatio mortem attulerit; multi nobilium ex eo perierunt, atque in plurimis urbibus dimidia pars vulgi absumta est. Quarta vice, A. D. MDXXVIII. apparuit, ac tum intra sex horas perniciosus extitit; multi de Aulicis rapti sunt, & Rex ipse Henricus Octavus ex eo in discrimen venit. A. D. MDXXIX. neque post vel ante id tempus, Belgiam & Germaniam invasit: atque in hac non modo magnam hominum vim peremit, sed Colloquium Marpurgi institutum abrupit inter Lutherum ac Zuinglium de Eucharistia. Ultima vice apud nos rediit A. D. MDLI. & Westmonasterii uno die centum ac viginti homines sustulit: atque ex eo Filii duo Caroli Brandoni, Duces Suffolciæ ambo, diem suum obierunt. Salopiæ præsertim, ubi commorabatur Cajus, vehementissime desæviit. Nam descriptio ejus ab illo tradita similem cum Pesti Atheniensi facit. Neque inidonea est appellatio huic ab illo indita, qui Febrem Pestilentem & Contagiosam Ephemeram vocat, nam Sudorem pro jus Febris Symptomate tantum aut Crisi habet. Hæc autem sequenti modo homines adorta est; in initio pars aliqua tentabatur, accedebat calor & æstuatio intus, sitis nulla potione extinguenda, inquietudo, ventriculi & cordis ægritudo, (vomitus tamen ut plurimum aberat) capitis dolor, & delirium, postea languor, atque ingens in soporem propensio; pulsus velox, & vehemens: respiratio frequens & laboriosa. Morbo Pueri, Pauperes, Senesque minus obnoxii erant. De cæteris vix quisquam ab eo tutus fuit, longeque plurimi interierunt: atque in ista urbe, ubi per septem menses duravit, mille homines sublati sunt. Etiam ii, qui in Galliam Flandriamque peregre profecti erant, haud incolumes

a In Virga virili cujusdam Rectoris pruritus repente accessit, ita quod a fricatione abstinere non potuit: fricato vero per aliquod tempus, &c.

firmes manserunt: &, quod magis mirum est, in exteris nationibus Scoti illæsi, Anglique tantum tentati erant, neque in Anglia peregrini afficiebantur. Nemo, nisi post viginti & quatuor horas ab invasione, convalescebat. In initio Medici hærebant quanam ratione morbus tractari deberet; & curatio omnis in eo vertebatur, ut Sudor eliceretur perpetim, quod diu continuari necesse erat, nam eo suppresso discrimen aut mors ipsa imminebat. Igitur quiescere æger, & in lecto continere se debebat, vitato frigore. Quod si Natura per se parum sufficeret, Ars in subsidium vocata Sudorem cum fructu provocabat Medicamentis, Stragulis, Vino, &c. Furor ejus post quindecim horas levior: discrimen autem usque ad horam vigesimam quartam permanebat. In quibusdam Sudorem denuo prolicere opus erat: idque in validis temperamentis ad duodecimam vicem. Periclitabatur autem valde, quisquis e lecto consurgebat; & quidam, eo quod minus insudassent, in Febres periculosas decidebant. Carnibus ex toto abstinendum: potione item, per sex horas priores; septima enim morbus increscebat, nova delirii accessio; somnus omni ratione prohibendus. Experientia constat, uti notavit Cancellarius Baco, morbum hunc fuisse quandam potius Naturæ commotiunculam, quam obstinatum contra remedia ista adhibita essent; nam cunctis rite administratis, æger plerumque ad sanitatem redibat. Sudor Anglicus, A. D. 1488.

At sub exitum Decimi Quinti, & initium Decimi Sexti Sæculi, nova rerum facies surrexit: alia certe tum Medicinæ erat forma, atque ejus ætatis Historia quamplurimas res suppeditat multo magis notatu dignas longa ea narratione a Clerico facta de vano illo Paracelsi Systemate: quæque, si tempus spectemus, multo maturius eo contigerunt. Etenim hoc spatium haud minus celebre fuit illo inter Arabas supra memorato, ob recentis Morbi eruptionem, qui incredibili furore Europam omnem brevi peragravit, pluresque, quam Variolæ, mortales absumsit. De Lue Venerea loquor, quæ a Columbi comitibus huc apportata est ex India Occidentali, ubi tum Epidemica & Scabici instar contagiosa erat. Aliqua ejus vestigia A. D. MCDXCII. apparuerant: sed cum haud ita multum se diffudisset, vix ab hominibus notata est; tamen duobus post annis in obsidione Neapolis Gallicum infecit exercitum, atque hoc modo intra breve tempus sese per Italiam, Galliam, & Hispaniam propagavit contagium: nec ita multo post per Europam omnem, Asiam, atque Africam. Haud a proposito alienum erit hic notare eventum satis insignem, Hispanos scilicet qui ex prima in Americam Expeditione Luem hanc contagiosam domum inde retulerunt, alterum paulo postea haud levioris contagii morbum, Variolas utique, illuc, consentientibus optimis quibusque Scriptoribus, invexisse: ex quo, juxta Historiam, multi Principes Indici, tam Peruviani quam Mexicani generis, perierint. Sunt etiam aliæ de origine istius Luis narrationes, quæ tamen in temporis ratione conveniunt; eam Sydenhamus e Guinea advectam dicit: Manardus autem a refert, famosam quandam Meretricem Valentiæ Lues Venerea. A. D. 1494.

M 2

a. Epistol. 7. 2.

Lues Venerea.

lentiæ in Hispania, quæ cum homine Elephantiasi infecto rem habuisset, contagium Viris plusquam quadringentis communicasse, quorum nonnulli Carolum Octavum in Italiam secuti sint. Verum hæc Mulier haud improbabiliter ipsa ab iis, qui ex America venerant, infici potuit. Vix quicquam de hujus Morbi Symptomatis aut Curatione habet Clericus; atqui, ut hæc res fortasse omnium maxime mira est quæ in omni Medicinæ Historia occurrant, si vel causam productionis ejus, vel atrocitatem veneni, vel novitatem originis consideremus, haud abs re erit subnotare qua primum forma apparuerit, & quemadmorum hanc postea variaverit, quos progressus fecerit, & quænam recentes medendi rationes tentatæ sint ad sistendam novæ hujusce Pestis violentiam. Parvam itaque ejus delineationem expediam, prout sese per annos quinquaginta aut sexaginta ab ortu suo in his regionibus ostenderit: unde perspici potest & opinio & Praxis eorum qui hoc tempore vixerunt, & aliquid de ea litteris mandarunt.

Sed antequam id aggredior, haud inutile erit observatu, quod & sub primo Morbi hujus ingressu, & post illud tempus, multi extiterint, qui cum neque cogitare neque ratiocinari didicissent nisi quantum via illis esset ab Antiquis præmonstrata, multam in eo operam impenderunt ut probarent affectum hunc tam Græcis quam Arabibus fuisse cognitum, licet ab utrisque imperfecte descriptum, atque expressum sub variis nominibus diversarum Leprarum, Exulcerationum, & aliorum vitiorum quæ Cutim occupent. Et exempla hic abundant, quemadmodum Antiquorum verba ad præsentem usum torqueri & perverti possunt, ut ita præjudicatam aliquis defendat opinionem; nam in disputando ii disjecta ac divulsa Auctorum verba in medium proferebant, aliud ab alio Libro excerpebant Symptoma, quoad demum ejusmodi Morbum ipsi effinxissent, cujus simile nunquam visum esset a Veteribus. Et eundem differendi modum ii omnes tenuerunt, qui conati sunt ostendere, Variolarum descriptionem apud Hippocratem & Galenum extare. Huc referri debet inanis Huetii opinio de Eruptionibus, & Pustulis Vesicularibus, quarum narrationem affert e Vectio Valente, Aetio, & Gregorio Turonensi a. Scriptores & ratiocinatores hujus formæ lectionem quidem magnam præ se ferunt, simul autem absque judicio legisse se ostendunt. Nam ut hoc argumentum concludam, mediocri quivis intellectu præditus Historias evolvat a Gabriele Torella narratas, qui vixit & Medicinam exercuit quo tempore contagiosus hic erupit Morbus: ac tum judicet, utrum ullam ullius Morbi descriptionem ab Antiquis traditam huic Symptomatum formæ aptare valeat. Consideret attente quivis pulchram illam & accuratam Elephantiasis imaginem ab Aretæo delineatam, atque ex ea videat si germana aliqua inter hos affectus similitudo possit perspici. Pari certe ratione cum Johanne de Gaddesden crediderim, Chiragram atque Podagram, quæ sunt duo genera Morbi ab eo Guttæ dicti, speciem esse Lepræ ejus, quæ Elephantiasis b vocatur: ac Veterum Elephantiasin eandem esse cum Lue Venerea Recentium. Hominibus speculationi tantum deditis, neque

a Comment. de rebus &c. — b Sunt species Lepræ meo judicio quæ vocatur Elephantiasis.

que usum Medicinæ habentibus, ingenio suo in his rebus libere indulgere permitto: iique, si ita tempus terere lubet, ope voculæ alicujus a Vetere quolibet Auctore usurpatæ, honorem Antiquitati tribuere laborent, tali honore nequaquam indigenti; cujus exemplum in Valesio habemus, qui ex descriptione Tiberii Imperatoris faciei a [a] Tacito facta, casum hunc, eo sensu quo a nobis nunc ita dicitur, Venereum fuisse pronuntiat. Sed cum in nullo quoquam Affectu ab Antiquis expresso eadem reperiatur Symptomatum conjunctio, Lues hæc de qua loquor ita peculiaris visa est in plurimis rebus ad eam spectantibus, ut plerique ex doctissimis experientissimisque Medicis cito convenerint, novam fuisse mali speciem, novæque originis, neque vel Græcis vel Arabibus cognitam. Hic, inquam, ejus ætatis hominum fuit sensus; Fallopii pater obsidioni Neapolis interfuit, ac de origine morbi ea Filio impertire potuit, quæ in hujus scriptis hodie legimus. Torella, ex primis qui argumentum hoc tractaverit, Recentem fuisse autumat; aliter enim ad ejusmodi causam minime confugeret, qualis est Planetarum conjunctio. Lepra tum vulgaris fuit, neque ad productionem ejus, ipso fatente, mirum adeo in Cælis Phænomenon necessarium erat. Jacobus autem Cataneus, qui scripsit aliquanto post, licet aliqua subinde apparuisse Symptomata notet cum Lepra communia, uti nunc quoque frequentissime accidit, tamen audacter Recentem esse Morbum pronuntiat; quare Patursa a multis vocabatur, quod idem ei inter Indos erat nomen. Lues Venerea.

Hæc tum temporis de hac re censebant Europæi; atque ex Johanne Leone didicimus, qui brevi post Luis istius eruptionem Africæ Historiam conscripsit, eandem quoque illic opinionem invaluisse. *Siquis apud Barbaros* [b], *inquit, eo morbo inficiatur, qui Gallicus vulgo dici solet, raro aut nunquam pristinæ redditur sanitati, quin mors tandem inde consequatur. Paucis admodum toto Atlante, tota Numidia, totaque Libya hoc notum est contagium. Quod si quisquam fuerit, qui se eo infectum sentiat, mox in Numidiam aut in Nigritarum regionem proficiscitur, cujus tanta est aeris temperies, ut optimæ sanitati restitutus inde in patriam redeat: quod quidem multis accidisse ipse meis vidi oculis, qui nullo adhibito neque pharmaco neque medico, præter saluberrimum jam dictum aerem, revaluerant. Hujus mali ne nomen quidem ipsis Africanis ante ea tempora notum fuit, quam Hispaniarum Rex Ferdinandus Judæos omnes ex Hispania profligasset, qui ubi jam in patriam rediissent, cœperunt miseri quidam ac sceleratissimi Æthiopes cum illorum mulieribus habere commercium, ac sic tandem velut per manus pestis hæc per totam se sparsit regionem: ita ut vix sit familia, quæ ab hoc malo remansit libera. Id autem sibi firmissime atque indubitate persuaserunt, ex Hispania ad illos transmigrasse: quamobrem & illi morbo ab Hispania. Malum Hispanicum (ne nomine destitueretur,) nomen indiderunt. Tuneti vero, quemadmodum & per totam Italiam, Morbus Gallicus dicitur. Idem nomen illi in Ægypto atque Syria ascribitur; unde male imprecantis Proverbium: Te Morbus male perdat Gallicus.* Atque eodem nomine in Anglia quoque cito vocatum fuisse comperio ex Testamento

M 3 Docto-

a Ulcerosa facies, ac plerumque medicaminibus interstincta.
b Lib. 1.

Lues Venerea. Doctoris Colleti, Ecclesiæ Sancti Pauli Decani, A. D. MDXVIII.

Tamen fatendum est, paucos quosdam inveniri locos apud Auctores, qui tempus illud præcesserint quo Lues hæc initia sumsisse dictum est, unde quis jure suspicari possit aliquam illos, permediocrem licet, ejus notitiam habuisse. Quidam enim eorum, verbis clarissimis, pro causa unius & alterius Symptomatis in Venereo morbo minime rari, afferunt, *Impuram Coitionem*.

Gordonius, de Abscessibus Ulceribusque & dolore Penis loquens, hanc eorum inter cæteras causam ponit, *Jacere cum muliere, cujus Matrix est immunda, plena sanie, aut virulenta*. Atque ante hunc explicatior est Lanfrancus, qui in descriptione ejusdem mali, quam, uti omnia fere, haurit ex Gulielmo de Saliceto, his ipsis verbis utitur *a* : *Ulcera veniunt ex pustulis calidis virgæ supervenientibus, quæ postea crepantur, vel ex acutis humoribus locum ulcerantibus, vel ex commixtione cum fæda muliere, quæ cum ægro talem habente morbum de novo coiverat. Si quis vult membrum ab omni corruptione servare, cum recedit a muliere, quam habet suspectam ab immunditia, lavet illud cum aqua cum Aceto mista*. Ex hoc loco Symptomatis hujus mentionem, atque hoc idem Medicamentum verbatim sumit Johannes de Gaddesden : & ea Capiti de Lepra inserit : unde aliqui concludere volunt, veram hanc non fuisse Lepram, sed Luem Veneream quæ eo nomine diceretur. Nam, ut illi affirmant, haud contagiosa Lepra est : neque coitu unquam communicatur. At quicunque Lepræ Historiam consulit, Antiquos reperiet longe aliter de ea sensisse ; Aetius *b* diserte ait contagiosam esse, neque ideo tuto posse, quenquam ad infectum accedere. Neque ob aliam verisimiliter causam, rebus sic stantibus, coitum perniciosum esse affirmavit : vel Castrationis meminit, quam & ad curandum & ad præcavendum *c* hoc malum valuisse ipse cognosset.

Avicenna *d* inquit, etiam aerem a Lepra infici, uti fit in Peste, Variolis, & Morbillis ; ac si contagium mediante Atmosphæra propagari potest in Lepra, quanto actuosius esse debet venenum in arctissimo contactu ? Nuper quidem mos obtinuit, ut nullum morbo cuiquam contagium subesse diceretur, ne in Peste quidem, quæ vel ob hanc maxime causam tantum terroris incutit ; quod ad Lepram vero attinet, novos hos Medicinæ Præceptores hortor ut considerent, Mosen, Scriptorem omnium mortalium & antiquum maxime & nobilem, aliter prorsus sensisse ; nam nisi ita esset, in Lege haud ita exacte ac particulariter ordinasset, quando & quo modo Puri ab Impuris separari deberent : neque ita rigide illos vetasset aut in iisdem Castris aut in eadem Civitate degere, ne spargeretur *e* contagium. Cumque id communicaretur accedendo ad ægrum, ac præcipue per tactum ejus, hoc fortasse optima ratio esse potuit, cur LXX. Interpretes *f* in iis Capitibus ubi de Lepra agitur, vocem Hebræam, quæ ictum sæpe significat, Græce per verbum Αφὴν exprimant, atque ea in Anglica Traductione Pestis Lepræ vocetur. Sed ut ad Avicennam revertar, is ipse hujus modi commeminit quo

a 3. 11. b 4. 1. 120. c 4. 1. 122. d 4. 3. 1.
e Levitic. 13. f Levit. 13. & 14. Deut. 17. 8.

quo Lepra communicetur : atque hoc ipsum Symptoma profert, Ulcus scilicet Penis cum Ardore Urinæ, a Venere productum ; quanquam nihil ultra de Impuritate ejus dicat, quam quod homo Lepra esset infectus. Auctores a me memorati unum hoc Symptoma nominant, quod coitui aliquando ortum debeat ; cujus descriptio exactissime respondet Gonorrhœæ Virulentæ ; verum haud alio quoquam affectu hominem ita infectum laborasse significant. Quod profecto Lui Venereæ haudquaquam convenit, quæ, ubi confirmata est, sub centum aliis formis perque centum alios affectus se ostendit. Neque majori cum ratione Fluxus se minus ita sæpe in Decimo quinto Capite Levitici memoratus huic casui aptari potest : nam si dierum numerum duntaxat consideremus per quos separatio imperatur, facile perspiciemus nihil prorsus illic de hoc Morbo intelligi. Ad hæc, manifestum est, existimasse omnes Orientales populos, etiam Gonorrhœam Simplicem, & Purgationes Menstruas, aliquid Impuritatis & Contagii admixtum habuisse : unde factum est ut ita laborantes iisdem fere, sub Lege Mosaica, ac Lepra infecti, cautionibus subjicerentur. Rhazes, qui, ut supra indicavimus, in Persia Medicinam exercuit, Ulceris in Pene meminit, quod ortum esset a singulari quodam genere Coitus, *Ascensione Mulieris supra Virum*: id tamen credo nullus quisquam ejusmodi fuisse arguerit, quale nunc Venereum Ulcus vocamus, aut ex eo tantum situ virus contrahi potuisse. Is ratiocinandi modus absurditatis manifeste convincitur ; quasi vero Ulcus omne saniosum in hac parte Venereum sit, aut nulla alia ex causa oriri queat ; aut quasi Coitus Impuri Gonorrhœa Virulenta effectus semper esset necessarius. Tales quidem opiniones ab Historia hujus Morbi optime refelluntur ; ex qua luculenter constat hoc ipsum Gonorrhœæ Symptoma nonnisi quadraginta annis post Neapolitanam Infectionem emicuisse : neque vero id semper hodie Luem comitatur. Lues Venerea.

Sed, ut nihil taceamus, validius quoddam adhuc restat argumentum quod pro eorum opinione adduci potest, qui Morbum hunc antiquiorem existimant ; id ex Gulielmo de Saliceto petere licet, qui exscriptore suo Lanfranco longius hanc rem persequitur. Is de Bubone loquens, hunc nonnunquam evenire ait, *Cum accidit homini in virga corruptio, propter concubitum cum fœda muliere, aut ob aliam causam : itaque corruptio multiplicatur & retinetur in virga : unde non potest natura mundificare virgam aut locum, primo propter multam plicaturam partium illarum, & propter strictam viam illius loci, unde redit, & regurgitat materia ad locum inguinum, propter habilitatem loci illius ad recipiendam superfluitatem quamlibet, & propter affinitatem, quam habent hæc loca ad Virgam*. Verbis quidem hæc expressa sunt clarissimis : & uti prima hæc hujus rei significatio est, ita nihil invenio quod ad præsens argumentum magis pertineat, neque id antea ab Auctore quoquam animadversum deprehendi: Petrus quidem de Argileta, qui diu post illum scripsit, videtur omnia de hac re ex eo mutuari, idque ne prolato quidem ejus nomine : his duntaxat additis. *Unum recordor vobis, &c.* nempe, si Purgatio non adhibeatur ante Astringentium usum in Ulcere Virgæ, fore ut Bubo oriatur. Verum hoc, ut reor, minime probat Veneream Luem vel Guliel-

Lues Venerea.

mo de Saliceto fuisse cognitam : nam si ejus cognitionem habuisset, alia quædam profecto memorasset Symptomata, æque in hoc casu, ac Bubo est, insignia. Atque hunc ipsum obiter tantum commemorat, ut aliquando a coitu Impuro productum ; quam causam cum aliis promiscue affert Tumorem istum, uti arbitratur ille, procreantibus. Cum Bubonis ille ita orti mentionem primus fecerit, exemplum erat forsitan particulare ab eo visum, ac res ipsa alii causæ tribui debebat perinde ac isti ; Bubones enim omnes nequaquam sunt Venerei : ac de his dicendum est, quod Experientia quotidie constet, siquando humor Ulculve in quavis parte corporis perperam tractetur, fluxusque nimis mature cohibeatur, verendum esse ne Tumor Abscessusque in vicino loco superveniat. Illud autem jure quis affirmet, corruptam materiam ex quacunque parte Penis fluere posse, qui tamen fluxus haud sit Venereus, sed ex acribus ac virulentis humoribus ortus isthinc exeuntibus. Nonnunquam vero, Glandis ipsius glandulæ eæque quæ ad Urethræ extremitatem positæ sunt ea copia humores profundunt ut decipiant incautos, qui istiusmodi fluxum Venereum esse perperam existimant ; atque in illo casu partes haud raro ita excoriantur, ut Phimosis nascatur. Similiter in fluxu quovis vulgari ab his partibus, nisi materia satis copiose exeat, Bubo in Inguine nasci potest, cujus origo rei Venereæ minime tribui debet. Neque ab ejusmodi corruptis humoribus Bubones tantum oriri possunt, sed Abscessus etiam in quavis parte Membrorum Genitalium : similisque contagio contrahi potest per Coitum cum Muliere, quæ & Lepræ & Venerei morbi immunis, Ulceribus tamen in Pudendo Abscessibusque infestetur. Hinc licet explicare Putrefactionem illam in Johanne Gandavensi animadversam, atque a Exustionem istam toties in Historia Anglica memoratam. Quicquid Veteres Medici nostrates ac Johannes Ardernus de re modo dicta scripserunt, id omne ex Arabibus sumtum est : qui in Excoriatione vel Ulcere quocunque Penis aut Vaginæ, Æstum Urinæ commemorant, quem Traductores semper vel Ardorem, vel Arsuram, vel Incendium vocant : quare contra hoc magna Injectionum varietas ab illis præscribitur. Verum argumenta his firmiora ex loco supra exposito Gulielmi de Saliceto, & eo magis etiam ex Capite Theodorici antea indicato duci possunt : atqui Symptomata, ab utroque horum dicta Coitui supervenisse, nihil prorsus cum Venereis commune habent. Et quicunque Leprosorum Examen a Gesnero editum pervolverit, in toto Symptomatum Catalogo, ubi prope centum continentur, omnium specie accurate perpensa, sex non inveniet, quæ cum Venereis in utrovis morbi tempore conveniant.

Verum hoc argumentum haud ultra persequi lubet ; nam uti probe animadvertit Clericus, si vitium illud apud Antiquos innotuisset, sine dubio Poetæ, quanquam a Medicis omissa ejus esset mentio, de eo non tacuissent. Quod etiam optime probat id æque incognitum fuisse primis posteriorum horum Scriptorum temporibus ; neque enim aliter fieri potuit, ut rem adeo ridiculi plenam faceta Dantis, Petrarchæ, & Boccacii ingenia silentio præter-

a Brenning.

termitterent. Tibi autem, Vir Amicissime, de Antiquitate Morbi potestatem judicandi relinquens, ad enarrandam ejus Historiam, eo quo a Recentibus modo tradita est, progredior.

Nicolaus Leonicenus, magnus ille Græcæ Medicinæ Instaurator, qui Ferraræ Professor extitit, primus de argumento hoc Librum conscripsit. Sola ab eo memorata Symptomata sunt, *Pustulæ in obscænis partibus orientes, quæ postea per totum corpus, ac præcipue in facie, cum dolore se dispergunt*. Sed hoc quidem opus pro Disputatione Scholastica potissimum haberi debet; & ut recens erat ista quæstio, in eo operam præcipue ponit, ut ostendat, quantam hic Morbus cum Elephantiasi, Igne Sacro sive Persico, aliisque affectibus a Veteribus descriptis similitudinem habeat, quantumque ab iisdem discrepet; multa itaque de causis ejus, ac nihil de curatione disserit. Utque uno verbo loquar, nullam is unquam videtur in hoc casu Medicationem vidisse adhibitam. Idemque de Sebastiano Aquilano dici potest, qui eodem fere tempore scripsit; idem de Natali Montesauro, qui Leoniceno adversatus est, uti etiam de Antonio Scanarolo, qui Leonicenum defendit. A. D. MCDXCVIII. A. D. 1498.

Hoc ipso tempore Medicinam exercuit Casparus Torella, Cæsaris Borgiæ & Papæ Alexandri Sexti Medicus, qui ab hoc Pontifice postea Episcopus Sanctæ Justæ creatus est: verum hic chartas suas contexuit nonnisi post decem annos quam Artem hanc agitare desiisset. Hoc in sermone is aliqua Leoniceno adjicit; nam Dolores Nocturnos, & varia Ulcerum Excoriantium genera describit. Ratiocinatio omnis ab eo adhibita ex Avicenna deprompta est, pro more istorum temporum, quibus temporibus universi doctrinam Arabicam ad Morbum referebant cui nullo modo competere posset. Historias tamen quinque subjicit, quibus inest insigne aliquid ac novum. In Prima, die secundo Ulcus Cancerosum apparuit, durissimum: sexto, Dolores atrocissimi supervenerunt: decimo, ingens Pustularum multitudo. In Secunda, tricesimo die Pustulæ: quinto & tricesimo, Dolores acuti cum Raucitate. In Tertia, post decem menses, Crustæ & Dolores. In Quarta, Dolores statim fere exorti sunt: post duos menses, Crustæ per universum corpus eruperunt, ac tum Dolor mitigatus est; atque ita per decem menses res se habuit; exeunte anno, duo Ulcera in Crure apparuerunt, cum Dolore vehementi. In Quinta, Dolores memorat, Pustulas, & Ulcera, unde Os pene nudatum sit. Prima hæc videtur, quæ Morbi notitiam aliquam impertiat, descriptio, & ea sane satis imperfecta; curationis autem modus etiam minus absolutus. Quem modum sui Principis (Borgiæ scilicet) tempore inventum ait; hic autem in Purgatione, Missione Sanguinis, Dilutione, & Balneis unice consistit: neque diversa ratio est ab ea qua Arabes usi sunt in Cutaneis quibuscunque Morbis & Ulceribus. Quod ad Unctionem Mercurialem attinet, hanc pro perniciosa improbat; notatque homines quam plurimos hoc modo ab ignaris fuisse Empiricis occisos, atque inter cæteros Cardinalem de Segovia, Alonzum Borgiam, & ejus Fratrem. Suo tempore Unguentum Sarracenicum maxime in usu fuisse inquit, quod contra Scabiem commendat Guido; idque, etsi dentes & Gingivas lædat,

humo-

Lues Venerea. humores tamen per Os elicere. Duas quoque alias Unguentorum Mercurialium Formulas describit : verum omnia ista innumeris hominibus exitio fuisse, qui non mortui sed peremti sint : & temerarios hosce Empiricos, si non in hac vita, at saltem post eam, hujus rei rationem reddituros. Ipsa ejus verba repeto, quo melius constet Medicationis status istis temporibus adhibitæ ; neque dubitari potest quin primis ejus Morbi annis, antequam Medici naturam ejus & curationis modum probe perspexissent, noxæ plurimum ægrotantes acceperint temeraria & indiligenti tractatione, haud utique minorem a Medicamentis quam ab ipso Morbo. Fallopius quidem, de quo infra loquendum est, satis apposite notat (idque ex eo verbatim sumit Borgarutius) Medicos hoc tempore magnæ fuisse ignominiæ & despicatui obnoxios ; ac si Hispani non indicassent, quemadmodum Lues in India (Guaiaco scilicet) curaretur, & audax quidam Chirurgus Mercurii usum forte fortuna non reperisset, hanc etiamnum insanabilem fuisse permansuram. Quod ad Mercurium attinet, casu certe obtigit, ut per Salivationem eo curari Morbum posse sciverint : verum iis assentiri nequeo, qui facultatem ejus in Saliva movenda hoc tempore repertam esse existimant. Nam præter ea quæ Guido notavit *a*, constat hanc Mercurii potestatem, etiam cum inungeretur, Theodorico fuisse cognitam, quippe qui varia hujusmodi Unguentorum genera describat, ac regulas proponat, quam diu & quam sæpe Unctio continuari debeat, usque dum Fluxus incipiat ; ægrum item cavere jubeat ne per medelæ tempus frigori se objiciat, neque lavetur intra quadragesimum diem. Humor, ut ait ille, ex ore instar fluminis decurret ; & pro certo se novisse modum hunc successu non cariturum in Malo Mortuo, atque Scabie *b*. Mercurialia hæc Unguenta ab Arabibus fuisse sumta, evidenter constat ; atque in hoc morbo feliciter tentata, cum ea in similibus proficere vidissent, quales sunt Scabies, Vitiligo, & Lepra. Hujusmodi externa Medicamenta in Cutaneis Affectibus Rhazes, Avicenna, cæterique imperant, uti haud eo consilio ut Salivam moveant, ita ne verentes quidem ejusmodi ab illis effectum. Cujus tamen aliquam notitiam habuisse videtur, ætate posterior, Alsaharavius ; quippe qui curationem præcipiat, ubi os, lingua, gutturque præcipue intumuerit, cum corrosione & fœdissimo odore : id quod a se frequenter visum testatur *c*.

A. D. 1516. Sed ut ad Historiam nostram revertar, A. D. MDXVI. Johannes Almenar, Hispanus, de hoc argumento Libellum edidit ; sed in eo nihil quicquam descriptioni a Leoniceno factæ adjecit. Mercurii quidem videtur usum probare, verum eo modo quo Arabes illo usi sunt ; nam ita longe abest ut Salivationem excitare cupiat, ut cum ea apparuerit, nihil aliud moliatur, quam humorum derivationem in partes inferiores per Medicamenta ad hanc rem idonea.

A. D. 1518. A. D. MDXVIII. Opus, in quo omnia a Leoniceno dicta repetuntur, vulgavit Leonardus Schmaus ; neque illic novum quicquam invenio, præter men-

a 6. 1. 3. b 3. 49.
c 30. 3.

mentionem Guaiaci, in Europam paulo ante allati. Verum eodem Anno, quædam de hoc Affectu scripsit, Medicus Papæ Julii Secundi, Johannes de Vigo: isque animadvertit, quemadmodum Pustulæ sæpe in Obscænis partibus livescant, & post curationem rursus efflorescere soleant, ac postea, Verrucarum instar, omne corpus occupent. Post sex septimanas, vehementes Dolores percipiuntur; ac frequenter post annum integrum, Ulcera virulenta, Nodi, Caries ossium, & Abscessus, Dolores qui Articulos præcipue Frontemque excruciant. Morbus autem confirmatur intra decem, duodecim, aut octodecim menses; & in alios tandem aliosque affectus definit. Quod ad Curationem attinet, antiqua omnia remedia vana fuisse indicat; & ubi is jam sese confirmaverit, nihil superesse præter Unguenta Mercurialia, quæ per Salivationem malum omne intra septem dies haud dubitanter expellant. Neque ab ullo antea hoc auxilii comprobatum video. Ceratum item Mercuriale in eundem finem describit, a se millies tentatum: quod & ægroto sit tolerabilius, & in operatione tutius, & in eventu æque efficax. Chirurgus ille & Anatomicus insignis, Jacobus Carpus, sive Berengarius Carpensis, qui ineunte hoc Sæculo magnopere inclaruit, primus fuisse Arcani hujus repertor vulgo creditur: atque ex eo immensas opes congessisse, ita ut quadraginta vel quinquaginta Scutatorum millia Duci Ferraræ legaverit, præter ingens Vasorum Argenteorum pondus. Multos ab eo occisos fuisse inquit Clericus; sed quo teste fultus id ille affirmaverit, nescio. A Jacobo fortasse hunc Unctionis modum didicit Johannes de Vigo; undecunque autem hic notitiam ejus habuerit, feliciter ea Romæ usum esse constat, & ad amplas opes, perinde ac Carpo contigit, pervenisse. Lues Venerea.

Nihil amplius ante id tempus reperio, quod vel ad descriptionem vel ad curationem Morbi pertineat. Guaiacum profecto, magnum illud Specificum, paulo antea in Europam allatum erat: citoque ea fama viguit, ut cum Mercurio certaret, quinimo ei per aliquod spatium longe præponeretur. Guaiacum primus ad nos attulit Gonsalvus Ferrandus; qui, cum per obsidionem Neapolis Luem contraxisset, neque in Italia curationem reperiret, in Occidentalem Indiam navigavit eo consilio ut perquireret, qua ratione se earum gentium populi tractarent in affectu, quem vulgarem illic ac non minus frequentem sciret esse quam Variolas inter Europæos. Res erat profecto memorabilis, ut eadem Regio & Morbum & ejus Antidotum proferret, idque interjectis annis paucissimis. Quod etiam argumento est, Affectum prorsus novum fuisse, & ex novo Orbe advectum; nam si id ita non fuisset, quid iste Vir in India curationem peteret? Hic autem postquam remedium invenisset (quod in illis regionibus plerumque feliciter vertebat, idque eo magis fortasse propter calorem cæli & temperatam vivendi rationem) in Hispaniam reversus Medicinam ipse in novo hoc Morbo exercuit; haud minores etiam suo Medicamento, quam superiores Mercurii usu fecerant, divitias consecutus est. Ejus Monopolium fecisse eum verisimile est, nam id paulo post septem Aureis Scutatis in singulas Libras væniisse constat.

Jacobus Cataneus, qui ante hoc tempus videtur scripsisse (neque enim Guaia-

Luei Venerea. Guajacum nominat) certe post Torellam scripsit, paulo explicatior est. Præter Symptomata ante dicta, magni Æstus in Pene meminit, Ulcerumque tam in ista parte, quam in Gutture. Uvulam quoque interdum absumi notat, ac virus aliquando per complures annos intus delitescere, priusquam emicet. Quod per triginta annos fieri cum dicit, nimium videtur affirmare Fernelius. Cataneus vulgarem medendi rationem tradit; Unctionem quoque ex Mercurio adhiberi vult, donec Gingivæ intumuerint; cautiones item de usu ejus edocet, ac remedia contra casus inde solitos contingere. Primusque is Unctionem, ægro prius refecto, denuo repeti jubet, si veneni quippiam remanserit: quam rem feliciter sæpe evenisse cognoverit.

Circa idem tempus Auctor quidam alius extitit, Petrus Maynardus, Veronensis. Nihil hic vel de Mercurio, vel de Guajaco habet, at Symptomata enucleatius describit quam omnes eo ætate superiores fecerant. Haud modo Uvulæ, sed Asperæ quoque Arteriæ, Nasique corrosionem memorat: Ulcera item, Nodosque in Articulis. Ac licet Abscessuum variis in partibus ortorum meminerit, nihil huc usque de Bubone, vel ab illo, vel ab alio quoquam dictum est. Maynardus autem Astrologiæ fuit valde addictus: eamque Siderum cognitionem habuit, ut quemadmodum hic Morbus originem debuerat malignis quibusdam Planetarum conjunctionibus, ita quoque finem habiturum A. D. MDLXXXIV. prædixerit. Id quidem satis cum temeritate: sed Propheticum hunc Spiritum ea prudentia temperavit, ut prædicti impletionem in id tempus distulerit, quo nihil discriminis esset, ne durante vita, falsus Propheta argueretur.

Fracastorius, Vir & in Medicina & in aliis omnibus Scientiis illustris, eandem fere Luis descriptionem habet: atque in admirabili suo Siphylidis Poemate, (quod sub exitum Leonis Papæ scripsit, & ex quo is æque in Medicis ac in Poeticis descriptionibus excelluisse se ostendit) Bubonem diserte nominat, ac vocis immutationem per Ulcera in Gutture factam. Præter Unctionem ex Mercurio, & Guaiacum, Fumigationes ex Cinnabari memorat, licet eorum usum vereri videatur.

Haud multo post, cum Chinæ & Sarsaparillæ vires fuissent recenter detectæ, Aloysius Lobera, Hispanus, Caroli Imperatoris Medicus, ac multarum peregrinationum usu instructus, Librum de hoc Affectu edidit: brevem quidem eum, sed in quo Observationes tradidit utiliores, quam in magnis aliorum quorundam Voluminibus reperiantur. Præter Ulcera cancerosa (quod ab eo certissimum contagionis susceptæ indicium putatur) atque alia Symptomata, Uvulæ relaxationem ponit, & Tonsillarum Tumorem, qui nunquam in Suppurationem abeat: Dolores, præsertim in Talis ac Femoribus: callosas in manibus pedibusque Pustulas: Abscessus in variis locis, præcipue in Membranis Ossibusque: quod ubi incidit, Os ipsum raro tutum esse a corruptione & carie. Primus, qui Bubonis mentionem habuerit, aut qui notaverit ex hoc aliisque Tumoribus ruptis ac probe curatis Morbum ipsum depelli, vel is est, vel Fracastorius. De curatione haud minori cum judicio differit: atque inungendi modum accuratissime explicat; quippe cubiculum clausum tepidumque servari jubet, neque ægro indusii mu-

mutandi libertatem permittit: & Mercurium affricari vult usque dum Salivatio recte procedat, ac minuantur Symptomata; tempus autem, per quod id continuandum est, non definit. Is etiam primus, nisi fortasse excipi debet Fracastorius, tradit laudatque Fumigationes ex Mercurio; cum ea tamen cautione, ut quanquam, eo judice, melius quam Unctio faciliusque curationem absolvant, ubi ab Experienti Artifice adhibeantur, his tamen haud temere uti nos velit, utpote periculosis ac frequenter imperite admotis. Modum Fumigationis, & hominis præparationem ante usum ejus, dilucide tradit: atque in affectu inveterato validoque corporis habitu remedium hoc admirabile censet, verum iis adhiberi omnino vetat qui infirmo Hecticove temperamento sint, Tussique, aut Asthmati, aut Hydropi obnoxii. Luec Venereæ.

Cæteri, iique haud pauci, qui circa hoc tempus aut paulo post scripserunt, nihil fere observatione dignum continent. Inter his succedentes Scriptor optimus est, is, dico, qui & Experientia niti maxima, & argumentum suum optime intelligere videtur, Nicolaus Massa; suæ insuper ætatis nulli Anatomicorum secundus. In quo sane perfecta omnium Symptomatum enumeratio reperitur, quæ Morbum hunc atrocem vel comitentur vel ab aliis distinguant: verum illa omnia haud in uno aliquo simul contingere, sed variis modis in diversis hominibus conjungi putandum est. Quo melius eodem tempore morbi facies in conspectu poni possit, ea, sicut in ejus sermone traduntur, breviter recensebo, *Pustulas, easque duras, in Capite ac Fronte: Dolores in Capite & Artubus, præcipue in Femoribus, qui Nocte semper increscant; (quidam ab eo erat dissectus A. D.* MDXXIV. *in quo repperit Puris albi congestionem in Membrana femoris;) Abscessus non modo in Femore; sed in aliis etiam partibus: Ulcera; quę, si in Pene callosa sint, certum Luis dent indicium: Nodos, Tubercula doloris plena, Tumores in Articulis: Fissurę, Squamęque, in Manibus Pedibusque: Crustę per omne corpus, ut in Lepra: Uvulę relaxationem: Ulcera in Ore ac Faucibus, & Epiglottide, in Suppurationem non abeuntia: Cartilaginum in Larynge erosionem, Ossium cariem: Bubones, qui si ad Suppurationem perducantur, morbum tollunt: Capillorum, atque barbę fluxionem*. Fluxionis hujus mentio ostendit hunc A. D. MDXXXVI. scripsisse, Annos circiter Quadraginta post primam Morbi eruptionem; etenim haud eo citius, teste Fallopio, Symptoma illud apparuit. Vivida hæc, licet parum jucunda, tetræ hujus Luis pictura est. Unum quoddam adhuc restat Symptoma in hoc Catalogo haud memoratum; Gonorrhœam intelligo, quæ, utut hodie vulgatissima omnium in initio mali omnis Venerei, minime tamen sese declaravit, nisi post Quadraginta Annos ab ejus ortu, juxta Fallopii computum, quem in hac re non deceptum esse credo. Primus tamen mentionem ejus habuit, quantum comperio, Fernelius. Miror quomodo factum sit ut eam omiserit Massa, siquidem ut hujus temporibus extiterit necesse est: atque adeo diu antequam vulgarit tertiam Libri sui Editionem A. D. MDLXVII. A. D. 1536.

Æque accuratus in explicanda medelæ ratione Massa est: declarat etiam malum illud novis tractari oportere Remediis: atque ex primis, si non primum,

Lues Venerea. mum, se fuisse, qui hæc invenerit aliisque communicarit. Quanquam Guaiaci laudibus multum immoretur, tutissimum tamen certissimumque a Salivatione auxilium peti tandem judicat, quod in Pueris etiam & Fæminis Prægnantibus magna cum securitate fieri possit. Plurimasque idem Unguentorum Formulas tradit, quorum omnium basis est Mercurius cum Axungia. Regulas item ponit pro Corporis præparatione, & ad tuendum illud contra incommoda quæcunque possint aut inter curationem aut post eam contingere. Notatque, humorem interdum profluere, haud solum per Glandulas Salivares, sed per Sedis, Urinæ, ac Sudoris vias: idque non infrequenter optimo cum successu. Unctionem is aliquando per dies septem ac triginta (continuatur autem ea vel intermittitur idoneis intervallis, prout occasio postulat) licet æger jam languescere & collabi incipiat. Similiter de Fumigatione agit, in qua iisdem cautionibus utitur ac Lobera, compluria simul exempla eventus prosperi in ista Operatione profert a se visa, ab Experientia propria affirmans eam haud raro successisse, postquam Unctio frustra fuisset tentata. Utque uno verbo Massæ laudes concludam, ex omnibus Auctoribus, quorum ingens copia est, hic præcipue videtur in Praxi versatus.

A. D. 1551. In succedentibus Scriptoribus nihil fere novi est, aut quod magnopere ad rem pertineat. Brasavolus qui Volumen ingens edidit, ducentum triginta & quatuor diversas Morbi hujus complicationes, sive species, enumerat: atque eadem argumentandi ratione totidem millia recensere potuit. Sed utcunque longus sit, nullum recens præceptum tradit, vel de cognoscendis Symptomatis, vel de instituenda curatione. Scripsit is A. D. MDLI. primusque Ferraræ Guaiaco usus est Anno MDXXV.

A. D. 1555. Fallopius ipse, Brasavoli Discipulus, &, siquis alius, nobilis Artifex, qui Prælectiones suas de hoc argumento circa Annum MDLV. habuit, multo serius quam a Clerico ponitur, licet omnia ad Morbum spectantia accuratissime pertractet, parum aut nihil potius a Massa dictis adjicit. Rem quidem unam haud alibi a me repertam memorat, Sonitum nempe in Auribus qualis est Tintinnabulorum; hoc ab eo observatum erat annos circiter octo antea; utque id vix unquam in casu inveterato aberat, ita ex omnibus Symptomatis tractatu molestissimum, quodque ægerrime removeri potuit, ab eo deprehensum est. Primusque is est qui res quasdam ad Salivationem pertinentes definit, Quantitatem scilicet Humoris profluentis, & Remedii Durationem. Mensuram Salivæ inter Septem Decemque Libras, singulis diebus, comprehendi vult; & quanquam interdum Decem dies vel paulo plures paucioresve sufficiant, atque Empirici fluxionem die Decimo quinto sistere solerent, tamen hanc in certis occasionibus usque ad Vigesimum continuari opus esse ait. Cujus rei veritas hodierna etiam Experientia comprobatur, neque enim morbi conditio adeo sibi semper convenit, ut fluxionis tempus certo dierum numero præfinire liceat.

Scriptores, qui huic successerunt, vix lectione digni sunt; atque id nequeo non notare, eos qui circa A. D. MDLX, aut post illud tempus, aliquid de hac re litteris mandaverint, omnia minus explicate, quam priores, tradidisse. Id uti confirmem, dico in Secundo ac Tertio Volumine Scriptorum.

rum de Morbo Gallico, quæ Libri fere dimidium constituunt, nihil quicquam momenti alicujus, quod novum sit, reperiri. Neque ullo cum detrimento chartis infinitis pepercissent Tomitanus ac Petronius: nam pleraque ab iis scripta sunt futiliter vaneque, & quodcunque illic fructuosum est alii melius explanarunt; hi enim, ubicunque difficultas ulla incidit, parum videntur usu exculti. Tomitanus Caput integrum in sola hac Quæstione excutienda ponit, Utrum Lues sit Morbus, necne: utque ordinis ab eo servati luculentum nobis det exemplum, Opus illic finit unde incipere debuit, ab enumeratione scilicet Symptomatum. Petronius autem ad fastidium usque ordinis tenax est; sed is ordo est in quo multi excellunt, qui tenebras potius quam lucem pariat. Observationes ubique tradit perquam futiles, quibus, cum nullo fundamento nitantur, etiamsi possent ex Memoria teneri, tamen mentem onerare supervacuum esset. Sola res in eo, ab aliis intacta, curatio est Gonorrhœæ, idque Virulentæ: nam hæc aliquando inhæret, vulgaribus quibuscunque Remediis, etiam Salivatione, tentatis. Lues Venerea.

Ex his Scriptoribus summatim observare fas est, Morbum vari asse se quamplurimum, & sub diversis formis apparuisse. Primo, juxta Fernelium, Pustulæ majori numero effloruerunt, neque dolor ita atrox fuit; aliquanto post nullæ fere Pustulę visæ sunt, sed acutissimi dolores cum Nodis exorti; quanquam Fracastorius, in Libro de Morbis Contagiosis, plures in initio Nodos pauciores que Pustulas fuisse, eo vero tempore quo hæc exararet, paulo scilicet ante mortem suam, contra accidisse dicat, ac Dolores vehementius incubuisse: sex denique posterioribus Annis, plures iterum Nodi & pauciores Pustulæ, & Doloris prope immunitas. Utcunque diversæ narrationes hæ videantur, ambæ tamen veritati convenire possunt, idque non modo Regionum diversitati in quibus Auctores isti vixerunt, tribui potest, sed aliis etiam causis quamplurimis. Verum in hac re omnes consentiunt, magnam in eo primis temporibus fuisse Malignitatem: magnas item mutationes, post descriptionem a Nicolao Leoniceno traditam; nam insequentibus annis, haud semper aderat Dolor, haud semper Pustulæ, neque, cum accederent, in obscuris semper partibus, uti primo, apparere incipiebant. Circa A.D. MDXXX. magnæ variationes contigerunt; atque eodem tempore hæc Symptomata præsertim sese ostenderunt, *Capillorum fluxio*, *Dentium & Unguium casus*, *Cęcitas*, *Gonorrhœa*.

Notandum etiam est, quam incerta Medici his temporibus curandi ratione usi sint. Regimen in assumtione Guaiaci primo mirifice exactum ordinabatur, atque ita rigidum, ut æger quasi in cavo concluderetur ad propellendos Sudores; quo modo Ossa & homo ipse, uti inquit Fallopius, macerabatur: ita parum figmenti est in *Cęcis Penetralibus* a Fracastorio in Poemate suo descriptis. Et quæcunque a peritis Artificibus instituta fuerant Experimenta, quicunque successus a Mercurialibus Unguentis & Fumigationibus obtigerant, fluctuantes adhuc & incertas plane posteriorum Auctorum in hac re videmus mansisse opiniones. Contra Unctionem pugnat acriter Fernelius; & Fallopius ipse, insignis admodum & experientissimus Auctor, Curationem hoc modo institutam minus certam credit: ac licet exquisitissima de

ejus

Lues Venerea. ejus usu præcepta ponat, neminem tamen eam aggredi suadet, nisi qui Sarsam & Guaiacum frustra fuisse sit expertus: quæ summas ille & pares huic Morbo Antidotos existimat. Immo ita parum considerate loquitur, ut Ossium cariem nunquam incidere affirmet nisi ex Unctione. Formula a ab eo ad præcautionem Veneni istius perquam absurda est: ejusque tam parandæ quam adhibendæ ratio Circulatorem nimis redolet: tamen Empirico huic præcepto magnam tribuere fidem videtur b. Auctoris hujus lectio mille nobis occasiones cogitandi subministrabit, quam parum Topicis duntaxat Remediis confidere debeamus, & quantas ea frequenter noxas inducant: præsens quidem levamen haudquaquam certum est, atque id si contingat, nimio tamen constare Experientia sæpe testatur. Antonius Fracantianus, qui post eum atque ex eo sæpe, scripsit, notat quidem curationem aliquando per Unguenta Mercurialia præstari: verum ut Remedii genus violentum atque anceps erat, prudenter fuisse intermissum: etsi, Morbo per duos posteriores annos invalescente, id in usum denuo fuisse revocatum fateatur. De Fumigatione, quæ ut prospere cedat, ita enim cedit interdum, majoris etiam peritiæ ac cautionis indiget, minime mirum est eorum opiniones etiam magis esse discrepantes ac instabiles.

Hæc omnia ideo sigillatim commemoro, quod ea leviter tantum considerantibus facile perspicere licet, quanta cum cautione hos Auctores vel legere vel sequi debeamus. Nemini cuiquam, in Morbi hujus curatione non diligenter versato, erit in promtu judicare, quis sit is qui optima ponat præcepta, aut in qua quisque re excellat. Quique hæc remedia experti sunt, & ad eorum effectus sedulo ipsi attenderunt, ii optime videbunt quis pro peritissimo Artis suæ Magistro sit habendus.

Quamvis tot diversos Curationum modos Medici nobilissimi per annos supra ducentos tentaverint, ac tantopere Arcana sua & Specifica ab Histrionibus venditata sint, illud sine dubitatione affirmaverim, Morbo admodum inveterato & maligno subsistente, nullam magis efficacem medelam esse, juxta intelligentissimi cujusque sententiam, ea quæ per Salivationem instituitur: immo Experientia docuit, Salivationem eam quæ per Unguenta excitatur, in atrocissimis istis casibus certius respondere solitam altera, quæ per Interna fit Remedia. Omnia hac Observatione concludam, magnam illam, quam in curando hoc Morbo vim obtinet Mercurius, maxime, ne dicam unice, in Fluxione promovenda consistere. Quamvis enim magna quędam miracula de Unctione aliisque Mercurialibus auxiliis, quæ vel nullam vel exiguam duntaxat Salivationem excitaverint, a Monspeliensibus præcipue nuper jactata sint, suspicandi locus est fore ut ejusmodi curatio Morbum celet potius quam tollat. Utcunque vero id illic eveniat, certa res est rationem illam inter nos frequenter esse tentatam, raroque aut nunquam, ut ex fidissima observatione constat, successisse. Quicquid denique posterioribus his temporibus venditatum sit de minus dubiæ curationis inventione, is, me

a Linteolum mundum gossypinum, c. 89.
b Ego feci experimentum in centum & mille hominibus —— Deum testor —— nullum esse infectum.

me judice, & tutissimam & integerrimam viam sequetur, qui Antecessorum nostrorum vestigiis institerit; hi enim, inter plurimas optimæ notæ observationes a se relictas, hoc monitum posuerunt: Quo liberior largiorque Salivatio est, eo magis efficacem & certam fore curationem. *Lues Venerea.*

Insigne quoddam est, affectum hunc frequenter comitans, neque in alio quopiam visum: Ut ii scilicet qui Lue infecti fuerint, utut optime curati, suspicentur tamen sese ea non immunes esse, perpetuoque in discrimine versari. Contra ac in Phthisi fieri quotidie videmus, quodque huic vitio quoque soli peculiare est; nam ita laborantes, etiam cum ad extrema ventum est, vana spe pertinaciter se lactant, ut vix iis persuaderi possit, curationem nullam esse reliquam. At in altero casu, si vel Pustula quævis emicuerit, vel leviculus dolor uspiam percipiatur, atque eo magis si quid humoris ex Odoriferis in Pene Glandulis profluat, cujus fluxionis supra mentionem habui, vanis illico terroribus sese excruciant, metuentes ne contagium corpori inhærens brevi denuo prorumpat: quod iis vitam anxiam & infestam reddit, & ad Circulatorem quemque auxilium exposcentes decurrunt, qui lucro inhians metus hos augere semper curat. Ita vehementer autem hæc in iis cogitatio dominatur, ut probus quilibet Artifex majores plerumque in falso, quam in vero malo, tollendo molestias capiat.

Verum longius progredi haud necesse est. Tamen ab Historico, qui narrationem suam ultra deducere vellet, & argumento suo satisfacere, alias res complures, quæ in initio hujus Sæculi obtigerunt, enumerari deberent. Describendus ei esset alter quidam Morbus recens, neque Græcis neque Arabibus cognitus, qui hoc tempore magna cum violentia erupit. Scorbutum intelligo, qui a Marino Victu verisimiliter ortum traxit, seseque per ingentem Gingivarum Tumorem, & alia Symptomata declaravit, inter Nautas Lusitanos novas Regiones in India Orientali tunc temporis explorantes. Is postea nescio quibus modis alio se transplantavit, sedemque in Dania aliisque Septentrioni vicinis Nationibus posuisse aliquandiu videtur; nomenque ipsum Danicæ originis est. Georgius tamen Fabricius in Patriæ suæ, Misniæ, Antiquitatibus, Affectum hunc antiquiorem facit; aitque vitium hoc recens & inauditum illic A. D. MCDLXXXII. sese late diffudisse, neque solummodo valde periculosum sed contagiosum quoque, extitisse. Nautæ Saxones, eo dicente, nomen ei *Scharbock* imposuerunt: quod eorum sermone Inflammationem significat. Quo sane modo, inter alios modos primum apparuit: & in Gangrænam sæpe desinebat. Tandem, Annum circa MDC. sese per omnem fere Europam disseminavit, malumque his diebus Epidemicum est. *Scorbutus.*

Ab Historico etiam notari deberent, profectus quidam Recentes in Medicina & Chirurgia. In Medicina, describi posset celebris illa Diascordii Compositio a Fracastorio inventa: & enumeratio fieri Medicamentorum, quæ ex America cæperint hæc circa tempora apportari ad nos, quæque Materiam Medicam tantopere locupletarint. Amplam in hoc genere sylvam suppedi-

tabant Monardes, Piso, & Margravius: verum accuratissima ipsorum Simplicium descriptio, & omnia quæ ad eorum spectant virtutes in curandis affectibus, videri possunt in diligentissimo Opere nuper ab Equite Hans Sloan, magno cum honore Angliæ nostræ, edito. In Chirurgia, tractatio Vulnerum per Sclopetorum ictus illatorum novum plane argumentum est: atque hæc profecto res novam huic Arti lucem attulit cum Professores ejus docuerit haud solum meliorem omnia in universum Vulnera curandi viam, sed facultatem quoque iis dederit certius judicandi, qua parte absque pernicie ea possent contingere. Argumentum hoc, A. D. MDLI., fuse explicavit Bartholomæus Maggius, & Alphonsus Ferrus: quorum hic novum Instrumentum repperit, dictam a suo ipsius nomine, *Alphonsinam*; hæc autem teres quædam Virga Ferrea est, denticulis in extremitate instructa, quibus apprehenditur Sclopeti Glans. Idem, uti retur ipse, primus descripsit Carunculam, sive Carnositatem, in Vesicæ cervice, ejusque curandæ rationem exposuit, id vero commeminit Galenus[a], quanquam de curatione nihil dixerit. Pro certo tamen hic affectus, utut eo nomine appellatus, haud semper excrescentia est Carnosæ substantiæ: sæpius vero, ne dicam frequentissime, ab Urethræ contractione oritur.

Chirurgiam vero longe magis locupletavit nova excidendi Calculi ratio, (quæ Incisio super Itinerario dicitur) copiose explicata a Mariano Sancto, Barolitano, Discipulo Johannis de Vigo, in eo Opere quod Vincentio Caraffæ nuncupavit, Romæ tum Præfecto; cum Pontificalis Sedes vacaret post mortem Leonis Papæ A. D. MDXXI. Modum hunc Marianus didicerat a Johanne de Romanis, Cremonensi, Chirurgo, uti legimus, & intelligenti & Romæ celebri, quique scribendo Discipulum suum longe anteiverit. Hanc Operationem primus invenit hic Johannes; idque mero Naturæ instinctu, si Mariano credimus. Instrumenta ab eo adhibita, quæ sunt numero octo, quanquam haud omnia sint in hodierno usu, describit Marianus: & omnia quæ ad Processum pertinent accurate exponit. Hebes, inquit, is sit necesse est, qui magnitudinem Calculi per Catheterem conjectura assequi nequeat. Eandemque cum Paulo cautionem ponit, ne in ipso Perinæi Medio, sive Commissura; ut ab eo dicitur, fiat Incisio: cujus præcepti hanc rationem affert, quod aliter discrimen suberit. Docet etiam quemadmodum agendum est, ne partes in Vesica Nervosæ convulnerentur, aut Musculi qui Urinæ fluxum cohibent. Difficile est hic non notare, cum Antiquis eum credidisse, Vulnus in substantia Vesicæ lethale semper esse. Illud insuper animadverti potest, hoc tempore ac multo post hoc, quantumvis in Anatomia excelluerint, Operatores tamen minime perspectum habuisse, per quas partes fieret Incisio. Nam, quod ex ipsius descriptione colligi potest, videtur in ea opinione esse, ut Scalpellus vel totum Sphincterem, vel partem ejus dividat: neque aliter fieri existimavit, in suo incidendi modo, Celsus; ex præcepto quoque supra memorato colligitur, quo vitari Incisionem Nervosarum Vesicæ partium jubet Marianus, hunc judicasse vulnus usque ad Vesicam posse pertingere. Verum in Operatione Mariani certissima res est, Urethram ipsam inci-

a Loc. Affect. 1. 1. & 6. 4.

incidi, & id plerumque Digiti longitudine eis Sphincterem; nam Toletus contrario in errore versatur, qui tres aut quatuor Digitos vulnus ab eo distare affirmat. Quandoquidem Antiqui, teste Celso, Catheteris notitiam habuerint, mirum est hos non ulterius esse progressos, neque commoda Incisionis super Itinerario perspexisse: ad quam ab eo facilis transitio videtur. Nam in hoc modo nullum discrimen est ne Operator Intestinum convulneret, ac multo minus Vesiculas Seminales: ut in alio modo fit interdum, qui postremus casus ab Actio memoratus, eo quod Generandi facultatem impediret, multos Chirurgos, ac præcipue Lanfrancus, impulit *a*, Virum suo tempore illustrem, ut omnem prorsus Calculi excisionem repudiarent. Quantumcunque vero Mariani modus Veterem, qui Apparatus Minor dicitur, excellat, multa in eo adhuc reperiuntur incommoda, nec discrimen leve, propter vim ingentem in dilatandis ampliandisque partibus necessario adhibendam. Quare quidam ex Recentioribus, hac ratione parum contenti, alias operationis præstandæ vias tentarunt. Altera harum, a Petro Franco memorata, laudatur a Rousseto: ac nuper inter nos ipsos revocata in usum est a Chirurgo illo diligenti, Johanne Douglas; Incisio hic in Vesicam ipsam penetrat, per Musculos Abdominales, supra Os Pubis. Altera, *Lateralis Sectio*, dicitur, copiose accurateque descripta a Medico celeberrimo, Doctore Douglas, quæ ratio, a Fratre Jacobo reperta, auctum debet Professori Ravo. Sed cum uterque hic operandi modus etiamnum quasi in ortu sit, licet neuter usquam majori cum solertia administretur, Experientiæ relinquendum est quæ dijudicet, uter alteri præcellat, & an utervis viæ hic a Mariano descriptæ præponi debeat.

At supra omnia, quo justam imaginem Medicinæ status hisce temporibus animo perceptam habeamus, investigandus est ingens Anatomiæ progressus, simul intra paucos annos factus. Jacobus Carpus, de quo supra locutus sum, primus haud modo instauravit, sed auxit etiam ipse hanc Scientiam; supra Centum Cadavera suis manibus dissecuit: quæ res, utpote istis temporibus inusitata, existimabatur mira & crudelis; idemque in aliis Libris, præcipue in eo de Capitis Vulneribus, & in Commentariis supra Mundinum, multas nobis Observationes Inventa perquam utilia reliquit: necnon Anatomiæ studium sua ætate præclarum & illustre reddidit. Ejus exemplum secuti complures, pro viribus quisque, varia utilissimæ huic Arti incrementa adjecerunt: inter quos eminuerunt Nicolaus Massa & Jacobus Sylvius: donec ante elapsam mediam Sæculi partem, hanc fere numeris omnibus absolverit, prodigiosæ Vir industriæ, Vesalius. Neque ita multo post, Columbus, Eustachius, & Fallopius, omnes Artis hujus peritissimi, omnes in singulis suis Professionibus, in tribus scilicet diversis Medicinæ partibus, perillustres, eandem eo usque provexerunt, ut nihil ei tum, præter Circulationis inventum, deesse videretur.

Quod siquis enumerationem eorum, quæ Viri hi præclarissimi Anatomiæ adjecerint, facere vellet, exscribendi quodammodo horum integri essent Li-

a 4. 4. 26.

bri. Illud in universum duntaxat animadvertam, Primarios hos Anatomicos, qui reviviscentibus Scientiis inclaruerunt, nudam tantummodo partium descriptionem tradidisse; & eum ordinem secutos esse, qui Dissectioni maxime conveniret. Optandum vero esset, ut iidem quoque rem hanc omnem ratiocinando explanassent: cum plures ex iis & Viri intelligentes, & tam ingenio quam eruditione ad id operis idonei fuisse videantur. Multo enim minoris pretii Recentiores sunt Anatomici; qui, quanquam in dissecando multum diligentiæ posuerint, tamen, absque ullo vel Naturæ vel sanæ Philosophiæ respectu super inventum quodque nugatorium Hypothesin aliquam inædificare moliuntur. Hinc vana illa somnia de Nerveo, & Pancreatico Succo, de Bile, & Saliva: immo, Secretionis varietatem per Ceræ suæ colores Nuckius explanare aggreditur; quasi Injector quivis ad Rationalem Anatomiæ partem explicandam sufficeret. Hujusmodi Scriptorum pars maxima Mechanicos quosdam Artifices referunt, qui figuram & situm rotulæ cujusque & Elateris in Machina cognoscentes, veram interim Motus in ea rationem penitus ignorant. Ii contra, qui integrum Anatomiæ Systema contexuerunt, raro satis in Anatomia versati sunt: ideoque, uti descriptionem partium ab aliis mutuantur, ita quoque aliorum auctoritate super earum usibus nituntur: itaque vel de falsis rebus ratiocinantur, vel de veris haud recte differunt; quare in Collectorum potius, quam in Auctorum numero, habendi sunt. Ac si optimos de Scriptoribus Systematicis ad examen revocemus, licet hos intueri aliam rem per principia Aristotelica, aliam per Cartesiana, aliam per Chymica, aliam denique per Mechanica explanantes: quæ diversa omnia argumentandi genera in singulis suis Auctoribus satis apta sunt, Philosophiæ quippe ab iis delectæ congruentia: at in Exscriptore, cujus uniforme opus esse debeat, incohærentia plane & absurda. Huic rei ut peritus aliquis manum admoveat valde cupimus, eamque illustret, quantum fieri potest, per Leges istas immutabiles, quas Materiæ Motuique impressit Natura. Nam cum Corpus Humanum nihil aliud sit, quam exquisita constans e Solidis Fluidisque textura, quæ Mechanicis Legibus pareant, miraculi simile est homines unquam in animum sibi induxisse, ut per alia, ac Mechanica, Principia compositionem ejus explicare tentarent. Quisquamne ita demens esse possit, ut Horologii motus per inanem Acidorum & Alkalium doctrinam velit exponere? vel Hydrostatices singula quæque Phænomena, per Æthercam Cartesii materiam? Fuerunt tamen Viri, qui hujusmodi ratiocinationes in Anatomiam intulerint, haudquaquam magis ad eam pertinentes. Sunt & alii, qui omnes in his rebus rationes improbent: sed cum ii ipsi, de iisdem differentes, alia vel alia uti Philosophia necessario cogantur, hæc sola restat quæstio, Utrum præstet rationem afferre, a veris, an ab imaginariis, Principiis petitam.

Id argumenti magnam varietatem suppeditaret & jucundæ & utilis materiæ. Et Historicus, præter incrementa in hac Scientia paulatim facta, illud etiam notare potest, quemadmodum ejus ætatis Anatomici res quasdam

nimis

nimis æstimando, honori Veteris Magistri sui Galeni detraxerint: & quemadmodum ipsi vicissim a Successoribus compilati, & æque magnis affecti sint injuriis.

Verum huic sermoni finem dudum imposuisse debui; igitur hoc duntaxat amplius adjiciam, quod argumento meo satisfacturum me non existimabo, nisi de Medicinæ statu, ineunte hoc Sæculo, agens, mentionem cujusdam fecero, qui & vivens & mortuus, tam Scriptis suis quam muneribus, magnum & Professioni suæ & Patriæ honorem addidit. De Linacro loquor, Viro & excellentis ingenii, & judicii solertissimi, & in diversis eruditionis partibus, scientiæ singularis ab optimis eo tempore arbitris existimato; cujus rei fidem amplam faciunt Opera ejus etiamnum extantia. Doroberniæ natus, Oxonii eductus, & A. D. MCCCCLXXXIV. in Collegii Omnium Animarum Societatem cooptatus est: ac peregrinatione animum ulterius excolendi cupidus, eo consilio in Italiam profectus est, ubi tum Græcæ & Romanæ Litteræ magna cum celebritate reviviscere cæperant. Ibi eximio cum favore acceptus est a Laurentio de Medicis, Viro suæ ætatis excultissimo, & Litterarum fautore insigni: qui Linacri studia ita benigne adjuvit, ut Filiorum suorum Præceptoribus ei uti permiserit. Quam occasionem ille minime neglexit in sua commoda convertere: nam, docente Demetrio Chalcondyla, ex Græcia oriundo, perfectissimam hujus Linguæ scientiam acquisivit; & sub Latino suo Magistro, Politiano, eos progressus fecit, ut hunc ipsum emendata orationis puritate anteiverit. Et si peritiam ejus in utraque lingua spectemus, Vir sui temporis longe eruditissimus extitit. Latino sermone eleganter & accurate scriptitavit: adeo ut stylum ejus nimis elaboratum crediderit Vir ei familiaris Erasmus; tamen eundem Eques Johannes Chekus) id fortasse inquiens ut adversario suo Gardinero Episcopo contradiceret) ut Ciceronis orationi nimis dissimilem arguit, & Linacrum ipsum, ingenti quadam asperitate, magno illi Oratori inimicum fuisse narrat. Constat tamen Linacrum, duobus istis Auctoribus, genere scribendi puro Classicoque, excelluisse; nam Erasmus, utcunque copiosus & perspicuus, in oratione solutus est & negligens; Chekus autem, uti tum mos erat, periodos ac numeros Ciceronis, ab hoc in Orationibus cæterisque Libris Rhetoricis adhibitos, ad fastidium usque imitatus est: Linacrus contra, quamvis in omnibus Tullii scriptis probe versatus, stylum in Epistolis ac Philosophicis ejus Operibus usurpatum sequi maluit: Terentii quoque elegantiam exprimere tentavit, &, quod Medicis ab eo tractatis argumentis magis conveniebat, nitorem Celsi. Linacrus.

Hac ille inusitata eruditionis abundantia instructus, animum ad Naturalis Philosophiæ & Medicinæ studia appulit; præsertim vero in eo elaboravit (quod nemo quisquam antea inter Anglos fecerat) ut Græca Aristotelis & Galeni scripta probe calleret. Multos autem Galeni Libros traduxit; quam bene, quantaque cum doctorum omnium approbatione, optime constabit ex Epistola Viri eruditissimi Michaelis Maittairii huc annexa. Neque

aliud amplius dicam, quam quicunque a Præfationem Quatuordecim Librorum Methodi Medendi perlegerit, hanc ex Galeno conversam esse nesciens, ex orationis puritate & elegantia conjectura facile adduci posse, ut id credat Classicorum Auctorum tempore fuisse scriptum.

Peregrinus quidam, qui Buchanani Opera nuper edidit, mirari videtur qua ratione factum sit, ut quisquam ex hac Insula oriundus Latine tam eleganter scribere potuerit; cum vix Britannum ullum reperiat, qui hac facul-

a Cum & tu sæpe alias, charissime Hiero, & alii quidam amici me nunc hortentur, ut sibi medendi methodum conscribam: ego sane, tametsi tum vobis in primis gratificari, tum vero posteros nonnihil pro viribus juvare studens, semper tamen, fateor, cunctabar ac distuli: multis de causis, quas nunc quoque percommode dicturus videor, priusquam id quod petitis aggrediar: sunt enim ad ea, quæ post dicuntur, sane non inutiles. Earum igitur omnium illa præcipua fuit, quod frustra me scripturum timebam: cum nemo, prope dixerim, hac nostra ætate veritatis inquisitioni sit deditus, sed pecuniam, & civilem potentiam, & inexplebiles voluptatum delicias, omnes eo usque suspiciant, ut si quis sapientiæ quodvis studium sectetur, pro insano hunc habeant: quippe qui primam ipsam & vere sapientiam, quæ divinarum humanarumque rerum est scientia, ne esse quidem omnino existiment: Medicinam, Geometriam, Rhetoricen, Arithmeticen, Musicen, ac reliquas id genus artes, esse quidem autument, cæterum ad finem earum studio contendendum minime censeant. Me vero ex iis, qui me unice diligere sunt visi, nonnulli sæpe increpant, quasi plus justo veritatis studio impendam quasi qui nec mihi ipsi usui, nec ipsis in tota vita sim futurus, nisi & ab hoc tanto veritatis indagandę studio desistam, & mane salutando circumeam, & vesperi apud potentes cænem, His enim artibus tum amari, tum accersi, tum vero pro artificibus haberi: nequaquam ex iis, quæ in propria professione sint consecuti. Neque enim esse, qui de ea judicent, ubi omnes totum diem diversis studiis transigant: mane quidem omnes salutationibus publice occupati, mox in alia munia distracti, utique ad forum & lites non exigua turba, ad salutationes & aurigas alia major: jam vel aleæ, vel amoribus, vel balneis, vel ebrietati, vel comessationi, vel demum alicui corporis voluptati deditus sane non exiguus numerus. Vesperi vero rursum omnes ad symposia publice collecti: ubi postquam vino se implevere, non lyra, citharave, aut aliud musicum instrumentum circumfertur, (quod sicuti olim in ejusmodi congressu tetigisse, honestum; sic contra non contrectasse, admodum erat turpe (sed nec sermones ulli habentur, quales in symposiis agitati solere veteres prodiderunt, nec aliud honestum quicquam; imo invicem sibi propinant, & de magnitudine poculorum certant; utpote inter quos optimus censetur, non qui plurimis instrumentis musicis, aut etiam sermone philosophico uti novit; sed qui multos, eosque maximos calices exsiccavit. Adeo mihi mane etiamnum ebrii videntur ex his plerique: nonnulli vero etiam tam plane vinum olere, quasi modo hausissent. Eoque fit ut quoties ægrotare cœperint, medicos advocent, non quidem optimos utpote quos per sanitatem noscere nunquam studuerunt: sed eos quos maxime familiares habent, quique ipsis maxime adulantur: qui & frigidam dabunt si hanc poscent, & lavabunt cum jusserint, & nivem vinumque porrigent: postremo quicquid jubebitur, mancipiorum ritu efficient. Contra plane quam veteres illi medici Æsculapio oriundi, qui tanquam duces militibus, & reges subditis, imperare ægris voluerunt: nequaquam vero Getarum, & Tibiorum, & Phrygum, & Thracum emptitiorum ritu parere atque obsequi. Itaque is, non qui melius artem callet, sed qui adulari aptius novit, magis in precio est: huicque plana omnia pervia que sunt: huic ædium fores patent: hic brevi efficitur dives, plurimumque potest. Huic discipuli formosi a cubiculis, ubi jam fuerit exoleti, traduntur. Atque hoc Thessalus ille cum animadvertit, non solum in aliis Romæ divitibus assentabatur, sed etiam artem tradere sex mensibus se promittens, complures discipulos brevi comparavit.

cultate insigniter polleat, licet Itali ac Belgæ in hoc genere multum inclaruerint. Solum memorat, quem hac laude dignum existimet, Camdenum; sed & hunc etiam frigida quadam prædicatione extollit. Hanc patriæ nostræ vituperationem facile esset refellere, multos nominando qui in hujusmodi scriptione felicissime laboraverint: verum ita a proposito aberrare minime necessarium est; illud duntaxat affirmo, si Criticus hic Linacri scripta diligenter excussisset, ac præsertim Librum ejus excellentem, in quo adeo pure adeo emendate docetur atque explanatur Latini sermonis structura, aliter judicaturum fuisse; immo ita forsan stylo ipse elegantiori scribere didicisset. Auctor, ab eo editus laudatusque, magnam de Linacro opinionem habuit, Buchananus; ex quo factum est ut Doctrinarum studiis haud melius hic se fuisse inserviturum crediderit, quam illius Grammaticam vertendo edendoque. Idque de illo vere dici potest, fuisse ex primis, qui cum Colleto, Lillio, Grocino, & Latimero (hi autem omnes in exteris regionibus Græcæ Linguæ scientiam assecuti sunt) Antiquam in hac Insula Eruditionem instauraverint. Hactenus de Linacri doctrina, scriptisque ad litteras humaniores spectantibus.

In sua Professione ita eminuit, ut, paulo post reditum ejus, a Rege perspicacissimo, Henrico Septimo, delectus sit, qui Arthuri Principis & saluti & institutioni præficeretur. Postea Regis istius ac Filii ejus Henrici Octavi, ac Mariæ Principis, Medicus evasit. Quod si honores ab Aula collati haud semper optima veræ laudis argumenta reputentur, Viri eo tempore celeberrimi unanimi consensu testantur, Linacrum in Arte Medica fuisse & ingenii sagacissimi, & judicii exquisiti; cujus indicium habemus in Prognostico circa Lilii Amici ejus morbum ab eo factum; subitam enim ei mortem prænuntiavit, si in temerariis quibusdam Viris fidem poneret, qui eum hortati sunt perviceruntque, ut Strumosum ac Malignum sibi in Coxa Tumorem excidi pateretur. Doctorque Kaye (qui sub Caji nomine magis notus est) magnus Linacri admirator, ob quod ipsum ipse admiratione dignus est, in eo Monumento quod memoriæ præcellentis hujus Viri sacravit, diserte ait, mirificas frequenter ab eo curationes fuisse præstitas in casibus maxime deploratis. Id amplius honorificentissime de eo prædicat, fucum omnem & fallaciam penitus ei odio fuisse; Amicitiarum erat tenax, & ab universis hominum ordinibus cultus dilectusque. Utque Artem suam exquisitissime callebat, ita insignem erga omnes, qui in ejus studia animum intenderent, favorem exhibuit; & quotiescunque in Adolescentibus Medicinæ deditis, aut ingenium, aut doctrinam, aut verecundiam, aut probos mores & eminentiæ cupidinem perspiceret, eos consilio, gratia, & opibus adjuvit.

Et quo clarius demonstraret quam vehementer ei cordi esset & Professionis suæ & Reipublicæ utilitas, duas in Medicina Prælectiones Oxonii, & alteras duas Cantabrigiæ, fundavit. Oxonienses, quarum uni stipendium duodecim Librarum in singulos annos, sex alteri annexum erat, a Testamenti ejus solo superstite Curatore Cuthberto Tonstallo, Dunelmensi Episcopo, sed cui ademtus tum erat Episcopatus, in Collegio Mertonensi in-

stitutæ sunt; & ut munus hoc ibi potissimum conferretur, ea ratio ex præcipuis videtur, quod plures in eo Collegio, quam in alio quocunque, ad Medicinæ studia animum appellere consuescerent. Prælectores Hippocratem & Galenum Adolescentibus ejus rei studiosis explanare tenentur; ac si nemo in illa Societate isti muneri aptus reperiri possit, ex alia quavis homines idoneos deligere fas est. Quo ille facto & Professionis a se cultæ, & Academiæ in qua eductus est, respectum abunde declaravit.

Medicinæ vero emolumentis ultra prospexit; humilis enim eo tempore fuit Artis nostræ conditio, utpote ab illiteratis præcipue Monachis Empiricisque tractatæ, qui homines magna cum infamia decipiebant; nam Episcopus Londinensis, aut Ecclesiæ Sancti Pauli Decanus, in probandis tum admittendisque Medicis summam potestatem Londini habebat, uti in aliis suis quibusque cæteri Episcopi Diœcesibus. Cui ut incommodo mederetur nihil reliquum videbat, nisi ut Viros doctrina celebres gratia sua augeret, atque hanc Licentias ad Praxin concedendi facultatem idoneis Judicibus permitteret. His itaque rationibus inductus Collegii fundationem animo concepit; & favore, quo tum in Aula, præcipue apud insignem illum Patriæ suæ amatorem & munificum omnis doctrinæ Patronum, Cardinalem Wolsæum, pollebat, Litteras Patentes a Rege obtinuit, Senatus postea auctoritate confirmatas, quibus Medicorum Societas Legalis in hac Urbe constituta est; atque harum vi Collegium in Communitatem redactum, & singulos quosque ad Medicinæ Praxin admittendi, & Præscriptorum Formulas inspiciendi, jus unicum possidet. Hic etiam apertissime declaratur, nulli cuiquam licitum esse Medicinæ usum in quavis extra Londinum Diœcesi, qui non ante a Præside tribusque de Electorum numero examinatus, Litteras eorum Testimoniales obtinuerit: excepto, siquis Gradu in alterutra Academiarum insignitus fuerit: tales enim, etiam absque Episcopi ullius Licentia per universam Angliam id agendi jus habent, præterquam intra septem millia passuum a Londino. Id Senatus decretum hodieque tam valet, quam quod maxime; idemque in omni Diœcesi, prout a Legibus constitutum est, servari cupimus.

Curavit etiam Linacrus, ut Successores ejus ea Statuta Legesque condendi potentiam haberent, quæ pro variis occasionum temporibus utilitati publicæ plurimum expedire judicarent; qui, ut eos merito suo non defraudem, adeo exacte Fundatoris sui propositum secuti sunt, eamque semper & dignitatis suæ, & boni publici, & Academiarum honoris, curam habuerunt, ut perpetua in hac Communitate lex sit, nulli pro Socio in eam cooptari licere, aut negotiorum ejusdem esse participem, nisi qui in altera earum Doctoris Gradum capessiverit, præter Medicos Regis publico ex reditibus Angliæ stipendio donatos.

Aliis Legibus munus aliud gravissimum Collegii curæ demndatum est; ut Officinas invisant, & Medicamenta inspiciant: quæ res profecto haud pluris Medici, quam ipsius ægri, interest. Privilegium hoc initio intra Civitatem circumscriptum erat: quo tempore fortasse nulla in Suburbiis Medicamenta a Pharmacopolis venibant; sed cum haud ita pridem Regis ac

Sena-

Senátus prudentia & auctoritate ditio hæc ampliata sit, Provinciam istam ea diligentia, æquitate, & candore Censores administrarunt, ut minime dubium sit quin eandem Legum latores velint iisdem præfectis prorogare.

Primus novi sui Collegii Præses extitit Linacrus, atque in eodem honore per septem annos permansit. Cœtus in ipsius Domo congregabantur, quam Communitati moriens legavit, quæque ab ea etiamnum possidetur. Hæc utique seipsam satis commendat institutio. Id enim sine dubio fuit Linacri consilium, non modo ut amicitia & unanimitas inter Medicos constaret (quod per se sane res erat haudquaquam levis) sed ut hoc modo Reipublicæ utiliores redderentur. Existimavit etiam, cum a vulgaribus Empiricis segregati essent & insigne aliquod honoris incrementum cepissent, fore ut generosus quidam æmulationis ardor inter homines liberaliter institutos accenderetur, quo impulsi Naturam Morborum & Medendi Methodum feliciter in Humani generis usum investigarent. Neque Fundatori forsan ulli contigit, ut consilia sua optati successus æque sequerentur, siquidem hæc Societas novam perpetuo hominum seriem produxit, qui Praxi sua Scriptisque Patriæ famam atque commoda auxerunt; & is qui futura animo præcipit, necesse est ut Virorum pari doctrina florentium prospectu lætetur.

INDEX

INDEX
PROPRIORUM NOMINUM.

A

Libri.

Ba-

B

C

D

E

H

Hel-

R

INDEX RERUM.

Atte-

D.

Medi-

G

H

I

N

O

Pa-

Ster-

pa-

FINIS.

